

วารสารวิชาการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Academic Journal of Phetchaburi Rajabhat University

ISSN2229-0435 (Print)

ISSN2822-5079 (Online)

ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2568
Val. 15 No. 2 May-August 2025

สารบัญ/Contents

	หน้า
บทความวิจัย	
การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านถ้ำเสือ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี	1
The Community-Based Tourism Activities and Sustainable Tourism Management by the Local Community of Ban Tham Suea in Phetchaburi Province	
กฤติกา คุณูปการ และ สุรพร มุลกุณี	
แนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี	11
Guidelines for Strengthening Cooperation Among Network Partners to Enhance the Operational Quality of the Community Justice Centers in Phetchaburi Province	
กชมน สุวรรณรัตน์ และ วลัยพร ชินศรี	
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือชาเลเซียน	21
Transformational Leadership of Administrators Affecting Learning Organization of the Salesian Schools	
ณัฐวุฒิ กิจสวัสดิ์ สายสุตา เตียเจริญ มัทนา วังถนอมศักดิ์ และ ศักดิพันธ์ ต้นวิมลรัตน์	
รูปแบบการบริหารจัดการแบบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก	30
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2	
The Management Model for the Consolidation of Small School under Phetchaburi Primary Educational Service Area Office 2	
เกศินี กลิ่นนิรภัย ปัญญา ทองนิล และ อภิชาติ เสนะนันท์	
รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1	40
Educational Management Model Through the Distance Learning Television (DLTV) the Small Schools of Prachuap Khiri Khan Primary Educational Service Area 1	
ดวงใจ ชูจิต และ อภิชาติ เสนะนันท์	

บทความวิจัย

- การพัฒนาแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย** 50
The Development of Professional Learning Community Model with Blended Learning to Enhance the Competency of Learning Management by Problem – Based Learning and Improve the Creative Problem Solving Skills of High School Students
ชนาภัทร์ สุทธิพันธ์ และ ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน
- การประเมินโครงการและถอดบทเรียนโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬาโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์)** 60
Evaluation and Lessons Learned from the Athletic Excellence Support Project at Wat Pomkaew Municipal School
ณัฐพร อรรถวิวรรธน์
- การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4** 70
The Development of Science Process Skills with Learning Activities by Using STEAM Education of Grade 4 Students
จุฑาทิพย์ พัวพันธ์พิพัฒน์ ชลลดา ประกอบศรี อริญญา ทองสายธาร และมาเรียม นิลพันธุ์
- การพัฒนาสื่อดิจิทัลคอนเทนต์บนโซเชียลแพลตฟอร์ม เรื่อง การรู้เท่าทันดิจิทัลของผู้สูงอายุ สำหรับฝึกอบรมต้นแบบบุคลากร** 78
Development of Digital Media Content on Social Media Platforms for Enhancing Digital Literacy among the Elderly A Prototype Training Program for Personnel
เกรียงไกร จริยะปัญญา จุฑาภรณ์ ชาตินฤมาณ รัชดาวัลย์ จิตรพรกุลวสิน และ ถัสชนันท์ ทรัพย์สงวน
- ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับคุณภาพผู้เรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2** 86
The Relationship between the Participation Management of the School Administrators and Quality of Learners in School under the Office of Ratchaburi Primary Education Service Area 2
เอกชัย บุญมีพิพิธ ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ วัฒนา จินดาวัฒน์ และธนิก คุณเมธีกุล

บทความวิจัย

- การพัฒนาทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภทโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 94
The Development of Observation and Classification Skills Using Cooperative Learning by Jigsaw Technique with 5E Learning Management of Primary 1 (Grade 1) Students
ถลันนันท์ ททรัพย์สงวน ธรรมรัช กนกอุดม ปิ่นณธร ภูผา และมาเรียม นิลพันธุ์

- การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) 103
A Development of a Network Partner Participative Management Model with Using Local Career Learning Resources to Promote Vocational Skills of Wat Pomkaew Municipal School
ณัฐพร อรรถวิวรรธน์

- ประสิทธิผลการใช้นวัตกรรมรอก-วงล้อ 2 ใน 1 ต่อองค์การเคลื่อนไหวและระดับความเจ็บปวดในผู้ป่วยข้อไหล่ติดแข็ง 118
Effects of the Innovation Pulley-Wheel 2 in 1, Regarding the Range of Motion and Pain Score in Patient Frozen Shoulder
ศิริรัตน์ มิตรเจริญถาวร

บทความวิชาการ

- ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุค BANI World 127
Strategic Leadership of School Administrators in the BANI World
คุณากร ถึงนามลี และ มัทนา วังถนอมศักดิ์

- การจัดการเรียนรู้เชิงรุกฐานสมรรถนะเพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดของผู้เรียน 135
Competency-Based Active Learning for Enhancing Learners' Thinking Processes
ณัฐกร ดวงพระเกษ และ ประพนธ์ เต๋นดวง

- การบริหารสถานศึกษาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน 144
School Administration for Sustainable Development
ศุภวัฒน์ คนมัน และ มัทนา วังถนอมศักดิ์

คำแนะนำในการเตรียมต้นฉบับ

การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านถ้ำเสือ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

The Community-Based Tourism Activities and Sustainable Tourism Management by the Local Community of Ban Tham Suea in Phetchaburi Province

กฤติกา คุณูปการ และ สุรพร มุลกณี*
Krittika Kunupakan and Suraporn Mulkunee*

สาขาการจัดการธุรกิจการบิน คณะการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย กรุงเทพมหานคร 10400
Lecturer of School of Tourism and Services, University of the Thai Chamber of Commerce, Bangkok 10400

*To whom correspondence should be addressed. e-mail: suraporn_mul@utcc.ac.th

Received: 16 December 2024, Revised: 21 April 2025, Accepted: 4 June 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านถ้ำเสือ 2) เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านถ้ำเสือ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านถ้ำเสือ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การสนทนากลุ่ม (Focus group) และการสังเกต (Observation) โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำเสือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำเสือ และผู้ที่เคยไปท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำเสือ รวมทั้งสิ้น 24 คน โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Methodology Triangulation) การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านถ้ำเสือ ประกอบด้วย 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวธรรมชาติ ได้แก่ กิจกรรมการล่องเรือแม่น้ำเพชรบุรี กิจกรรมการแคมป์ปิ้ง 2) กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต กิจกรรมประกอบอาหาร เสือลุยสวน กิจกรรมการทำไข่เค็มใบเตย กิจกรรมทอผ้าเงินล้าน กิจกรรมเตาอ้าวเตะ และ 3) กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กิจกรรมทลายมูลค่าต้นไม้ กิจกรรมผสมดิน และปั้นกระสุนเมล็ดพันธุ์ ส่วนการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า บทบาทของชุมชนในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาและด้านการควบคุม และแนวทางในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านถ้ำเสือ ได้ดังนี้ 1) ชุมชนต้องบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวให้ได้ตามการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยควรมีการวางแผนและดำเนินการให้มีกิจกรรมที่มีคุณภาพ ปลอดภัย และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 2) ชุมชนควรหากิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายมีการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวกับชุมชนใกล้เคียงเพื่อเป็นการขยายการท่องเที่ยวไปสู่ชุมชนอื่นๆ ด้วยกัน 3) ผู้นำชุมชนหรือคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวควรเพิ่มกิจกรรมที่สอดแทรกภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม และประเพณี 4) ควรมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างภาครัฐ ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการการจัดการท่องเที่ยว ในลักษณะของการให้คำปรึกษาและสนับสนุนในด้านต่าง ๆ

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านถ้ำเสือ

Abstract

The study aimed to: 1) study community-based tourism activities in Ban Tham Suea community, 2) investigate community-based tourism management in Ban Tham Suea community, and 3) propose guidelines for sustainable tourism activity management in Ban Tham Suea community. The study employed a qualitative research method, collecting data through document research, in-depth interviews, focus group discussions, and observation. The sample group comprised 24 individuals, including those involved in community-based tourism management in Ban Tham Suea, those involved in operating community-based tourism in Ban Tham Suea, and tourists who had visited Ban Tham Suea. Data validation utilized methodological triangulation and content analysis.

The study found that community tourism activities in Ban Tham Suea consist of three main categories: 1) Nature-based tourism activities, such as river cruising and camping. 2) Cultural tourism activities, including food preparation, making preserved eggs with pandan leaves, rolling Tong Muan (Thai Snack), and traditional pottery. 3) Ecotourism activities, such as estimating the value of trees, mixing soil, and making seed bombs. Regarding sustainable community-based tourism management, the community's roles in managing tourism activities were identified as development and control.

The guidelines for sustainable tourism activity management in Ban Tham Suea community are as follows:

- 1) The community should manage tourism activities sustainably by planning and implementing activities that prioritize quality, safety, and environmental conservation.
- 2) The community should seek diverse tourism activities and establish connections with nearby tourist attractions to expand tourism opportunities to other communities.
- 3) Community leaders or tourism management committees should incorporate local wisdom, culture, and traditions into tourism activities.
- 4) There should be close collaboration and integration among government agencies, community leaders, and tourism

Keywords : Community-based tourism, Tourism activities Management, Tham Suea Village.

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมของมนุษย์อย่างหนึ่ง เกิดขึ้นจากการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หลีกหนีจากสิ่งทีกระทำอยู่เป็นปกติ ในปัจจุบันนอกเหนือจากการได้ผ่อนคลายความเครียดแล้ว การท่องเที่ยวถือเป็นสิ่งหนึ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี ด้วยการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประสบการณ์ การเรียนรู้ การค้นหาความหมายของตนเอง ทั้งยังสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม [1] แต่ด้วยการท่องเที่ยวที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว เน้นการท่องเที่ยวในเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้จำนวนเงินตรามากกว่าคุณภาพ อย่างการท่องเที่ยวในอดีตซึ่งเป็นการท่องเที่ยวแบบมหาชน (Mass Tourism) กลุ่มใหญ่ ไร้แรง ไม่ได้สัมผัสหรือซึมซับในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ จึงขาดจิตสำนึกในการไปชมและรักษา [2] ทั้งชุมชนที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวเองยังขาดความใส่ใจ ขาดความรู้ ขาดความร่วมมือกันในการดูแลคงไว้ซึ่งคุณค่า ส่งผลกระทบต่อเนื่องสู่ความเสื่อมโทรมทางทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม จึงเกิดกระแสอนุรักษ์ให้นักท่องเที่ยวมีความรับผิดชอบต่อการเดินทางท่องเที่ยวของตัวนักท่องเที่ยวเอง และส่งเสริมให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นเองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการย่อมทำให้เกิดความรู้สึกในความเป็นเจ้าของภาคภูมิใจและเห็นคุณค่า ซึ่งทำให้การพัฒนาเป็นไปได้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ และเกิดความยั่งยืน [3] คนในท้องถิ่นจึงเล็งเห็นถึงการนำการท่องเที่ยวมาเป็นฟันเฟืองเสริมกลไกแห่งฐานรากชุมชนให้เคลื่อนคล้อยไปตามวิถีที่ตนมี ก่อเกิดเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนถือเป็นรูปแบบหนึ่งภายใต้บริบทของการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนอย่างเป็นองค์รวม [4] รูปแบบนี้มีการกำหนดทิศทางและการบริหารจัดการโดยชุมชน เพื่อประโยชน์สูงสุดของชุมชน โดยที่ชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน มุ่งเน้นกิจกรรมที่ไม่ใช่ผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อม หรือมีมาตรการป้องกันแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมกิจกรรมที่ให้ความรู้ จัดให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม พร้อมทั้งสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักท่องเที่ยว บริษัทนำเที่ยว และคนในท้องถิ่น [4] ด้วยเหตุนี้ กิจกรรมการท่องเที่ยวจึงนับเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ชุมชนใช้เป็นเครื่องมือในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชม สัมผัส และเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง เนื่องจากกิจกรรมทางการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งในปัจจุบันและอนาคต [5] ภายหลังจากการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะทำการประเมินคุณค่าที่ได้รับจากสินค้าและบริการ ซึ่งการประเมินดังกล่าวอาจมีความแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในอดีต ความพึงพอใจ และความคาดหวัง [6] โดยทั่วไป การประเมินความพึงพอใจจะพิจารณาจากความคุ้มค่าของเงินที่เสียไป ความคุ้มค่าของเวลา ประสบการณ์ที่ได้รับ และความยินดีที่จะกลับมาใช้บริการอีกครั้ง

ดังเช่นชุมชนบ้านลำเสือที่เริ่มขึ้นจากโครงการธนาคารต้นไม้ ที่เป็นตัวเชื่อมโยงสิ่งมีชีวิตกับคนในชุมชน และสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อการอนุรักษ์ป่าธรรมชาติ และปลูกฝังการรักษาสิ่งแวดล้อมให้กับชาวบ้านและก่อร่างชุมชนแห่งนี้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ วิถีชีวิตชุมชน รวมถึงกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ชุมชนบ้านลำเสือ ซึ่งมีโครงการที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนคือโครงการธนาคารต้นไม้ โดยการสนับสนุนของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ [7] โดยได้ใช้แนวทางของ ธกส. และอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนที่เสื่อมโทรม โดยโครงการธนาคารต้นไม้ของ ธกส. เป็นโครงการที่ส่งเสริมให้ประชาชนปลูกต้นไม้ยืนต้นบนที่ดินของตนเองและของชุมชนภายใต้แนวคิด ต้นไม้เป็นสินทรัพย์ประเภทหนึ่งที่มีราคาสามารถถือครองได้ สามารถใช้เป็นบำนาญยามชราและเป็นมรดกแก่ลูกหลานต่อไปได้ [8]

ชุมชนบ้านลำเสือมีศักยภาพโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ด้วยทัศนียภาพริมฝั่งแม่น้ำเพชรบุรี และความมุ่งมั่นในการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียว ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ นอกจากนี้วิถีชีวิตเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริม ยังสะท้อนถึงการนำคุณค่าที่มีอยู่มาเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยว ผ่านการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ประสบการณ์และการเรียนรู้ ตามแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based tourism) การท่องเที่ยวโดยชุมชนถือเป็นกลไกสำคัญในการนำไปสู่ความยั่งยืน เนื่องจากการท่องเที่ยวที่บริหารจัดการโดยคนในท้องถิ่น เพื่อให้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวส่งตรงถึงชุมชน (Lo & Janta, 2020) พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว ตั้งแต่การร่วมวางแผน การตัดสินใจ การพัฒนา การลงมือปฏิบัติ การแบ่งปันผลประโยชน์ ไปจนถึงการประเมินผล

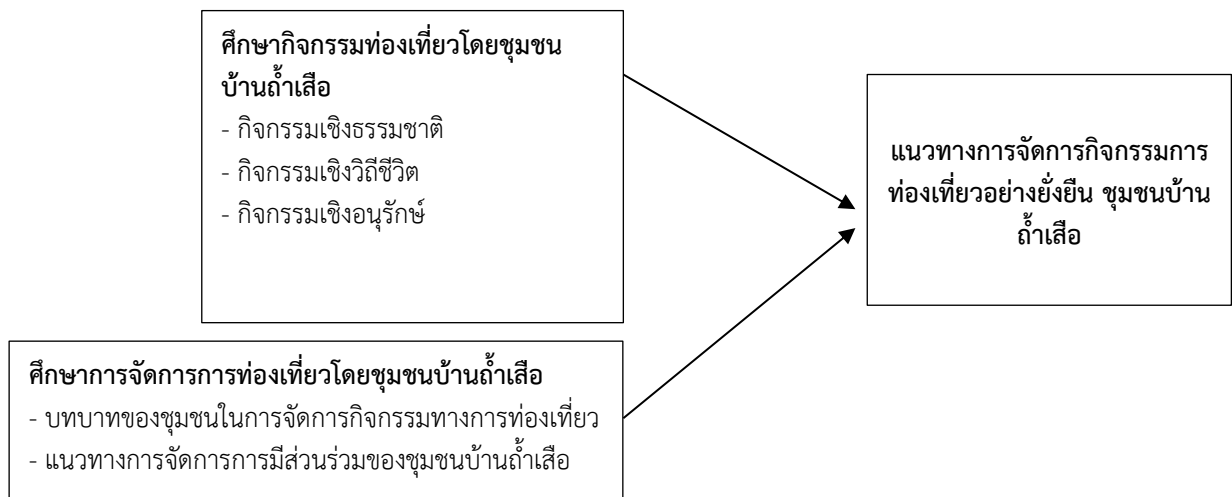
(ณัฐพัชร มณีโรจน์, 2560) ทั้งนี้ แม้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในหลายบริบท (Lertpongmanee, K. 2022; กษมณ วงศ์คำ 2562) และชุมชนบ้านถ้ำเสือเองก็มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายอยู่บ้าง แต่ยังคงขาดอัตลักษณ์หรือจุดเด่นที่แท้จริงของชุมชน ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ ๆ และขัดขวางการเติบโตของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระยะยาว ด้วยเหตุนี้ การวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาแนวทางการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้าง และพัฒนาอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชน เพื่อเพิ่มความน่าสนใจ สร้างประสบการณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ให้กับนักท่องเที่ยว และนำไปสู่ความยั่งยืนในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านถ้ำเสือ
2. เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านถ้ำเสือ
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านถ้ำเสือ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาเรื่องการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านถ้ำเสือ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี อย่างยั่งยืน ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีคำถามการวิจัย คือ 1) กิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านถ้ำเสือมีอะไรบ้าง และ 2) ชุมชนบ้านถ้ำเสือมีการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนอย่างไร โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลแบบทฤษฎีจาก การค้นคว้าวิจัยเอกสาร ตำรา บทความ แผ่นพับ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นผู้วิจัยได้นำผลจากการศึกษาแนวคิดหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ แล้วนำมาประกอบกับข้อมูลปฐมภูมิ ที่รวบรวมได้จากภาคสนาม ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกต การบันทึกภาพ และการบันทึกเสียง (ดังแสดงในตารางที่ 1) ซึ่งได้ทำการแจ้งและขออนุญาตกับผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนการสัมภาษณ์ทุกครั้ง

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนบ้านถ้ำเสือ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี” คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อให้แน่ใจว่า การศึกษาวิจัยจะได้รับข้อมูลผลการศึกษตรงตามจุดประสงค์ของงานวิจัยนี้และเนื่องจากผู้วิจัยมีข้อจำกัดด้านระยะเวลาในการศึกษา จึงใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยเกณฑ์คุณสมบัติคัดเลือก ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำเสือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำเสือ และผู้ที่เคยไปท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำเสือ

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จำนวน 3 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกลักษณะของผู้ให้สัมภาษณ์ คือ เป็นบุคคลที่สามารถสื่อสารภาษาไทยภาคกลางหรือท้องถิ่นได้ ไม่ได้เป็นสมาชิกในกลุ่มการท่องเที่ยว และเป็นผู้นำนักอาศัยในพื้นที่

ชุมชนบ้านถ้ำเสือ และการสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (Focus Group) ซึ่งมีผู้เข้าร่วมสนทนา จำนวน 8 คน แบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 2 คน และเพศหญิง จำนวน 6 คน ผู้ประกอบการด้านอาหาร 2 คน ผู้ประกอบการด้านที่พัก 3 คน ผู้ประกอบการด้านสินค้าที่ระลึก 1 คน และผู้ประกอบการด้านกิจกรรมท่องเที่ยว 2 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกลักษณะของผู้เข้าร่วมสนทนา คือ เป็นผู้สื่อสารภาษาไทยภาคกลางหรือท้องถิ่นได้ และเป็นผู้พำนักอาศัยในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำเสือ และเป็นบุคคลที่เป็นสมาชิกและมีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มการท่องเที่ยว และการสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (Focus Group) ซึ่งมีผู้เข้าร่วมสนทนาจำนวน 13 คน โดยเกณฑ์การคัดเลือกลักษณะของผู้เข้าร่วมสนทนา คือ เป็นผู้สื่อสารภาษาไทยภาคกลางหรือท้องถิ่นได้ และเป็นผู้ที่เคยไปท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำเสือ โดยใช้อาคารเอนกประสงค์ซึ่งเป็นจุดศูนย์รวมของชุมชนเป็นสถานที่สนทนา จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (Focus Group) ทางผู้วิจัย ได้มีการกำหนดข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ โดยผู้วิจัยได้ทำการจดบันทึกและบันทึกเสียง รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต (Observation) ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เพื่อศึกษาลักษณะการดำเนินชีวิต การดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวต่างๆ ในการจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจัดกระทำข้อมูลโดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่มมาตรวจสอบความแม่นยำ (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) ของข้อมูล จึงได้นำวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Methodology Triangulation) มาใช้ประกอบ 2 ด้าน ดังนี้

- 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ ตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล และ
- 2) การตรวจสอบวิธีการเก็บข้อมูล (Methodology Triangulation) ตรวจสอบข้อมูลด้วยการรวบรวมข้อมูลหลายวิธีด้านเอกสาร สัมภาษณ์ลักษณะเจาะลึก รวมทั้งการสังเกต และจัดกลุ่มของข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดข้อมูลที่มีทิศทาง เดียวกันอยู่ด้วยกัน

ตารางที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	เครื่องมือ	กลุ่มตัวอย่าง	การวิเคราะห์ข้อมูล
การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observation Participation)	เป็นการสังเกตการณ์และร่วมในกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านถ้ำเสือ	ประชาชน และกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งหมด	การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)
การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)	ออกแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interviews)	ประชาชนที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มซึ่งเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 3 ท่าน	การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)
การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)	ออกแบบข้อคำถามในการสนทนากลุ่มที่ตรงตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา	กลุ่มคนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน	การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)
การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)	ออกแบบข้อคำถามในการสนทนากลุ่มที่ตรงตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา	ผู้ที่เคยเดินทางไปท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำเสือ	การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observation Participation) การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) สามารถสรุปผลวิเคราะห์โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษากิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านถ้ำเสือ

พบว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านถ้ำเสือมีความโดดเด่นในเรื่องวิถีชีวิต กับการปลูกต้นไม้ ร่วมกันกับโครงการธนาคารต้นไม้ จึงมีการผสมผสานระหว่างโครงการธนาคารต้นไม้เข้ากับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นที่มาของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ซึ่งทำให้ชุมชนถ้ำเสือนั้นมีความโดดเด่นในเรื่องนี้จะเข้าอยู่ในโครงการ Village of The World จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่ากิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เป็นกิจกรรมที่มีการจัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในท้องถิ่น ซึ่งเกิดจากการผสมผสานระหว่างการอนุรักษ์กับกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกร กิจกรรมในชุมชนบ้านถ้ำเสือนั้นมีกิจกรรมที่หลากหลาย โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1.1 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ

■ กิจกรรม “เสื่อสั่นหลุย” ล่องแม่น้ำเพชรบุรี ริมน้ำเพชรบุรีเป็นสถานที่ที่มีความโดดเด่นในเรื่องทัศนียภาพที่สวยงาม บรรยากาศและอากาศที่บริสุทธิ์ ชาวบ้านในพื้นที่มองเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าซึ่งเป็นเหมือนของขวัญจากธรรมชาติ การปรับปรุงพื้นที่โดยรอบโดยเฉพาะเรื่องการปรับปรุงภูมิทัศน์ริมน้ำเพชรบุรีจึงเป็นเรื่องที่ชาวบ้านสนใจและอยากที่จะพัฒนาในพื้นที่

■ กิจกรรมการแคมป์ปิ้งบริเวณลานกางเต็นท์ริมแม่น้ำเพชรบุรี โดยทิวทัศน์ที่สวยงามและสงบเงียบริมแม่น้ำเพชรบุรีธรรมชาติอันงดงามที่เต็มไปด้วยความสดชื่นของต้นไม้ และลมหายใจของสายน้ำ ทำให้รู้สึกว่าได้พักผ่อนอย่างแท้จริง หลีกหนีจากความวุ่นวาย นอกจากนี้ยังสามารถสัมผัสกับธรรมชาติได้อย่างเต็มที่อีกด้วย ซึ่งกิจกรรมการแคมป์ปิ้งนั้นเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่กำลังเป็นที่นิยมในตอนนี้

1.2 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต

■ กิจกรรมประกอบอาหาร เสือหลุยสวน บุกสวนป่าชุมชน เก็บผักอินทรีย์ สดใหม่ปลอดภัยไร้สารพิษ มาปรุงอาหาร กิจกรรมหุงข้าวด้วยกระบอกไม้ไผ่ และกิจกรรม “เสื่อเข้าครัว” โดยรายการอาหารของชุมชนจะใช้วัตถุดิบอินทรีย์ที่มีอยู่ในชุมชนตามฤดูกาล โดยมีแม่ครัวประจำหมู่บ้านช่วยกำกับดูแลการประกอบอาหารของนักท่องเที่ยวซึ่งรายการอาหารจะเป็นอาหารที่แสดงอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชน อาทิเช่น ยำถั่วฝักยาว (ยำผักกูด) ต้มโคล้ง (ต้มข้าวไก่) ปลาตะเพียนทอด แกงป่าหุบ ส้มตำไข่เค็มใบเตย เป็นต้น ทางชุมชนจะจัดอาหารมาเป็นชุดพอดีทานแต่สามารถเติมได้ตลอด โดยใช้แคมเปญว่า “กินไม่เหลือ เสือร้องไห้” เพื่อไม่ให้เกิด “Food Waste” ในชุมชน

■ กิจกรรมการทำไข่เค็มใบเตย กิจกรรมนี้จะให้ท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิธีการทำไข่เค็มใบเตยซึ่งแตกต่างจากไข่เค็มทั่วไปที่หมกด้วยเกลือผสมเกลือ แต่ไข่เค็มที่ทางชุมชนบ้านถั่วเหลืองนำมาให้ทำกันนั้นจะเป็นการใช้ดินสอพองผสมกับใบเตยมาพอกไข่เป็ดไว้ ซึ่งจะทำให้ไข่เค็มที่ได้มีกลิ่นหอมของใบเตย เมื่อนำมาประกอบอาหารจะให้รสชาติและกลิ่นที่หอมเป็นอย่างมาก โดยไข่เป็ดก็เป็นไข่ของชาวบ้านในชุมชนที่นำมาให้ทางชุมชนนำมาทำกิจกรรมจึงเป็นการสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนอีกทาง เมื่อได้ลองทำนักท่องเที่ยวก็สามารถนำไข่เค็มที่ได้ทำแล้วนั้นกลับไปเป็นของที่ระลึกด้วย

■ กิจกรรมทอผ้าไหมเงินล้าน ทดลองทำทอผ้าไหมน้ำตาลโตนด เนื่องจากจังหวัดเพชรบุรีมีความโดดเด่นเรื่องอาหารหวาน และทอผ้าไหมเงินล้านเป็นสินค้าที่ขึ้นชื่อของเมืองเพชรบุรี กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ต้องการให้ความรู้เกี่ยวกับส่วนผสมของแป้งทอผ้าไหม ขั้นตอนวิธีการทำทอผ้าไหม โดยเริ่มตั้งแต่การหยอดแป้ง การทอด้วยเครื่อง และการมัดไหมซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด นอกจากนี้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำ ยังสามารถให้นักท่องเที่ยวชิมฝีมือตัวเอง และสามารถซื้อกลับไปเป็นของฝากติดไม้ติดมืออีกด้วย

■ กิจกรรมเตาอิวาเตะ (เตาเผาถ่านความร้อนสูง) ถ่านน้ำส้มควันไม้ โดยน้ำส้มควันไม้ควันไม้เกิดจากการเผาถ่านในช่วงที่ไม่กำลังเปลี่ยนเป็นถ่านเมื่อทำให้เย็นลงจนควบแน่นแล้วกลั่นตัวเป็นหยดน้ำ ของเหลวที่ได้นี้ เรียกว่า น้ำส้มควันไม้ และน้ำส้มควันไม้นั้นนำไปใช้ประโยชน์ทางการเกษตรจะมีคุณสมบัติ เช่น เป็นสารปรับปรุงดิน สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช และสารเร่งการเติบโตของพืชได้อีกด้วย

1.3 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

■ กิจกรรมเสื่อสั่นหลุยไพร ทายมูลค่าต้นไม้ ทางชุมชนจัดให้นักท่องเที่ยวได้มีการเดินทางไปยังต้นไม้ในชุมชนที่ได้เข้าร่วมโครงการธนาคารต้นไม้ และให้มีการทายมูลค่าต้นไม้ พร้อมมีการให้ความรู้ ในการประเมินต้นไม้ ผู้ประเมินต้องคำนึงถึงชนิดของต้นไม้ รูปทรงของต้นไม้ อายุของต้นไม้ คุณภาพหรือเกรดของไม้ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ปริมาตรไม้ ความยาวของท่อนไม้ เป็นต้น อีกทั้งก่อนที่ทางชุมชนจะมีการทำกิจกรรมก็จะมีการบรรยายเกี่ยวกับความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ประวัติและที่มาในการเข้าร่วมโครงการธนาคารต้นไม้ สร้างความตระหนักรู้เรื่องการรักษาสีเขียวให้แก่นักท่องเที่ยว

■ กิจกรรมเสื่อคลุกดิน ผสมดิน และปั้นกระสุนเมล็ดพันธุ์ กิจกรรมนี้ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสอนุรักษ์พื้นที่ โดยการปลูกป่าอีกวิธีด้วยวิธีการปั้นกระสุนเมล็ดพันธุ์ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้ทดลองปั้นดินเหนียว โดยมีเมล็ดพันธุ์ไม้อยู่ข้างใน ซึ่งจะปั้นเมล็ดพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมกับพื้นที่ และนำนักท่องเที่ยวไปยังกระสุนเมล็ดพันธุ์บริเวณที่จัดไว้ให้เพื่อเป็นการสร้างพื้นที่สีเขียวเพิ่มเติม

2. จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2: เพื่อศึกษาการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism) เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นมีการปกป้องและรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศไว้เพื่ออนุชนรุ่นหลังไป [7,9] การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) มีหลักการที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งเป็นกระแสความคิดหลักของโลกในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมาซึ่งหลักการโดยทั่วไปของการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือจะต้องมีการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอเหมาะ เพื่อสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเหล่านั้นได้อย่างยั่งยืนและมีกระจาย

ผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดกระบวนการทิศทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของตนเอง ซึ่งมีชาวบ้านที่เป็นเจ้าของชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวและมีส่วนร่วมในการพัฒนาจัดการแหล่งท่องเที่ยว และอนุรักษ์ ทั้ง ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตและรูปแบบการดำเนินชีวิต เพื่อสร้างการพัฒนาให้เกิดการยั่งยืนสู่ชนรุ่นหลังและเกิดประโยชน์สูงสุด [9]

2.1 บทบาทของชุมชนในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว

บทบาทของชุมชนบ้านถ้ำเสือในการจัดการกิจกรรมทางการท่องเที่ยว โดยทางผู้วิจัยได้พบว่าชุมชนได้มองกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนนั้นจะเกี่ยวข้องกับโครงการธนาคารต้นไม้ ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ชุมชนบ้านถ้ำเสือจะโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ การท่องเที่ยวเพื่อทำกิจกรรมเพื่อสังคม CSR (Corporate Social Responsibility) ชุมชนบ้านถ้ำเสือได้รับรางวัลหมู่บ้านท่องเที่ยวสำหรับกิจกรรมเฝ้าระวังภัยอันตรายอันดับ 2 และมีโฮมสเตย์ที่ได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ลานกางเต็นท์ริมแม่น้ำเพชรบุรี ในช่วงแรกทางชุมชนได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มโฮมสเตย์ และกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นใช้เพื่อเป็นส่วนประกอบของโฮมสเตย์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาพักโฮมสเตย์ อีกทั้งยังสามารถมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอื่นๆ นอกเหนือจากกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตคนในชุมชน เช่นการเก็บผัก ทำกับข้าวแค่นั้น ดังนั้นทางชุมชนจึงจัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากการท่องเที่ยวของชุมชนเกิดขึ้นจากการต่อยอดของโครงการธนาคารต้นไม้ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวชุมชนบ้านถ้ำเสือล้วนแต่เป็นผู้บริหารจัดการเองโดยทั้งสิ้น โดยปราศจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก (External Tourism Actors) ซึ่งมีหัวหน้าชุมชนเป็นผู้ประสานงานหลัก และจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีพื้นฐานมาจากการคิดจากชุมชนเอง ที่มีความภูมิใจในความรู้ด้านการอนุรักษ์ การลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่พร้อมจะสื่อต่อคนภายนอก โดยใช้กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอด นอกจากนั้นแล้วชุมชนเองยังต้องการความเข้าใจ ความร่วมมือของนักท่องเที่ยวในเคารพในกฎกติกาที่ชุมชนร่วมกันสร้างไว้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัฒนธรรม

2.1.1 ด้านการพัฒนา

ก่อนที่ชุมชนจะพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยว ชุมชนจะต้องรู้ว่าตัวชุมชนเองมีศักยภาพมากแค่ไหนที่จะรองรับนักท่องเที่ยว หากเปิดแล้วจะมีการจัดการหรือรับมืออย่างไรสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น หากมีการรับมือที่ดีก็จะทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน [8] จากการวิจัยพบว่าชุมชนบ้านถ้ำเสือนั้นยังไม่มีประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ที่โดดเด่นมากนัก สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถหาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวหลัก หรือ สิ่งที่น่าสนใจที่เป็นอัตลักษณ์ที่จะสามารถเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาหาได้ นอกเหนือไปจากกิจกรรมเพื่อตอบสนองกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาทำกิจกรรมเพื่อสังคม CSR (Corporate Social Responsibility) ตามที่ได้รับรางวัล จึงทำให้การท่องเที่ยวของชุมชนบ้านถ้ำเสือนั้นยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร แม้ว่าจะมีกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ แต่ยังไม่ใช่อัตลักษณ์ของทางชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งหากทางชุมชนต้องการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้นั้น ตัวชุมชนเองจะต้องเร่งในการค้นหาตัวตน อีกทั้งจุดเด่นของตัวชุมชนเองให้เจอ ในเรื่องของการค้นหาศักยภาพของตัวชุมชนเองให้สอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้น และศักยภาพของตัวชุมชนในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงก็เป็นอีกเรื่องที่สำคัญที่ทางผู้นำชุมชนจะต้องให้ความสำคัญ อีกทั้งผู้นำชุมชนยังสามารถกระตุ้นให้คนในชุมชนเข้ามาช่วยกันค้นหาอัตลักษณ์ และพัฒนาเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวด้านประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตเพิ่มขึ้น

2.1.2 ด้านการควบคุม

ทางชุมชนบ้านถ้ำเสือได้มีการควบคุม และมีข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวชุมชนบ้านถ้ำเสือ เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์อันไม่พึงประสงค์เกิดขึ้น จากการลงพื้นที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ทั้งในส่วนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Insider) และผู้ที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมการท่องเที่ยว (Outsider) ในเรื่องของปัญหาที่เกิดจากนักท่องเที่ยว หรือการที่ชุมชนได้นำการท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน ทั้งสองกลุ่มได้ให้ความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือได้รับผลกระทบด้านลบ หรือได้รับปัญหาจากการที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในชุมชน หรือจากการที่ชุมชนได้นำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเข้ามาเพียงเล็กน้อยโดยจะเป็นเรื่องเสียง หากแต่ทางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (Insider) ได้มีการจัดการที่ดี และในส่วนของผู้ที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมการท่องเที่ยว (Outsider) ได้รับความพอใจในการแก้ไขปัญหาและมีความเข้าใจ จึงทำให้ไม่เกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้น การจัดการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (Insider) จะมีการแบ่งเป็น 2 ช่วง กล่าวคือก่อนที่นักท่องเที่ยวจะเข้ามาท่องเที่ยวภายในชุมชนทางผู้ประสานงานของชุมชนจะมีการแจ้งข้อปฏิบัติในการมาเข้าพักโดยตรงกับนักท่องเที่ยวหลังจากการยืนยันการจองทำให้นักท่องเที่ยวได้ทราบถึงข้อปฏิบัติ ยิ่งไปกว่านั้นทางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (Insider) จะทำการแจ้งให้กับผู้ที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมการท่องเที่ยว (Outsider) ว่าจะมีกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้ามาพักหรือทำกิจกรรมในชุมชนเป็นการบอกกล่าวเพื่อให้คนในชุมชนทราบว่าจะมีผู้ที่ไม่ใช่คนในชุมชนเข้ามา

หรืออาจจะมีความเสี่ยงในระดับที่รับได้ และในช่วงที่นักท่องเที่ยวมาไม่ถึงภายในตัวชุมชนเองก็จะมีการติดตั้งป้ายเตือนรวมถึงการอธิบาย อีกรอบจากผู้ประสานงานอีกรอบ และหากมีการฝ่าฝืนทางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (Insider) จะทำการตักเตือนและ ทำการเชิญออกจากพื้นที่เมื่อไม่ปฏิบัติตามกฎ จึงสามารถกล่าวได้ว่าชุมชนบ้านถ้ำเสือยังมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวได้ และมีการควบคุมที่ค่อนข้างมีประสิทธิภาพจึงทำให้คนในชุมชนไม่ได้รับผลกระทบ หรือเกิดความอึดอัด หรือปัญหาที่มาจาก การท่องเที่ยว

2.2 แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านถ้ำเสือ

ชุมชนบ้านถ้ำเสือ นั้น ได้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ที่พักอาศัย และ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยทั้งสิ้น กล่าวคือ คนในชุมชนนั้นมีการเข้าประชุมทุกสัปดาห์เพื่อรับทราบ ว่า ภายในสัปดาห์นี้จะมีกลุ่มนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่จะมาดูงานทั้งหมดกี่กลุ่ม กี่คน โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางด้านการท่องเที่ยวทั้งหมด จะต้องมาทำการวางแผนจัดการ ตั้งแต่เจ้าของโฮมสเตย์ กลุ่มผู้จัดเตรียมอาหาร กลุ่มกิจกรรมการท่องเที่ยว อันได้แก่ กลุ่มทำไข่เค็ม กลุ่มทำทองม้วนตาลโตนด กลุ่มปั้นดิน ยิงกระสุนพันธุ์ไม้ เป็นต้น และกลุ่มซึ่งเกี่ยวข้องกับยานพาหนะ อันได้แก่ กลุ่มที่จัดการรถ กระบะเพื่อพาไปยังกระสุนพันธุ์ไม้ กลุ่มเรือล่องแม่น้ำ ซึ่งในแต่ละกลุ่มนั้นจะต้องส่งตัวแทนมาเตรียมงานกันโดยมีหัวหน้าชุมชน และ ผู้ประสานงานชุมชนเป็นผู้รับการจอง และนำมาแจ้งให้กับคนในชุมชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับรองนักท่องเที่ยว โดยผู้วิจัย สังเกตเห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านถ้ำเสือ นั้น จะต้องมีการประสานงานกับหลายกลุ่ม จึงแสดงให้เห็นว่าชุมชน บ้านถ้ำเสือ นั้นมีการจัดการเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ

นอกจากการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยวแล้วนั้น ชุมชนควรจัดให้มีการกระจายรายได้ และ ผลประโยชน์แก่กลุ่มอาชีพอย่างทั่วถึง มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีการจัดระบบบัญชีการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถ ตรวจสอบได้ เพื่อให้สมาชิกได้รับผลประโยชน์อย่างทั่วถึง เพื่อนำไปสู่การยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งจากที่ได้สัมภาษณ์คนในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (Insider) ของชุมชนบ้านถ้ำเสือแล้วนั้นทำให้ทราบว่าทางกลุ่ม มีการหักเงินจากรายได้บางส่วนเข้ากองทุนกลางเพื่อใช้ในการพัฒนา ช่อมแซม สาธารณูปโภคที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอีกด้วย ในส่วนของการกระจายรายได้ ทางผู้วิจัยเห็นว่าจัดการชุมชนบ้านถ้ำเสือ นั้นมีการกระจายรายได้ไปยังกลุ่มต่างๆ หลายกลุ่ม และ ในส่วนของกลุ่มโฮมสเตย์นั้นก็มีการหมุนเวียนในการรับนักท่องเที่ยวโดยคนในกลุ่มโฮมสเตย์เป็นผู้จัดสรรให้อย่างเท่าเทียม ทางผู้วิจัย พบว่าชุมชนยังขาดคนอาสาเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว จะมีเพียงแค่กลุ่มท่องเที่ยวเท่านั้น ทำให้รายได้จะอยู่แต่เพียง กลุ่มที่ได้รับประโยชน์โดยตรง แม้ว่าชาวบ้านอาจจะได้รับผลประโยชน์จากการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนแต่ก็ยังไม่มาก นักเมื่อเทียบกับคนในกลุ่มการท่องเที่ยว ดังนั้นควรมีการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง ไม่ปิดกั้น

2.2.1 ด้านเครือข่ายด้านการท่องเที่ยว

เครือข่าย (Network) ส่งเสริมให้มีการผนึกกำลังร่วมกันของทั้งภาครัฐ และภาคประชาชนในลักษณะเครือข่ายคือ การที่จะต้องมาทำความเข้าใจกัน ที่สำคัญต้องเป็นไปเพื่อสร้างผลประโยชน์ในเชิงการทำงานร่วมในรูปกิจกรรมโครงการ แผนงานที่ จะต้องอาศัยความร่วมมือกัน ต้องผนึกกำลังขอความร่วมมือ หรืออาศัยการทำการกิจกรรมร่วมมือกันหลายองค์กร [10]

ทางผู้วิจัยพบว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านถ้ำเสือ นั้นยังไม่เป็นที่โดดเด่นมากนัก และยังไม่ค่อย หลากหลาย ดังนั้นกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านถ้ำเสือจึงจะต้องมีการร่วมมือกับเครือข่าย ภาคต่างๆที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยวในการผลักดันการท่องเที่ยวให้กับชุมชนบ้านถ้ำเสือ ยกตัวอย่างอาจจะร่วมมือกันกับโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา ใกล้เคียงมาทำการแสดงต้อนรับสำหรับผู้มาเยือนเป็นกลุ่ม หรือควรมีการประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐหรือเอกชน องค์การ บริหารส่วนตำบล เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการพัฒนา คันทา และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยร่วมมือกันกับภาคี ภาครัฐในการของบประมาณเพื่อนำมาสนับสนุนในการสร้างสาธารณูปโภคด้านการท่องเที่ยว ซึ่งจะได้ว่าส่วนใหญ่จะได้รับ การสนับสนุนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งทางชุมชนอาจจะของบประมาณจากเครือข่ายภาคีภาครัฐอื่น ๆ ในการสร้างป้ายบอกทางเข้าชุมชนซึ่งยังไม่ชัดเจน เป็นต้น หากแต่เครือข่ายด้านการประชาสัมพันธ์ยังคงมีน้อยอยู่ อีกทั้งทางผู้วิจัย เห็นว่าเครือข่ายกับทางการท่องเที่ยวจังหวัดนั้นควรมีให้มากขึ้น อีกทั้งควรสร้างเครือข่ายกับองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) ที่ได้ผลักดันให้จังหวัดเพชรบุรีเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโก (City of Gastronomy) [11] เพื่อให้บ้านถ้ำเสือสามารถมีส่วนแบ่งการตลาดได้มากขึ้นจากโครงการนี้

2.2.2 ด้านความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ

ความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ (Trust) การมีส่วนร่วม นั้น ต้องสร้างให้สมาชิกมีความเข้าใจและมีความจริงใจใน การเข้าร่วม สิ่งที่จะได้ตามมาคือความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ (Trust) ในองค์กรโดยการสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจกันนั้น ต้องแสดง

ให้เห็นอย่างชัดเจน กำหนดให้เป็นรูปธรรมและเป็นวัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งการสร้างความสำเร็จหรือล้มเหลว [10]

สำหรับชุมชนบ้านถ้ำเสือทางผู้วิจัยได้เห็นถึงความเชื่อมั่นและความไว้วางใจระหว่างภาคประชาชนด้วยกันเอง และภาคประชาชนกับภาครัฐ กล่าวคือ ระหว่างภาคประชาชนด้วยกันเองจะเห็นได้ว่าคนในชุมชนบ้านถ้ำเสือนั้นมีความไว้วางใจในตัวหัวหน้าชุมชน และคนที่เป็กรรกรรมการในกลุ่มการท่องเที่ยวของชุมชน โดยเมื่อมีกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้ามาดูงาน ทางกลุ่มคณะกรรมการนำโดยหัวหน้าชุมชน ในการที่จะจัดการรับนักท่องเที่ยว โดยมั่นใจว่าจะไม่มีการลำเอียงในการให้นักท่องเที่ยวในจำนวนที่ไม่เท่าเทียมกัน คนในชุมชนบ้านถ้ำเสือที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีความไว้วางใจในการให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้ดูแลทุกขั้นตอน กระบวนการซึ่งข้องกับการท่องเที่ยวตั้งแต่ต้นจนจบ และยังมีความมั่นใจในตัวผู้นำชุมชน ในการที่จะให้เป็นผู้บริหารกิจกรรมการท่องเที่ยว การจัดการโฮมสเตย์ และสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยทั้งสิ้น

ในส่วนความเชื่อมั่นระหว่างภาคประชาชนกับภาครัฐทางผู้วิจัยพบว่าทั้งผู้ที่ในกลุ่มการท่องเที่ยว และผู้ที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านถ้ำเสือนั้นมีทัศนคติที่ดีต่อภาครัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ธนาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ที่เข้ามารีเริ่มโครงการธนาคารต้นไม้ และทำให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้น นอกจากนี้องค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นท่องเที่ยวจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) ก็ล้วนแล้วแต่เป็นภาคีที่ช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านถ้ำเสือ ทำให้เศรษฐกิจในหมู่บ้านดีขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น โดยที่นักท่องเที่ยวที่มานั้นไม่ได้สร้างปัญหา หรือทำลายวิถีชีวิตของคนในชุมชน

อภิปรายผล

1. ผลจากการศึกษากิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านถ้ำเสือพบว่า ชุมชนบ้านถ้ำเสือที่โดดเด่นในพื้นที่ของชุมชนที่ได้สัมผัสธรรมชาติริมฝั่งแม่น้ำเพชรบุรี การใช้แนวทางการอนุรักษ์พื้นที่ สีเขียวจนสามารถพัฒนาไปเป็นการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ โดยมีการร่วมกันนำคุณค่าที่มีอยู่มาเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวด้วยการจัดกิจกรรมที่สร้างประสบการณ์และการเรียนรู้ กล่าวคือ กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นแบ่งออกเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวธรรมชาติ กิจกรรมที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รูปแบบของกิจกรรมจะเน้นการใกล้ชิดกับธรรมชาติให้ได้มากที่สุด เช่น กิจกรรมการล่องเรือแม่น้ำเพชรบุรี กิจกรรมการปั่นกระสุนดิน กิจกรรมการกางเต็นท์ริมแม่น้ำเพชรบุรี ล้วนแล้วแต่จะช่วยสร้างเสริมประสบการณ์การเดินทางที่ทรงคุณค่า ประกอบไปด้วยทัศนียภาพที่สวยงาม บรรยากาศและผู้คนที่เป็นมิตร กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวจะได้มีส่วนร่วมเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ในการศึกษาวิถีชีวิตชุมชน และเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ เช่น การประกอบอาหาร การทำทองม้วน ซึ่งนักท่องเที่ยวไม่สามารถหาได้จากในชีวิตปกติประจำวัน การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านี้ นักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่ และอาจมีผลให้ทัศนคติ มุมมองการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไปหลังจากที่ได้มีประสบการณ์จากกิจกรรมดังกล่าว

2. การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสืออย่างยั่งยืนนั้น จะเห็นได้จากหลายมิติกล่าวคือ กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านถ้ำเสือนั้นมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ มีการณรงค์ให้ลดการก่อของเสียในกิจกรรมการประกอบอาหาร โดยรณรงค์ให้ตักแต่พอดีเพื่อลดขยะจากอาหาร (Food Waste) มีการรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ ในกิจกรรมการปั่นกระสุนปลูกป่า กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้นในภาพรวม การมีส่วนร่วมของผู้ที่อยู่ในกลุ่มการท่องเที่ยวเห็นได้อย่างชัดเจน ในด้านการพัฒนากิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ได้มีการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้ไปดูงานกับชุมชนอื่นๆ เพื่อให้กลับมาพัฒนาชุมชนของตน หากแต่ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การพัฒนาบุคลากรที่จะเป็นผู้นำชุมชนต่อมาก็คือเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากผู้วิจัยพบว่าเมื่อลงไปถึงชุมชนบ้านถ้ำเสือนั้นก็จะมีแต่เพียงผู้นำชุมชนที่จะสามารถให้ความรู้ บรรยาย ในเรื่องราวต่างๆ ได้เพียงคนเดียว ดังนั้นการส่งต่อองค์ความรู้และการสร้างผู้นำต่อๆ มาเป็นสิ่งที่ควรทำ ส่วนในด้านการบริการข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางชุมชนได้มีการใช้เทคโนโลยี (Facebook) ในการประชาสัมพันธ์ และร่วมมือกันกับองค์กรการท่องเที่ยวอยู่บ้าง หากแต่เมื่อเข้าไปถึงในชุมชนแล้วการบริการข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวพบว่าไม่มีมากนัก ดังนั้นหากชุมชนสามารถพัฒนาโดยการทำป้าย QR Code เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถดาวน์โหลดข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมนั้นๆ ก็จะทำให้นักท่องเที่ยวต้องมีความรู้กลับไปอีกด้วย และควรมีการจัดทำจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการ และชุมชนในเรื่องของการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก และกิจกรรมการท่องเที่ยว เมื่อนักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูลของชุมชนได้ง่าย ก็จะทำให้นักท่องเที่ยวสามารถตัดสินใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น

3. แนวทางการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านถ้ำเสือ โดย 1) การบริหารจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพและเอกลักษณ์ ชุมชนควรบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยยึดหลักความยั่งยืนอย่างเคร่งครัด ควรมีการวางแผนและดำเนินการกิจกรรมให้มีคุณภาพ ปลอดภัย และคงไว้ซึ่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมดังที่ปฏิบัติมาโดยตลอด การกำหนดทิศทางการบริหารที่ชัดเจนเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้ ชุมชนควรค้นหาและพัฒนาอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของตนเอง เช่น กิจกรรม อาหาร

พื้นที่นันทนาการหรือวัฒนธรรมวิถีชีวิต ให้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน สิ่งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ พิมพัระวี โรจน์รุ่งสัจด์ [12] ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวชุมชนต้องมีเอกลักษณ์หรือจุดเด่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว และชี้วัดความสำเร็จ 2) การสร้างความหลากหลายและเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว ชุมชนควรแสวงหากิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และสร้างการเชื่อมโยงเส้นทางหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวกับชุมชนใกล้เคียง เพื่อขยายโอกาสทางการท่องเที่ยวไปยังพื้นที่อื่น ๆ การค้นหาประเพณีหรือวัฒนธรรมร่วมกันของกลุ่มพื้นที่ที่น่าสนใจ และนำมาสร้างเป็นกิจกรรมที่สามารถมอบประสบการณ์และความรู้ให้กับผู้มาเยือน เป็นสิ่งที่ชุมชนบ้านถ้ำเสือควรให้ความสำคัญ 3) การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้นำชุมชนหรือคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวควรเพิ่มกิจกรรมที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม และประเพณี เปิดโอกาสให้ชาวบ้านใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการท่องเที่ยว และส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ร่วมกันระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยวในการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน แนวทางนี้สอดคล้องกับ Lertpongmanee, K. (2022) ที่กล่าวว่า การสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวควรให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเพิ่มประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผ่านระบบการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน 4) การบูรณาการความร่วมมือกับภาครัฐ ควรมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างภาครัฐ ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยว ในลักษณะของการให้คำปรึกษาและสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เพื่อให้การบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นไปได้ อย่างราบรื่น พระมหาศรีณญชัย ธนฉยเมธี (สุกรัตนวงศ์). (2566) ได้กล่าวไว้ว่าการจัดการบริหารการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นเรื่องที่ท้าทาย ดังนั้นภาครัฐจึงควรเข้ามาช่วยสนับสนุนการทำงานของผู้นำและคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างใกล้ชิด

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว Generation Z ในการมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านถ้ำเสือเพื่อจะได้ทราบถึงความต้องการนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ซึ่งเป็นกลุ่มบริโภคหลักของโลก อีกทั้งยังเป็นกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์และความยั่งยืนอีกด้วย
2. เปรียบเทียบรูปแบบการจัดการกิจกรรมกับชุมชนท่องเที่ยวอื่น ที่มีบริบทใกล้เคียงหรือแตกต่างกัน เพื่อนำผลการเปรียบเทียบมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา และปรับปรุงรูปแบบการจัดการกิจกรรมของชุมชนบ้านถ้ำเสือให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กระบวนทัศน์การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวยุคใหม่. e-TAT Tourism Journal. 2552; ไตรมาสที่ 3/2552 [เข้าถึงเมื่อ 20 เม.ย. 2566]. เข้าถึงได้จาก: http://www.etatjournal.com/upload/282/6%20Sustainabli_tourism_new%20paradigm.pdf
- [2] บุญเลิศ จิตต์พัฒนา. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์; 2548.
- [3] สุดถนอม ต้นเจริญ. การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบางขันแตก จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา; 2560.
- [4] Goodwin H, Santilli R. Community-based tourism: A success. ICRT Occasional Paper No. 11 [อินเทอร์เน็ต]. 2009 [เข้าถึงเมื่อ 20 เม.ย. 2023]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.andamandiscoveries.com/press/press-harold-goodwin.pdf>
- [5] Castro CB, Armario EM, Ruiz DM. The influence of market heterogeneity on the relationship between a destination's image and tourists' future behavior. Tourism Management. 2007;28(1):175-87.
- [6] กฤติกา คุณูปการ, เกศรา สุขเพชร. ปัจจัยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวชาวจีนมูลค่าสูงที่มีต่อภาคใต้ของประเทศไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 2565;42(3).
- [7] Village to the world. ชุมชนบ้านถ้ำเสือโฮมสเตย์ [อินเทอร์เน็ต]. 2016 [เข้าถึงเมื่อ 15 พ.ค. 2023]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.villagetotheworld.com/meetinthevillage/th/baan-tam-suea-homestay/2016/08/01/1723>
- [8] ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. ธนาคารต้นไม้ พอเพียง มั่งคั่ง ยั่งยืน [อินเทอร์เน็ต]. 2558 [เข้าถึงเมื่อ 21 พ.ค. 2566]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.baac.or.th/treebank/baac-tree-bank-2015.pdf>
- [9] กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 [อินเทอร์เน็ต]. 2554 [เข้าถึงเมื่อ 20 พ.ค. 2566]. เข้าถึงได้จาก: http://www.tica.or.th/images/plan_tourism2555-2559/2555-2559.pdf
- [10] สมลักษ์ณา ไชยเสริฐ พ.ต.อ.หญิง. การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจสถานีตำรวจนครบาล. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. 2549;142-149.

- [11] องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). อพท. ร่วมผนึกกำลังจังหวัดเพชรบุรี และภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนเพชรบุรีเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร สู่อุตสาหกรรมอาหาร [อินเทอร์เน็ต]. 2564 [เข้าถึงเมื่อ 1 พ.ค. 2566]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.dasta.or.th/th/article/806>
- [12] พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจด์ย์. การท่องเที่ยวชุมชน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์; 2556. Lo, Y.-C., & Janta, P. (2020). Resident's perspective on developing community-based tourism – a qualitative study of Muen Ngoen Kong community, Chiang Mai, Thailand. *Frontiers in Psychology*, 11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01493>

แนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการดำเนินงาน ของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี

Guidelines for Strengthening Cooperation Among Network Partners to Enhance the Operational Quality of the Community Justice Centers in Phetchaburi Province

กชมน สุวรรณรัตน์ และ วลัยพร ชินศรี

Kotchamon Suwannarat and Walaiporn Chinnasri

คณะรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด วิทยาเขตเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี 76120

Public Administration, Stamford International University Phetchaburi Campus, Phetchaburi 76120

*To whom correspondence should be addressed. e-mail : Korchamon_17@hotmail.com

Received: 10 March 2025, Revised: 24 April 2025, Accepted: 13 June 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี 2) เปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคลที่มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี 3) ศึกษากระบวนการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี 4) ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ จำนวนเครือข่ายศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี 84 ศูนย์ เครือข่าย 4,200 คน ได้จำนวนเครือข่าย 365 คน โดยใช้สูตรคำนวณของ Taro Yamane (1970:725) [1] ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อน 5% และผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวมจำนวน 12 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติ one-way ANOVA สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 3 กลุ่มขึ้นไป

ผลการวิจัย พบว่า 1. การพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนอยู่ในระดับมาก 2. กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. กระบวนการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ด้านการระดมความร่วมมือ ด้านการสนธิความร่วมมือ ด้านการสร้างภาวะผู้นำ และด้านการสร้างความถูกต้องชอบธรรม มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผล กับการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และด้านการวางกรอบความร่วมมือ มีความสัมพันธ์ทางสถิติที่ระดับ 0.05 4. แนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ได้แก่ 1) ควรมีการเชื่อมโยงข้อมูลและทรัพยากรระหว่างหน่วยงาน 2) ควรสร้างระบบการรับเรื่องที่มีประสิทธิภาพและเข้าถึงประชาชน 3) ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการไกล่เกลี่ย 4) ควรสร้างระบบสนับสนุนที่ครอบคลุมเครือข่ายภาคประชาสังคม และ 5) ควรมีการสร้างระบบการฟื้นฟูที่มีความยั่งยืน

คำสำคัญ : การเสริมสร้างความร่วมมือ ภาคีเครือข่าย ศูนย์ยุติธรรมชุมชน คุณภาพการดำเนินงาน

Abstract

The objectives of this study were : (1) study the level of operational quality development of the Phetchaburi Community Justice Center. (2) compare personal characteristics influencing opinions on the development of operational quality of the Phetchaburi Community Justice Center. (3) study the collaborative process among network partners with causal relationships to the quality improvement of the operations of the Community Justice Centers in Phetchaburi Province and (4) explore guidelines for strengthening network collaboration to enhance the operational quality of the Community Justice Centers in Phetchaburi Province. The Community Justice Centers in Phetchaburi Province and (4) explore guidelines for strengthening network collaboration to enhance the operational quality of the Community Justice Centers in Phetchaburi Province. The sample group used in the research consisted of 84 Community Justice Centers in Phetchaburi Province, with a total of 4,200 network members. A sample of 365 network members was determined using Taro Yamane's formula (1970: 725) [1] at a 95% confidence level and a 5% margin of error. Additionally, 12 key informants

were included. Data were analyzed using research tools in the form of questionnaires, with the results presented in percentages, means, and standard deviations. One-way ANOVA was used to compare differences among independent variables with three or more groups.

The results of the study showed that : 1. The development of the operational quality of Community Justice Centers is at a high level. 2. Respondents with different work experiences had statistically significant differences in their opinions on the development of the operational quality of Community Justice Centers at the 0.05 level. 3. The processes for strengthening collaboration among network partners-including collaboration mobilization, collaboration integration, leadership development, and legitimacy building-have a statistically significant causal relationship with the development of operational quality of Community Justice Centers at the 0.001 level. The dimension of collaboration framing has a statistically significant relationship at the 0.05 level. 4. The recommended approaches to strengthening network collaboration for improving the operational quality of Community Justice Centers include: 1) Establishing data and resource linkages among agencies, 2) Developing an effective and accessible complaint-handling system, 3) Promoting community participation in mediation, 4) Creating a support system that encompasses civil society networks, and Establishing a sustainable rehabilitation system.

Keywords : Strengthening Collaboration Network Partners Community Justice Center Operational Quality

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 68 ได้บัญญัติให้รัฐมีหน้าที่จัดระบบกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และเข้าถึงได้ง่าย เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ด้านการพัฒนากระบวนการจัดการภาครัฐ แผนปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม และแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2566–2569) ที่มุ่งเน้นการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้ครอบคลุมทุกพื้นที่โดยเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ด้วยเหตุนี้ กระทรวงยุติธรรมจึงได้จัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชน (ศยช.) ขึ้นทั่วประเทศ รวมทั้งสิ้น 7,788 แห่ง ครอบคลุมทุกตำบล โดยมุ่งหวังให้เป็นกลไกในการสร้างความยุติธรรมในระดับพื้นที่และจังหวัดเพชรบุรี มีจำนวนศูนย์ยุติธรรมชุมชนทั้งหมด 84 ศูนย์ มีบทบาทสำคัญในการกิจ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การป้องกันอาชญากรรม 2) การรับเรื่องร้องทุกข์ 3) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท 4) การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย และ 5) การฟื้นฟูผู้กระทำผิด อย่างไรก็ตามแม้ว่าศูนย์ยุติธรรมชุมชนจะมีบทบาทสำคัญ แต่การดำเนินงานยังคงเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ เช่น การกิจซ้ำซ้อนของศูนย์ยุติธรรมชุมชน [2] ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความสำคัญในการพัฒนาการทำงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนให้มีประสิทธิภาพ "ภารกิจซ้ำซ้อน" (redundant or overlapping functions) หมายถึง กิจกรรมหรืองานที่ศูนย์ยุติธรรมชุมชนดำเนินการซึ่งมีความคล้ายคลึงหรือทับซ้อนกับภารกิจของหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรอื่นในพื้นที่ เช่น ศูนย์ดำรงธรรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม เช่น การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ศูนย์ดำรงธรรม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การรับเรื่องร้องเรียน ซึ่งทับซ้อนกับศูนย์ดำรงธรรม การกิจซ้ำซ้อนเหล่านี้นำไปสู่ปัญหา เช่น การใช้ทรัพยากรซ้ำซ้อน ความสับสนของประชาชน และการทำงานที่ขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากไม่มีระบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานอย่างชัดเจน การขาดทรัพยากรและบุคลากรเฉพาะทาง และการประสานงานกับหน่วยงานรัฐและภาคีเครือข่ายที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพในการให้บริการประชาชน การดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน จังหวัดเพชรบุรี รายงานผลการปฏิบัติราชการของกลุ่มจังหวัดที่ 15 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 [3] พบว่าภารกิจในแต่ละด้านมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการใช้บริการของประชาชนที่เพิ่มสูงขึ้นในทุกด้าน ดังนั้น หากขาดการวางระบบความร่วมมือที่เป็นเอกภาพและยั่งยืน การบริหารจัดการจะไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายจึงเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทที่ภาครัฐไม่สามารถปฏิบัติงานได้โดยลำพัง ความร่วมมือในลักษณะ “หุ้นส่วน” (partnership) ระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาควิชาชีพ จะช่วยส่งเสริมการเข้าถึงทรัพยากร ความรู้ และกลไกในการแก้ปัญหาในระดับพื้นที่อย่างรอบด้าน งานวิจัยของ Agranoff และ McGuire (2003) ระบุว่า ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายในกระบวนการจัดการภาครัฐจำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การส่งเสริมความร่วมมือ (initiating collaboration) การกำหนดกรอบความร่วมมือ (framing), การขับเคลื่อนร่วมกัน (mobilizing), และการบูรณาการเครือข่าย (integrating) [4] ซึ่งสามารถใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง “ระดับของความร่วมมือ” กับ “คุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน” นอกจากนี้ งานวิจัยของ อัครพงศ์ พงศ์ประภากุล (2564) พบว่า ความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายภาค

ประชาชนและภาครัฐในระดับพื้นที่ส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการให้บริการด้านยุติธรรมและลดภาระของรัฐ [5] ขณะที่ สันติ เศรษฐกุล (2562) ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมที่แท้จริงของภาคีเครือข่ายจะส่งผลต่อการยกระดับความเชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรมในชุมชน [6]

ดังนั้น การศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชนกับภาคีเครือข่ายจึงเป็นเรื่องสำคัญที่สามารถนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนในจังหวัดเพชรบุรีอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคลที่มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผล กับการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี
4. เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกำหนดขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ด้านกระบวนการเสริมสร้างความร่วมมือ และ การพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน จังหวัดเพชรบุรี โดยกำหนดตัวแปร ดังนี้

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วย 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) อาชีพ 5) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 6) ประสบการณ์การทำงาน และ กระบวนการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย 1) การกระตุ้นส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ (Activation) 2) การวางกรอบความร่วมมือ (Framing) 3) การระดมความร่วมมือ (Mobilization) 4) การสนธิความร่วมมือ (Synthesizing) 5) การสร้างภาวะผู้นำ (Building Leadership) 6) การสร้างความถูกต้องชอบธรรม (Building Legitimacy) [4]

ตัวแปรตาม ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมในชุมชน (Crime Control & Prevention) 2) ด้านการรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ของประชาชน (Receiving a Complaint & Evidence of a Criminal) 3) ด้านการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทหรือความขัดแย้ง (Conflict Management) 4) ด้านการให้ความช่วยเหลือดูแลผู้ที่ได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบจากอาชญากรรม (Community & Victim Empowerment) 5) ด้านการให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ และบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและผู้พ้นโทษ (Reintegration) [7]

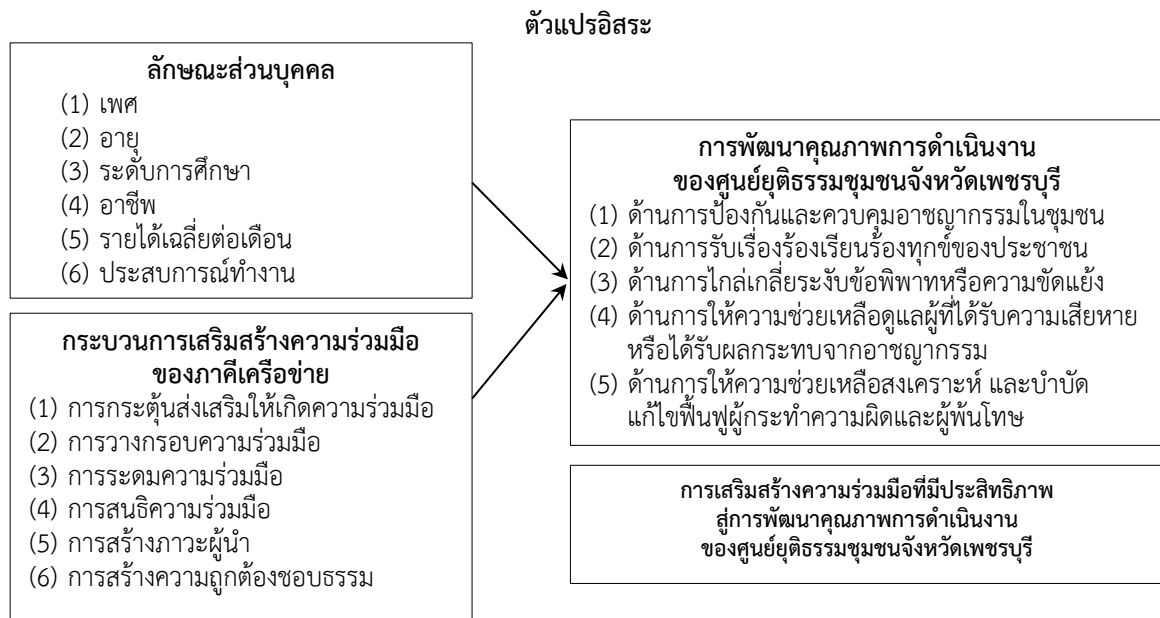
3. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

วิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เครือข่ายศูนย์ยุติธรรมชุมชนในจังหวัดจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 84 ศูนย์ รวมทั้งสิ้น 365 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโรยามาเน (Taro Yamane) [1] ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อน 5% ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 365 คน

วิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คัดเลือกในลักษณะแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการสังกัดกระทรวงยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี เครือข่ายภาคประชาสังคม เครือข่ายภาคเอกชน จำนวน 12 คน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ของ Agranoff R, McGuire M. [4] การขับเคลื่อนระบบยุติธรรมชุมชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านความเป็นธรรมทางสังคมและสร้างความสมานฉันท์ของประชาชน คำสั่งกระทรวงยุติธรรม ที่ 403/2557 [7] พงศ์ธร ชาญสุริ [8] เกษร ทะวิลา [9] กลอยใจ พุฒนาค [10] สุนทร ปัญญาพงษ์ [12] ธนยศ ยันตะนะ [14] ได้กรอบแนวความคิดของการศึกษารั้วนี้ ประกอบด้วยตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) คือ

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire Research) แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล จำนวน 6 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่าย จำนวน 24 ข้อ มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด มีการประเมินค่าแบบลิเคิร์ตสเกล (Likert Scale) กำหนดคะแนนเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 20 ข้อ มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายปิด มีการประเมินค่าแบบลิเคิร์ตสเกล (Likert Scale) กำหนดคะแนนเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิด (Open Ended Questionnaire) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอย่างอิสระเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี

2. การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือวิจัยซึ่งเป็นการใช้คำถามปลายเปิด แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี และเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ ได้สร้างแบบสอบถามที่ประกอบไปด้วยข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย โดยข้อคำถามในแต่ละข้อได้ทำการตรวจสอบตามขั้นตอน ดังนี้

1 การตรวจสอบความถูกต้อง (Correctively) ทางด้านเชิงเนื้อหา รวมถึงภาษาและสำนวนที่ใช้ในแบบสอบถาม

2 การตรวจสอบความเที่ยงตรง (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เทียบกับเกณฑ์คุณภาพที่ตั้งไว้ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.70 -1.00 มีค่าความเที่ยงตรงใช้ได้ ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.70 ต้องปรับปรุงยังใช้ไม่ได้ โดยจากการคำนวณหาค่า IOC ครั้งนี้ได้เท่ากับ 1.00

3 การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำไปทดสอบ (Try-Out) กับบุคคลที่มีลักษณะเช่นเดียวกับประชากรซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามและใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

1.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้วยการคำนวณหาค่าความถี่และค่าร้อยละ

1.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่าย โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยคอมพิวเตอร์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยคอมพิวเตอร์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

1.4 เป็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเจแนบและเรียบเรียงให้เห็นถึงประเด็นกระบวนการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการดำเนินงาน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติเชิงสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

2.1 วิเคราะห์สมมติฐานที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรีแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ t-test สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 2 กลุ่ม และใช้สถิติ one-way ANOVA สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 3 กลุ่มขึ้นไป และหากพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จะทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการ LSD (Least Significant Difference Test)

2.2 วิเคราะห์สมมติฐานที่ 2 กระบวนการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลกับการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multi Linear Regression Analysis) และทดสอบความเป็นอิสระกันของความคลาดเคลื่อน คือ Durbin-Watson ซึ่งมีค่าเท่ากับ $1.5 \leq \text{Durbin-Watson} \leq 2.5$

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเครือข่ายศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 84 ศูนย์ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 365 คน สรุปผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 36-45 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นข้าราชการ/พนักงานราชการ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ตั้งแต่ 20,001 บาทขึ้นไป และมีประสบการณ์ทำงาน ตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงตามลำดับ ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ของประชาชน ลำดับที่ 2 ด้านการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทหรือความขัดแย้ง ลำดับที่ 3 ด้านการให้ความช่วยเหลือดูแลผู้ที่ได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบจากอาชญากรรม ลำดับที่ 4 ด้านการให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์และบำบัด แก่ผู้พ้นโทษผู้กระทำความผิดและผู้พ้นโทษและลำดับที่ 5 ด้านการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมในชุมชน

ดังปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวม

การพัฒนาคุณภาพการดำเนินงาน ของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการพัฒนา คุณภาพการดำเนินงาน	ลำดับ ที่
1. ด้านการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมในชุมชน	3.81	0.65	มาก	5
2. ด้านการรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ของประชาชน	4.06	0.64	มาก	1
3. ด้านการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทหรือความขัดแย้ง	4.00	0.62	มาก	2
4. ด้านการให้ความช่วยเหลือดูแลผู้ที่ได้รับความเสียหาย หรือได้รับผลกระทบจากอาชญากรรม	3.93	0.63	มาก	3
5. ด้านการให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์และบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและผู้พ้นโทษ	3.83	0.69	มาก	4
รวม	3.93	0.58	มาก	

ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคลที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรีแตกต่างกัน ลักษณะส่วนบุคคล ในภาพรวม พบว่า ประสิทธิภาพการทำงานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ไม่แตกต่างกัน ดังปรากฏตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1

สมมติฐาน	สถิติที่ใช้	Sig.	ผลการทดสอบ
เพศที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ไม่ต่างกัน	One way ANOVA	0.824	ปฏิเสธ
อายุที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ไม่ต่างกัน	One way ANOVA	0.119	ปฏิเสธ
ระดับการศึกษาที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ไม่ต่างกัน	One way ANOVA	0.871	ปฏิเสธ
อาชีพที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ไม่ต่างกัน	One way ANOVA	0.315	ปฏิเสธ
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ไม่ต่างกัน	One way ANOVA	0.250	ปฏิเสธ
ประสิทธิภาพการทำงานที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน	One way ANOVA	0.013*	ยอมรับ

ตามวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการพัฒนาคุณภาพการของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี กระบวนการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ในภาพรวม พบว่า การระดมความร่วมมือ การสนธิความร่วมมือ การสร้างภาวะผู้นำ การสร้างความถูกต้องชอบธรรม มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผล กับการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และด้านการวางกรอบความร่วมมือ มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผล กับการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านการกระตุ้นส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ ไม่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p \leq 0.05$ ดังปรากฏตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2

การพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี							
กระบวนการเสริมสร้าง ความร่วมมือของภาคีเครือข่าย	ด้านการป้องกันและควบคุม อาชญากรรมในชุมชน	ด้านการรับเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ของประชาชน	ด้านการไกล่เกลี่ยระงับ ข้อพิพาทหรือความขัดแย้ง	ด้านการให้ความช่วยเหลือดูแล ผู้ที่ได้รับความเสียหายหรือได้รับ ผลกระทบจากอาชญากรรม	ด้านการให้ความช่วยเหลือ สงเคราะห์และบำบัดแก้ไขฟื้นฟู ผู้กระทำความผิดและผู้พ้นโทษ	ภาพรวม	
1. การกระตุ้นส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ	-	-0.200***	-	-0.119*	-	-	
2. การวางกรอบความร่วมมือ	0.251***	-	-	-	-	-	0.111*
3. การระดมความร่วมมือ	0.301***	0.415***	0.138*	0.262***	0.285***		0.315***
4. การสนธิความร่วมมือ	0.128*	0.212***	0.203***	0.319***	-		0.202***
5. การสร้างภาวะผู้นำ	-	0.179***	0.203***	0.122*	0.249***		0.169***
6. การสร้างความถูกต้องชอบธรรม	0.276***	0.299***	0.279***	0.148*	-		0.239***

ตามวัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่าย เพื่อพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ควรมีการเชื่อมโยงข้อมูลและทรัพยากรระหว่างหน่วยงาน เนื่องจากเครือข่ายภาคประชาสังคมมองว่าการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมในชุมชนจะมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อมีการเชื่อมโยงข้อมูลและทรัพยากรระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สร้างระบบการรับเรื่องที่มีประสิทธิภาพและเข้าถึงประชาชน เนื่องจากการเสริมสร้างความร่วมมือในการรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ของประชาชนเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน การสร้างระบบที่เข้าถึงง่ายและเป็นธรรมจะช่วยให้ประชาชนมั่นใจในการใช้สิทธิของตนเอง ระบบรับเรื่องที่ง่ายและสะดวกและหลากหลายช่องทางรับเรื่อง เช่น ช่องทางออนไลน์ ควรเปิดช่องทางรับเรื่องร้องเรียนผ่านแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ เพื่อความสะดวกและรวดเร็ว จัดตั้งสายด่วนที่ประชาชนสามารถติดต่อได้ง่าย ช่องทางจัดรับเรื่องในชุมชน ควรสร้างจุดรับเรื่องในพื้นที่ชุมชน เพื่อให้ผู้ที่ไม่มีโอกาสเข้าถึงอินเทอร์เน็ตสามารถร้องเรียนได้ มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการไกล่เกลี่ย การไกล่เกลี่ยควรเป็นกระบวนการที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม โดยเฉพาะในระดับชุมชนเพื่อสร้างความสมานฉันท์และลดความตึงเครียด มีการสร้างความรู้และทักษะในการไกล่เกลี่ย เช่น การจัดการอบรมทักษะการไกล่เกลี่ย แก่บุคคลในชุมชน ได้แก่ อาสาสมัครจากชุมชน เจ้าหน้าที่ศูนย์ยุติธรรมชุมชนหรือผู้นำชุมชน เพื่อให้ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยเข้าใจในกระบวนการอย่างถูกต้อง และมีทักษะในการจัดการข้อพิพาท รวมทั้งการสนับสนุนเครื่องมือและแหล่งข้อมูล เช่น เอกสารคู่มือการไกล่เกลี่ย เครื่องมือในการประเมินความขัดแย้งหรือคำแนะนำทางกฎหมายเบื้องต้น ควรมีการสร้างระบบสนับสนุนที่ครอบคลุมเครือข่ายภาคประชาสังคม โดยการสร้างระบบสนับสนุนที่ครอบคลุมและเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายหลายภาคส่วนในการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรม ระบบดังกล่าวควรประกอบด้วยความร่วมมือจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และควรมีการสร้างระบบการฟื้นฟูที่มีความยั่งยืน การทำงานร่วมกันจะช่วยสร้างระบบการทำงานที่เป็นระบบและมีการสนับสนุนซึ่งกันและกัน เนื่องจากเครือข่าย เห็นว่า การช่วยเหลือผู้กระทำความผิดและผู้พ้นโทษควรเน้นการพัฒนากระบวนการฟื้นฟูที่ยั่งยืน โดยการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สถาบันการศึกษา, หน่วยงานทางสังคม และองค์กรที่มีประสบการณ์ในการฟื้นฟู ซึ่งจะช่วยให้ผู้กระทำผิดหรือผู้พ้นโทษมีโอกาสปรับตัวและกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีคุณค่า

อภิปรายผลการวิจัย

ตามวัตถุประสงค์ที่ 1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมและรายด้าน มีการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรีมีการดำเนินงานตามกรอบภารกิจ 5 ด้าน โดยส่งเสริมให้เครือข่ายมีความเข้มแข็ง มีกลไกในการร่วมกันสรรหาแนวทางที่จะทำให้อาจารย์และภาคประชาสังคมร่วมกันสร้าง "สังคมที่ยุติธรรม" กล่าวคือ เป็นสังคมที่ประชาชนได้รับความเป็นธรรมอย่างเสมอภาคภายใต้กฎหมายอย่างถ้วนทั่วและเป็นสังคมที่มีความสงบสุขปราศจากอาชญากรรมอันจะเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดตามคำสั่งกระทรวงยุติธรรม ที่ 403/2557 ลงวันที่ 22 ตุลาคม 2557

เรื่อง การขับเคลื่อนระบบยุติธรรมชุมชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านความเป็นธรรมทางสังคมและสร้างความสมานฉันท์ของประชาชน ซึ่งกำหนดกรอบภารกิจหลักของงานยุติธรรม 5 ด้าน [7] สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงศ์ธร ธัญญสิริ วิจัยเรื่องความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อบทบาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชนในการเสริมสร้างความสมานฉันท์และสันติวัฒนธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัด นาร่องกระทรวงยุติธรรม [8]

ตามวัตถุประสงค์ที่ 2. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคลที่มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ลักษณะส่วนบุคคล ในภาพรวม ได้แก่ ประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรีต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ไม่แตกต่าง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงศ์ธร ธัญญสิริ วิจัยเรื่องความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อบทบาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชนในการเสริมสร้างความสมานฉันท์และสันติวัฒนธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดนาร่องกระทรวงยุติธรรม [8] พบว่า ประชาชนที่เป็นเครือข่ายยุติธรรมชุมชนที่มีเพศและอาชีพต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจต่อบทบาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชนในการเสริมสร้างความสมานฉันท์และสันติวัฒนธรรมไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษร ทวีลา และคณะ วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชนในการดำเนินงานของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ อายุ การศึกษา ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ 0.05 [9]

ตามวัตถุประสงค์ที่ 3. เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวม ด้านการระดมความร่วมมือด้านการสนธิความร่วมมือ ด้านการสร้างภาวะผู้นำ ด้านการสร้างความถูกต้องชอบธรรม มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงาน ของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และด้านการวางกรอบความร่วมมือ มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่า กระบวนการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ด้านการระดมความร่วมมือด้านการสนธิความร่วมมือ ด้านการสร้างภาวะผู้นำ ด้านการสร้างความถูกต้องชอบธรรม ด้านการวางกรอบความร่วมมือ เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรีประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ กลอยใจ พุฒนาถ ศึกษาวิจัยเรื่องกลไกในการสร้างความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในเขตภาคกลางของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยกลไกที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของเครือข่ายการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม [10] และสอดคล้องกับงานวิจัยของอัครกร ไชยพงษ์, วชิรวิชญ์ อิทธิธนาสุภวิชญ์ และนิรมล ยินดี [11] การศึกษาบทบาทและศักยภาพของศูนย์ยุติธรรมชุมชนในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทและศักยภาพของศูนย์ยุติธรรมชุมชนเหมือนกัน ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมด้านพื้นที่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทร ปัญญะพงษ์, อัญชลี ชัยศรี, ทศไนวรรณ ดวงมาลา, วิมลศิลป์ ประชัยภูมิ [12] ศึกษาเรื่อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรยุคใหม่โดยใช้หลักเกษตรกรรมยั่งยืนหลังสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผลการวิจัย พบว่า การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรยุคใหม่โดยใช้หลักเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกร ได้แก่ สมาชิกเครือข่ายมีภาวะผู้นำ เครือข่ายความร่วมมือที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของกลุ่มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การจัดระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

ตามวัตถุประสงค์ที่ 4. เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ควรมีการเชื่อมโยงข้อมูล และทรัพยากรระหว่างหน่วยงาน ควรสร้างระบบการรับเรื่องที่มีประสิทธิภาพ และเข้าถึงประชาชน ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการไกล่เกลี่ย ควรมีการสร้างระบบสนับสนุนที่ครอบคลุมเครือข่ายภาคประชาสังคมควรมีการสร้างระบบการฟื้นฟูที่มีความยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของอรทัย กิกผล [13] วิจัยเรื่อง การขยายบทบาทและภารกิจงานยุติธรรมสู่ท้องถิ่น : ศักยภาพแนวทางปฏิบัติและขอบเขตภารกิจ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนยศ ยันตะนะ วิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารเครือข่ายยุติธรรมชุมชนแบบมีส่วนร่วมที่ว่า “แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน” ได้แก่ กำหนดโครงสร้างบทบาทหน้าที่วิธีการดำเนินการที่ชัดเจนยิ่งขึ้นให้สอดคล้องและถูกต้องตามกฎหมายด้วยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทุกฝ่าย การดำเนินการด้วยตัวของชุมชนเอง การศึกษาดูงานหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดเจ้าหน้าที่ลงไปปฏิบัติหน้าที่ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง สร้างกรอบของการปฏิบัติงานของเครือข่ายให้มีความชัดเจน นำเครือข่ายยุติธรรมชุมชนมาเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาเป็นอาสาสมัครคุมประพฤติให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครคุมประพฤติจิตอาสา การประเมินผลการปฏิบัติงานต้องอาศัย

“ความเข้าใจในบริบทสังคม” ของแต่ละชุมชน การวัดผลเชิงสัมฤทธิ์ การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การขับเคลื่อนงานยุติธรรมชุมชน กันในชุมชนและระหว่างชุมชน การเพิ่มสำคัญของงานในส่วนของการเยียวยาและการรับคืนผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคม ควรจัดให้มีแผนผังและขั้นตอนระยะเวลาการปฏิบัติงาน มีเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษาใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายมีจุดบริการแบบจุดเดียว (One Stop Service) [14]

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี มีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ศูนย์ยุติธรรมชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจังหวัดเพชรบุรีที่เป็นปัจจุบันให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินงานเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

2.1 ด้านการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมในชุมชน ควรมีมาตรการและกิจกรรมที่ใช้ในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมในชุมชนที่มีประสิทธิภาพ

2.2 ด้านการรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ของประชาชน ควรมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาและการตอบสนองต่อเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ของศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการสร้างความพึงพอใจและความเชื่อมั่นให้กับประชาชน

2.3 ด้านการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทหรือความขัดแย้ง ควรมีกระบวนการไกล่เกลี่ยที่มีประสิทธิภาพในการระงับข้อพิพาทหรือความขัดแย้งในชุมชนได้อย่างเหมาะสม

2.4 ด้านการให้ความช่วยเหลือดูแลผู้ที่ได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบจากอาชญากรรม ควรให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายหรือผลกระทบจากอาชญากรรมให้กลับมาใช้ชีวิตตามปกติได้

2.5 ด้านการให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์และบำบัด แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และผู้พ้นโทษ ควรมีระบบการให้ความช่วยเหลือและการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และผู้พ้นโทษที่มีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและป้องกันการกระทำ ผิดซ้ำ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาวิจัยแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่าย เพื่อพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนทุกจังหวัด เพื่อเปรียบเทียบแนวทางที่มีประสิทธิภาพในบริบทที่แตกต่างกันให้เห็นภาพรวมของแนวทางการร่วมมือระดับประเทศ และนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนให้มีคุณภาพ และเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

3.2 ควรมีการศึกษาวิเคราะห์บทบาทของหน่วยงานภาคีเครือข่าย เช่น องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และภาคธุรกิจเอกชนที่เป็นอุปสรรคต่อการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน เพื่อออกแบบแนวทางการพัฒนาเชิงนโยบายที่สามารถสนับสนุนการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- [1] Yamane T. Statistics an introductory analysis. 3rd ed. New York: Harper and Row; 1973. p.125.
- [2] พิศมัย ธิัญญาเวส. ปัญหาภารกิจข้ามของหน่วยงานรัฐในพื้นที่ : กรณีศึกษาศูนย์ยุติธรรมชุมชน. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์, 18(2), 112-130. (2563).
- [3] รายงานผลการปฏิบัติราชการของกลุ่มจังหวัดที่ 15. สำนักงานยุติธรรมจังหวัดเพชรบุรี; 2567.
- [4] Agranoff R, McGuire M. Collaborative public management: new strategies for local governments. Washington, DC: Georgetown University Press; 2003.
- [5] กระทรวงยุติธรรม. การขับเคลื่อนระบบยุติธรรมชุมชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านความเป็นธรรมทางสังคมและสร้างความสมานฉันท์ของประชาชน. คำสั่งกระทรวงยุติธรรม ที่ 403/2557; 2557.
- [6] อัครพงศ์ พงศ์ประภากุล. รูปแบบความร่วมมือของภาคประชาชนในการพัฒนางานยุติธรรมระดับพื้นที่ [วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2564.

- [7] สันติ เศรษฐกุล. การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมชุมชนในเขตเมือง. [วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบูรพา; 2562.
- [8] พงศ์ธร ธัญญสิริ. ความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อบทบาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชนในการเสริมสร้างความสมานฉันท์และสันติวัฒนธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดน่านรองกระทรวงยุติธรรม. วารสารด้านการบริหารรัฐกิจ และการเมืองคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. 2564; 10(2): 126-146.
- [9] เกษร ทะวิลาล, สมเกียรติ เกียรติเจริญ, วิทยา เจริญศิริ, วชิรินทร์ สุทธิชัย. การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชนในการดำเนินงานของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (ว.มร.ม). 2553; 4(2): 91-101.
- [10] กลอยใจ พุฒนา. กลไกในการสร้างความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาอัยาศัยอำเภอในเขตภาคกลางของประเทศไทย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยปทุมธานี. 2563; 12(2): 259-302.
- [11] อัครกร ไชยพงษ์, ศุภพรชญา วีระกุล. กลยุทธ์เครือข่ายยุติธรรมชุมชนเพื่อป้องกันอาชญากรรมพื้นที่ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้. 2561; 11(2).
- [12] สุนทร ปัญญาพงษ์, อัญชลี ชัยศรี, ทศไนวรรณ ดวงมาลา, วิมลศิลป์ ปรงชัยภูมิ. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรยุคใหม่โดยใช้หลักเกษตรกรรมยั่งยืนหลังสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. วารสารวิชาการ มจร. บุรีรัมย์. 2567; 9(2): 1-13.
- [13] อรทัย กีกผล, ฉัตรระวี ปรีสุทธญาณ, ปทุมวดี ลดาพรหมทอง, วุฒิสาร ต้นไชย, ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์. รายงานการวิจัยโครงการนำร่องเพื่อเตรียมความพร้อมในการขยายบทบาทและการกิจงานยุติธรรมสู่ท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงยุติธรรม และวิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า; 2554.
- [14] ธนยศ ยันตะนะ. รูปแบบการบริหารเครือข่ายยุติธรรมชุมชนแบบมีส่วนร่วม. [ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต]. สาขาวิชาการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์; 2561.

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของโรงเรียนในเครือซาเลเซียน

Transformational Leadership of Administrators Affecting Learning Organization of the Salesian Schools

ณัฐวุฒิ กิจสวัสดิ์* สายสุตา เตียเจริญ มัทนา วังถนอมศักดิ์ และ ศักดิพันธ์ ต้นวิมลรัตน์
Nattawut Kitsawad*, Saisuda Tiacharoen, Mattana Wangthanomsak and Sakdipan Tonwimonrat

คณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม 73000
Faculty of Education, Department of Educational Administration, Silpakorn University, Nakhon Pathom 73000

*To whom correspondence should be addressed. e-mail: porsdb@gmail.com

Received: 25 June 2025, Revised: 20 July 2025, Accepted: 28 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และ 3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือซาเลเซียน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครู จำนวน 274 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 60 คน และครู จำนวน 214 คน โดยใช้แบบสอบถามภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามแนวคิดของลีธวูด แจนซี และสเทนแบค และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ตามแนวคิดของ เซ็งเก้ และคณะ โดยแบบสอบถามความคิดเห็นมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามและนิยามเชิงปฏิบัติการ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ได้ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.850 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนในเครือซาเลเซียนในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการยอมรับในเป้าหมายของกลุ่ม ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ด้านการสร้างความหวังของงานไว้สูงขึ้นไป ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา 2) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนในเครือซาเลเซียนในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การคิดอย่างเป็นระบบ การเรียนรู้เป็นทีม การมีวิสัยทัศน์ร่วม ความรอบรู้แห่งตน และรูปแบบวิธีการคิด 3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือซาเลเซียนโดยภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือซาเลเซียน ได้ร้อยละ 13.60

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง องค์กรแห่งการเรียนรู้ โรงเรียนในเครือซาเลเซียน

Abstract

This research aims to determine: 1) the transformational leadership of administrators of Salesian schools, 2) learning organizations of Salesian schools, and 3) transformational leadership of administrators affecting the learning organization of the Salesian schools. The research sample consisted of 274 participants, including 60 school administrators and 214 teachers from Salesian schools. Research instruments included an opinionnaire about transformational leadership, based on Leithwood, Jantzi, and Steinbach's concept. Learning organization based on Senge and others' concept. The questionnaire's content validity was established through the Index of Item Objective Congruence (IOC), which assessed the consistency between questionnaire items and their operational definitions. The IOC analysis yielded values ranging from 0.60 to 1.00. The reliability of the questionnaire was determined using Cronbach's Alpha Coefficient, with the overall reliability analysis demonstrating a Cronbach's alpha value of 0.850 for the complete instrument. Data were analyzed by frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis.

The research findings revealed the following: 1) The overall of transformational leadership of administrators in Salesian schools was at a high level, and in each aspect was at a high level, ordered from highest to lowest arithmetic

mean as follows: goal, modelling, vision, high expectations, individualized support, and intellectual stimulation. 2) The overall level of learning organization in Salesian schools was at a high level, and in each aspect was at a high level, ranked by arithmetic mean from highest to lowest as follows: systems thinking, team learning, shared vision, personal mastery, and mental models. 3) The transformational leadership of administrators in the dimension of modelling was significantly impacted on learning organizations in Salesian schools at the 0.01 level and can predict 13.60% of the variance in Salesian schools' status as learning organizations.

Keywords : Transformational Leadership, Learning Organization, Salesian Schools.

บทนำ

ปัจจุบันโลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา และเทคโนโลยี การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในโลกที่กำลังก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลง การศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่โลกเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) และการก้าวเข้าสู่ยุคอินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง (Internet of Things) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้ประเทศไทยต้องปฏิรูประบบการศึกษาโดยนำเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือสนับสนุน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานสากล ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 โดยเน้นยุทธศาสตร์ที่ 5 คือ การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาและสร้างโอกาสการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม [1]

ในบริบทดังกล่าว สถานศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อความสำเร็จของระบบการศึกษา การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาจึงต้องมุ่งสู่การเป็น "องค์กรแห่งการเรียนรู้" ที่สมาชิกสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้องค์กรปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ [2] การขับเคลื่อนสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ก็ต้องอาศัย "ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง" ของผู้บริหาร ซึ่งเน้นการมีวิสัยทัศน์ การกระจายอำนาจ การมีคุณธรรมจริยธรรม และการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ร่วมงาน [3] ตามแนวคิดของ ลีธวูด แจนซี และสแตนแบค (Leithwood, Jantzi, and Steinbach) [4] ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วย 6 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การเป็นแบบอย่างที่ดี การกำหนดวิสัยทัศน์ การกระตุ้นการใช้ปัญญา การสร้างแรงบันดาลใจ การยอมรับเป้าหมายของกลุ่ม และการตั้งความคาดหวังในผลงานระดับสูง ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะสามารถสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร และผลักดันให้เกิดนวัตกรรมในองค์กร และผู้บริหารมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร ด้วยภาวะผู้นำที่สามารถจูงใจ สร้างความสนใจ และความสุขในการทำงานนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาอย่างแท้จริง

โรงเรียนในเครือศาลาเลเซียนดำเนินงานโดย "คณะศาลาเลเซียนของคุณพ่อบอสโก" ซึ่งเป็นคณะนักบวชคาทอลิกชาย มีพันธกิจช่วยเหลือเยาวชน โดยเฉพาะเยาวชนที่ยากจนและด้อยโอกาส เป็นพิเศษในงานด้านการอบรมอภิบาล และด้านการให้การศึกษาตามแนวทางของนักบุญยอห์น บอสโก ในบริบทประเทศไทย นักบวชคณะศาลาเลเซียนแขวงไทยได้รับผิดชอบงานในประเทศไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศกัมพูชา มีพันธกิจด้านการอภิบาลและการให้การศึกษา เพื่อมุ่งพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็น "ศาสนิกชนที่ดี และพลเมืองที่ดีของสังคม" โดยยึดหลักการอบรมด้วย เหตุผล ศาสนา และความรักใจดี [5-6] ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก ผู้บริหารโรงเรียนในเครือศาลาเลเซียนจำเป็นต้องมี "ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง" เพื่อขับเคลื่อนสถาบันการศึกษาสังกัดศาลาเลเซียนให้เป็น "องค์กรแห่งการเรียนรู้"

การสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ต้องส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งระดับบุคคลและองค์กร โดยสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเปิดรับความรู้ใหม่ และพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ แม้โรงเรียนสามัญในเครือศาลาเลเซียนประเทศไทยทั้ง 5 แห่ง (โรงเรียนสารสิทธิ์พิทยาลัย โรงเรียนเซนต์ดอมินิก โรงเรียนแสงทองวิทยา โรงเรียนหัวหินวิทยาลัย และโรงเรียนดอนบอสโกวิทยา) จะมีเป้าหมายในการพัฒนาเยาวชนให้มีคุณภาพควบคู่กับการอบรมด้านจิตวิญญาณ แต่พบข้อจำกัดเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้วยเหตุว่า ผู้บริหารของโรงเรียนในเครือศาลาเลเซียนเป็นนักบวช มีประสบการณ์การทำงานแต่มีมุมมองและแนวคิดในเรื่องนวัตกรรมและการปรับตัวยุคดิจิทัลในระดับที่น้อย อีกทั้งภารกิจอื่นของนักบวช เช่น งานอภิบาล สัตบุรุษ งานประกอบพิธีศีลศักดิ์สิทธิ์ ส่งผลให้การทำงานบริหารโรงเรียนไม่เต็มเวลา ทำให้การบริหารจัดการและการสร้างความร่วมมือภายในโรงเรียนขาดความต่อเนื่อง [7]

อีกหนึ่งปัจจัยที่ควรให้ความสำคัญของโรงเรียนในเครือศาลาเลเซียน คือ การขาดแรงจูงใจของผู้บริหารและบุคลากรในการพัฒนาทักษะด้านการบริหาร ความรู้วิชาการ และเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับการศึกษาในยุคใหม่ ผู้บริหารมีการประเมินตนเองน้อยครั้ง ทำให้ไม่ตระหนักถึงจุดแข็งและจุดที่ต้องปรับปรุง ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนรู้โดยรวม นอกจากนี้การยึดติดกับ

รูปแบบการบริหารแบบเดิม และการเปิดรับแนวคิดใหม่ในระดับที่น้อย เป็นข้อจำกัดสำคัญต่อการพัฒนาโรงเรียนในเครือชาเลเซียน เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ [8]

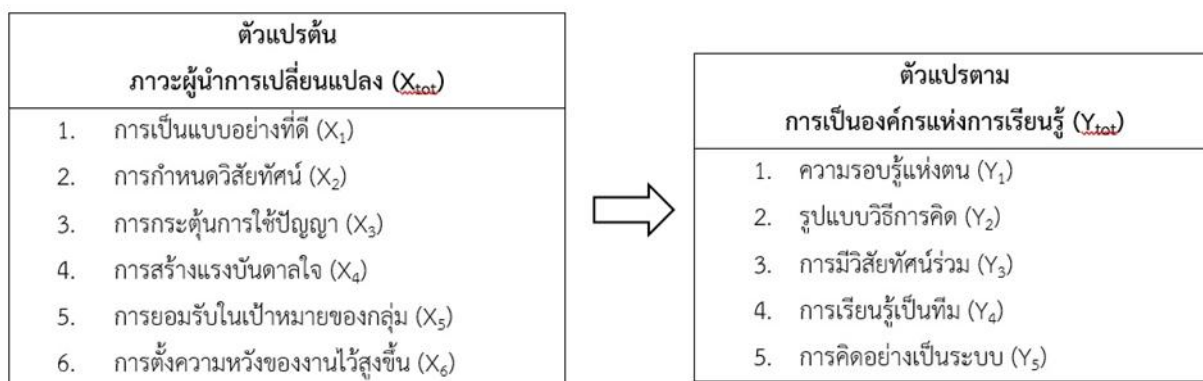
จากปัญหาและข้อสังเกตดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในหัวข้อ "ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือชาเลเซียน" เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่สามารถนำไปปรับใช้ในบริบทของโรงเรียนเครือชาเลเซียนอย่างเหมาะสม ผลการวิจัยคาดว่าจะช่วยพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารในการขับเคลื่อนโรงเรียนในเครือชาเลเซียนสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนในเครือชาเลเซียน
2. เพื่อศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือชาเลเซียน
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือชาเลเซียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามทฤษฎีของลิวูด แจนซี และสแตนแบค (Leithwood, Jantzi, and Steinbach) ซึ่งได้กล่าวถึงแนวคิดของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงคือ 1) การเป็นแบบอย่างที่ดี (Modelling) 2) การกำหนดวิสัยทัศน์ (Visions) 3) การกระตุ้นการใช้ปัญญา (Intellectual stimulation) 4) การสร้างแรงบันดาลใจ (Individualized support) 5) การยอมรับในเป้าหมายของกลุ่ม (Goals) และ 6) การตั้งความหวังของงานไว้สูงขึ้น (High expectations) เป็นตัวแปรต้นของการวิจัย และได้นำองค์กรแห่งการเรียนรู้ของเซงเก้และคณะ (Senge and Others) คือ 1) ความรอบรู้แห่งตน (Personal mastery) 2) รูปแบบวิธีการคิด (Mental models) 3) การมีวิสัยทัศน์ร่วม (Shared vision) 4) การเรียนรู้เป็นทีม (Team learning) และ 5) การคิดอย่างเป็นระบบ (Systems thinking) เป็นตัวแปรตาม

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) มีแผนแบบการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว โดยตรวจสอบสถานการณ์ไม่มีการทดลอง (The one shot, non-experimental case study design)

ประชากรในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนในสังกัดเครือชาเลเซียน จำนวน 5 แห่ง รวมทั้งสิ้น 950 คน ประกอบด้วยผู้บริหาร จำนวน 208 คน และครู จำนวน 742 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครูของโรงเรียนในเครือชาเลเซียน จำนวน 5 แห่ง รวมทั้งสิ้น 274 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 60 คน และครู จำนวน 214 คน ซึ่งได้มาจากการเปิดตารางประมาณการกำหนดขนาดตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ที่ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 และใช้เทคนิคการเลือกตัวอย่าง (Sampling Technique) ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งประเภท (Stratified Random Sampling) จำแนกตามสัดส่วนจำนวนของผู้บริหารและครูแต่ละโรงเรียน

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ตัวแปรพื้นฐาน เป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาชั้นสูงสุด ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันในสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน 2) ตัวแปรต้น (X_{tot}) เป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของ ลิวูด แจนซี และสแตนแบค (Leithwood,

Jantzi, and Steinbach) [4] และ 3) ตัวแปรตาม (Y_{tot}) เป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวคิดของ เซ็งเก้ และคณะ (Senge and Others) [2]

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) มี 3 ตอน ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามแนวคิดของลิธวูด แจนซี และสแตนแบค (Leithwood, Jantzi, and Steinbach) และตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวคิดของเซ็งเก้และคณะ (Senge and Others) เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วน 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert's 5 rating scale) โดยแบบสอบถามความคิดเห็นฉบับนี้มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามและนิยามเชิงปฏิบัติการ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ได้ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เท่ากับ 0.805 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เท่ากับ 0.683 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.850

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ (Frequency: f) ร้อยละ (Percentage: %) มัชฌิมเลขคณิต (Arithmetic Mean: $\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายอาเซียน

ตารางที่ 1 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารโรงเรียนเครือข่ายอาเซียน (X_{tot}) (n= 274)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายอาเซียน (X_{tot})	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1 ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี (X_1)	3.89	0.57	มาก
2 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ (X_2)	3.85	0.57	มาก
3 ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา (X_3)	3.80	0.57	มาก
4 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X_4)	3.84	0.52	มาก
5 ด้านการยอมรับในเป้าหมายของกลุ่ม (X_5)	3.90	0.61	มาก
6 ด้านการตั้งความหวังของงานไว้สูงขึ้น (X_6)	3.84	0.47	มาก
รวม	3.85	0.43	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายอาเซียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.85$, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณาตามรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยค่ามัชฌิมเลขคณิตมากที่สุด ได้แก่ ด้านการยอมรับในเป้าหมายของกลุ่ม ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 0.61) รองลงมา คือ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ($\bar{x} = 3.89$, S.D. = 0.57) และค่ามัชฌิมเลขคณิตน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา ($\bar{x} = 3.80$, S.D. = 0.57)

2. ผลการวิเคราะห์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายอาเซียน

ตารางที่ 2 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนเครือข่ายอาเซียน (Y_{tot}) (n= 274)

การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายอาเซียน (Y_{tot})	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1 ความรอบรู้แห่งตน (Y_1)	3.88	0.48	มาก
2 รูปแบบวิธีการคิด (Y_2)	3.86	0.41	มาก
3 การมีวิสัยทัศน์ร่วม (Y_3)	3.90	0.41	มาก
4 การเรียนรู้เป็นทีม (Y_4)	3.91	0.31	มาก
5 การคิดอย่างเป็นระบบ (Y_5)	3.99	0.42	มาก
รวม	3.91	0.24	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า โดยระดับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายเขียน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.91$, S.D. = 0.24) เมื่อพิจารณาตามรายชื่อ พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยค่ามัธยฐานอันดับมากที่สุด ได้แก่ การคิดอย่างเป็นระบบ ($\bar{x} = 3.99$, S.D. = 0.42) รองลงมา ได้แก่ การเรียนรู้เป็นทีม ($\bar{x} = 3.91$, S.D. = 0.31) และค่ามัธยฐานอันดับน้อยที่สุด ได้แก่ รูปแบบวิธีการคิด ($\bar{x} = 3.86$, S.D. = 0.41)

3. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนเครือข่ายเขียน

ตารางที่ 3 วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายเขียน ในภาพรวม (Y_{tot})

ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ	β	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	3.321	0.091		36.497	0.001**
ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี (X_1)	0.151	0.023	0.368	6.530	0.001**
$(R) = 0.368 \quad (R^2) = 0.136$					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายเขียนภาพรวม (Y_{tot}) พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี (X_1) ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายเขียนในภาพรวม (Y_{tot}) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.368 ค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.136 หมายความว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี (X_1) สามารถทำนายการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายเขียนโดยภาพรวม (Y_{tot}) ได้ร้อยละ 13.60 ประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ 0.132 ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (Standard Error) เท่ากับ 0.220 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยได้ดังนี้ $Y_{tot} = 3.321 + 0.151(X_1)$

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้รายด้านของโรงเรียนในเครือข่ายเขียน สรุปผลได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X_4) ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี (X_1) และด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ (X_2) ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายเขียนด้านความรอบรู้แห่งตน (Y_1) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.299 ค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.090 หมายความว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X_4) ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี (X_1) และด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ (X_2) สามารถทำนายการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายเขียนด้านความรอบรู้แห่งตน (Y_1) ได้ร้อยละ 9.00 ประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ 0.080 ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (Standard Error) เท่ากับ 0.458 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยได้ดังนี้ $Y_1 = 4.315 - 0.134(X_4) + 0.209(X_1) - 0.191(X_2)$

2. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี (X_1) ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายเขียนด้านรูปแบบวิธีการคิด (Y_2) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.260 ค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.068 หมายความว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี (X_1) สามารถทำนายการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาด้านรูปแบบวิธีการคิด (Y_2) ได้ร้อยละ 6.80 ประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ 0.064 ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (Standard Error) เท่ากับ 0.399 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยได้ดังนี้ $Y_2 = 3.138 + 0.187(X_1)$

3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการยอมรับในเป้าหมายของกลุ่ม (X_5) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ (X_2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X_4) และด้านการตั้งความหวังของงานไว้สูงขึ้น (X_6) ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายเขียนด้านมิติวิสัยทัศน์ร่วม (Y_3) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, 0.01, 0.05 และ 0.05 ตามลำดับ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.319 ค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.102 หมายความว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงการยอมรับในเป้าหมายของกลุ่ม (X_5) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ (X_2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X_4) และด้านการตั้งความหวังของงานไว้สูงขึ้น (X_6) สามารถทำนายการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายเขียนด้านมิติวิสัยทัศน์ร่วมได้ร้อยละ 10.20 ประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted R-Square) เท่ากับ 0.089 ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานใน

การทำนาย (Standard Error) เท่ากับ 0.393 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยได้ดังนี้ $Y_3 = 3.104 + 0.159(X_5) - 0.279(X_2) + 0.198(X_4) + 0.127(X_6)$

4. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี (X_1) และด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา (X_3) ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายเลเซียนด้านการเรียนรู้เป็นทีม (Y_4) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และระดับ 0.05 ตามลำดับ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.420 ค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.177 หมายความว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี (X_1) และด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา (X_3) สามารถทำนายการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายเลเซียนด้านการเรียนรู้เป็นทีม (Y_4) ได้ร้อยละ 17.70 ประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ 0.170 ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (Standard Error) เท่ากับ 0.286 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยได้ดังนี้ $Y_4 = 3.186 + 0.256(X_1) - 0.071(X_3)$

5. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ (X_2) ด้านการตั้งความหวังของงานไว้สูงขึ้น (X_6) และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X_4) ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายเลเซียนด้านการคิดอย่างเป็นระบบ (Y_5) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, 0.05 และ 0.05 ตามลำดับ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.432 ค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.186 หมายความว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ (X_2) ด้านการตั้งความหวังของงานไว้สูงขึ้น (X_6) และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X_4) สามารถทำนายการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายเลเซียนด้านการคิดอย่างเป็นระบบ (Y_5) ได้ร้อยละ 18.60 ประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted R-Square) เท่ากับ 0.177 ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (Standard Error) เท่ากับ 0.380 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยได้ดังนี้ $Y_5 = 2.751 + 0.335(X_2) + 0.150(X_6) - 0.164(X_4)$

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารของโรงเรียนในเครือข่ายเลเซียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัธยเทศจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการยอมรับในเป้าหมายของกลุ่ม ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ด้านการตั้งความหวังของงานไว้สูงขึ้น ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา ตามลำดับ

2. การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายเลเซียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัธยเทศจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การคิดอย่างเป็นระบบ การเรียนรู้เป็นทีม การมีวิสัยทัศน์ร่วม ความรอบรู้แห่งตน และรูปแบบวิธีการคิด ตามลำดับ

3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายเลเซียน โดยภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายเลเซียนแต่ละด้าน พบว่า

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายเลเซียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายเลเซียนอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะในด้านการยอมรับในเป้าหมายของกลุ่มที่มีค่ามัธยเทศอยู่ในระดับมากเป็นลำดับแรก และด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ที่มีค่ามัธยเทศอยู่ในระดับมากเป็นอันดับที่สอง แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายเลเซียนให้ความสำคัญ และกำหนดนโยบายและเป้าหมายการทำงานตามระบบการบริหารงานแบบขาละเลเซียนที่เน้นการให้การศึกษาควบคู่กับการอบรมภายในองค์กรที่ชัดเจน สม่าเสมอ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายเลเซียนมีการเลือกสรรบุคลากรให้เหมาะสมรูปแบบพันธกิจของงาน และความสามารถของแต่ละบุคคลเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์และเป้าหมายของโรงเรียนที่ตั้งไว้ร่วมกัน โดยเฉพาะในจิตตารมณ์ของขาละเลเซียนที่เน้นมิติการให้ศึกษาที่ควบคู่กับมิติของการอบรมเด็กเยาวชน รวมถึงพร้อมกระตุ้นให้บุคลากรได้พัฒนาทักษะและความสามารถของตนอย่างเต็มที่ พร้อมกับการสร้างบรรยากาศแห่งการเติบโต และการแสวงหานวัตกรรมใหม่มาใช้และมาปรับปรุงการทำงาน นอกจากนี้ ผู้บริหารของโรงเรียนในเครือข่ายเลเซียนมีลักษณะของผู้นำที่ไม่เพียงแต่บริหารจัดการเท่านั้น แต่ยังเน้นการเป็นผู้นำทางจริยธรรมและเป็นแรงบันดาลใจให้แก่ครูและบุคลากรในโรงเรียน ด้วยการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามจิตตารมณ์และแนวทางของนักบุญยอห์นบอสโกให้แก่ครูและบุคลากรในโรงเรียนได้เห็น นอกจากนี้ยังเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ครูและบุคลากรในการปฏิบัติตนเป็นผู้ครองตน ครองคน และครองงาน จนเป็นที่ยอมรับ ศรัทธา และยกย่องจากครูในโรงเรียนเครือข่ายเลเซียน นอกนั้น ผู้บริหารใช้ภาษาที่กระตุ้นและสร้างพลังใจในการทำงาน ทำให้บุคลากรผู้ร่วมงานในเครือข่ายเลเซียนรู้สึก

ได้รับการยอมรับและมีคุณค่า เป็นแรงผลักดันให้เกิดความตั้งใจในการเรียนรู้และพัฒนาโรงเรียนในเครือชาเลเซียนมากขึ้น และพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ จากปัจจัยข้างต้น ทำให้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนในเครือชาเลเซียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ ลีธวูด แจนซี และสเติ่นแบค (Leithwood, Jantzi, and Steinbach) [4] ซึ่งกล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ เช่น การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วม การเป็นแบบอย่างที่ดี การกระตุ้นทางปัญญา และการสร้างแรงจูงใจ ซึ่งทั้งหมดล้วนมีผลต่อการกระตุ้นให้บุคลากรเกิดพลังในการพัฒนาองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรารัตน สุวรรณมะโน และหทัย น้อยสมบัติ [9] ได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการวิจัยของ เดชา อินทร์ตัน และพงษ์เทพ จันทสุวรรณ [10] ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับการวิจัยของกิงกาญจน์ แสนสุข [11] ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับองค์กรแห่งการเรียนรู้สถานศึกษาในจังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิจัย พบว่า การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือชาเลเซียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือชาเลเซียนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสำหรับโรงเรียนในเครือชาเลเซียนแล้ว การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในด้านการคิดอย่างเป็นระบบมีค่ามัธยฐานอยู่ในระดับมาก เป็นลำดับแรก รองลงมา คือ การเรียนรู้เป็นทีม และการมีวิสัยทัศน์ร่วม แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนเครือชาเลเซียนมีแนวทางการบริหารที่รอบคอบและมีแบบแผน โดยสามารถเชื่อมโยงการดำเนินงานในแต่ละภาคส่วนและแต่ละแผนกให้สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารมีการกำหนดเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน โดยเน้นการให้การศึกษาและการอบรมด้วยหัวใจตามระบบป้องกันชาเลเซียน มองเห็นภาพรวมของงานในทุกมิติ และใช้แนวทางการบริหารแบบองค์รวม ไม่เน้นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเพียงจุดเดียวหรือจุดหนึ่งจุดใด แต่เน้นที่การวางโครงสร้างเพื่อรองรับผลลัพธ์ในระยะยาว นอกจากด้านการวางแผนทางความคิด โรงเรียนในเครือชาเลเซียนมีการบริหารจัดการงานที่ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรของโรงเรียนในเครือชาเลเซียนมีการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนมีบรรยากาศแห่งความรัก ความร่วมมือที่เอื้อต่อการพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกันในระดับทีม ทั้งในรูปแบบการวางแผนร่วมกัน การพูดคุยแลกเปลี่ยนความเห็น การเคารพในความคิดของผู้อื่น การจัดประชุมหรืออย่างสม่ำเสมอ และการสร้างวัฒนธรรมการแบ่งปันประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งล้วนแล้วแต่ช่วยยกระดับคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารงานโดยรวมของโรงเรียน การที่ครูชาเลเซียนทุกฝ่ายมีการวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกัน แสดงถึงการมีเป้าหมายร่วม การสนับสนุนซึ่งกันและกัน และการแก้ไขปัญหาด้วยพลังของทีมมากกว่าการทำงานอย่างคนเดี่ยว นอกจากนี้ยังค้นพบว่า โรงเรียนในเครือชาเลเซียนให้ความสำคัญกับการมีวิสัยทัศน์ร่วม โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมจากครูและบุคลากรทุกระดับ ที่ครูโรงเรียนชาเลเซียนมีความเข้าใจในวิสัยทัศน์ของโรงเรียน และเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมในเป้าหมายขององค์กร ทำให้ครูมีความมุ่งมั่น ทุ่มีแรงจูงใจ และมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโรงเรียนในเครือชาเลเซียนไปในทิศทางที่กำหนดไว้ ทั้งหมดนี้เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือชาเลเซียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเซ็งเก้และคณะ (Senge and Others) [2] ที่กล่าวว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้ประกอบด้วยบุคลากรที่พัฒนาตนเอง มีเป้าหมายร่วม และมีการคิดเชิงระบบ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพีรวัฒน์ สิตสาร [12] ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มเครือข่ายแกลงบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยศิริพันธ์ คุปตพงศ์ [13] ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิงกาญจน์ แสนสุข [11] ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับองค์กรแห่งการเรียนรู้สถานศึกษาในจังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 พบว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้สถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีส่งผลในเชิงบวกต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนชาเลเซียนในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารของโรงเรียนในเครือชาเลเซียนมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนในเครือชาเลเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่เพียงแต่ช่วยยกระดับการบริหารจัดการภายในโรงเรียนเท่านั้น

แต่ยังมีอิทธิพลโดยตรงต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ของครูและบุคลากรของโรงเรียนในเครือข่ายและสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายมีความสามารถในการประพัตินเป็นแบบอย่างที่ดีตามแบบอย่างของนักบุญยอห์น บอสโก ผู้ก่อตั้งสถาบันการศึกษาชาวเลเซียน เป็นพิเศษในด้านการอุทิศตนเพื่องาน เพื่อการศึกษา เพื่อการดูแล เพื่อการอบรม และเพื่อความก้าวหน้าของโรงเรียน อีกทั้งผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายประพัตินเป็นแบบฉบับที่ดีในการครองตน ครองคน และครองงาน โดยผู้บริหารมุ่งมั่น ทุ่มเท เสียสละ อุทิศตน กระตือรือร้น มีจิตสาธารณะ และแสดงความรับผิดชอบต่องานอย่างเต็มที่และต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลต่อการสร้างความเชื่อมั่นและความศรัทธาในหมู่ครูและบุคลากรภายในโรงเรียนเครือข่ายเลเซียน ผู้บริหารที่แสดงพฤติกรรมแบบอย่างอย่างสม่ำเสมอจะส่งเสริมสร้างมาตรฐานในการปฏิบัติงาน และกำหนดแนวทางสำหรับครูและบุคลากรในการนำไปปรับใช้ตามบทบาทหน้าที่ของตนเองในโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Leithwood, Jantzi และ Steinbach [4] ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นรูปแบบของภาวะผู้นำที่เป็นแบบอย่างแห่งความสำเร็จ สามารถสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นการเรียนรู้ และสร้างเป้าหมายร่วมในองค์กรได้อย่างมีพลัง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนผ่านองค์กรไปสู่การเรียนรู้เชิงลึกและยั่งยืน รวมถึงแนวคิดของซิงเก้และคณะ (Senge and Others) [2] ที่มองว่าการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ต้องอาศัยผู้นำที่มีลักษณะและแบบอย่างที่ดีที่ควรแก่การเคารพและยึดเป็นแบบอย่าง ผู้นำแห่งการเรียนรู้ที่สามารถสร้างวิสัยทัศน์ร่วม สร้างกรอบวิธีคิดใหม่ ๆ และสนับสนุนให้บุคลากรทุกระดับเรียนรู้จากกันและกันภายในบริบทของงานจริง ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายเลเซียนได้แสดงบทบาทดังกล่าวอย่างชัดเจน อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดารัตน์ พิมพ์รัตนการ และคณะ [14] ได้ศึกษาการจัดบรรยากาศผู้นำการเปลี่ยนแปลงผ่านองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่การพัฒนาองค์กร พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลดีต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา มีค่ามัธยฐานเลขคณิตอยู่ในระดับมากเป็นอันดับสุดท้าย ดังนั้น ผู้บริหารควรเน้นสร้างโครงสร้างการทำงานที่ชัดเจน เปิดกว้างต่อความคิดเห็นที่แตกต่าง ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพทางปัญญาและวิชาชีพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านนวัตกรรมทางการศึกษา เช่น สื่อ เทคนิคการสอน และการใช้เทคโนโลยี
2. การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายเลเซียน ด้านรูปแบบวิธีการคิด มีค่ามัธยฐานเลขคณิตอยู่ในระดับมากเป็นอันดับสุดท้าย ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับครูและบุคลากรโรงเรียนในเครือข่ายเลเซียนได้พัฒนาทักษะในการคิด การวิเคราะห์ การตัดสินใจที่มากขึ้น รวมถึงส่งเสริมให้ครูและบุคลากรในสังกัดได้รับความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาที่เกี่ยวกับการพัฒนาความคิดและการสอนตามเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ก้าวหน้า รวมถึงพัฒนาแนวคิดและรูปแบบวิธีการสอนที่หลากหลายมากขึ้น
3. ตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีมีอิทธิพลและส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายเลเซียน โดยสามารถพยากรณ์ได้ถึงร้อยละ 13.60 ผู้บริหารจึงควรเน้นการประพัตินตามหลักคุณธรรม จริยธรรม และจิตตารมณ์ชาวเลเซียน เช่น ความรับผิดชอบ ความทุ่มเท และความเสียสละ เพื่อเป็นแรงบันดาลใจและแบบอย่างแก่ครูและบุคลากรในองค์กร

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนในเครือข่ายเลเซียนกับโรงเรียนประเภทอื่น เช่น โรงเรียนเอกชนทั่วไป หรือโรงเรียนของรัฐ เพื่อเปรียบเทียบแนวปฏิบัติและผลสัมฤทธิ์เชิงองค์กร
2. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นที่อาจมีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เนื่องจากตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถทำนายการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้เพียง 13.6% ยังมีส่วนเหลือ หรือปัจจัยอื่นอีก 86.4% ที่ทำนายการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้
3. ควรมีการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตเพื่อเพิ่มความเข้าใจในด้านพฤติกรรมและการบริหารจริงของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายเลเซียน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกโดยเฉพาะที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาแนวทางการบริหารที่ตอบโจทย์บริบทของโรงเรียนในเครือข่ายเลเซียนได้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] กระทรวงศึกษาธิการ. รายงานการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ; 2561.
- [2] Senge P, Cambron N, Lucas T, Smith B, Dutton J, Kleiner A. Schools That Learn: A Fifth Discipline Fieldbook for Educators, Parents, and Everyone Who Cares About Education. revised ed. Boston: Nicholas Brealey; 2012.
- [3] Bass BM, Riggio RE. Transformational leadership. 2nd ed. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates; 2006.

- [4] Leithwood K, Jantzi D, Steinbach R. Changing leadership for changing times. Berkshire, England: Open University Press; 2009.
- [5] ศูนย์วรรณกรรมชาวเลเขียน. AGC 404 จดหมายอัครธิการ: 150 ปี คณะชาวเลเขียน. บรรจง สันติสุขนิรันดร์, ผู้แปล. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วิทยาลัยเทคโนโลยีดอนบอสโก; 2009.
- [6] ชาวเลเขียนในประเทศไทย. ครอบครัวชาวเลเขียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วิทยาลัยเทคโนโลยีดอนบอสโก; 2563.
- [7] สมิต แดงอำพันธ์. รายงานสถานการณ์ด้านการศึกษาของคณะชาวเลเขียนแขวงไทย. เอกสารประกอบการประชุมสถานการณ์ด้านการศึกษาของคณะชาวเลเขียนแขวงไทยในรอบปี. บ้านเจ้าคณะแขวงชาวเลเขียนแห่งประเทศไทย; 2566.
- [8] บรรจง สันติสุขนิรันดร์. What Kind of Salesian for the Youth Today? เอกสารรวบรวมข้อเสนอแนะจากหมู่คณะชาวเลเขียนสำหรับการประชุมสมัชชาแขวงไทยปี 2022. หัวหิน ประจวบคีรีขันธ์; 2565.
- [9] พัชรวรรณ สุวรรณมะโน, หทัย น้อยสมบัติ. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. วารสารการบริหารและนเทศการศึกษา. 2565; 13(2): 122-34.
- [10] เดชา อินทุรัตน์, พงษ์เทพ จันทสุวรรณ. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและองค์การแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม. 2560; 5(1): 1-20.
- [11] กิ่งกาญจน์ แสนสุข. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับองค์การแห่งการเรียนรู้ในจังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา สาขาการบริหารการศึกษา. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา; 2560.
- [12] พิรวัฒน์ ศิตสาร. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในกลุ่มเครือข่ายแกลงบุรีพา จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา; 2565.
- [13] ศรินทรพร คุปตพงศ์. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร. 2566; 6(4): 292-303.
- [14] Pimonratanakan S, Intawee T, Krajangsaeng K, Pooripakdee S. Transformational Leadership Climate through Learning Organization toward the Organizational Development. Journal of Administrative and Business Studies JABS. 2017; 3(6): 284-291.

รูปแบบการบริหารจัดการแบบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2

The Management Model for the Consolidation of Small School under Phetchaburi Primary Educational Service Area Office 2

เกศินี กลิ่นนรินทร์* ปัญญา ทองนิล และ อภิชาติ เลนะนันท์
Kesini Klinniran*, Panya Thongnil and Apicha Lenanan

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี 76000
Educational Administration, Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University, Phetchaburi 76000

*To whom correspondence should be addressed. e-mail: kesiniijj@gmail.com

Received: 2 January 2025, Revised: 18 May 2025, Accepted: 13 June 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการแบบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก 2) สร้างรูปแบบการบริหารจัดการแบบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก และ 3) ศึกษาผลการนำรูปแบบการบริหารจัดการแบบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ไปใช้ กลุ่มตัวอย่างมี 3 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการแบบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 8 คน กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรูปแบบการบริหารจัดการแบบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 5 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามการนำรูปแบบการบริหารจัดการแบบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กไปใช้ จำนวน 42 คน ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนควบรวม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างสำหรับศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการแบบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการแบบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก และแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการนำรูปแบบการบริหารจัดการแบบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กไปใช้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการโรงเรียนควบรวม ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิใช้แบบประเมินรูปแบบที่มีระดับความคิดเห็น 5 ระดับ (Likert Scale) แล้ววิเคราะห์ผลด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อวัดระดับ ความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และการวิเคราะห์ผลการนำรูปแบบไปใช้จริงประเมินความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง (เช่น ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง) โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วน 5 ระดับและวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการแบบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กคือ ผู้บริหารโรงเรียนหลักรับภาระในการบริหารทั้งโรงเรียนหลักและควบรวม การจัดการเรียนรู้ไม่ค่อยมีปัญหาเพราะว่าทำให้มีจำนวนครูมากขึ้น ผู้ปกครอง และชุมชนของโรงเรียนมารวมอาจหาโอกาสให้มีส่วนร่วมในการมาร่วมกิจกรรม ผู้บริหารโรงเรียนใช้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ มีการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และโรงเรียนหลักใช้เทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในงานด้านต่างๆ 2) รูปแบบการบริหารจัดการแบบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป การมีส่วนร่วม เทคโนโลยี ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ และการจัดการเรียนรู้ ผลการประเมินรูปแบบพบว่า ความถูกต้อง และความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยในระดับมากถึงมากที่สุด และความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก 3) ผลการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ไปใช้ มีค่าเฉลี่ยในระดับมากถึงที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การมีส่วนร่วม เทคโนโลยี การจัดการเรียนรู้ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การมีส่วนร่วม การบริหารจัดการการควบรวม การจัดการเรียนการสอน

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the current state of the management model for the consolidation of small schools, 2) create a management administration model of small schools, and 3) study the results of implementing the management administration model of small schools under Phetchaburi Primary Educational Service Area District Office 2. There were 3 sample groups comprised. The sample group for studying the current state of the management administration model of small schools was 8 people, a group of five experts evaluating the management administration

model of small schools. The sample group who responded to the questionnaire regarding the implementation of the small school administration model was 42 people, comprising school administrators, teachers, the school board, and students' parents in the management school responded to questionnaires evaluating the model's implementation. Research instruments consisted of a semi-structured interview, a model evaluation form, and a five-point Likert scale questionnaire. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results were as follows: 1) In the current state, the main school principal was responsible for managing both the main school and the consolidation school. Instructional management faced a few problems due to an increased number of teachers. However, long distances made it difficult for some parents and communities of the consolidation schools to participate in school activities. The main school principal employed strategic leadership, promoted collaborative learning and stakeholder participation, and applied information technology in school operations. 2) The developed model consisted of eight components: academic administration, budget administration, personnel administration, general administration, stakeholder participation, technology, strategic leadership, and instructional management. The model was rated at high to highest levels in terms of accuracy and appropriateness, and at a high level in terms of feasibility. 3) The implementation results showed the model was rated at the highest level across all components. The rankings from highest to lowest mean scores were strategic leadership, stakeholder participation, technology, instructional management, academic administration, budget administration, personnel administration, and general administration.

Keywords: Strategic Leadership, Community Participation, Consolidation Management, Instructional Management

บทนำ

การจัดการศึกษาในปัจจุบันเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่จะเป็นขนาดเล็ก เพื่อเป็นรากฐานการเรียนรู้ที่ให้ความรู้คู่กับวัฒนธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ให้มีความรู้ คู่คุณธรรมจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อชุมชน เน้นการอยู่ร่วมกัน การรับใช้สังคม ซึ่งถือเป็นความเจริญงอกงามของการศึกษา ทำให้การบริหารการศึกษามีความสำคัญมากขึ้นเพราะโรงเรียนขนาดเล็ก (มีนักเรียนไม่ถึง 120 คน) ย่อมขาดแคลนทรัพยากรมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ [1] อีกหนึ่งสาเหตุคือเนื่องจากประชากรวัยเรียนมีจำนวนลดลงและค่านิยมของผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานเข้าไปเรียนในตัวเมืองเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้สถานการณ์โรงเรียนขนาดเล็กในปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้การจัดการศึกษาไม่สามารถสะท้อนประสิทธิภาพได้อย่างเพียงพอ กล่าวคือเกิดการใช้ทรัพยากรอย่างไม่คุ้มค่า มีต้นทุนต่อหัวในการจัดการเรียนการสอนที่สูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่และมากไปกว่านั้น คือผู้เรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนขนาดเล็กยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาน่ากว่าผู้เรียนที่ศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่อีกด้วย [2] และนอกจากนี้ยังพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ประสบปัญหา 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการ ปัจจุบันความต้องการศึกษาในพื้นที่ชุมชนลดลง จึงทำให้โรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนเพิ่มขึ้น 2) ด้านการจัดการเรียนการสอนพบว่าครูส่วนใหญ่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสภาพที่ครูไม่ครบชั้น และผู้เรียนมีจำนวนน้อยในแต่ละชั้น ครูสอนไม่เต็มเวลาและเต็มความสามารถ เพราะครูมีภารกิจอื่นที่นอกเหนือจากงานสอน สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้มีจำนวนจำกัด ซึ่งมีสาเหตุมาจากโรงเรียนได้รับงบประมาณน้อย ก็ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำไปด้วย 3) ด้านความพร้อมเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุน ในการจัดสรรงบประมาณให้กับโรงเรียนที่ผ่านมาได้ใช้เกณฑ์การจัดสรรหลาย ๆ เกณฑ์ ดังนั้น จึงทำให้การจัดสรรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้าง เป็นจำนวนน้อย 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ตัวแทนของผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในรูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษายังมีไม่มากนัก และขาดแคลนสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา ส่งผลให้คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง

จากแนวคิดการบริหารจัดการควบรวมโรงเรียน ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้นำมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบการบริหารมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการสังเคราะห์รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีการควมรวมโรงเรียนขนาดเล็ก

องค์ประกอบ	สำนักงาน คณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน [3]	วไลย ธนา (2556) [4]	บุญกุล หัตถ์ (2556) [5]	ศิริศักดิ์ ปทุมราษฎร์ (2558) [6]	เรวดี เกษโสภณ (2563) [7]	รวม
หลักการบริหารโรงเรียนที่มีการควมรวม		✓				1
ปัจจัยการบริหารโรงเรียนควมรวม		✓				1
กระบวนการบริหารโรงเรียนควมรวม		✓				1
ผลลัพธ์การบริหารโรงเรียนควมรวม		✓				1
ด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์			✓			1
ด้านการจัดการกระบวนการ			✓			1
ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์			✓			1
ด้านการสร้างทีมงาน		✓	✓			2
ด้านการประเมินตนเอง			✓			1
ด้านการมุ่งเน้นผู้เรียน			✓			1
ผู้ปกครองและชุมชนและด้านสารสนเทศ			✓			1
การบริหารงานวิชาการ	✓	✓		✓	✓	4
การบริหารงานงบประมาณ	✓	✓		✓	✓	4
การบริหารงานบุคคล	✓	✓		✓	✓	4
การบริหารงานทั่วไป	✓	✓		✓	✓	4

จากตารางสังเคราะห์ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ 4 องค์ประกอบหลักด้วยกัน ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การบริหารงานวิชาการ องค์ประกอบที่ 2 การบริหารงานงบประมาณ องค์ประกอบที่ 3 การบริหารงานบุคคล องค์ประกอบที่ 4 การบริหารงานทั่วไป องค์ประกอบที่ 5 การมีส่วนร่วม องค์ประกอบที่ 6 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ และในการจัดการบริหารจัดการยุคปัจจุบันหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 องค์ประกอบที่โรงเรียนนำมาใช้ในการบริหารจัดการเพิ่มเติมคือ องค์ประกอบที่ 7 เทคโนโลยี และองค์ประกอบที่ 8 การจัดการเรียนรู้

สรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารจัดการแบบควมรวมโรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง ภาพทางความคิดที่ศึกษาจากหลักการ ประสพการณ์ และข้อมูลเชิงประจักษ์ที่รวบรวมได้มาแสดงเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของ องค์ประกอบต่าง ๆ และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานที่ตั้งไว้ โดยในการวิจัยครั้งนี้มีโครงสร้างประกอบด้วย 1) การบริหารงานวิชาการ 2) การบริหารงานงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคล 4) การบริหารงานทั่วไป 5) การมีส่วนร่วม 6) เทคโนโลยี 7) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ และ 8) การจัดการเรียนรู้ ซึ่งองค์ประกอบต่างๆ มีรายละเอียดในการดำเนินการดังนี้

จากปัญหาดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการจัดตั้งควมรวมสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 ประกอบกับมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาตรวจสอบข้อมูลจัดทำแผนรวมโรงเรียนและนำเสนอต่อคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อดำเนินการให้ โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในละแวกใกล้เคียงกันมีการควมรวมโรงเรียน ซึ่งการควมรวมโรงเรียนคือการนำผู้เรียนในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ใกล้กันตั้งแต่ สองแห่งขึ้นไป มารวมกันแล้วจัดการเรียนการสอนแบบชั้นหรือช่วงชั้น เพื่อให้โรงเรียนเกิดการบริหารและจัดการโรงเรียนที่มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดผลดีแก่ผู้เรียนทั้งในด้านสิทธิ ด้านโอกาส และคุณภาพการศึกษา [3]

แม้ว่านโยบายการควมรวมโรงเรียนจะช่วยให้เกิดการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพิ่มจำนวนครู และส่งเสริมควมร่วมมือระหว่าง โรงเรียนที่ดำเนินการควมรวมโรงเรียนขนาดเล็กมาจนถึงปัจจุบันถึงแม้จะมีข้อดีเกิดขึ้นหลายด้านแต่ก็ยังไม่สามารถพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กให้ดีขึ้นได้ เมื่อพิจารณาจากผลการทดสอบระดับชาติของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียน ขนาดเล็กในปีการศึกษา 2562 พบว่ามีคะแนนเฉลี่ย 4 วิชายังมีผลสอบต่ำกว่าระดับประเทศ [2]

ดังนั้น ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูผู้สอนอยู่ในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนไม่เกิน 40 คน อยู่ในกลุ่มที่อาจถูกควมรวมสถานศึกษา พบว่าโรงเรียนเกิดปัญหาเชิงโครงสร้างจากการควมรวมโรงเรียน เช่น สถานศึกษาหลักไม่รองรับ จึงเกิดความแออัดในชั้นเรียน

ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ ด้านภาระงานของครูที่เปลี่ยนแปลง ครูบางคนต้องเดินทางไกลมาสอน หรือถูกโยกย้ายแบบเร่งด่วนโดยไม่มีเตรียมความพร้อมครูในโรงเรียนที่ถูกควมรวมอาจไม่มีตำแหน่งหรือภารกิจที่ชัดเจน ด้านการบริหาร จะเห็นได้ว่าผู้บริหาร 1 คนต้องดูแลโรงเรียนมากกว่า 1 แห่ง (ในกรณีควมรวมแบบเครือข่ายหรือศูนย์เครือข่าย) ทำให้การบริหารไม่มีประสิทธิภาพและการเดินทางของนักเรียนจากโรงเรียนที่ถูกควมรวมต้องเดินทางไกลขึ้น (บางแห่งเกิน 5-10 กม.) แต่ไม่มีระบบขนส่งรองรับอย่างเหมาะสม จึงมีความสนใจศึกษารูปแบบการบริหารจัดการแบบควมรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบที่เหมาะสมและเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่ตอบสนองบริบทจริงของพื้นที่จริงอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการแบบควมรวมโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการแบบควมรวมโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 2
3. เพื่อศึกษาผลการนำรูปแบบการบริหารจัดการแบบควมรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ไปใช้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยดำเนินการ 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันของรูปแบบการบริหารจัดการแบบควมรวมโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 2

1.1 กลุ่มตัวอย่าง การศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการแบบควมรวมโรงเรียนขนาดเล็ก มีกลุ่มตัวอย่างของผู้ให้ข้อมูล จำนวน 8 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีการควมรวม จำนวน 2 คน ข้าราชการครูของโรงเรียนที่มีการควมรวม จำนวน 2 คน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนที่มีการควมรวม จำนวน 2 คน และผู้ปกครองของผู้เรียนที่ควมรวมโรงเรียน จำนวน 2 คน

1.2 เครื่องมือการวิจัย แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยประเด็นการสัมภาษณ์ครอบคลุมองค์ประกอบโรงเรียนที่มีการบริหารจัดการแบบควมรวมโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 2

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยประสานกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยและนำหนังสือขอความร่วมมือไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในแต่ละขั้นตอนด้วยตนเอง

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับโรงเรียนที่มีการบริหารจัดการแบบควมรวมโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 2 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการแบบควมรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 2

2.1 กลุ่มตัวอย่าง ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2.1 รูปแบบการบริหารจัดการแบบควมรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2

2.2.2 แบบประเมินรูปแบบการบริหารจัดการแบบควมรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 เป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2.1 รูปแบบการบริหารจัดการแบบควมรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2

2.2.2 แบบประเมินรูปแบบการบริหารจัดการแบบควมรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 เป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยส่งแบบประเมินเรื่อง “การบริหารจัดการแบบควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2” ไปยังกลุ่มตัวอย่างคือผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน แล้วทำการรวบรวมแบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล 1) วิเคราะห์ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการแบบควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 3 การศึกษาผลการนำรูปแบบการบริหารจัดการแบบควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 2 ไปใช้

3.1 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแบบควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 2 จากโรงเรียนนายน โรงเรียนบ้านดอน โรงเรียนบ้านบางเก่า โรงเรียนเขื่อนเพชร(ชลประทานสงเคราะห์) โรงเรียนบ้านเนินทราย โรงเรียนหนองมะกอก รวม 42 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนหลัก จำนวน 4 คน ครู จำนวน 16 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 10 คน และผู้ปกครอง 12 คน

3.2 เครื่องมือที่การวิจัย แบบสอบถามการบริหารจัดการแบบควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 โดยมีประเด็นคำถามในเครื่องมือ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย โดยส่งแบบสอบถามเรื่องการบริหารจัดการแบบควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 2 แล้วทำการรวบรวมแบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 สถานะของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ และร้อยละ

3.4.2 แบบสอบถามเรื่องการบริหารจัดการแบบควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.4.3 แปลความหมายค่าเฉลี่ยของการบริหารจัดการแบบควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 2 ตามแนวคิดของ เบสต์ (Best) โดยกำหนดขอบเขตของค่าเฉลี่ย

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการแบบควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการแบบควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็กคือ ผู้บริหารโรงเรียนหลักภาระในการบริหารทั้งโรงเรียนหลักและควรวรรวมเพราะโรงเรียนขนาดเล็กที่มาควรวรรวมไม่มีผู้บริหารมีเพียงครูรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการเท่านั้น ในส่วนงานเอกสารของโรงเรียนครูของโรงเรียนหลักต้องดำเนินการต้องรับผิดชอบเพิ่มอีกหนึ่งโรงเรียน การจัดการเรียนรู้นี้ไม่ค่อยมีปัญหาเพราะทำให้มีจำนวนครูมากขึ้น ผู้ปกครอง และชุมชนของโรงเรียนมารวมอาจทำให้ง่ายต่อการมาร่วมกิจกรรม นักเรียนเดินทางมาเรียนไกลมากขึ้น โดยการรับส่งของผู้ปกครอง ผู้บริหารโรงเรียนใช้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ มีการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และโรงเรียนหลักใช้เทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในงานด้านต่างๆ

2. การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการแบบควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก รูปแบบการบริหารจัดการแบบควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป การมีส่วนร่วม เทคโนโลยี ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ และการจัดการเรียนรู้ ผลการประเมินรูปแบบพบว่า ความถูกต้องและความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการแบบควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก เกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารจัดการแบบควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก

องค์ประกอบการบริหารจัดการ แบบควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก	ความถูกต้อง			ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การบริหารงานวิชาการ	4.67	0.42	มากที่สุด	4.55	0.50	มากที่สุด	4.18	0.35	มาก
2. การบริหารงานงบประมาณ	4.39	0.59	มาก	4.28	0.45	มาก	4.07	0.55	มาก
3. การบริหารงานบุคคล	3.90	1.55	มาก	4.00	0.00	มาก	4.30	0.75	มาก
4. การบริหารงานทั่วไป	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	4.20	0.45	มาก
5. การมีส่วนร่วม	4.77	0.36	มากที่สุด	4.49	0.64	มาก	4.49	0.45	มาก
6. เทคโนโลยี	4.67	0.41	มากที่สุด	4.60	4.40	มากที่สุด	4.47	4.42	มาก

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบการบริหารจัดการ แบบควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก	ความถูกต้อง			ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
7. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์	4.80	0.41	มากที่สุด	3.70	0.45	มาก	3.60	0.89	มาก
8. การจัดการเรียนรู้	4.27	1.16	มาก	3.93	0.95	มาก	3.93	0.88	มาก
เฉลี่ยรวม	4.53	0.67	มากที่สุด	4.29	0.48	มาก	4.16	0.59	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการแบบควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก เกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารจัดการแบบควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านความถูกต้อง โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ 7) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ 4) การบริหารทั่วไป 5) การมีส่วนร่วม 5) เทคโนโลยี 1) การบริหารงานวิชาการ 2) การบริหารงบประมาณ 8) การจัดการเรียนรู้และ 3) การบริหารงานบุคคล

ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการแบบควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก เกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารจัดการแบบควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านความเหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ 4) การบริหารทั่วไป 6) เทคโนโลยี 1) การบริหารงานวิชาการ 5) การมีส่วนร่วม 2) การบริหารงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคล 8) การจัดการเรียนรู้และ 7) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์

ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการแบบควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก เกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารจัดการแบบควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านความเป็นไปได้ โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ 5) การมีส่วนร่วม 6) เทคโนโลยี 3) การบริหารงานบุคคล 4) การบริหารงานทั่วไป 1) การบริหารงานวิชาการ 8) การจัดการเรียนรู้ และ 7) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์

3. ผลการนำรูปแบบการบริหารจัดการแบบควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ไปใช้

ผลการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีการควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 พบว่าผู้บริหารและครูมีระดับความคิดเห็นมาก ถึง มากที่สุด ในองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ ความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบที่นำเสนอ มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การมีส่วนร่วม เทคโนโลยี การจัดการเรียนรู้ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป โดยผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้อำนวยการสถานศึกษาของโรงเรียนหลัก ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 42 คน แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังที่แสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีการควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ไปใช้

ลำดับ ที่	รายการ	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล		
		$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1.	ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์	4.61	0.65	มากที่สุด
2.	การมีส่วนร่วม	4.57	0.59	มากที่สุด
3.	เทคโนโลยี	4.57	0.65	มากที่สุด
4.	การจัดการเรียนรู้	4.57	0.67	มากที่สุด
5.	การบริหารงานวิชาการ	4.55	0.55	มากที่สุด
6.	การบริหารงานงบประมาณ	4.53	0.61	มากที่สุด
7.	การบริหารงานทั่วไป	4.52	0.61	มากที่สุด
8.	การบริหารงานบุคคล	4.44	0.72	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ผลการนำรูปแบบการบริหารจัดการแบบควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ไปใช้ มีค่าเฉลี่ยในระดับมากถึงมากที่สุด เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การมีส่วนร่วม เทคโนโลยี การจัดการเรียนรู้ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานทั่วไป และการบริหารงานบุคคล

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการแบบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการแบบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กคือ ผู้บริหารโรงเรียนหลักรับภาระในการบริหารทั้งโรงเรียนหลักและควบรวมเพราะโรงเรียนขนาดเล็กที่มาควบรวมไม่มีผู้บริหารมีเพียงครูรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการเท่านั้น ในส่วนงานเอกสารของโรงเรียนครูของโรงเรียนหลักต้องดำเนินการต้องรับผิดชอบเพิ่มอีกหนึ่งโรงเรียน การจัดการเรียนรู้ไม่ค่อยมีปัญหาเพราะทำให้มีจำนวนครูมากขึ้น ผู้ปกครอง และชุมชนของโรงเรียนมารวมอาจห่างไกลทำให้ไม่สะดวกในการมาร่วมกิจกรรม นักเรียนเดินทางมาเรียนไกลมากขึ้น โดยการรับส่งของผู้ปกครอง ผู้บริหารโรงเรียนใช้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ มีการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และโรงเรียนหลักใช้เทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในงานด้านต่างๆ

2. การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการแบบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก รูปแบบการบริหารจัดการแบบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป การมีส่วนร่วม เทคโนโลยี ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ และการจัดการเรียนรู้ ผลการประเมินรูปแบบพบว่า ความถูกต้องและความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการแบบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก เกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารจัดการแบบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก

องค์ประกอบการบริหารจัดการ แบบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก	ความถูกต้อง			ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การบริหารงานวิชาการ	4.67	0.42	มากที่สุด	4.55	0.50	มากที่สุด	4.18	0.35	มาก
2. การบริหารงานงบประมาณ	4.39	0.59	มาก	4.28	0.45	มาก	4.07	0.55	มาก
3. การบริหารงานบุคคล	3.90	1.55	มาก	4.00	0.00	มาก	4.30	0.75	มาก
4. การบริหารงานทั่วไป	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	4.20	0.45	มาก
5. การมีส่วนร่วม	4.77	0.36	มากที่สุด	4.49	0.64	มาก	4.49	0.45	มาก
6. เทคโนโลยี	4.67	0.41	มากที่สุด	4.60	4.40	มากที่สุด	4.47	4.42	มาก
7. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์	4.80	0.41	มากที่สุด	3.70	0.45	มาก	3.60	0.89	มาก
8. การจัดการเรียนรู้	4.27	1.16	มาก	3.93	0.95	มาก	3.93	0.88	มาก
เฉลี่ยรวม	4.53	0.67	มากที่สุด	4.29	0.48	มาก	4.16	0.59	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการแบบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก เกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารจัดการแบบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านความถูกต้อง โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ 7) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ 4) การบริหารทั่วไป 5) การมีส่วนร่วม 5) เทคโนโลยี 1) การบริหารงานวิชาการ 2) การบริหารงบประมาณ 8) การจัดการเรียนรู้ และ 3) การบริหารงานบุคคล

ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการแบบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก เกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารจัดการแบบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านความเหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดถึงมากที่สุด เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ 4) การบริหารทั่วไป 6) เทคโนโลยี 1) การบริหารงานวิชาการ 5) การมีส่วนร่วม 2) การบริหารงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคล 8) การจัดการเรียนรู้และ 7) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์

ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการแบบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก เกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารจัดการแบบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านความเป็นไปได้ โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ 5) การมีส่วนร่วม 6) เทคโนโลยี 3) การบริหารงานบุคคล 4) การบริหารงานทั่วไป 1) การบริหารงานวิชาการ 8) การจัดการเรียนรู้ และ 7) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์

3. ผลการนำรูปแบบการบริหารจัดการแบบควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ไปใช้

ผลการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 พบว่าผู้บริหารและครูมีระดับความคิดเห็นมาก ถึง มากที่สุด ในองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ ความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบที่นำเสนอ มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การมีส่วนร่วม เทคโนโลยี การจัดการเรียนรู้ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การ

บริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป โดยผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้อำนวยการสถานศึกษาของโรงเรียนหลัก ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 42 คน แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังที่แสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีการควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ไปใช้

ลำดับ ที่	รายการ	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล		
		$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1.	ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์	4.61	0.65	มากที่สุด
2.	การมีส่วนร่วม	4.57	0.59	มากที่สุด
3.	เทคโนโลยี	4.57	0.65	มากที่สุด
4.	การจัดการเรียนรู้	4.57	0.67	มากที่สุด
5.	การบริหารงานวิชาการ	4.55	0.55	มากที่สุด
6.	การบริหารงานงบประมาณ	4.53	0.61	มากที่สุด
7.	การบริหารงานทั่วไป	4.52	0.61	มากที่สุด
8.	การบริหารงานบุคคล	4.44	0.72	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ผลการนำรูปแบบการบริหารจัดการแบบควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ไปใช้ มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การมีส่วนร่วม เทคโนโลยี การจัดการเรียนรู้ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานทั่วไป และการบริหารงานบุคคล

การอภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัยที่ปรากฏ ผู้วิจัยได้นำมาสู่การอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า สภาพปัจจุบันผู้บริหารโรงเรียนหลักต้องรับผิดชอบในการบริหารจัดการทั้งโรงเรียนหลัก และโรงเรียนมารวม ในขณะที่การจัดการเรียนรู้ไม่ค่อยมีปัญหาเพราะว่าทำให้มีจำนวนครูมากขึ้น ผู้ปกครอง และชุมชนของโรงเรียนมารวมอาจห่างไกลทำให้ไม่สะดวกในการมาร่วมกิจกรรม ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียนหลักได้ใช้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เป็นความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ การกิจ และจุดประสงค์ที่ชัดเจนอันจะนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงเพราะความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวนี้ไปสู่ความสำเร็จของกลยุทธ์องค์การ

นอกจากนั้น โรงเรียนหลักรับผิดชอบบริหารจัดการทั้ง 4 งาน ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องใช้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ มีการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และโรงเรียนหลักใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในงานด้านต่างๆ มากขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การมีส่วนร่วมนั้นจะช่วยก่อให้เกิดความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นคือการบริหารจัดการแบบควรวรรวม ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครูและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทำให้ครูและผู้เกี่ยวข้องมีความผูกพันต่อโรงเรียนมากขึ้น เกิดความไว้วางใจกัน ทำให้ลดความขัดแย้งในการปฏิบัติงานส่งผลให้ทีมงานมีประสิทธิภาพดีขึ้น [8]

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการแบบควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การบริหารงานวิชาการ 2) การบริหารงานงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคล 4) การบริหารงานทั่วไป 5) การมีส่วนร่วม 6) เทคโนโลยี 7) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ และ 8) การจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าองค์ประกอบของรูปแบบได้มาจากการสังเคราะห์ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และองค์ประกอบของรูปแบบนั้นสอดคล้องกับงานการวิจัย [9] ที่พบว่า การบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วยการบริหารจัดการ ครูผู้สอน นักเรียน การจัดการเรียนการสอน ความร่วมมือ ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง และการจัดสวัสดิการนักเรียน

ส่วนผลการประเมินรูปแบบพบว่า ความถูกต้อง และความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ส่วนความเป็นไปได้มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่ารูปแบบการบริหารจัดการแบบควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็กสร้างจากการสังเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาของโรงเรียนควรวรรวมกับทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผลการประเมินแสดงให้เห็นว่ารูปแบบที่สร้างขึ้นมีความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของ [6] ที่พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบพบว่า ภาพรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า ผลการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีการควรวรรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ไปใช้ มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าโรงเรียนหลักเป็นโรงเรียนที่มี

การบริหารงานตามปกติแล้ว การนำนักเรียนมาเรียนรวมไม่ได้ทำให้เกิดผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญทางการบริหาร และไม่ได้ทำให้จำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้นแต่อย่างใด สอดคล้องกับงานวิจัยของ [10] ที่พบว่า สภาพปัจจุบันการดำเนินการควมรวมโรงเรียนขนาดเล็กในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การมีส่วนร่วม เทคโนโลยี การจัดการเรียนรู้ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปนั้น ในด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่นๆ นั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ช่วยให้ผู้บริหารโรงเรียนสามารถมองเห็นภาพรวมของการบริหารงาน ที่เชื่อมโยงกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เป็นประโยชน์ต่อการจัดการในการสร้างความเข้าใจระหว่างการทำงานและบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน [11] ทั้งนี้การบริหารจัดการโรงเรียนที่มีการควมรวมนั้น โรงเรียนหลักควรมีการกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพภายใต้สภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพตามหลักสูตรสถานศึกษา และส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาครู และบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ รวมทั้งมีการจัดทำแผนการบริหารจัดการที่พร้อมรองรับนักเรียนที่มาร่วมเรียนรวม เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัย [12] ที่พบว่า ร้อยละ 86 ของโรงเรียน มีการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียนอย่างเต็มรูปแบบมีโรงเรียนร้อยละ 1 ที่ไม่ได้จัดทำแผนพัฒนาโรงเรียน โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับการที่โรงเรียนจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียนเพราะจะเป็นเรื่องมีที่ช่วยควบคุมและให้ความสำคัญกับงานที่ทำ บางโรงเรียนผู้บริหารโรงเรียนมักจะรายงานเรื่องเกี่ยวกับโรงเรียนให้คณะกรรมการสถานศึกษาทราบมากกว่าที่จะขอคำปรึกษาจากคณะกรรมการสถานศึกษา

ด้านการบริหารทั่วไปที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นๆ นั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการบริหารทั่วไปเป็นงานที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูจำนวนหนึ่งเท่านั้นที่มีความเกี่ยวข้อง ทำให้บุคคลภายนอกที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามจึงไม่อาจรับรู้การดำเนินการในการบริหารจัดการได้ดีนัก ประกอบกับการควมรวมโรงเรียนทำให้การบริหารจัดการของโรงเรียนหลักมีภาระมากยิ่งขึ้น เพราะต้องทำงานเรื่องเดียวสองครั้ง จนกว่าจะมีการประกาศยุบโรงเรียน และโอนทรัพย์สินของโรงเรียนมารวมให้กับโรงเรียนหลักแล้ว การบริหารจัดการก็จะกลับสู่สภาพปกติ [13]

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่นๆ นั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนหลักให้มีความสามารถในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของทั้งสองโรงเรียนไม่ว่าจะมีการควมรวมหรือการยุบรวมในอนาคต
2. จากผลการวิจัยที่พบว่า เทคโนโลยีสารสนเทศมีค่าเฉลี่ยรองลงมาจากภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ทั้งนี้เพราะการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาสนับสนุนจึงจะช่วยให้องค์ประกอบของรูปแบบทุกด้านสามารถดำเนินการไปด้วยกันได้เป็นอย่างดี ในเรื่องนี้หน่วยงานต้นสังกัดและผู้บริหารโรงเรียนจึงควรวางระบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย และสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน ก็จะช่วยให้เกิดประสิทธิผลต่อการบริหารจัดการแบบควมรวมได้ดีขึ้น
3. จากผลการวิจัยที่พบว่า การบริหารจัดการมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่นๆ ทั้งนี้หน่วยงานต้นสังกัดและผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับทราบปัญหาที่ต้องควมรวมโรงเรียน และขอรับการสนับสนุนเพื่อทำให้การบริหารจัดการโรงเรียนทั้งสองโรงเรียนไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้น
4. จากผลการวิจัยที่พบว่า การจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยน้อยรองจากการบริหารจัดการนั้น โรงเรียนควรใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถให้ความรู้หรือเป็นสถานที่จัดการเรียนรู้ในท้องถิ่นมากขึ้น รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความจำเป็นและบริบทของท้องถิ่นนั้น รวมถึงการสร้างความรู้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นแก่นักเรียน ชุมชน และผู้ปกครอง
5. การนำรูปแบบการบริหารจัดการแบบควมรวมโรงเรียนขนาดเล็กที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในสถานศึกษา ต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ เนื่องจากรูปแบบดังกล่าวมีลักษณะเป็น “ชุดองค์ประกอบ” ที่ทำหน้าที่เป็นกรอบแนวคิดมากกว่าคู่มือปฏิบัติงานเชิงขั้นตอนโดยตรงผู้บริหารจึงควรมีการประชุมชี้แจง และมีการประเมินรูปแบบเป็นระยะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครองต่อการบริหารแบบควมรวมเป็นมุมมองที่ขาดหายไปในงานวิจัยฉบับนี้
2. ควรศึกษาผลการดำเนินการใช้รูปแบบการบริหารจัดการแบบควมรวมโรงเรียนขนาดเล็กว่าส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียนหรือไม่ อย่างไร
3. ควรศึกษารายละเอียดของรูปแบบการบริหารจัดการแบบควมรวมโรงเรียนขนาดเล็กว่ามียุทธศาสตร์ประกอบอื่นที่ยังไม่ได้ศึกษาอีกหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- [1] จันทร์จิรา จุมพลหล้า และคณะ. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการ กรณีศึกษา: รูปแบบความสำเร็จการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. อุตรธานี : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี. 2557.
- [2] สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด 2563 :2 แผนบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ปีการศึกษา 2562-2565 (ฉบับทบทวน)
- [3] สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. นวัตกรรมพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กปี 2554. กรุงเทพมหานคร. ชุมชนสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย. 2553.
- [4] วลินดา รสชา. รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการบริหารโรงเรียนควบรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.2563;1739 – 1751.
- [5] บุญยกุล หัตถกิจ. รูปแบบการบริหารคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขนาดเล็ก. วารสารวิจัยรำไพพรรณี. 2556; 7(2):12 – 21.
- [6] อีรศักดิ์ ประทุมราษฎร์. รูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล. [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต]. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. 2556.
- [7] เรวดี เกษโสภา. แนวทางการบริหารแบบควบรวมในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย เขต 1. [วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต]. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2558.
- [8] สราวุฒิ คงสุข. บทบาทของผู้บริหารกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ฝึกอบรบวิชาชีพ ประจำอำเภอ สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้. [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต]. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. 2564.
- [9] วิเศษ ยาคาลัย. การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล วังน้ำคู้ อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก. 2551.
- [10] ทศพร ปุ่มสีดา ชญาพิมพ์ อูสาโท และพฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์. การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา.วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.2564;2:1-15.
- [11] วิรินทร์รัตน์ เสือจอย. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรีอ่างทอง. [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต]. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2564.
- [12] Wilson, V. & McPake, J. ‘Headteachers of Small Scottish Primary Schools: A Match for the Job?’, Scottish Educational Review. 1999; 31(1): 35–47.
- [13] บุญเรือง ปินะสา. ไม่ยุบ ไม่ควบรวม แต่ร่วมกันพัฒนา ‘โรงเรียนขนาดเล็ก’ ของชุมชน เพื่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กไทย. เข้าถึงเมื่อ 20 เมษายน 2567] เข้าถึงได้จาก: <https://thepotential.org/social-issues/small-school-problem/>.

รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV)
ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

Educational Management Model Through the Distance Learning Television (DLTV)
the Small Schools of Prachuap Khiri Khan Primary Educational
Service Area 1

ดวงใจ ชูจิต* และ อภิชาติ เลนนันท์
Duangjai Chujit* and Apichat Lenanant

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี 76000
Educational Administration, Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University, Phetchaburi 76000

*To whom correspondence should be addressed. e-mail: duangjai.chu@mail.pbru.ac.th

Received: 2 January 2025, Revised: 25 May 2025, Accepted: 16 June 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของโรงเรียนขนาดเล็ก และ 2) ศึกษาผลการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของโรงเรียนขนาดเล็กไปใช้ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนจำนวน 5 คน และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 โรงเรียนประชารังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 จำนวน 79 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 2) แบบประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 และ 3) แบบประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบ มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 มี 5 องค์ประกอบ คือ การวางแผนการดำเนินงาน (Plan) การออกแบบและพัฒนา (Design and Development) การจัดการเรียนรู้ (Learning) การประเมินผล (Evaluation) และการปรับปรุงแก้ไข (Action) ซึ่งผลการประเมินความถูกต้องมีค่าเฉลี่ย 4.91 ความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.89 และความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ย 4.86

2. ผลการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 พบว่า สถานศึกษามีระดับการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ

คำสำคัญ : การบริหารจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม การบริหารจัดการ การศึกษาทางไกล

Abstract

The purposes of this research were 1) to develop a management model for education through the Satellite Distance Learning System (DLTV) for small schools under the Prachuap Khiri Khan Primary Educational Service Area 1, and 2) to examine the effects of implementing the Satellite Distance Learning System (DLTV) in small schools under Prachuap Khiri Khan Primary Educational Service Area 1. The sample group for this research consisted of 5 teachers and 79 students from grades 1–6 at Pracharangsarn School under the Prachuap Khiri Khan Primary Educational Service Area 1. The research instruments consisted of 1) A user manual for the management model through the Distance Learning via Satellite (DLTV) system, with content validity scores ranging from 0.67 to 1.00, 2) The assessment form of the educational management model through the physical education system via satellite of small schools is consistent between 0.67 to 1.00, and

3) An evaluation form for the trial implementation of the model, also with content validity scores ranging from 0.67 to 1.00. Data were analyzed using mean and standard deviation.

The research findings are as follows:

1. The management model for education through the Satellite Distance Learning System (DLTV) for small schools under the Prachuap Khiri Khan Primary Educational Service Area 1. There are five elements: Planning, Design and Development, Learning Management, Evaluation and Action and Improvement. The results of the accuracy assessment have an average value of 4.91, suitability is average 4.89 and probability is average 4.86.

2. The implementation of the management model for education through the Satellite Distance Learning System (DLTV) in small schools under the Prachuap Khiri Khan Primary Educational Service Area 1, showed that the overall performance level was very high. Interviews with users of the model revealed that all components were considered suitable for implementation.

Keywords: Distance Education Management, Management, Distance Learning

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานของการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชน และประเทศชาติการสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาจะช่วยสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพและสร้างสังคมแห่งปัญญา การจัดการศึกษาสามารถพัฒนาคนไทยให้เป็นบุคคลที่มีความพร้อมครบถ้วนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และมีความรู้คู่คุณธรรม สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ในการจัดการศึกษาจะต้องจัดให้บุคคลที่มีสิทธิในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย แสดงให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาที่เน้นความเสมอภาคกันในการรับการศึกษา และเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง [7] จากการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พบปัญหาสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก คือ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต่ำ นักเรียนมีปัญหาอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ 2) ปัญหาการขาดแคลนครู โดยเฉพาะครูวิชาหลัก คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ อีกทั้งครูมีภาระงานอื่นนอกเหนือจากการสอนซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการจัดการเรียนการสอน และ 3) สถานศึกษาไม่มีการนำผลการประเมินภายนอกมาใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษา [2] จากสภาพปัญหาดังกล่าวรัฐบาลจึงได้ประกาศนโยบายให้โรงเรียนขนาดเล็กใช้การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) และได้จัดทำแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครูซึ่งเป็นสาเหตุที่ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตกต่ำ และเพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาสำหรับนักเรียนที่อยู่ห่างไกลให้ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 2019 ส่งผลให้โรงเรียนในแต่ละภูมิภาคไม่สามารถจัดการเรียนการสอนแบบปกติได้ กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายการจัดการเรียนการสอนดังนี้ “การเรียนรู้ผ่านการศึกษา โรงเรียนอาจหยุดได้ แต่การเรียนรู้หยุดไม่ได้” โดยสถานศึกษาทุกประเภททุกระดับชั้นควรมีการเตรียมความพร้อมทักษะที่สำคัญในช่วงปิดเทอมให้แก่ผู้เรียนในด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการการฝึกทักษะภาษาอังกฤษ เพื่อให้การเรียนรู้ยังคงดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง และมีการกำหนดแนวทางการดำเนินการ 6 แนวทาง ประกอบด้วย 1) จัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งการจัดการเรียนการสอนที่โรงเรียน 2) โรงเรียนต้องอำนวยความสะดวกให้นักเรียนทุกคนเข้าถึงช่องทางการเรียนการสอนได้ ถึงแม้จะไม่สามารถไปโรงเรียนได้ 3) โรงเรียนต้องใช้สิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด 4) ตัดสินใจนโยบายต่าง ๆ บนพื้นฐานของการสำรวจความต้องการทั้งจากนักเรียน ครู และโรงเรียนโดยคำนึงถึงการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพสูงสุดเป็นที่ตั้ง และกระทรวงศึกษาธิการจะสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ 5) ปรับปรุงปฏิรูปการศึกษาของไทยให้เอื้อต่อการ “เรียนเพื่อรู้” ของเด็กมากขึ้น รวมทั้งมีการปรับตารางเรียนตามความเหมาะสม โดยเวลาที่ชัดเจนจะคำนึงถึงภาระของทุกคน และการได้รับความรู้ครบตามช่วงวัยของเด็ก และ 6) บุคลากรทางการศึกษาทุกท่านจะได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง และทำให้ทุกฝ่ายได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด [9] นอกจากนี้ได้มีการกำหนดรูปแบบการเรียนการสอนของโรงเรียนในเขตพื้นที่ทั้งหมด 5 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) On-site คือ การเดินทางมาเรียนที่โรงเรียน 2) On-Air คือ การเรียนผ่านระบบมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม 3) On-Line คือครูผู้สอนทำการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต 4) On-demand คือการเรียนผ่านระบบแอปพลิเคชัน และ 5) On-hand คือครูผู้สอนเดินทางไปแจกเอกสารใบงานให้กับนักเรียนที่บ้าน [5] จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เป็นรูปแบบหนึ่งที่สามารถตอบสนองการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นจัดการศึกษาทางไกลที่ครอบคลุมการเรียนรู้อย่างตลอดชีวิต สามารถรับชมได้ทั้งทางโทรทัศน์ผ่านระบบดาวเทียม 17 ช่องทาง website ของมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และทางมือถือผ่าน Application on Mobile เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพใน

การจัดการเรียนการสอนของครูสำหรับนักเรียนสามารถมาที่โรงเรียนได้ตามปกติ และการจัดการเรียนการสอนของผู้ปกครองสำหรับนักเรียนที่เรียนที่บ้าน ดังนั้นการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ถือเป็นนวัตกรรมที่ช่วยในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก และเป็นนวัตกรรมที่ใช้ในการจัดการศึกษาในช่วงวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาให้รองรับกับสถานการณ์ของโลก และเทคโนโลยีจึงมีการปรับปรุงการดำเนินงานโดยแบ่งระบบการทำงานเป็นต้นทาง กลางทาง และปลายทาง ซึ่งเรียกว่า New DLTV ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเฉพาะในวัยเรียนหรือในระยะเวลาที่กำหนด แต่เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของบุคคลโดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาการเรียนรู้เพิ่มเติมที่ และการปรับห้องเรียนที่ใช้ในการออกอากาศและอุปกรณ์สถานีโทรทัศน์เพื่อให้ผู้รับชมปลายทางสามารถรับชมได้ทั้งทางโทรทัศน์ผ่านระบบดาวเทียม 15 ช่อง ทาง website ของมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และทางมือถือผ่าน Application on Mobile เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนให้กับคุณครูที่โรงเรียนปลายทางส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนซึ่งเป็นทรัพยากรของชาติ [8] อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ยังคงประสบปัญหาหลายประการ ดังงานวิจัยของ จิราวุฒน์ ประสาทนกุล (2559) พบว่า ครูไม่ศึกษาเอกสารในการเตรียมการสอน ขาดการสรุปและทบทวนหลังสอน การกำหนดนโยบายไม่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน และขาดการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง [4] และเคนวรัตน์ ฤทธิธิน (2559) พบปัญหาด้านการกำหนดนโยบาย การขับเคลื่อนความเข้มแข็ง การจัดการเรียนรู้ การนิเทศติดตาม และการประเมินและปรับปรุงซึ่งผู้บริหารและครูต้องดำเนินการแก้ไขให้สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม [3] นอกจากนี้ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ยังพบปัญหาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ 2) ด้านครูผู้สอน 3) ด้านผู้เรียน 4) ด้านหลักสูตร 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 6) ด้านผู้ปกครอง และ 7) ด้านกระบวนการเรียนการสอน [9] ดังนั้น การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมจะประสบความสำเร็จได้นั้น โรงเรียนขนาดเล็กจำเป็นต้องมีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพทั้งในด้านบุคลากร งบประมาณ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน รวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเพื่อกำหนดนโยบายที่นำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องและมีการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนอยู่ในโรงเรียนประชารัฐศรีธรรม ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น จึงได้จัดทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้กับครูในโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และสามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1
2. เพื่อศึกษาผลการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ไปใช้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV)

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบโดยใช้ตารางการวิเคราะห์เนื้อหา และศึกษารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 จำนวน 1 โรงเรียน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ โรงเรียนวัดท่ามะเสน อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

1.1 กลุ่มเป้าหมาย ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดท่ามะเสน จำนวน 1 ท่าน และครูผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของโรงเรียนวัดท่ามะเสน จำนวน 1 ท่าน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยประเด็นการสัมภาษณ์ครอบคลุมองค์ประกอบรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของโรงเรียนวัดกำแพงแสนด้วยตนเอง

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของโรงเรียนวัดกำแพงแสนโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV)

1. ผู้วิจัยสังเคราะห์โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จากหน่วยงานทางการศึกษา และนักวิชาการจำนวน 10 แหล่งข้อมูล และคัดเลือกขั้นตอนการดำเนินการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) จากหน่วยงานทางการศึกษา และนักวิชาการที่มีความคิดตรงกัน โดยเลือกขั้นตอนที่มีความถี่ตั้งแต่ 4 ขึ้นไป ประกอบนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โรงเรียนวัดกำแพงแสน มาจัดทำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV)

2. การตรวจสอบรูปแบบ ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องเชิงเนื้อหาของรูปแบบพบว่ามีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

2.1 กลุ่มเป้าหมาย ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน มีวิธีการคัดเลือกโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องเชิงเนื้อหาของร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV)

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของร่างรูปแบบไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สูตรหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC พบว่ามีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 ทุกประเด็นการประเมิน

3. การสร้างคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

ผู้วิจัยนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) จากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงยึดสร้างเป็นคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV)

4. การตรวจสอบคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

ผู้วิจัยนำคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องเชิงเนื้อหาของคู่มือการใช้รูปแบบโดยใช้แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องเชิงเนื้อหาของคู่มือการใช้รูปแบบ พบว่า มีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 ทุกประเด็นการประเมิน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสม ความถูกต้อง และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV)

ผู้วิจัยนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน ได้มาโดยการเลือกอย่างเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อประเมินความเหมาะสม ความถูกต้อง และความเป็นไปได้

3.1 กลุ่มเป้าหมาย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน โดยผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักการศึกษาจากสำนักงานเขตพื้นที่ จำนวน 3 ท่าน ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่ไม่ใช่โรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา จำนวน 1 ท่าน ครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็กที่ไม่ใช่โรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา จำนวน 1 ท่าน อาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 2 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จำนวน 2 ท่าน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบประเมินความเหมาะสม ความถูกต้อง และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ รูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดโดยคำถามแบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) โครงสร้างของรูปแบบ 3) กระบวนการดำเนินงานของรูปแบบ 4) การประเมินผลการดำเนินงานของรูปแบบ และ 5) ปัจจัยความสำเร็จของรูปแบบ ซึ่งมีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 ทุกประเด็นการประเมิน

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบประเมินความเหมาะสม ความถูกต้อง และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ผลการประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผู้วิจัยนำผลการประเมินความเหมาะสม ความถูกต้อง และความเป็นไปได้มาคำนวณหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วนำค่าเฉลี่ยมาเทียบกับเกณฑ์เพื่อแปลความหมาย โดยเกณฑ์ในการตัดสินใจว่ารูปแบบมีความเหมาะสม ความถูกต้อง และความเป็นไปได้ คือ มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 ผลการประเมิน พบว่า ความถูกต้องของรูปแบบ มีค่าเฉลี่ย 4.91 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.11 ระดับคุณภาพ มากที่สุด ความเหมาะสมของรูปแบบ มีค่าเฉลี่ย 4.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.12 ระดับคุณภาพ มากที่สุด และความเป็นไปได้ของรูปแบบ มีค่าเฉลี่ย 4.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.19 ระดับคุณภาพ มากที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาผลการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ไปใช้

1. ผู้วิจัยเลือกโรงเรียนพระราชวังสรรดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 เป็นโรงเรียนที่ทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เนื่องจากโรงเรียนพระราชวังสรรดงเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานอยู่ซึ่งที่มีความพร้อมในการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และบุคลากรของโรงเรียนยินยอมและให้ความร่วมมือในการทดลองใช้รูปแบบ โดยใช้เวลาในการทดลอง 2 เดือน โดยเริ่มทดลองใช้รูปแบบวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2566 ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2566

2. ศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) โดยใช้แบบประเมินผลหลังการใช้รูปแบบและแบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลจากรักษาการในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 1 คน และครูผู้สอน จำนวน 4 คน

4.1 กลุ่มเป้าหมาย รักษาการในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนพระราชวังสรรดง จำนวน 1 คน ครูผู้สอนโรงเรียนพระราชวังสรรดงจำนวน 4 คน และนักเรียนโรงเรียนพระราชวังสรรดงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 97 คน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ซึ่งมีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

2. แบบสัมภาษณ์หลังการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) มีเนื้อหาครอบคลุมเกี่ยวกับการดำเนินงาน 5 องค์ประกอบ คือ 1) การวางแผนการดำเนินงาน (Plan) 2) การออกแบบ และพัฒนา (Design and Development) 3) การจัดการเรียนรู้ (Learning) 4) การประเมินผล (Evaluation) และ 5) การปรับปรุงแก้ไข (Action) มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ในการทำหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงเรียนพระราชวังสรรดงเพื่อขอทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) แล้วผู้วิจัยนำแบบประเมินและแบบสัมภาษณ์ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เสนอต่อผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนด้วยตนเอง

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ผลการประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ผู้วิจัยนำผลการประเมินหลังทดลองใช้รูปแบบมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่าเฉลี่ยมาเทียบกับเกณฑ์เพื่อแปลความหมาย โดยเกณฑ์ในการตัดสินผลการใช้รูปแบบ คือ มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00

2. ผู้วิจัยวิเคราะห์ค่าความถี่ และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากแบบสัมภาษณ์ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

ผลการวิจัย

1. จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และข้อมูลจากการสัมภาษณ์โรงเรียนวัดท่ามะเสน ผลการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์

เขต 1 มี 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 การวางแผนการดำเนินงาน (Plan) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดนโยบาย 2) กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ และ 3) จัดประชุมชี้แจงแผนการดำเนินงาน องค์ประกอบที่ 2 การออกแบบและพัฒนา (Design and Development) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การพัฒนาผู้นำการเรียนรู้ และครูผู้สอน และ 3) การออกแบบการเรียนการสอน องค์ประกอบที่ 3 การจัดการเรียนรู้ (Learning) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) บทบาทของผู้ปกครอง 2) การดำเนินการจัดการเรียนการสอน 3) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร หรือการสอนเสริม 4) การจัดบริการสนับสนุน และ 5) การมุ่งทำงานแบบมีส่วนร่วม องค์ประกอบที่ 4 การประเมินผล (Evaluation) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) การควบคุม ติดตามและประเมินผล 2) จัดทำข้อมูลสารสนเทศ ผลการประเมินตนเอง และ 3) การรายงานผลการประเมิน และองค์ประกอบที่ 5 การปรับปรุงแก้ไข (Action) ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ 1) การสะท้อนผลการดำเนินงาน และ 2) การปรับปรุงและพัฒนางาน

ผลการประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน สรุปผลการประเมินได้ดังนี้ ผลการประเมินด้านความถูกต้องของรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.91$, $\sigma = 0.11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้อมีผลการประเมินระดับมากขึ้นไป ผลการประเมินด้านความเหมาะสมของรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.89$, $\sigma = 0.12$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้อมีผลการประเมินระดับมากขึ้นไป และผลการประเมินด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.86$, $\sigma = 0.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้อมีผลการประเมินระดับมากขึ้นไป

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของโรงเรียน

ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

การบริหารจัดการ	μ	σ	ระดับคุณภาพ
องค์ประกอบที่ 1 การวางแผนการดำเนินงาน (Plan)			
ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดนโยบาย	4.50	0.55	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 2 กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์	4.60	0.50	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 3 จัดประชุมชี้แจงแผนการดำเนินงาน	4.65	0.50	มากที่สุด
เฉลี่ยรายองค์ประกอบ	4.58	0.52	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 2 การออกแบบและพัฒนา (Design and Development)			
ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาหลักสูตร	4.60	0.42	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาผู้นำการเรียนรู้ และครูผู้สอน	4.60	0.55	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบการเรียนการสอน	4.90	0.23	มากที่สุด
เฉลี่ยรายองค์ประกอบ	4.70	0.40	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 3 การจัดการเรียนรู้ (Learning)			
ขั้นตอนที่ 1 บทบาทของผู้ปกครอง	5.00	0	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการจัดการเรียนการสอน	4.80	0.28	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 3 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร หรือการสอนเสริม	5.00	0	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 4 การจัดบริการสนับสนุน	4.90	0.14	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 5 การมุ่งทำงานแบบมีส่วนร่วม	4.60	0.55	มากที่สุด
เฉลี่ยรายองค์ประกอบ	4.86	0.20	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 4 การประเมินผล (Evaluation)			
ขั้นตอนที่ 1 การควบคุม ติดตามและประเมินผล	4.83	0.32	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 2 จัดทำข้อมูลสารสนเทศ ผลการประเมินตนเอง	4.80	0.45	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการประเมิน	3.80	0.45	มาก
เฉลี่ยรายองค์ประกอบ	4.48	0.41	มาก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

การบริหารจัดการ	μ	σ	ระดับคุณภาพ
องค์ประกอบที่ 5 การปรับปรุงแก้ไข (Action)			
ขั้นตอนที่ 1 การสะท้อนผลการดำเนินงาน	4.90	0.23	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 2 การปรับปรุง และพัฒนางาน	4.80	0.45	มากที่สุด
เฉลี่ยรายองค์ประกอบ	4.82	0.34	มากที่สุด
ภาพรวมของการดำเนินงาน	4.69	0.37	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่าหลังการใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ผู้บริหาร ครูผู้สอนมีการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.69$, $\sigma = 0.37$) เมื่อพิจารณาเป็นองค์ประกอบ พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดถึงมากที่สุด เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ องค์ประกอบที่ 3 การจัดการเรียนรู้ (Learning) ($\mu = 4.86$, $\sigma = 0.20$) องค์ประกอบที่ 5 การปรับปรุงแก้ไข (Action) ($\mu = 4.82$, $\sigma = 0.34$) องค์ประกอบที่ 2 การออกแบบและพัฒนา (Design and Development) ($\mu = 4.70$, $\sigma = 0.40$) องค์ประกอบที่ 1 การวางแผนการดำเนินงาน (Plan) ($\mu = 4.58$, $\sigma = 0.52$) และองค์ประกอบที่ 4 การประเมินผล (Evaluation) ($\mu = 4.48$, $\sigma = 0.41$) และจากการสัมภาษณ์ผู้ใช้รูปแบบเห็นว่าการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของโรงเรียนขนาดเล็ก ทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของผู้ใช้รูปแบบพบว่า องค์ประกอบที่ 3 การจัดการเรียนรู้ (Learning) ขั้นตอนที่ 1 บทบาทของผู้ปกครอง พบอุปสรรคด้านความพร้อมในการจัดหาอุปกรณ์เครื่องรับสัญญาณ โทรศัพท์ สำหรับเรียนรู้จากโรงเรียนต้นทาง และโทรศัพท์สำหรับติดต่อกับครูผู้สอน

อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผนการดำเนินงาน (Plan) 2) การออกแบบและพัฒนา (Design and Development) 3) การจัดการเรียนรู้ (Learning) 4) การประเมินผล (Evaluation) และ 5) การปรับปรุงแก้ไข (Action) ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าในภาพรวมมีความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากการสร้างรูปแบบผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ซึ่งสอดคล้องกับ นิดา หมั่นดี [6] ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็กในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จำแนกได้เป็น 2 ส่วน คือ 1) การบริหารจัดการ โดยผู้บริหารต้องมีการวางแผนกลยุทธ์ สร้างความตระหนักและความพร้อมให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจัดทำแผนกลยุทธ์ในการบริหารจัดการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สร้างความร่วมมือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีการจัดการทรัพยากรบุคคล และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับบำรุงรักษา และซ่อมแซมอุปกรณ์เพื่อให้สามารถใช้งานได้อยู่เสมอ จัดซื้อสื่อ วัสดุการเรียนการสอน และสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร มีการบริหารจัดการวิชาการให้สอดคล้องกับโรงเรียนต้นทาง และเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา นอกจากนี้จะต้องมีการกำหนดแนวทางการวัดประเมินผล และนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง 2) การจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนต้องปรับตารางเวลาให้สอดคล้องกับโรงเรียนต้นทางและบริบทของสถานศึกษา จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จัดหาสื่อ ใช้สื่อเสริม และผลิตสื่อร่วมกับนักเรียนในการจัดการเรียนการสอน จัดห้องเรียนให้อัตโนมัติการจัดการเรียนการสอน เตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนก่อนการเรียนทางไกลผ่านดาวเทียม จัดการเรียนการสอนและช่วยเหลือนักเรียนเมื่อมีปัญหา มีการวัดและประเมินผลตามตัวชี้วัดทุกตัวเพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 พบว่าในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด โดยขั้นตอนการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปกำหนดโครงสร้างรายวิชา และออกแบบหน่วยการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมาย ขั้นตอนการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี กลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรสถานศึกษาและคู่มือการจัดการศึกษาทางไกล ผ่านดาวเทียมเพื่อวางแผนการออกแบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ขั้นตอนการจัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมนอกตารางเวลาออกอากาศเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนรู้ไม่ทันตามการสอนของครูต้นทาง

หรือไม่ผ่านจุดประสงค์ และให้ความรู้เพิ่มเติมเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระตามหลักสูตรสถานศึกษาและบริบทของสถานศึกษา ขั้นตอนจัดทำทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และขั้นตอนครูผู้สอนประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้หลังการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมได้มีค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติมากที่สุดเป็นลำดับแรก ทั้งนี้เนื่องมาจากรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมมีการขั้นตอนการดำเนินงานเป็นกระบวนการที่สามารถปรับเปลี่ยนประยุกต์เข้ากับบริบทของโรงเรียนทำให้นำไปสู่การปฏิบัติจริงเป็นไปตามขั้นตอนในคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมโดยโรงเรียนพระราชวังสราญได้เริ่มจากการตรวจตรา ปรับปรุง และซ่อมแซมอุปกรณ์สำหรับใช้ในการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมอยู่เสมอ และดำเนินการแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาโดยทันทีเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบในการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนพระราชวังสราญได้มีการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี การจัดการเรียนการสอน และคู่มือการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเพื่อวางแผน และออกแบบการจัดการเรียนการสอน กำหนดโครงสร้างรายวิชา ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับโรงเรียนต้นทาง และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน โดยครูผู้สอนได้มีการเตรียมการสอน วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนวางแผนการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ เมื่อครูผู้สอนได้ประเมินผลผู้เรียนแล้วพบว่าผู้เรียนไม่บรรลุตามจุดประสงค์ ครูผู้สอนจะมีการจัดกิจกรรมสอนเสริมเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาบทเรียน และผ่านตามจุดประสงค์ที่กำหนดโดยผู้ปกครองได้ให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนในช่วงหลังเลิกเรียนและในวันหยุด และครูผู้สอนได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม รวมไปถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย ทำให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมได้อย่างมีประสิทธิภาพตามมาตรฐานที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของนิดา หันันต์ [6] ที่พบว่าการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมจำเป็นต้องมีการปรับโครงสร้างหลักสูตร ปรับตารางเวลาให้สอดคล้องกับโรงเรียนต้นทางและเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน และมีการจัดการระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โดยการติดตั้งใหญ่ต้องเหมาะสม บำรุงรักษา และซ่อมแซมอุปกรณ์เพื่อให้สามารถใช้งานได้อยู่เสมอ ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน จัดห้องเรียนให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จัดการเรียนการสอนและช่วยเหลือนักเรียนเมื่อมีปัญหา มีการวัดประเมินผลการจัดการศึกษาโดยเน้นให้ครูต้องมีการวัดประเมินผลตัวชี้วัดทุกตัว เพื่อนำผลที่ได้ไปพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลทำให้การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเป็นไปเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับอภินันท์ สีขำ [10] ที่พบว่าครูควรศึกษาเอกสารคู่มือเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน และจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนตามเอกสารคู่มือของการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จัดห้องเรียนและสถานที่ สภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับโรงเรียนต้นทาง เตรียมอุปกรณ์มอบหมายงานให้นักเรียนเตรียมความพร้อม นำสื่อการเรียนที่เตรียมมาเรียนพร้อมโรงเรียนต้นทางเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ และสนุกสนานระหว่างเรียน และทำการบันทึกหลังกิจกรรมการเรียนการสอนทุกครั้งเพื่อนำไปปรับปรุงในการจัดการเรียนการสอนในครั้งต่อไป ผู้บริหารควรมีการวางแผนการนิเทศติดตาม ส่งเสริมสนับสนุน การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม อำนวยความสะดวกในด้านอุปกรณ์ แบบเรียน หนังสือค้นคว้า และส่งเสริมการจัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผลและประเมินผลถูกต้องตามเกณฑ์ที่กำหนด เช่นเดียวกับกรรณรศ ประศาสน์วนิช [1] ที่พบว่าแนวทางการบริหารจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมควรมีการวางแผน กำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ ควรจัดกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับโรงเรียนต้นทาง และสรุปสาระสำคัญจากการเรียนในแต่ละครั้ง ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้คำแนะนำ สนับสนุนในการจัดการเรียนการสอนผ่านดาวเทียม เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ และควรมีการสรุปผลการเรียนการสอน มีการประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาต่อไป

ขั้นตอนการกำหนดนโยบาย กำหนดแผนการดำเนินงาน การปรับปรุงแผนการดำเนินงาน และการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา รวมไปถึงการจัดทำรายงานการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ปัญหา และอุปสรรค รวมถึงผลที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ของครูผู้สอนที่ดำเนินการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมครูได้ปฏิบัติในระดับมากแต่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าประเด็นอื่นๆ อันเนื่องมาจากโรงเรียนพระราชวังสราญขาดผู้บริหารสถานศึกษาประกอบกับมีครูและบุคลากรในการดำเนินงานจำนวนน้อย จึงทำให้การกำหนดนโยบายในการดำเนินการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมมีความไม่ชัดเจน และมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณในการดำเนินงานจึงทำให้การกำหนดแผนการดำเนินงานเป็นไปได้ยาก และในบางหัวข้อไม่สามารถปฏิบัติได้ ในด้านการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนพระราชวังสราญไม่มีการปรับปรุงหลักสูตรของสถานศึกษาแต่ได้มีการวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรใน DLTV กำหนดโครงสร้างรายวิชา ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และกำหนดตารางเรียนให้สอดคล้องกับโรงเรียนต้นทาง และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน และได้มีการปรับซ่อมเสริมเพิ่มเติมให้ผู้เรียนได้คุณภาพตามหลักสูตรของสถานศึกษา และในด้านการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานโรงเรียนพระราชวังสราญกำหนดให้ครูผู้สอนประเมินผลลัพธ์จากตัวผู้เรียนโดยตรงจึงไม่มีการจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน เพราะอาจเพิ่มภาระให้ครูผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับจิราวรรณ ประสาทนกุล [4] ที่พบว่าปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนเกิดจากครูผู้สอนไม่ศึกษาเอกสารในการเตรียมการสอน ขาดการสรุปและทบทวนเนื้อหาบทเรียนหลังการสอน และการกำหนดนโยบายไม่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ขาดการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง

เช่นเดียวกับ เคนวัฒน์ ฤทธิกร [3] ที่พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กที่ใช้ระบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมต้องเผชิญปัญหาในด้านการกำหนดนโยบายของสถานศึกษา การเสริมสร้างความเข้มแข็งภายในสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน การนิเทศติดตาม การประเมินผลและนำผลการประเมินมาพัฒนาให้เกิดประสิทธิผลที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งผู้บริหารและครูผู้สอนจะต้องร่วมกันดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมโดยจะต้องกำหนดนโยบายที่นำไปสู่แนวทางการปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และมีการตรวจสอบผลการดำเนินงานเป็นระยะจึงจะก่อให้เกิดผลสำเร็จในการดำเนินการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้สอนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องมีการเตรียมความพร้อมก่อนการจัดการเรียนรู้โดยอำนวยความสะดวกในการจัดสภาพแวดล้อม และอุปกรณ์ทั้งการตรวจสอบการใช้งานเป็นระยะ ซ่อมแซม หรือการอำนวยความสะดวกในการจัดหาใหม่ให้กับโรงเรียน และครูผู้สอนต้องมีการเตรียมความพร้อมล่วงหน้า จัดเตรียมสื่อการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับโรงเรียนต้นทาง ให้คำแนะนำหรือช่วยเหลือนักเรียนระหว่างเรียน และจัดทำบันทึกหลังสอนที่สะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ปัญหาและอุปสรรค เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

2. หน่วยงานต้นสังกัดและผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริม และการวางแผนการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) อย่างต่อเนื่อง และมีการรายงานผลการประเมินตนเอง โดยผู้ประเมินต้องให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) พร้อมทั้งนำผลการนิเทศ ติดตาม และผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. นำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมไปทดลองใช้กับโรงเรียนขนาดเล็กอื่น ๆ เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบ และนำผลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน
2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มระยะเวลาในการทดลองใช้รูปแบบเพื่อดูผลการพัฒนาของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
3. ควรศึกษารายละเอียดของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ว่ามีองค์ประกอบอื่นที่ยังไม่ได้ศึกษาอีกหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- [1] กรธรรศ ประศาสน์วนิช. แนวทางการบริหารจัดการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3. [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต]. อุดรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์; 2564.
- [2] คุรุบ้านนอก.คอม. สมศ.เผย 5 ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก พร้อมชุดตัวอย่างความสำเร็จ จากการนำผลประเมินมาใช้. [อินเทอร์เน็ต]. 2558 [เข้าถึงเมื่อ 25 มกราคม 2565]. เข้าถึงได้จาก <https://www.kroobannok.com/77269>.
- [3] เคนวัฒน์ ฤทธิกร. การดำเนินการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต]. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์; 2559.
- [4] จิราวุธ ปรุสาทนต์กุล. การบริหารจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมโรงเรียนวังไกลกังวลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง. [วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต]. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี; 2559.
- [5] ไทยรัฐออนไลน์. กระทรวงศึกษาธิการเตรียมความพร้อมจัด 5 รูปแบบการเรียนการสอนยุคโควิด-19 ป่วนเมือง. [อินเทอร์เน็ต]. 2558 [เข้าถึงเมื่อ 30 มกราคม 2565]. เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/2100016>.
- [6] นิตา หมั่นดี. รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็กในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. [วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต]. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์; 2562.
- [7] พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่3) พ.ศ. 2553 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่4) พ.ศ. 2562. (2542, 19 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า 3 – 4.
- [8] มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในพระราชูปถัมภ์ และศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. แนวทางการดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ให้ได้มาตรฐาน. [อินเทอร์เน็ต]. 2561[เข้าถึงเมื่อ 1 กันยายน 2564]. เข้าถึงได้จาก newdltv25612018.pdf.
- [9] สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. รายงานเรียนออนไลน์ยุคโควิด19 วิฤกฤตหรือโอกาสการศึกษาไทย. [อินเทอร์เน็ต]. 2563[เข้าถึงเมื่อ 30 มกราคม 2565]. เข้าถึงได้จาก <https://online.fliphtml5.com/wbpvz/obxf/#p=2>.

- [10] อภินันท์ สีขำ. แนวทางการพัฒนาจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1. [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต]. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร; 2558.

การพัฒนา รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ
การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา
อย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

The Development of Professional Learning Community Model with
Blended Learning to Enhance the Competency of Learning Management
by Problem – Based Learning and Improve the Creative Problem
Solving Skills of High School Students

ชนาภัทร์ สุทธิพันธุ์* และ ชนสิทธ์ สิทธิสูงเนิน
Chanapat Suttipan* and Chanasith Sithsungnoen

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม 73000
Department of Curriculum and Instruction, Silpakorn University, Nakhon Pathom 73000

*To whom correspondence should be addressed. e-mail: csuttipan@gmail.com

Received: 2 May 2025, Revised: 28 May 2025, Accepted: 20 June 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) เพื่อพัฒนาและหาคุณภาพของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานฯ วิธีดำเนินการวิจัยลักษณะของการวิจัยและพัฒนา กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนในสหวิทยาเขตอภิมรย์ฤดี รวมจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบวิเคราะห์เอกสาร 2) แบบสัมภาษณ์ 3) ประเด็นสนทนากลุ่ม และ 4) แบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหา ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความต้องการกิจกรรมที่ส่งเสริมการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ เนื่องจากปัจจุบันนักเรียนยังขาดทักษะในการคิด และการปฏิบัติที่เป็นระบบในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ รวมทั้งการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพทั้งด้านวิชาชีพและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนรวมถึงการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ 2) รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีดำเนินงาน 5 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 สร้างชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ ขั้นที่ 2 กำหนดเป้าหมายร่วมกัน ขั้นที่ 3 เสริมสร้างความรู้ ขั้นที่ 4 ศึกษาชั้นเรียน ขั้นที่ 5 ประเมินผลและสะท้อนความคิด 4) การวัดและประเมินผล 5) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ผลการประเมินในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.57$, $SD = 0.47$)

คำสำคัญ : ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสาน การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์

Abstract

The objectives of this research were 1) to study fundamental information and related needs to be used as a basis for developing of professional learning community model with blended learning to enhance the competency of learning management by problem – based learning and improve the creative problem solving skills of high school students, 2) to develop and evaluate the quality of the professional learning community model with blended. The Research Methodology of this study follows a research and development (R&D) approach. The target group includes experts, administrators, academic management leaders, and high school students from schools within the Aphiroamrudi Educational Network, totaling 30 participants. The research instruments were 1) a document analysis form, 2) an interview form, 3) a focus group discussion guideline, and

4) an assessment form. Analyze the data in the research, which includes percentages, means, and standard deviation, and analyze the content.

The results of the research were as follows: 1. Findings reveal that experts, school administrators, academic department heads, and upper secondary students expressed a need for activities that enhance creative problem-solving skills. This need reflects students' current lack of systematic thinking and practical skills in addressing problems appropriately in response to changing circumstances. Moreover, the development of professional learning communities was identified as a key mechanism to drive qualitative improvement in both teaching practices and student achievement, with the integration of technology suggested to enhance collaborative knowledge sharing. 2. The professional learning community model with blended has 5 components: 1) Principles, 2) Objectives, 3) Implementation Process – which consists of five steps: Step 1: Group Together, Step 2: Objective Setting, Step 3: Training Seminars, Step 4: Lesson Studying, Step 5: Assessment and Reflection 4) Assessment and Evaluation 5) Implementation Conditions.

Keywords : Blended Professional Learning Community, Problem-Based Learning, Creative Problem Solving

บทนำ

โลกในยุคโลกาภิวัตน์ เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางวิทยาการ และเทคโนโลยี ก่อให้เกิดความวิตกกังวล ขัดแย้งในใจ การหลีกเลี่ยงการเผชิญปัญหาไม่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ขาดทักษะการแก้ปัญหา ร่วมกันกับผู้อื่น ขาดทักษะการคิดที่แปลกใหม่ [1] ได้นำเสนอปรัชญาพื้นฐานแห่งระบบการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 จะต้องเปลี่ยนแปลงไป 5 ประการ คือ 1) ปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ (Identity) 2) ปรับเปลี่ยนจุดเน้น (Reorientation) 3) ปรับเปลี่ยน กระบวนทัศน์ (Paradigm) 4) ปรับเปลี่ยน วัฒนธรรม (Transformation of culture) และ 5) ขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่โลกที่หนึ่ง (First World Nation) สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568-2569 “เรียนดี มีความสุข” โดย พล.ต.อ.เพิ่มพูน ชิดชอบ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) สานต่อนโยบายการศึกษา “เรียนดี มีความสุข” ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียนเป็นที่ประจักษ์ ภายใต้หลักการ “การศึกษาเพื่อความเป็นเลิศและการศึกษาเพื่อความมั่นคงของชีวิต” ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้ได้ทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องเน้นพัฒนาทักษะและทัศนคติ โดยเฉพาะทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับปัญหาที่มีความซับซ้อน ซึ่งทักษะการแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์เป็นแนวทางในการพัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบ และมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตที่วันวยสับสนได้อย่างดีเป็นทักษะ ที่บุคคลพึงมี และเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ในแต่ละแขนงมาบูรณาการใช้ในการแก้ปัญหามีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ มาสร้างหรือพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการจัดการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนหลากหลายสาขาร่วมมือกันจัดกิจกรรม การเรียนรู้

การพัฒนาวิชาชีพจึงมีความจำเป็นต่อผู้ที่ประกอบวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) เป็นแนวทางหนึ่ง ที่นำมาใช้ในการพัฒนาวิชาชีพครูซึ่งมีพื้นฐานมาจากแนวคิดของ ภาครัฐกิจเกี่ยวกับความสามารถขององค์กรในการเรียนรู้ [2] เป้าหมายของการสร้างชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพเพื่อสร้างการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง และเป็นเครื่องมือในการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริงของครูพัฒนา วิชาชีพครูด้วยการพัฒนานักเรียน ตลอดจนพัฒนาการของวิทยาการต่าง ๆ การเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการพัฒนาครู ให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้และเป็นยุคของข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) กำลังมีบทบาทและอิทธิพลในสังคมปัจจุบัน รวมถึงการเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นสื่อที่ครูนำมาประยุกต์ใช้สำหรับ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การนิเทศติดตาม การโค้ช (Coaching) และการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ (Mentoring) เนื่องจากมี ความสะดวกในการจัดการด้านเนื้อหา (Knowledge Sharing) เป็นการสื่อสาร ในยุคแบ่งปันความรู้ [3] สามารถแสดงความคิดเห็นได้ หรือโต้ตอบกับผู้อื่น ข้อมูลได้การให้ข้อคิดเห็นในบันทึก สามารถส่งข้อมูลติดต่อสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็วทั้งภาพ และเสียง และสามารถบันทึกข้อมูลในการติดต่อสื่อสารกันเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้ด้วย สื่อสังคมและเครือข่ายสังคมที่ทุกคนทุกระดับ ทุกวัยทุกวงการ นิยมใช้ในการสื่อสารถึงกันได้แก่ LINE, Facebook, E-Mail, YouTube เป็นต้น ด้วยคุณสมบัติต่าง ๆ เอื้อประโยชน์ ในการจัดการศึกษาและเป็นกระบวนการในการพัฒนาครูร่วมกับชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ ได้อีกแนวทางหนึ่งทั้งนี้เพื่อนำไปพัฒนา และแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยมีสนใจที่จะศึกษาและพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษา เพื่อนำมาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาด้านสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของครู และ

เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานักเรียนด้านความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ต่อไป ตลอดจนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชีวิตคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ช่วยให้ครูมีเครือข่ายในการทำงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการเรียนรู้เป็นการเปิดโอกาสการให้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระผ่าน ความรู้ ความคิดและประสบการณ์ที่แตกต่างกันของแต่ละคน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพแบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อพัฒนาและหาคุณภาพของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพแบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการวิจัยในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) นำเสนอการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้ผลวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) เป็นหลักและใช้ผลวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methods) เป็นข้อมูลรอง โดยงานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและการพัฒนารูปแบบเท่านั้น โดยมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการที่เกี่ยวข้อง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1) ผู้บริหารโรงเรียนในสหวิทยาเขตอภิมรณฤดี เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม จำนวน 3 คน โดยเลือกแบบเจาะจงผู้บริหารโรงเรียนในบริเวณใกล้เคียง
- 2) หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการโรงเรียนในสหวิทยาเขตอภิมรณฤดีจำนวน 3 คน โดยเลือกแบบเจาะจงหัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการจากโรงเรียนในบริเวณใกล้เคียง
- 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จำนวน 2 คน ได้แก่ ศึกษานิเทศก์สังกัดสำนักงานการศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม การเลือกแบบเจาะจง ศึกษานิเทศก์กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา
- 4) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนในสหวิทยาเขตอภิมรณฤดี 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 5 คน รวม 15 คน ได้มาจากอาสาสมัคร นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิธีดำเนินการ ได้แก่

1. ศึกษาและวิเคราะห์หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพแบบผสมผสานฯ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) โดยกำหนดประเด็นการวิเคราะห์เอกสาร ได้แก่ ประเภทของเอกสาร ชื่อเอกสาร ชื่อผู้แต่งและปีที่พิมพ์ สถานที่พิมพ์ วันที่ศึกษา เว็บไซต์ URL ประเด็นที่ศึกษา และสรุปประเด็นสำคัญ นำแบบวิเคราะห์เอกสารเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาดังนี้ [4] ซึ่งผลการหาค่าดัชนีความพร้อมของทุกประเด็น คือ 1.00 แสดงว่า แบบวิเคราะห์เอกสารมีความสอดคล้องเหมาะสมสามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไปได้

2. ศึกษาความต้องการที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานฯ

2.1) การสัมภาษณ์ความต้องการในการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพแบบผสมผสานฯ จากสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญด้านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview) แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended Questions) โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 6 ข้อ โดยถามในประเด็นดังนี้ 1) ชื่อ-สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์ 2) สถานที่ทำงาน 3) ตำแหน่งหน้าที่การงาน 4) ประสบการณ์ในการทำงาน 5) วุฒิการศึกษาสูงสุด 6) วันที่สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานฯ เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ประเด็นคำถามเกี่ยวกับความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน แนวทางการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล นำแบบแบบสัมภาษณ์ (Interview) แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่า

ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งผลการหาค่าดัชนีความพร้อมของทุกประเด็น คือ 1.00 แสดงว่า แบบสัมภาษณ์มีความสอดคล้องเหมาะสมสามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไปได้

2.2) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความต้องการการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากการสนทนากลุ่มนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ประเด็นสนทนากลุ่มสำหรับนักเรียน มีลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended Questions) โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ โดยถามในประเด็นดังนี้ 1) เพศ 2) ระดับชั้น 3) แผนการเรียน 4) วันที่สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ประเด็นสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ประเด็นคำถามเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาความสามารถในการเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ หรือแหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม นำประเด็นสนทนากลุ่มเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งผลการหาค่าดัชนีความพร้อมของทุกประเด็น คือ 1.00 แสดงว่า ประเด็นสนทนากลุ่มมีความสอดคล้องเหมาะสมสามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไปได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาและวิเคราะห์หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพแบบผสมผสานฯ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์ด้วยตัวเองโดยใช้แบบวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis)

2. ศึกษาความต้องการที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานฯ

2.1 การสัมภาษณ์ความต้องการในการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพแบบผสมผสานฯ จากสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 3 คน หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จำนวน 2 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตัวเอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ในวันที่ 27-28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567 อุปกรณ์ที่ใช้ ได้แก่ กล้องบันทึกภาพ เครื่องบันทึกเสียง และสมุดจดบันทึก ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2.2 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความต้องการการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากการสนทนากลุ่มนักเรียน จำนวน 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 5 คน รวม 15 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสนทนากลุ่มด้วยตัวเอง โดยใช้ประเด็นสนทนากลุ่มสำหรับนักเรียน ในวันที่ 27-28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567 อุปกรณ์ที่ใช้ ได้แก่ กล้องบันทึกภาพ เครื่องบันทึกเสียง และสมุดจดบันทึก ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นที่ 2 พัฒนาและหาคุณภาพของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพแบบผสมผสานฯ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 2 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง คุณสมบัติด้านการศึกษาระดับปริญญาเอกทางด้านหลักสูตรและการสอนและประสบการณ์การทำงาน 5 ปีขึ้นไป

วิธีดำเนินการ ได้แก่

1. พัฒนาและหาคุณภาพของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานฯ นำแนวคิดและข้อมูลพื้นฐานที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 มาใช้ในการสังเคราะห์ร่างรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานฯ จากนั้นนำร่างรูปแบบตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมเชิงทฤษฎี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ประเด็นสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ สร้างโดยศึกษาหลักการ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานฯ มีลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิด เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานฯ คู่มือการใช้รูปแบบชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพแบบผสมผสานฯ และแผนการพัฒนาวិชาชีพ จากนั้นนำประเด็นสนทนากลุ่มเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พิจารณาเกณฑ์ IOC อยู่ในระดับเท่ากับหรือมากกว่า 0.50 ขึ้นไป ถือว่าข้อนั้นมีความสอดคล้องเหมาะสม ซึ่งผลการหาค่าดัชนีความพร้อมของทุกประเด็นคือ 1.00 แสดงว่า ประเด็นสนทนากลุ่มมีความสอดคล้องเหมาะสมสามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไปได้

2. แบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานฯ สร้างโดยศึกษาหลักการ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานฯ เป็นแบบประเมินมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (rating scale) [4] โดยนำแบบประเมินเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบ

ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พิจารณาเกณฑ์ IOC อยู่ในระดับเท่ากับหรือมากกว่า 0.50 ขึ้นไป ถือว่าข้อนั้นมีความสอดคล้องเหมาะสม ซึ่งผลการหาค่าดัชนีความพร้อมของทุกประเด็น อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 แสดงว่าแบบประเมินมีความสอดคล้องเหมาะสมสามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไปได้

3. แบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของคู่มือการใช้รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานฯ สร้างโดยศึกษาหลักการ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานฯ เป็นแบบประเมินมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (rating scale) [4] โดยนำแบบประเมินเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พิจารณาเกณฑ์ IOC อยู่ในระดับเท่ากับหรือมากกว่า 0.50 ขึ้นไป ถือว่าข้อนั้นมีความสอดคล้องเหมาะสม ซึ่งผลการหาค่าดัชนีความพร้อมของทุกประเด็น อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 แสดงว่าแบบประเมินมีความสอดคล้องเหมาะสมสามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไปได้

4. แบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของแผนการพัฒนางานวิชาชีพ สร้างโดยศึกษาหลักการ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับแผนการพัฒนางานวิชาชีพ เป็นแบบประเมินมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (rating scale) [4] โดยนำแบบประเมินเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พิจารณาเกณฑ์ IOC อยู่ในระดับเท่ากับหรือมากกว่า 0.50 ขึ้นไป ถือว่าข้อนั้นมีความสอดคล้องเหมาะสม ซึ่งผลการหาค่าดัชนีความพร้อมของทุกประเด็น อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 แสดงว่าแบบประเมินมีความสอดคล้องเหมาะสมสามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไปได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. พัฒนาและหาคุณภาพของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานฯ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและข้อมูลพื้นฐานที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 มาใช้ในการสังเคราะห์พัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานฯ จากนั้นหาคุณภาพของรูปแบบโดยจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จำนวน 3 คน ด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จำนวน 2 คน ด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 2 คน ดำเนินการสนทนาโดยระบบออนไลน์ผ่าน Application Zoom วันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2567 ในระหว่างการดำเนินการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ดำเนินการขออนุญาตผู้ทรงคุณวุฒิบันทึกการสนทนากลุ่มลงในระบบ จากนั้นรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาปรับแก้ตามคำแนะนำ แล้วตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิชุดเดิม โดยใช้ Rating Scale 5 ประเมินความเหมาะสมและสอดคล้อง มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ปฏิบัติจริง [4] โดยพิจารณาค่าความสอดคล้องค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยกว่า 1.00 แสดงว่า รูปแบบมีคุณภาพเหมาะสมและสอดคล้อง ซึ่งผลการประเมินในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.57 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.47 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แสดงว่ารูปแบบมีคุณภาพเหมาะสมและสอดคล้องเป็นไปได้ในการนำไปใช้ปฏิบัติจริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การประเมินคุณภาพของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการด้วยตนเอง ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ผลการวิจัย

ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการที่เกี่ยวข้อง

1. ศึกษาและวิเคราะห์หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพแบบผสมผสานฯ ผู้วิจัยได้ข้อมูลในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยนำมาใช้ในการคิดพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพแบบผสมผสานฯ การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน การเรียนรู้แบบผสมผสาน สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ผู้วิจัยสังเคราะห์กรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบ โดยการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดหลักการวิจัยและพัฒนา

2. ศึกษาความต้องการที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานฯ

2.1 การสัมภาษณ์ความต้องการในการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพแบบผสมผสานฯ จากสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 3 คน หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จำนวน 2 คน พบว่า มีความต้องการกิจกรรมที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เนื่องจากปัจจุบันนักเรียนยังขาดทักษะในการคิด และการปฏิบัติที่เป็นระบบในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ความสามารถในการแก้ปัญหายังสามารถเชื่อมโยงกับทักษะการทำงานเป็นทีม และควรเป็นการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของนักเรียน หรือชุมชน หรือสิ่งแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์กับผู้เรียนเพื่อที่จะนำมาวิเคราะห์ถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นการฝึกให้นักเรียนได้ทำความเข้าใจกับ

ปัญหา ฝึกการมองปัญหา และมุ่งแก้ปัญหา เริ่มต้นประเด็นด้วยการสะท้อนปัญหา โดยครูผู้สอนร่วมกันวิเคราะห์ สาเหตุที่ผู้เรียนไม่สามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ ควรเป็นกลุ่มที่มีบุคคลหลายฝ่ายร่วมมือกัน เช่น ผู้บริหาร ครู ผู้แทนชุมชน ผู้ปกครองเครือข่าย ซึ่งเป็นการนำแนวคิดชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพเข้ามาแก้ปัญหาเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพ ทั้งด้านวิชาชีพและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนรวมถึงการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในกระบวนการพัฒนาครูรวมกับชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพแบบผสมผสาน และควรเครื่องมือวัดวิธีการประเมินที่หลากหลาย เพราะการแสดงออกถึงวิธีการแก้ไขปัญหของผู้เรียน สามารถแสดงออกได้อย่างหลากหลาย ครอบคลุมความถนัดและความแตกต่างของผู้เรียน

2.2 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความต้องการการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากการสนทนากลุ่มนักเรียน จำนวน 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 5 คน รวม 15 คน พบว่านักเรียนมีความต้องการพัฒนาความสามารถในการเรียนของตนเอง โดยต้องการพัฒนาในด้านการกำหนดลำดับความสำคัญ สร้างระเบียบในการทำงาน และการใช้กระบวนการแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์เพื่อหาทางออกที่เหมาะสม และต้องการพัฒนาโดยมีครูเป็นผู้คอยให้คำปรึกษา คอยช่วยเหลือ การจัดกิจกรรมควรจัดกิจกรรมในลักษณะที่เป็นกระบวนการในการแก้ปัญหา ได้ลงมือปฏิบัติจริง ฝึกแก้ปัญหาจากสถานการณ์ต่างๆ เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม โดยฝึกการวางแผนการทำงานและออกแบบชิ้นงานของกลุ่ม ควรมีสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ที่ทันสมัย เป็นความรู้ที่เป็นปัจจุบัน มีการนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วม การกำหนดภาระงานไม่ควรมีมากเกินไป แต่ควรครอบคลุมหลายตัวชี้วัดและกิจกรรมการเรียนรู้ควรสามารถนำแนวคิดไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตได้

ขั้นที่ 2 พัฒนาและหาคุณภาพของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

รูปแบบชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพแบบผสมผสานฯ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ในขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 มาพัฒนาเป็นรูปแบบชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพแบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีองค์ประกอบของรูปแบบ 5 องค์ประกอบได้แก่ 1) หลักการ 2)วัตถุประสงค์ 3) วิธีดำเนินงาน 5 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 สร้างชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ ขั้นที่ 2 กำหนดเป้าหมายร่วมกัน ขั้นที่ 3 เสริมสร้างความรู้ ขั้นที่ 4 ศึกษาชั้นเรียน ขั้นที่ 5 ประเมินผลและสะท้อนความคิด ได้แก่ 4) การวัดและประเมินผล 5) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ผลการประเมินในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.57$, $SD = 0.47$)

โดยผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสาน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (GOTLA Model) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน พบว่า ผลการประเมินในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.57$, $SD = 0.47$) โดยผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมของทุกรายการอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.43 – 4.71 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.45-0.49 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ มีค่าความสอดคล้องเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยกว่า 1.00 เป็นไปตามเกณฑ์

ตารางที่ 1 ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

รายการประเมิน	ระดับคะแนน		ระดับคุณภาพ
	ความเหมาะสม		
	M	SD	
การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ (ภาพรวม)			
1. องค์ประกอบของรูปแบบมีความสมบูรณ์ครอบคลุมความต้องการจำเป็น	4.71	0.45	มากที่สุด
2. องค์ประกอบแต่ละส่วนมีความสอดคล้องและส่งเสริมกัน	4.57	0.49	มากที่สุด
3. การเรียงลำดับองค์ประกอบมีความเหมาะสมเข้าใจง่าย	4.43	0.49	มากที่สุด
องค์ประกอบของรูปแบบ (แต่ละองค์ประกอบ)			
1. หลักการ			
1.1 มีความชัดเจนสามารถใช้เป็นกรอบในการกำหนดแนวทางในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานฯ	4.43	0.49	มากที่สุด
1.2 สอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานที่นำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบ	4.71	0.45	มากที่สุด
1.3 การใช้ภาษาและการเรียงลำดับเข้าใจง่าย	4.57	0.49	มากที่สุด

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับคะแนน		ระดับคุณภาพ
	ความเหมาะสม <i>M</i>	<i>SD</i>	
2. วัตถุประสงค์			
2.1 สอดคล้องกับหลักการเหตุผล	4.57	0.49	มากที่สุด
2.2 มีความชัดเจน และเป็นไปได้	4.71	0.45	มากที่สุด
2.3 การใช้ภาษาเหมาะสมเข้าใจง่าย	4.71	0.45	มากที่สุด
3. วิธีดำเนินงาน ขั้นตอนการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ			
ขั้นที่ 1 สร้างชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ (Group Together : G)	4.71	0.45	มากที่สุด
ขั้นที่ 2 กำหนดเป้าหมายร่วมกัน (Objective Setting : O)	4.57	0.49	มากที่สุด
ขั้นที่ 3 เสริมสร้างความรู้ (Training Seminars : T)	4.71	0.45	มากที่สุด
ขั้นที่ 4 ศึกษาชั้นเรียน (Lesson Studying : L)	4.43	0.49	มากที่สุด
ขั้นที่ 5 ประเมินผลและสะท้อนความคิด (Assessment and Reflection : A)	4.43	0.49	มากที่สุด
4. การวัดและประเมินผล			
1. การมีส่วนร่วมของครูในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสาน	4.43	0.49	มากที่สุด
2. สมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของครู	4.43	0.49	มากที่สุด
3. ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน	4.43	0.49	มากที่สุด
5. เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้			
1. ครูผู้สอนมีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทาง วิชาชีพแบบผสมผสาน	4.71	0.45	มากที่สุด
รวม	4.57	0.47	มากที่สุด

ภาพที่ 1 รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (GOTLA Model)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาแบบชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพแบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความต้องการกิจกรรมที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เนื่องจากปัจจุบันนักเรียนยังขาดทักษะในการคิด และการปฏิบัติที่เป็นระบบในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ซึ่งความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ รวมทั้งการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพทั้งด้านวิชาชีพและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนรวมถึงการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ

2. รูปแบบชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพแบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 5 องค์ประกอบได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีดำเนินงาน 5 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 สร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ขั้นที่ 2 กำหนดเป้าหมายร่วมกัน ขั้นที่ 3 เสริมสร้างความรู้ ขั้นที่ 4 ศึกษาชั้นเรียน ขั้นที่ 5 ประเมินผลและสะท้อนความคิด ได้แก่ 4) การวัดและประเมินผล 5) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ผลการประเมินในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.57$, $SD = 0.47$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการพัฒนาและหาคุณภาพของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพแบบผสมผสานฯ พบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความต้องการกิจกรรมที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เนื่องจากปัจจุบันนักเรียนยังขาดทักษะในการคิดและการปฏิบัติที่เป็นระบบในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ซึ่งทำให้สามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ รวมทั้งการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพทั้งด้านวิชาชีพและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนรวมถึงการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ สอดคล้องกับสมมติฐาน ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินการอย่างเป็นระบบของวิธีดำเนินการวิจัยในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยทำการศึกษาและวิเคราะห์หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนารูปแบบ รวมถึงการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อหาคำตอบประกอบของรูปแบบสอดคล้องกับ [4] ที่ว่าการวิจัยและพัฒนาขั้น Research เป็นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และวิจัยเพื่อให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมายขั้น Development เป็นการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมภายใต้แนวคิดทฤษฎีและผลที่ได้จากการศึกษาความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ส่วนการพัฒนารูปแบบนั้นอาจมีขั้นตอนในการดำเนินงานแตกต่างกันไป โดยการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นการรวมกันของคนในสถานศึกษาซึ่งก็คือโรงเรียน เพื่อร่วมกันแบ่งปันความรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการพัฒนาวิชาชีพ เปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดการเรียนรู้ โดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษา เพื่อให้สามารถบริหารด้านการเรียนรู้แก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดของ [5] นำเสนอองค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในบริบทสถานศึกษาไว้ว่าทีมร่วมแรงร่วมใจเป็น การพัฒนามาจากกลุ่มที่ทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ลักษณะการทำงานร่วมกันแบบมีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และพันธกิจร่วมกัน รวมกันด้วยใจ จนเกิดเจตจำนงในการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้บรรลุผลที่การเรียนรู้ของผู้เรียน

2) รูปแบบชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพแบบผสมผสานฯ ซึ่งผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วว่ารูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.57$, $SD = 0.47$) สามารถที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับสมมติฐาน ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินการอย่างเป็นระบบของวิธีดำเนินการวิจัยในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) วิเคราะห์ สังเคราะห์ และวิจัยเพื่อให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมายขั้น Development เป็นการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมภายใต้แนวคิดทฤษฎีและผลที่ได้จากการศึกษาความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับ [6] การเรียนรู้ของทีมและการเรียนรู้ของครู บนพื้นฐานงานที่มีลักษณะต้องมีการคิดร่วมกันวางแผนร่วมกัน ความเข้าใจร่วมกัน ข้อตกลงร่วมกันการตัดสินใจร่วมกัน แนวปฏิบัติร่วมกัน การประเมินผลร่วมกัน และการรับผิดชอบร่วมกันนอกจากนี้ยังมีการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson study) เป็นแนวคิดหนึ่งในการพัฒนาวิชาชีพครู (Professional development) ที่ว่าด้วยการเรียนรู้ในชั้นเรียนแบบร่วมมือรวมพลังอย่างเป็นระบบโดยมีกระบวนการหรือขั้นตอนที่หลากหลายตามความเหมาะสมของบริบท โดย [7] ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) ในรูปแบบการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนตามแนวคิด GPAS 5 Steps เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ไว้ 3 ขั้นตอน คือ 1. Plan and Design Lesson (วางแผนและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้) 2. Implement and Observe (จัดกิจกรรมการเรียนรู้สังเกต) และ 3. Review and Refine (สะท้อนผลและปรับปรุง) นอกจากนั้นจากนำเทคโนโลยีมาใช้ในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพอีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้เกิดความสะดวกในการดำเนินงานวิจัยของ [8] ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพโดยผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ [9] ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานร่วมกับการโค้ช เพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา (STEM Education) และการสร้างนวัตกรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา รูปแบบแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่พัฒนาขึ้นมีชื่อว่า GROUP Model 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Gathering : G) ขั้นที่ 2 การร่วมพัฒนาวิชาชีพ (Relationship : R) ขั้นที่ 3 การปฏิบัติการ (Operation : O) ขั้นที่ 4 การสรุปผล (Using for Conduction : U) และขั้นที่ 5 การเรียนรู้และพัฒนาอย่างยั่งยืน (Permanence : P) พบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูและการสร้างนวัตกรรมของนักเรียนได้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1) จากผลการวิจัยพบว่ารูปแบบชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพแบบผสมผสานฯ มีการนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพในทุกขั้นตอน ดังนั้นครูผู้สอนควรมีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้

2) จากผลการวิจัยพบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง และมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่พึงประสงค์ ดังนั้นในการจัดการเรียนสอน ครูจึงควรเป็นผู้ที่มีบทบาทในการตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนได้เกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ สืบค้น และวางแผนการดำเนินการอย่างเป็นลำดับขั้นตอนและเพื่อให้นักเรียนสามารถลงมือปฏิบัติตามแผนที่นักเรียนวางไว้ และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างสร้างสรรค์ โดยมีครูเป็นผู้คอยให้คำแนะนำและสร้างสถานการณ์ สร้างบรรยากาศในห้องเรียน ให้เหมาะสมกับการเรียนรู้

3) จากผลการวิจัยพบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง และมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่พึงประสงค์ ผู้สอนจึงควรมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนการสอนอย่างถ่องแท้ และรอบด้าน ดังนั้นผู้สอนจึงควรนำข้อมูลในการแลกเปลี่ยนทางชุมชนวิชาชีพไปในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ร่วมกับการโค้ชโดยผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- [1] สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กระทรวงศึกษาธิการ. รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมศตวรรษที่ 21. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด; 2557
- [2] Hord, S. M. Professional learning communities: Communities of continuous inquiry and improvement. Texas: Southwest Educational Development Laboratory. 1997
- [3] เอกนถุน บางท่าไม้. การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อส่งเสริมการใช้อินเทอร์เน็ตเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย สาขาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปะ 2560; 37(1):93-118.
- [4] มาเรียม นิลพันธุ์. วิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 9. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร; 2558
- [5] สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. คู่มือประกอบการอบรมการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) “ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ” สู่สถานศึกษา. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ; 2560
- [6] Louis, K. S., Marks, H. M., & Kruse, S. Teachers' professional community in restructuring schools. American Educational Research Journal 1996; 33(4), 757–798.
- [7] ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน. การพัฒนาหลักสูตร. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร; 2560
- [8] สุวิมล สพฤกษ์ศรี. ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพโดยผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา [วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต]. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร; 2561
- [9] สุวิไล จันทร์สนอง. การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานร่วมกับการโค้ชเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา (STEM Education) และการสร้างนวัตกรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา [วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต]. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร; 2566

การประเมินโครงการและถอดบทเรียนโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์)

Evaluation and Lessons Learned from the Athletic Excellence Support Project at Wat Pomkaew Municipal School

ณัฐพร อรรถวิวรรธน์
Natthaporn Atthawiwat

โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) จังหวัดสมุทรสงคราม 75000
Wat Pomkaew Municipal School (Akaraphong Chanupatham), Samut Songkhram 75000

*To whom correspondence should be addressed. e-mail: Yupapin.r@pomkaew.ac.th

Received: 7 July 2025, Revised: 29 July 2025, Accepted: 14 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการ และเพื่อศึกษาแนวทางและถอดบทเรียนโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) การประเมินโครงการประกอบด้วย ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต ด้านผลกระทบ ด้านประสิทธิผล ด้านความยั่งยืน และด้านการถ่วงดุลความรู้ กลุ่มตัวอย่างในการประเมินโครงการ คือ ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียน รวมจำนวน 635 คน ผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาแนวทางและการถอดบทเรียน ประกอบด้วย ครู ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และนักเรียน รวม 24 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม จำนวน 3 ฉบับ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่า ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการประเมินถอดบทเรียนโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการถอดบทเรียน ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินโครงการ ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาทักษะกีฬาของนักเรียนให้มีความสามารถ จัดกิจกรรมทางด้านกีฬา ส่งตัวแทนนักกีฬาเข้าร่วมแข่งขันในระดับต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ให้นักเรียนได้แสดงความสามารถในระดับโรงเรียน เขต จังหวัด และระดับชาติ ใช้กีฬาในการเสริมความเป็นผู้นำ ฝึกความมีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบ มีความอดทนและความมุ่งมั่น ได้ฝึกการทำงานเป็นทีม ความมีน้ำใจนักกีฬา เคารพในกฎกติกา การรู้แพ้รู้ชนะ และนำทักษะกีฬาไปใช้ในการเรียนในระดับที่สูงขึ้น เร่งตั้งชมรมกีฬาสู่ความเป็นเลิศ ประสานความร่วมมือกับสมาคมกีฬา ชมรมท้องถิ่น องค์กรกีฬา เพื่อขยายโอกาสการเรียนรู้ และพัฒนาเป็นนักกีฬาอาชีพในอนาคต

คำสำคัญ : ถอดบทเรียน, การประเมินโครงการ, กีฬา, ความเป็นเลิศด้านกีฬา, การส่งเสริมกีฬา

Abstract

The research objectives were to study guidance and to create lessons learned from the Athletic Excellence Support Project at Wat Pomkaew Municipal School. The estimations were about the contexts, inputs, processes, products, effects, effectiveness, sustainability, and learning transfer. The sample group consisted of 622 teachers, guardians, members of the Board of the Basic Education Commission, and students. The main informants on guidance and lessons learned were 24 teachers, guardians, members of the board of the Basic Education Commission, and students. The research tools were 3 sets of questionnaires. The information used for analysis was percentage, average, and standard deviation. The information about qualities was obtained by content analysis.

The research results found that: 1) the evaluation results of the Athletic Excellence Support Project at Wat Pomkaew Municipality School (Akkharapong Chanupatham) were generally high, 2) The project's success factors include: Administrators are committed to developing students' sports skills to enable them to organize sports activities. They have continuously sent athletes to compete at various levels, allowing students to showcase their abilities at the school, district, provincial, and national levels. They have used sports to enhance leadership, cultivate self-discipline, responsibility, endurance, and determination. They have also practiced teamwork, sportsmanship, respect for the rules, the ability to know how to win and lose, and applied sports skills to higher education. They are accelerating the establishment of sports clubs

for excellence and collaborating with sports associations, local clubs, and sports organizations to expand learning opportunities and develop them into professional athletes in the future.

Keywords : Lesson Learned, Evaluation, Sports, Athletic Excellence, Sports Promotion

บทนำ

การให้ความสำคัญกับกระบวนการศึกษาเป็นจุดเริ่มต้นที่จะพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพที่ต้องอาศัยศักยภาพของคนในชาติ อาศัยการหล่อหลอมให้คนมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่วัยเด็ก ปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่จะพัฒนาให้คนมีศักยภาพสูงสุดคือ การศึกษาและการดูแลสุขภาพและการเล่นกีฬา กีฬาเป็นกิจกรรมสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการรอบด้านของนักเรียน โรงเรียนควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมกีฬาอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีสุขภาพแข็งแรงและมีวินัยในตนเอง การเล่นกีฬาช่วยให้นักเรียนรู้จักการทำงานเป็นทีม มีน้ำใจนักกีฬา และเคารพกติกา กีฬายังช่วยลดความเครียดจากการเรียนและสร้างความสนุกสนานในชีวิตประจำวัน โรงเรียนที่ให้ความสำคัญกับกีฬาเป็นการสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือและความสามัคคีในชุมชนการเรียนรู้ นอกจากนี้ กีฬาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเยาวชนให้มีจิตใจเข้มแข็ง มุ่งมั่น และมีความภาคภูมิใจในตนเอง และการมีสุขภาพที่ดี ดังนั้น การส่งเสริมกีฬาในระดับประถมศึกษาจึงเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาเด็กให้เติบโตอย่างสมบูรณ์ทั้งกายและใจ [1] การที่นักเรียนจะมีสุขภาพที่ดีจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนพึงปรารถนา แต่อย่างไรก็ตามภาวะสุขภาพเป็นกระบวนการพลวัต ที่ไม่หยุดนิ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างสลับซับซ้อนอยู่ตลอดเวลาและอย่างต่อเนื่อง บุคคลจึงต้องพยายามหาวิธีการที่จะปกป้องสุขภาพเพื่อไม่ให้เกิดภาวะเจ็บป่วยหรือถึงแม้ว่าจะเกิดภาวะเจ็บป่วยขึ้นบุคคลจะต้องพยายามดูแลรักษา เพื่อให้ร่างกายกลับสู่สภาวะปกติให้เร็วที่สุด วิธีการสำคัญที่บุคคลใช้ปกป้องสุขภาพนั้น คือ การมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ถูกต้องและสม่ำเสมอ การส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพที่ดี มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญาในการเรียนรู้จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน การมีสุขภาพที่ดีเกิดจากการดูแลสุขภาพของตนเอง สุขภาพมาจากวิถีการดำรงชีวิต รวมทั้งคนในสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เราอยู่ การมีสุขภาพดีต้องมุ่งไปที่การปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตพื้นฐาน สุขภาพเป็นเรื่องของทุกคน การสร้างความรับผิดชอบให้แต่ละบุคคลได้พยายามดูแลตนเองให้มีภาวะที่สมดุลและสมบูรณ์ ต้องได้รับความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากทางบ้าน โรงเรียน และชุมชน ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคมขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริมสุขอนามัยของนักเรียนให้เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและมีศักยภาพได้อย่างเต็มที่ ในการดำรงชีวิตการทำงานและความพร้อมทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ [2] จากการจัดการเรียนที่ผ่านมาพบว่านักเรียนหลายคนขาดแรงจูงใจในการดูแลสุขภาพ และการเล่นกีฬาเนื่องจากไม่เห็นคุณค่าหรือประโยชน์ที่แท้จริงของการออกกำลังกาย บางคนรู้สึกว่าการเล่นกีฬาเป็นเรื่องเหนื่อยหรือเสียเวลาเมื่อเทียบกับการเรียนวิชาการ นอกจากนี้ การขาดแรงสนับสนุนจากครอบครัวและโรงเรียน เช่น การชื่นชม การให้กำลังใจ หรือการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจ ทำให้ความตั้งใจของนักเรียนลดลง อีกทั้งยังมีปัจจัยจากเพื่อนร่วมชั้นที่ไม่สนใจกีฬา ทำให้ขาดแรงกระตุ้นร่วมกัน ปัญหาที่ส่งผลให้นักเรียนไม่พัฒนาทักษะทางกีฬาและขาดนิสัยรักการออกกำลังกายซึ่งอาจกระทบต่อสุขภาพและการพัฒนาตนเองในระยะยาว

ดังนั้นการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬารองโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้มีทักษะ ความรู้ และเจตคติที่ดีต่อการออกกำลังกายและการเล่นกีฬา โรงเรียนมุ่งหวังให้นักเรียนมีร่างกายแข็งแรง มีระเบียบวินัย และมีจิตวิญญาณของนักกีฬาที่ดี การส่งเสริมดังกล่าวยังช่วยค้นหาและพัฒนาให้นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางกีฬาให้ก้าวสู่ระดับสูงขึ้น ทั้งในระดับเขต จังหวัด หรือประเทศ นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน สร้างแรงจูงใจให้นักเรียนตั้งใจฝึกฝน และปลูกฝังคุณธรรม เช่น ความอดทน ความมุ่งมั่น และความมีน้ำใจนักกีฬา เพื่อให้นักเรียนเติบโตเป็นเยาวชนที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬาโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) ในด้านบริบทด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต ด้านผลกระทบ ด้านประสิทธิผล ด้านความยั่งยืน และด้านการถ่ายโยงความรู้
2. เพื่อศึกษาแนวทางและถอดบทเรียนโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬาโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์)

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย ประกอบด้วย ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และนักเรียน 623 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก ในการถอดบทเรียนโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และนักเรียน จำนวน 24 คน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ แนวคิดการถอดบทเรียน

ระเบียบวิธีวิจัย

การประเมินเป็นการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation Research) เพื่อประเมินโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬาโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) ประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินรูปแบบ CIPPiest Model ของ Stufflebeam

การศึกษาแนวทางและถอดบทเรียนโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬาโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) เป็นการศึกษาวิจัยภาคสนาม (Field Research) เป็นการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเชิงลึก (In-depth Interview)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการประเมินโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬาโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) ตารางการประเมินโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) ภาพรวม

รายการประเมิน	ครู (n=52)			คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง (n=298)			นักเรียน (n=285)		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านบริบท (C)	4.37	0.80	มาก	–	–	–	–	–	–
2. ด้านปัจจัยนำเข้า (I)	4.16	0.76	มาก	–	–	–	–	–	–
3. ด้านกระบวนการ (P)	4.11	0.85	มาก	–	–	–	–	–	–
4. ด้านผลผลิต (P)	4.14	0.81	มาก	4.03	0.66	มาก	4.18	0.86	มาก
4.1 ด้านผลกระทบ (I)	4.20	0.79	มาก	4.06	0.89	มาก	4.31	0.73	มาก
4.2 ด้านประสิทธิผล (E)	4.24	0.79	มาก	–	–	–	–	–	–
4.3 ด้านความยั่งยืน (S)	4.01	0.95	มาก	–	–	–	–	–	–
4.4 ด้านการถ่ายโยงความรู้ (T)	4.24	0.80	มาก	–	–	–	–	–	–

1.1 ผลการประเมินด้านบริบทของโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.37, S.D. = 0.80)

1.2 ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.16, S.D. = 0.76)

1.3 ผลการประเมินด้านกระบวนการของโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.11, S.D. = 0.85)

1.4 ผลการประเมินด้านผลผลิตของโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.14, S.D. = 0.81) ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.03, S.D. = 0.66) และนักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.18, S.D. = 0.86)

1.4.1 ผลการประเมินด้านผลกระทบของโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.20, S.D. = 0.79) ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.06, S.D. = 0.89) และนักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.31, S.D. = 0.73)

1.4.2 ผลการประเมินด้านประสิทธิผลของโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา สอบถามครู มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.24, S.D. = 0.79)

1.4.3 ผลการประเมินด้านความยั่งยืนของโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา สอบถามครู มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.01, S.D. = 0.95)

1.4.4 ผลการประเมินด้านการถ่ายโยงความรู้ของโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา สอบถามครู มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.24, S.D. = 0.80)

2. ผลการถอดบทเรียน สรุปได้ว่า การดำเนินโครงการ ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาทักษะกีฬาของนักเรียนให้มีความสามารถ จัดกิจกรรมทางด้านกีฬา ส่งตัวแทนนักกีฬาเข้าร่วมแข่งขันในระดับต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ให้นักเรียนได้แสดง

ความสามารถในระดับโรงเรียน เขต จังหวัด และระดับชาติ ใช้กีฬาในการเสริมความเป็นผู้นำ ฝึกความมีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบ มีความอดทนและความมุ่งมั่น ได้ฝึกการทำงานเป็นทีม ความมีน้ำใจนักกีฬา เคารพในกฎกติกา การรู้แพ้รู้ชนะและนำทักษะกีฬาไปใช้ในการเรียนในระดับที่สูงขึ้น เปรียบเทียบความสามารถสู่ความเป็นเลิศ ประสานความร่วมมือกับสมาคมกีฬา ชมรมท้องถิ่น องค์การกีฬาเพื่อขยายโอกาสการเรียนรู้ และพัฒนาเป็นนักกีฬาอาชีพในอนาคต

แนวทางการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของโรงเรียน เริ่มจากการจัดระบบการเรียนการสอนที่บูรณาการกีฬาเข้ากับหลักสูตร เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะพื้นฐานและปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการออกกำลังกาย ควรมีการคัดเลือกนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางกีฬาเข้าร่วมทีมโรงเรียน พร้อมจัดการฝึกซ้อมอย่างต่อเนื่องโดยมีครูผู้ฝึกสอนที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ โรงเรียนจัดหาสนามและอุปกรณ์ที่ได้มาตรฐานเพื่อสนับสนุนการฝึกซ้อม รวมทั้งสร้างแรงจูงใจด้วยการมอบรางวัลหรือทุนการศึกษาให้นักกีฬาที่มีผลงานดี นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการสนับสนุนกิจกรรมกีฬา เพื่อร่วมกันพัฒนาเยาวชนให้มีความเป็นเลิศทางกีฬา ควบคู่ไปกับความมีคุณธรรมและระเบียบวินัย

อภิปรายผล

1. ผลการประเมินโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬาโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์)

ผลการประเมินโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา ผลการประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต ด้านผลกระทบ ด้านประสิทธิผล ด้านความยั่งยืน ด้านการถ่ายโยงความรู้ โดยสอบถามความคิดเห็นของ ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและนักเรียน สอดคล้องกันอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้เข้าร่วมโครงการเห็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในโรงเรียนทำให้นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ด้านกีฬา โดยโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศทางการกีฬา ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ด้านบุคลากร ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ด้านกีฬา มีใจรักและเข้าใจบริบทของกีฬา การสร้างขวัญและกำลังใจ มีการดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริม และพัฒนาความรู้ ความสามารถ ด้านกีฬา ให้กับบุคลากร ด้านนโยบายโดยที่ผู้บริหารมีนโยบายและวิสัยทัศน์สอดคล้องกับบริบทของการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา มีการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ด้านสถานที่ ต้องมีสนามกีฬาที่ใช้สำหรับแข่งขัน และทำการฝึกซ้อม เพียงพอต่อนักกีฬา และมีมาตรฐาน และสุดท้ายด้านการจัดการทรัพยากร ดำเนินการสรรหาบุคคลให้เข้าทำงานในตำแหน่งหน้าที่ ที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน มีจิตใจทุ่มเทให้กับงานที่ได้รับมอบหมายอย่างจริงจัง

1.1 ผลการประเมินด้านบริบท ของโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) เป็นการประเมินความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬากับสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการที่สภาพพื้นฐานทั่วไปของโรงเรียนว่าสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการหรือไม่ ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา ได้ดำเนินงานโดยมุ่งให้โรงเรียน ครู และนักเรียน ได้ดำเนินการมีความสอดคล้องกับนโยบายการศึกษา หลักสูตรแกนกลาง แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน และเป็นไปตาม ความต้องการของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย วัตถุประสงค์ของโครงการมีความชัดเจน เป็นประโยชน์ นำสู่การปฏิบัติได้จริง และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนมีความพร้อมในการดำเนินโครงการ สอดคล้องกับธนบัตร พูนโสภณ [3] ได้วิจัยการพัฒนาแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศทางการกีฬาของโรงเรียนกีฬาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก โครงการมีวัตถุประสงค์สอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของเทศบาล ใช้รูปแบบในการจัดทำโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน ผู้บริหารมีความชัดเจนในการดำเนินโครงการ

1.2 ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า ของโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา ภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยคณะกรรมการดำเนินโครงการมีความสนใจ มีความรู้เหมาะสมกับกิจกรรม มีค่าสูงสุด รองลงมา มีการนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงานโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) อย่างต่อเนื่อง ที่เป็นเช่นนี้ ในการดำเนินโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา บุคลากรต่างๆ โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) มีความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทักษะกีฬาอย่างเต็มประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ รัชณี ขวัญบุญจันทร์ [4] กล่าวว่า องค์ประกอบต่าง ๆ ในการที่จะพัฒนานักกีฬาในการแข่งขันจนประสบความสำเร็จสู่ความเป็นเลิศได้นั้น จะประกอบด้วย ด้านพัฒนาความสามารถตัวนักกีฬาและด้านการพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย ผู้ฝึกสอนกีฬาในระบบการศึกษา ควรมีการพัฒนาครูพลศึกษาให้มีสมรรถนะในการสอนพลศึกษาและกีฬา ให้เด็กมีทักษะพื้นฐานที่ถูกต้องและปลูกฝังให้เด็กมีความรักและนิยมการเล่นกีฬา การสร้างทัศนคติที่ดีต่อกีฬา ผู้ฝึกสอนในสโมสรสมาคมกีฬาจังหวัด หรือสถาบันที่มีการแข่งขันกีฬาจะต้องมีการพัฒนาผู้ฝึกสอนกีฬาให้มีสมรรถนะที่จะฝึกสอนนักกีฬาเพื่อเข้าแข่งขันกีฬาในระดับทักษะที่สูงขึ้น ตั้งแต่ระดับโรงเรียนระดับสโมสร ระดับจังหวัด ระดับสมาคมกีฬา จนถึงระดับชาติ ผู้ตัดสินกีฬาทั้งในระดับโรงเรียนและระดับสโมสร ควรมีการพัฒนา

อย่างต่อเนื่องทุกระดับ มีเป้าหมายในการผลิตและพัฒนาผู้ตัดสินไปสู่ระดับสหพันธ์นานาชาติมากขึ้น และผู้บริหารหรือผู้จัดการทีมควรมีการอบรมและพัฒนาให้มีความสามารถในการบริหารอย่างมืออาชีพ

1.3 ผลการประเมินด้านกระบวนการของโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา เป็นการประเมินวิธีการดำเนินงานตามแผน การเก็บ รวบรวมข้อมูล สารสนเทศต่างๆ ว่าเป็นไปอย่างราบรื่น มีประสิทธิภาพ หรือเป็นไปตามขั้นตอนที่วางไว้เพียงใด พบว่า ภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยมีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบโครงการและมอบหมายหน้าที่อย่างชัดเจน มีค่าสูงสุด รองลงมา มีการประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์และแผนการดำเนินโครงการแก่ผู้เกี่ยวข้อง ที่เป็นเช่นนี้เพราะในการดำเนินโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา ผู้ประเมินโครงการได้ทำการประชุมเพื่อหาผู้ที่มีความสามารถเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน มีการแบ่งงานเพื่อการพัฒนาที่หลากหลายประเภท สอดคล้องกับกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา [5] ได้กล่าวถึง องค์ประกอบในการพัฒนาการกีฬาไว้ว่า การพัฒนาการกีฬาของชาติจะประสบความสำเร็จได้ต้องประกอบด้วยปัจจัยหลัก องค์ประกอบด้านบุคลากร จำนวนประชากรหรือบุคคลที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการกีฬาขั้นพื้นฐานและมวลชนจะมีจำนวนประชากรที่มากกว่า ดังนั้นควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาการกีฬาขั้นพื้นฐานเป็นอันดับแรก เพื่อพัฒนาทักษะและทัศนคติการเล่นกีฬาและการออกกำลังกาย แล้วส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนเล่นกีฬาและออกกำลังกายจนเป็นวิถีชีวิตตามยุทธศาสตร์การพัฒนากีฬาเพื่อมวลชน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าออกกำลังกาย เล่นกีฬา และพัฒนาทักษะและศักยภาพด้านการกีฬา เพื่อพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ และการเล่นกีฬาเพื่ออาชีพในระดับต่อไป

1.4 ผลการประเมินด้านผลผลิต ของโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา โรงเรียนเทศบาลวัดบ่อมแก้ว (อัครพงศ์ชูปถัมภ์) เป็นการประเมินคุณลักษณะในโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬาของนักเรียน ด้านความรู้ ความสามารถในการนำความรู้จากโครงการไปใช้ในการดำเนินชีวิต ประสิทธิภาพของผู้เข้าร่วมโครงการ ความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ จากการสอบถามครูพบว่านักเรียนได้รับการพัฒนาความสามารถทางกีฬาเพิ่มขึ้น มีค่าสูงสุด จากการสอบถามผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่ามีโครงการตรงกับความต้องการของบุตรหลานในการพัฒนาด้านกีฬา มีค่าสูงสุด และสอบถามนักเรียนพบว่านักเรียนได้รับโอกาสในการแสดงความสามารถด้านกีฬา มีค่าสูงสุด ที่เป็นเช่นนี้เพราะการดำเนินโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา มีความพร้อมในด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านกระบวนการ ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผล ด้านผลผลิตให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ส่งผลให้นักเรียนมีสุขภาพพลานามัยแข็งแรงสมบูรณ์และมีสุขภาพจิตที่ดี นักเรียนใช้เวลาว่างในการเล่นกีฬา ห่างไกลสิ่งเสพติดและอบายมุข นักเรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ และมีน้ำใจนักกีฬา นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะด้านกีฬาอย่างเต็มตามศักยภาพสู่ความเป็นเลิศด้านกีฬา โดยมีโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นแบบอย่างแก่โรงเรียนอื่นในด้านกีฬา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา กีฬา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพ เติมรัตน์ [6] ได้วิจัยการพัฒนาระบบการบริหารจัดการกีฬามวยปล้ำเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ นครศรีธรรมราชในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่รายงานผลลัพธ์หลักที่เกิดขึ้นจากกระบวนการจัดการศึกษาคือ ผู้เรียน พบว่า มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี รวมถึงคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก

1.4.1 ผลการประเมินด้านผลกระทบ ของโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา เป็นการนำความรู้ที่ได้รับไปต่อยอดด้วยการปฏิบัติจริง ส่งผลให้นักเรียนมีวินัย ความรับผิดชอบ และตรงต่อเวลามากขึ้น จากการสอบถามครูพบว่า มีข้อ นักเรียนมีสุขภาพแข็งแรงขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมกีฬา มีค่าสูงสุด จากการสอบถามผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่ามีข้อ ท่านเห็นว่าบุตรหลานมีพัฒนาการโดยรวมดีขึ้นหลังจากเข้าร่วมโครงการมีค่าสูงสุด และสอบถามนักเรียนพบว่า มีนักเรียนมีน้ำใจนักกีฬา เคารพกติกาและเพื่อนร่วมทีม มีค่าสูงสุด ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ในการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา นอกจากนักเรียนจะมีความสามารถทางด้านกีฬาเพิ่มขึ้น สิ่งที่ได้จากการเล่นกีฬา คือ สุขภาพที่ดีขึ้น เพราะกีฬาสามารถพัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ กระดูก และหัวใจ ลดความเสี่ยงของโรคต่าง ๆ เช่น โรคอ้วน เบาหวาน ความดันโลหิตสูง อีกทั้งกีฬายังฝึกความอดทน การควบคุมอารมณ์ และการมีสมาธิ กีฬาช่วยสร้างมิตรภาพและความสามัคคีระหว่างเพื่อนหรือผู้ร่วมทีม ได้ฝึกการทำงานเป็นทีม การสื่อสาร และความรับผิดชอบร่วมกัน การสร้างคุณธรรม เช่น ความมีน้ำใจนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ และให้อภัย สอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงไกร สีดำ [7] ได้ประเมินโครงการห้องเรียนกีฬาสามขั้นสู่กีฬาสี โรงเรียนถนนนวมราชานุสรณ์ จากการศึกษาประเมินด้านผลกระทบจากการสัมภาษณ์ครูและบุคลากรทางการศึกษานักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน พบว่ากีฬามีประโยชน์ต่อนักเรียน คือนักเรียนมีสุขภาพดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ สร้างระเบียบวินัยและมีน้ำใจนักกีฬา เป็นการส่งเสริมความสามารถทางด้านกีฬา เปิดโอกาสทางเลือกทางการศึกษาให้กับนักเรียน ได้เรียนรู้ความรู้เกี่ยวกับกีฬาและฝึกทักษะการกีฬาทำให้มีทักษะในการเล่นกีฬา สร้างความมุ่งมั่นเพื่อให้นักเรียนมุ่งไปสู่ความฝันที่จะเป็นนักกีฬาอาชีพหรือประกอบอาชีพด้านการกีฬา และเป็นการต่อยอดพัฒนาไปสู่การเป็นนักกีฬาอาชีพ นักเรียนสามารถนำความรู้ทักษะ และประสบการณ์ที่ได้รับสามารถไปถ่ายทอดให้กับผู้อื่นได้ อีกทั้งยังนำไปต่อยอดในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือการเป็นนักกีฬาอาชีพ หรือการประกอบอาชีพทางด้านกีฬา เป็นการสร้างรายได้และความมั่นคงในชีวิตให้แก่ นักเรียน

1.4.2 ผลการประเมินด้านประสิทธิผล ของโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา เป็นการประเมินผลที่เกิดกับผู้เข้าร่วมโครงการโดยตรง หลังจากการเข้าร่วมโครงการ เช่น ความชำนาญด้านกีฬา การสร้างความสัมพันธ์ การดำเนินงานที่คุ้มค่า ผลการประเมินพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการมีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นการติดต่อประสานงาน และรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น มีค่าสูงสุดที่เป็นเช่นนี้เพราะกีฬาช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกับผู้อื่น กีฬาไม่ได้เป็นเพียงกิจกรรมทางร่างกาย แต่ยังเป็นเวทีสำคัญในการฝึกฝนทักษะทางสังคม โดยเฉพาะการทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือที่เราเรียกว่า Teamwork ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 และในทุกอาชีพผู้เล่นกีฬาต้องสื่อสารกันระหว่างการแข่งขัน เช่น การส่งสัญญาณ เรียกบอล วางแผนเกม กีฬาแบ่งบทบาทหน้าที่ เช่น ผู้เล่นบุก ผู้เล่นรับ ผู้รักษาประตู ผู้เล่นต้องทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด และประสานกับผู้อื่นให้เป็นหนึ่งเดียว สอดคล้องกับอำนาจนาถแก้ว [8] ได้ประเมินการประเมินโครงการกีฬาเปตองสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนมัธยมเทศบาล 4 เทศบาลเมืองสิงห์บุรี จากการประเมินด้านประสิทธิผล พบว่า ผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการกีฬาเปตองสู่ความเป็นเลิศเกิดการพัฒนากีฬาเปตองสู่ความเป็นเลิศ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ นักเรียนมีความรับผิดชอบต่องานที่ทางโรงเรียนมอบหมาย โดยนักเรียนมีทักษะการทำงานเป็นทีม คือความสามารถในการร่วมมือกับผู้อื่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในชีวิตจริง และ "กีฬา" ถือเป็นเวทีฝึกทักษะนี้ได้ดีที่สุด ผู้เล่นต้องเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นแม้มีทักษะหรือมุมมองต่างกัน

1.4.3 ผลการประเมินด้านความยั่งยืน ของโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา เป็นการประเมินความรู้ความสามารถของครู นักเรียนในการนำความรู้ที่ได้จากโครงการไปใช้พัฒนาความรู้ หรือเชื่อมโยงความรู้ที่ได้ไปสู่การเรียนในระดับที่สูงขึ้น หรือการสืบค้นข้อมูลเพื่อพัฒนาความรู้ จากการสอบถามพบว่ามีนักเรียนฝึกซ้อมกีฬานอกเวลาเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีค่าสูงสุด ที่เป็นเช่นนี้เพราะในการดำเนินโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา ได้มุ่งพัฒนาอย่างต่อเนื่องหลังเลิกเรียน ได้มีการฝึกกีฬาที่ตนเองชื่นชอบอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดเป็นทักษะและพัฒนาตนเองจนมีความสามารถทางด้านกีฬาสูงขึ้น สอดคล้องกับการประเมินโครงการของ วรณนิตา เดชะบุญ [9] ได้รายงานการประเมินโครงการกีฬาสู่ความเป็นเลิศ ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา จากการประเมินพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนมีพัฒนาทักษะทางด้านกีฬาที่สูงขึ้น

1.4.4 ผลการประเมินด้านการถ่ายทอดความรู้ของโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา เป็นการประเมินผลที่เกิดกับนักเรียนที่มีต่อโครงการในการถ่ายทอดความรู้หรือขยายผล จากการสอบถามพบว่ามีนักเรียนสามารถจัดการเวลาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และกีฬาสมดุลกันได้ มีสมาธิและสุขภาพแข็งแรงจากการเล่นกีฬามีค่าสูงสุด ที่เป็นเช่นนี้เพราะดังที่ ครูฝ่ายวิชาการ กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า “ผมว่าการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้กีฬา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถการเรียนรู้ด้านอาชีพของนักเรียน มีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) ส่งผลให้นักเรียนมีทักษะในการเล่นกีฬา ประสบความสำเร็จในการเล่นกีฬา จนประสบความสำเร็จทางด้านกีฬาให้กับตนเองและโรงเรียน อีกทั้งนักเรียนยังนำแนวทางการฝึกฝนกีฬา มาประยุกต์ใช้ในการฝึกฝนตนเองทางด้านวิชาการ ทั้งการการลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบ เหมือนการซ้อมกีฬา เรียนรู้โดยมีการฝึกซ้อมบ่อยๆ ฝึกซ้อมข้อปัญหา ในการเรียน โดยจำลองสถานการณ์โจทย์ในรูปแบบต่างๆ คล้ายกับการฝึกซ้อมใหญ่กีฬา และการใช้กีฬาช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เพิ่มลูกเล่นใหม่ๆ ในแนวการเล่นกีฬา นักเรียนมาประยุกต์ และจินตนาการของนักเรียนจนนำไปพัฒนาจนเป็นอาชีพ”

ภาพที่ 1 นักเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศ ระดับประเทศ กีฬากระโดดสูงหญิง รุ่นอายุไม่เกิน 14 ปี การแข่งขันกีฬานักเรียนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รอบชิงชนะเลิศระดับประเทศ ครั้งที่ 38 “หอโหวด 101 เกมส์” จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพที่ 2 นักเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศ ระดับประเทศ กีฬากระโดดสูงหญิง รุ่นอายุไม่เกิน 14 ปี การแข่งขันกีฬานักเรียนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งประเทศไทย รอบชิงชนะเลิศระดับประเทศ ครั้งที่ 39 “เมืองคนดีเกมส์” จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาพที่ 3 นักเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศ ระดับประเทศ กีฬาวีกระโดดสูงหญิง รุ่นอายุไม่เกิน 12 ปี การแข่งขันกีฬาระหว่างโรงเรียน ของกรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ภาพที่ 4 นักเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศ ระดับประเทศ กีฬาวีกระโดดสูงหญิง รุ่นอายุไม่เกิน 14 ปี การแข่งขันกีฬานักเรียนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งประเทศไทย รอบชิงชนะเลิศ ระดับประเทศ ครั้งที่ 39 “เมืองคนดีเกมส์” จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาพที่ 5 นักเรียนได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 ระดับประเทศ กีฬาฟุตบอลหญิง รุ่นอายุไม่เกิน 12 ปี การแข่งขันกีฬานักเรียนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งประเทศไทย รอบชิงชนะเลิศระดับประเทศ ครั้งที่ 39 “เมืองคนดีเกมส์” จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาพที่ 6 นักเรียนได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2 ระดับประเทศ กีฬาวีกระโดดสูงหญิง รุ่นอายุไม่เกิน 18 ปี การแข่งขันกีฬานักเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งประเทศไทย รอบชิงชนะเลิศระดับประเทศ ครั้งที่ 38 “หอโหวด 101 เกมส์” จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพที่ 7 นักเรียนได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2 ระดับประเทศกีฬาวีกระโดดสูงหญิง รุ่นอายุไม่เกิน 12 ปี การแข่งขันกีฬาระหว่างโรงเรียน ประจำปี 2566 ของกรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ภาพที่ 8 นักเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศ ระดับภาคกลาง กีฬาวีกระโดดสูงหญิง รุ่นอายุไม่เกิน 14 ปี การแข่งขันกีฬานักเรียนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 38 “ท่าโขลงเกมส์” จังหวัดปทุมธานี

ภาพที่ 9 นักเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศ ระดับภาคกลาง กีฬาฟุตบอลหญิง รุ่นอายุไม่เกิน 12 ปี การแข่งขันกีฬานักเรียน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ครั้งที่ 38 “ท่าโขลงเกมส์” จังหวัดปทุมธานี

ภาพที่ 10 นักเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศ ระดับภาคกลาง กีฬา กระโดดสูงหญิง รุ่นอายุไม่เกิน 14 ปี การแข่งขันกีฬานักเรียนองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 39 “นนทบุรีเกมส์” จังหวัดนนทบุรี

2. ผลการถอดบทเรียนโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬาโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์)

แนวทางและถอดบทเรียนโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬาโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) สรุปว่า การดำเนินโครงการ ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาทักษะกีฬาของนักเรียนให้มีความสามารถ จัดกิจกรรมทางด้านกีฬา ส่งตัวแทน นักกีฬาเข้าร่วมแข่งขันในระดับต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ให้นักเรียนได้แสดงความสามารถในระดับโรงเรียน เขต จังหวัด และระดับชาติ ใช้กีฬาในการเสริมความเป็นผู้นำ ฝึกความมีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบ มีความอดทนและความมุ่งมั่น ได้ฝึกการทำงานเป็นทีม ความมีน้ำใจนักกีฬา เคารพในกฎกติกา การรู้แพ้รู้ชนะ และนำทักษะกีฬาไปใช้ในการเรียนในระดับที่สูงขึ้น เร่งตั้งชมรมกีฬาสู่ความเป็นเลิศ ประสานความร่วมมือกับสมาคมกีฬา ชมรมท้องถิ่น องค์การกีฬาเพื่อขยายโอกาสการเรียนรู้ และพัฒนาเป็นนักกีฬาอาชีพในอนาคต

จากการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬาของโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ มีความเป็นเลิศด้านกีฬา ทั้งกีฬาฟุตบอลหญิง กระโดดสูงหญิง สามารถสร้างผลงานในระดับประเทศ เป็นผลมาจากการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา เทศบาลเมืองสมุทรสงคราม โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) จึงควรมีการส่งเสริมในกีฬาอื่นๆ เพื่อให้นักเรียนได้มีการเข้าร่วมในโครงการมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างผลงานทางด้านกีฬาให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น

โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) กำหนดให้มีการพัฒนาคุณภาพนักเรียน โดยส่งเสริมให้ครูผู้สอน ได้พัฒนาตนเอง สนับสนุนให้ผู้สอนได้จัดทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อสังเกตพฤติกรรม และให้ความช่วยเหลือนักเรียนในการพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างต่อเนื่อง นำความรู้ทางด้านกีฬามาประยุกต์กับการเรียน ทั้งความขยัน ความอดทน ความมุ่งมั่น อีกทั้งพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง การพัฒนาห้องสมุด การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายใน ภาพนอก พัฒนาความสามารถทางด้านกีฬา แต่ทั้งนี้โรงเรียนควรเร่งควรส่งเสริมเครือข่ายชุมชนร่วมกันพัฒนาโครงการของโรงเรียนให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเชื่อมโยงการจัดการเรียนรู้โดยใช้ธรรมชาติในชุมชนกับโครงการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

การจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้กีฬา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถการเรียนรู้ด้านอาชีพของนักเรียน มีความเหมาะสมกับ บริบทของโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) ส่งผลให้นักเรียนมีทักษะในการเล่นกีฬา ประสบความสำเร็จในการเล่น กีฬา จนประสบความสำเร็จทางด้านกีฬาให้กับตนเองและโรงเรียน อีกทั้งนักเรียนยังนำแนวทางการฝึกฝนกีฬา มาประยุกต์ใช้ในการฝึกฝนตนเองทางด้านวิชาการ ทั้งการการลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบ เหมือนการซ้อมกีฬา เรียนรู้โดย มีการฝึกซ้อมบ่อยๆ ฝึกซ้อมข้อปัญหา ในการเรียน โดยจำลองสถานการณ์โจทย์ในรูปแบบต่างๆ คล้ายกับการฝึกซ้อมใหญ่กีฬา และการใช้กีฬาช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เพิ่มลูกเล่นใหม่ๆ ในแนวการเล่นกีฬา นักเรียนมาประยุกต์ และจินตนาการของนักเรียน จินนำไปพัฒนาจนเป็นอาชีพ

เป้าหมายหรือความคาดหวังของท่านในการจัดการเรียนรู้ด้านกีฬาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถการเรียนรู้ พบว่า การจัดการ เรียนรู้โดยใช้กีฬา มุ่งจัดการเรียนเสริมสร้างศักยภาพของนักเรียน โดยแบ่งการจัดการเรียนเป็น 2 มิติ คือ มิติแรกคือการใช้การเรียน กีฬา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถ ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน และมิติที่สอง คือ การนำแนวทางการฝึกฝนกิจกรรมกีฬา มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ ในเรื่องการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ อย่างต่อเนื่องเหมือนการซ้อมกีฬา โดยเรียนรู้จาก การฝึกซ้อมบ่อยๆ มีความรับผิดชอบ มุ่งให้นักเรียนบริหารเวลาในการทำกิจกรรม ไม่ย่อท้อ พินฝ่าอุปสรรคต่างๆ เน้นการถ่ายโยง ประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ การฝึกซ้อมโดยจำลองสถานการณ์จริง และการใช้กีฬาช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และ จินตนาการของนักเรียน คือส่งเสริมให้นักเรียน คิดค้นแนวทางแก้ปัญหาใหม่ๆ ทดลองจนมีความชำนาญ คล้ายการฝึกซ้อมกีฬา จินนำไปพัฒนาจนเป็นอาชีพได้

ปัจจุบันนักเรียนที่มีปัญหาการเรียนมักจะเกิดปัญหาพฤติกรรมอื่นตามมา เช่น เกเร ก้าวร้าว ตื้อ ขน เครียด วิตกกังวล หงุดหงิด คบเพื่อนไม่ดี หนีเรียน หนีเที่ยว ปัญหาทางเพศ และที่สำคัญปัญหาการใช้สารเสพติด อยากให้โรงเรียน หาแนวทางแก้ไข ปัญหาอย่างเร่งด่วน โดยประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ปัญหาเสพติด ควรให้ตำรวจเข้ามาอบรม ให้ความรู้เรื่อง ยาเสพติด และโทษทางกฎหมายของยาเสพติด หรือปัญหาทางด้านสุขภาพ ก็เร่งให้นักเรียนมีจิตสำนึกในการออกกำลังกาย ประสานงานกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ เพื่อหาทางแก้ไขและการป้องกันอย่างถูกวิธี

ข้อเสนอแนะ

การประเมินโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) ผลการดำเนินงาน ได้ดำเนินการครบถ้วนทุกขั้นตอนอย่างมีคุณภาพ แต่ยังมีบางขั้นตอนที่สถานศึกษาควรมีการพัฒนาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เทศบาลเมืองสมุทรสงคราม โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) และผู้ที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมสนับสนุน โครงการนี้อย่างต่อเนื่อง เพราะถือว่าเป็นโครงการที่ส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา ที่ส่งผลให้นักเรียนมีการนำความสามารถ ในด้านกีฬามาฝึกซ้อม ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ จนห่างไกลยาเสพติด และสอดคล้องกับนโยบายของกรมส่งเสริมการปกครอง ส่วนท้องถิ่นและยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาของเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม

2. เทศบาลเมืองสมุทรสงครามควรส่งเสริมด้านอุปกรณ์กีฬาและสนามกีฬา เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน

3. เทศบาลเมืองสมุทรสงครามควรประสานกับหน่วยงานอื่น ๆ ทางด้านการศึกษาให้มีการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริม ความเป็นเลิศด้านกีฬาในโรงเรียนเพิ่มมากยิ่งขึ้น

4. ผลจากการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬาของโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) พบว่านักเรียนที่เข้าร่วม โครงการมีความเป็นเลิศด้านกีฬา ทั้งกีฬาฟุตบอลหญิง กระโดดสูงหญิง สามารถสร้างผลงานในระดับประเทศ เป็นผลมาจากการ เข้าร่วมโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา เทศบาลเมืองสมุทรสงคราม โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) จึงควรมีการส่งเสริมในกีฬาอื่นๆ เพื่อให้นักเรียนได้มีการเข้าร่วมในโครงการมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการประเมิน

1. ด้านบริบท พบว่า โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬาเป็นโครงการที่มีความเหมาะสม สามารถส่งเสริมความเป็นเลิศ ด้านกีฬา ครู นักเรียนและชุมชนควรกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา มีความพร้อมในเรื่องของวัสดุ อุปกรณ์ และงบประมาณ ที่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมตามแผนการดำเนินงาน รวมถึงแผนการดำเนินงานที่ถูกกำหนดขึ้นมาเพิ่มเติม ในด้านบุคลากร โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) ควรมีการสร้าง ความเข้าใจให้สอดคล้องกันในวัตถุประสงค์ของกิจกรรมและ รายละเอียดต่างๆ ของการดำเนินงาน รวมทั้งองค์ความรู้ต่างๆ ที่จะถ่ายทอดสู่ประชาชนได้อย่างถูกต้องและเป็นไปในแนวทาง เดียวกัน

3. ด้านผลผลิต พบว่า โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา ครู นักเรียนและชุมชน ส่วนใหญ่สามารถนำไปใช้ในการดูแล สุขภาพของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ด้านความยั่งยืน พบว่า โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา มีการนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปใช้อย่างต่อเนื่องใน การพัฒนาตนเองให้มีสมรรถภาพทางร่างกายแข็งแรงขึ้น ความมั่นใจในตนเอง ความกล้าแสดงออก และความมีวินัย

ข้อเสนอแนะในการประเมินโครงการครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการพัฒนาพื้นที่อื่นๆ ของเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม เนื่องจากภายหลังการดำเนิน โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านกีฬา โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) สามารถพัฒนานักกีฬาของโรงเรียนได้ถึง ระดับประเทศ

2. ควรมีการศึกษาวิจัยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนโดยใช้กีฬา ให้มีความมั่นใจในกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ และให้อภัย มีความรับผิดชอบและเคารพกติกา ได้ฝึกความอดทน ความพยายาม และการควบคุมอารมณ์

เอกสารอ้างอิง

- [1] ปัญจวรา บุญสร้างสม. กีฬา กีฬา เป็นยาวิเศษ. กรุงเทพฯ : กองบัญชาการปราบปรามยาเสพติด(บข.ปส.), 2563.
- [2] คณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. คู่มือดูแลตนเองเพื่อสุขภาพดีมีความสุข. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตร แห่งประเทศไทย; 2562.
- [3] ธนบัตร พูนโสภณ. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศทางการกีฬาของโรงเรียนกีฬาในสังกัด องค์การปกครอง ส่วนท้องถิ่น. [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต]. สกลนคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร; 2564.

- [4] รัชนิ ขวัญบุญจัน. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากีฬาอาชีพ. กรุงเทพฯ : สำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2563.
- [5] กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2566 - 2570). กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการโรมพ์พ้องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก; 2566.
- [6] สุภาพ เต็มรัตน์. การประเมินโครงการส่งเสริมและบริหารจัดการเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านกีฬา โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์. นครศรีธรรมราช : โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช; 2562.
- [7] เกรียงไกร สีดำ. การประเมินโครงการห้องเรียนกีฬาสานฝันสู่นักกีฬาอาชีพ โรงเรียนถนนอมราษฎรบำรุง. ตาก : โรงเรียนถนนอมราษฎรบำรุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก; 2560.
- [8] อำนาจ นาคแก้ว. การประเมินโครงการกีฬาเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนมัธยมเทศบาล 4 เทศบาลเมืองสิงห์บุรี. สิงห์บุรี : โรงเรียนมัธยมเทศบาล 4 เทศบาลเมืองสิงห์บุรี; 2563
- [9] วรณนิตา เดชะบุญ. การประเมินโครงการกีฬาเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา. นครศรีธรรมราช : โรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช; 2565.

การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวคิด STEAM Education ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

The Development of Science Process Skills with Learning Activities by Using STEAM Education of Grade 4 Students

จุฑาทิพย์ พัวพันธ์พิพัฒน์¹ ชลลดา ประกอบศรี¹ อรัญญา ทองสายธาร^{1*} และมาเรียม นิลพันธุ์²
Juthathip Puapanpipat¹, Chonlada Prakobsri¹, Aranya Thongsaitan^{1*} and Maream Nillapun²

¹สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม 73000

²ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม 73000

¹Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Silpakorn University, Nakhon Pathom 73000

²Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Silpakorn University, Nakhon Pathom 73000

*To whom correspondence should be addressed. e-mail: Aranyathongsaitan.43@gmail.com

Received: 18 April 2025, Revised: 26 June 2025, Accepted: 27 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 36 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนเจียะห์ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education 2) แบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน หลังจากใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education ในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 8.03$, S.D. = 0.45) คิดเป็นร้อยละ 89.22 เมื่อพิจารณาเป็นรายทักษะ พบว่า ทักษะการจำแนกประเภทมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 2.81$, S.D. = 0.41) รองลงมาคือ ทักษะการคำนวณ ($\bar{x} = 2.72$, S.D. = 0.46) และทักษะการสังเกต ($\bar{x} = 2.50$, S.D. = 0.51) ตามลำดับ ซึ่งทั้ง 3 ทักษะอยู่ในระดับดี และ 2) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.68$, S.D. = 0.42)

คำสำคัญ : STEAM Education, กิจกรรมการเรียนรู้, ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

Abstract

The objectives of this research were 1) to study scientific process skills using learning activities based on the STEAM Education framework for Grade 4 students and 2) to study the students' satisfaction with the STEAM Education-based learning activities for Grade 4 students. The sample consisted of 36 students studying in Grade 4, the second semester of the 2024 academic year at Jeachai School, Photharam, Ratchaburi, selected through cluster random sampling. The instrument used for collecting data consisted of 1) Lesson plans for learning activities based on the STEAM Education approach. 2) Test of Scientific process skills assessment form 3) Student satisfaction questionnaire regarding learning activities based on the STEAM Education approach. The statistical analysis employed was mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.).

The research findings reveal the following: 1) Students' scientific process skills after participating in learning activities based on the STEAM Education approach are at a good level, with an overall mean score of $\bar{x} = 8.03$ and S.D. = 0.45, equivalent to 89.22 percent. When considering each skill separately, it was found that the classification skill had the highest mean score ($\bar{x} = 2.81$, S.D. = 0.41) followed by the calculation skill ($\bar{x} = 2.72$, S.D. = 0.46) and the observation skill ($\bar{x} = 2.50$, S.D. = 0.51), respectively, and all three skills were at a good level, and 2) Students' satisfaction with learning activities based on the STEAM Education approach is at the highest level, with a mean score of $\bar{x} = 4.68$ and S.D. = 0.42.

Keywords : STEAM Education, Learning Activities, Science Process Skills

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 เป็นโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้เทคโนโลยี ซึ่งการเปลี่ยนแปลงส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา ดังนั้นการจัดการศึกษาทั่วโลกในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นการจัดการศึกษาที่ต้องเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพโดยให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ ความสามารถ และสมรรถนะที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์นั้นเป็นทักษะหนึ่งที่สำคัญต่อผู้เรียน ทั้งนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ได้กำหนดตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางที่ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนเป็นพื้นฐาน เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตหรือศึกษาต่อในวิชาชีพที่ต้องใช้วิทยาศาสตร์ได้ โดยมีทักษะที่สำคัญทั้งทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และทักษะในศตวรรษที่ 21 ในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สามารถแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลหลากหลายและประจักษ์พยานที่ตรวจสอบได้ ซึ่งองค์ประกอบของหลักสูตรทั้งในด้านของเนื้อหา การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการวางรากฐานการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นให้มีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 ต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะความรู้เกิดได้จากกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมไม่ว่าจะเป็นกระบวนการทางการศึกษา การมีส่วนร่วมทางการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ที่หลากหลาย แต่ที่สำคัญคือการเรียนเป็นมิติที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นทักษะทางปัญญา เป็นความชำนาญ หรือความสามารถในการใช้ความคิดเพื่อค้นคว้าความรู้ รวมทั้งการแก้ปัญหา ซึ่งมีส่วนสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้รอบคอบมีเหตุผล มีจิตวิทยาศาสตร์ และเป็นเครื่องมือที่สามารถนำไปใช้ให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์ได้ [1]

การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในระดับประถมศึกษาในปัจจุบัน พบว่า พฤติกรรมการสอนของครูยังเน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไม่มากพอในการจัดการเรียนการสอน โดยวิธีการสอนของครูยังใช้วิธีการที่เน้นเนื้อหามากกว่าที่จะฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ให้เกิดขึ้นแก่ตัวผู้เรียน การจัดการศึกษาไม่ตอบสนองต่อการพัฒนาผู้เรียน ผู้สอนส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนที่เน้นการถ่ายทอดความรู้ และเนื้อหา โดยไม่เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดกระบวนการคิด ทำให้ผู้เรียนไม่ได้ลงมือปฏิบัติการทดลองจริง ขาดทักษะทางวิทยาศาสตร์และกระบวนการคิด ทั้งยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็น และไม่สามารถนำความรู้ที่เรียนมาประยุกต์ใช้ได้ [2] การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในปัจจุบัน จึงควรให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงผ่านการทดลอง การสังเกต สำรวจ และการลงมือปฏิบัติจริงมากกว่าการเรียนรู้แบบบรรยายเพียงอย่างเดียว โดยการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ที่สำคัญ 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาจะกล่าวถึงพัฒนาการของผู้เรียนในวัยต่าง ๆ ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ และทฤษฎีการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความสามารถที่อาศัยประสบการณ์และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ [3] การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรมุ่งเน้นกระบวนการที่นักเรียนเป็นผู้คิด ลงมือปฏิบัติเอง ศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบด้วยกิจกรรมหลากหลาย โดยคำนึงถึงวุฒิภาวะ ประสบการณ์เดิม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมที่ต่างกันของนักเรียน การเรียนรู้ของนักเรียนจะเกิดขึ้นในระหว่างที่นักเรียนมีส่วนร่วมโดยตรงในการทำกิจกรรมการเรียนรู้เหล่านั้น การเรียนรู้ในห้องเรียนเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ ครูต้องเน้นให้ผู้เรียนได้มีการคิดเชื่อมโยงองค์ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งการจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่เจริญงอกงามทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์สังคม และสติปัญญา [4]

ในปัจจุบัน การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนบูรณาการความรู้หลากหลายศาสตร์เข้าด้วยกัน เพื่อปรับกระบวนการเรียนรู้ในบริบทต่าง ๆ ทั้งในสถานศึกษาและแหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน เพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ สะเต็มศึกษา (STEAM Education) เป็นอีกแนวคิดที่กำลังนิยมใช้จัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 สะเต็มศึกษาเป็นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 5 สาขาวิชา คือ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ คณิตศาสตร์ และศิลปะ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ และมีจินตนาการในการออกแบบชิ้นงาน [5] การนำแนวคิดสะเต็มศึกษามาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนเป็นการตอบโจทย์การพัฒนาให้นักเรียนให้พร้อมกับการเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 เนื่องด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยสะเต็มศึกษา เป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ศิลปะ เพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดนวัตกรรมบนพื้นฐานของการออกแบบเชิงวิศวกรรมและเทคโนโลยี ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีการฝึกฝนให้คิดอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้นักเรียนเกิดความรู้ที่คงทน คิดได้อย่างมีเหตุผล และสามารถสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมใหม่ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาได้จริง

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงเลือกพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education เนื่องจากเห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาความรู้ และผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถประยุกต์และบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับชีวิตประจำวันได้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการพัฒนา

ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ คือ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) โดยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นการบูรณาการการเรียนรู้ทั้ง 5 ศาสตร์เข้าด้วยกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

สมมติฐานการวิจัย

1. ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน หลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education อยู่ในระดับดี
2. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education ในระดับมากขึ้นไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ห้อง ป.4/1 - ป.4/5 จำนวน 5 ห้องเรียน รวมทั้งหมด 212 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนเจียไ้ อำเภोधาราม จังหวัดราชบุรี

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/5 จำนวน 36 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนเจียไ้ อำเภोधาราม จังหวัดราชบุรี ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education รายวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 2 แผน แผนละ 5 ชั่วโมง รวมระยะเวลา 10 ชั่วโมง โดยมีขั้นตอนการสร้าง คือ วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระวิทยาศาสตร์ สาระเทคโนโลยี สาระงานอาชีพ สาระศิลปะ สาระคณิตศาสตร์ และผลการวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education จากนั้นสร้างแผนกิจกรรมการเรียนรู้ โดยแผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 ชื่อว่า ออกแบบห้อง Happy Dreams เวลา 5 ชั่วโมง แผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 ชื่อว่า Harbor Hustle สร้างเรือทอสมหาสมุทร เวลา 5 ชั่วโมง แล้วนำไปเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิทยาศาสตร์ ด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาจากคำชี้แจงความสอดคล้องและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00

2. แบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เป็นแบบประเมินโดยใช้รูบริก (Rubric Score) 3 ระดับ โดยมีขั้นตอนการสร้าง คือ วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระวิทยาศาสตร์ สาระศิลปะ สาระคณิตศาสตร์และศึกษารูปแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามแนวคิด STEAM จากนั้นสร้างแบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อใช้ประเมินทักษะกระบวนการ 3 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะการสังเกต 2) ทักษะการจำแนกประเภท และ 3) ทักษะการคำนวณ การสรุปผลการประเมิน เมื่อนำมาเทียบกับเกณฑ์การแปลผลการประเมิน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สามารถแปลผลตามระดับคุณภาพ ดังนี้

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
8 – 9 หมายถึง	ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับดี
5 – 7 หมายถึง	ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับพอใช้
3 – 4 หมายถึง	ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับปรับปรุง

จากนั้นนำไปเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิทยาศาสตร์ ด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education และด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพแบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ 1.00

3. แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education แบบประเมินความพึงพอใจโดยใช้มาตราวัดระดับ 3 ระดับ ได้แก่ มาก ปานกลาง และน้อย ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 3) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ โดยเกณฑ์การประเมิน (Rating Scale) มี 3 ระดับ ดังนี้

- 3 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจระดับมาก
- 2 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจระดับปานกลาง
- 1 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจระดับน้อย

การสรุปผลการประเมิน เมื่อนำมาเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายการประเมินความพึงพอใจสามารถแปลผลตามระดับค่าเฉลี่ย ดังนี้

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
4.50 – 5.00	หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ คือ ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ กำหนดการสร้างคำถามให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ จากนั้นสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ แล้วนำไปเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิทยาศาสตร์ ด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education และด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามความพึงพอใจ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยสร้างความเข้าใจร่วมกันกับกลุ่มตัวอย่างก่อนใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education โดยเตรียมแบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education มีรายการประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ทั้งหมด 3 ทักษะ ประกอบด้วยทักษะการจำแนกประเภท ทักษะการคำนวณ และทักษะการสังเกต โดยประเมินหลังใช้กิจกรรมการเรียนรู้

2. ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education ตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education ทั้ง 2 แผน จำนวน 10 ชั่วโมง ซึ่งมีขั้นตอนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การระบุปัญหา ครูนำเข้าสู่กิจกรรมพร้อมกับใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้ร่วมกันระดมความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อสรุปถึงปัญหา ขั้นที่ 2 ค้นหาแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อศึกษาค้นคว้า แสวงหาวิธีการ แนวทางในการแก้ปัญหาจากสื่อที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่าง ๆ ขั้นที่ 3 วางแผนและออกแบบสร้างสรรค์ แบ่งกลุ่มนักเรียนเพื่อร่วมวางแผนกระบวนการทำงานในการสร้างสรรค์ผลงานให้ตรงตามวัตถุประสงค์ และประยุกต์ใช้ข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับแนวทางแก้ปัญหา เพื่อการออกแบบชิ้นงาน โดยคำนึงถึงทรัพยากร ข้อจำกัดและเงื่อนไขตามสถานการณ์ที่กำหนด ขั้นที่ 4 ทดสอบและประเมินผล การลงมือปฏิบัติแก้ปัญหาด้วยวิธีการและขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้ตามความคิดของตนเองและประเมินผลเพื่อแก้ปัญหา โดยนำผลลัพธ์ที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้นก่อนนำไปเผยแพร่ และขั้นที่ 5 นำเสนอผลลัพธ์ การนำข้อสรุปจากกระบวนการทำงานตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นจนสู่กระบวนการ สรุปผลที่ได้รับ รวมทั้งนำเสนอให้ผู้อื่นเข้าใจและได้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาต่อไป

3. หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล โดยประเมินจากการสังเกตระหว่างทำกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้เป็นรายบุคคล โดยใช้แบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แบบรูบริก (Rubric Score) 3 ระดับ และนักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education แบบมาตราวัดระดับ 3 ระดับ

4. นำผลการประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับคุณภาพ	ลำดับ
ทักษะการสังเกต	2.50	0.51	ดี	3
ทักษะการจำแนกประเภท	2.81	0.41	ดี	1
ทักษะการคำนวณ	2.72	0.46	ดี	2
รวมทุกด้าน	8.03	0.45	ระดับดี	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 8.03$, S.D. = 0.45) ยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 เมื่อพิจารณาเป็นรายทักษะ พบว่า ทักษะการจำแนกประเภทมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 2.81$, S.D. = 0.41) รองลงมาคือ ทักษะการคำนวณ ($\bar{x} = 2.72$, S.D. = 0.46) และทักษะการสังเกต ($\bar{x} = 2.50$, S.D. = 0.51) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ข้อ	รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	ลำดับ
ด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้		4.63	0.44	มากที่สุด	③
1	นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข	4.68	0.40	มากที่สุด	2
2	นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันกับเพื่อน	4.54	0.51	มากที่สุด	3
3	บรรยากาศห้องเรียนสะอาด และมีแสงสว่างเพียงพอ	4.54	0.51	มากที่สุด	3
4	นักเรียนมีความสนุกสนานในระหว่างการทำกิจกรรม	4.72	0.38	มากที่สุด	1
5	นักเรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	4.68	0.40	มากที่สุด	2
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้		4.74	0.39	มากที่สุด	①
1	ครูยกตัวอย่างประกอบการสอน	4.77	0.42	มากที่สุด	2
2	กิจกรรมเหมาะสมกับเวลาเรียน	4.54	0.45	มากที่สุด	4
3	กิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกการทำงานร่วมกัน	4.91	0.23	มากที่สุด	1
4	กิจกรรมดึงดูดความสนใจ และช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียน	4.77	0.42	มากที่สุด	2
5	วัสดุอุปกรณ์มีความเหมาะสมกับวัย และเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน	4.72	0.38	มากที่สุด	3
ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้		4.66	0.43	มากที่สุด	②
1	นักเรียนได้ฝึกคิดคำนวณ	4.68	0.40	มากที่สุด	3
2	นักเรียนได้ฝึกทักษะการสังเกต	4.54	0.51	มากที่สุด	5
3	นักเรียนได้ฝึกออกแบบและการวางแผนการทดลอง	4.72	0.38	มากที่สุด	2
4	นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	4.77	0.35	มากที่สุด	1
5	นักเรียนได้ฝึกการเลือกและประยุกต์ใช้วัสดุให้เหมาะสมกับการใช้งาน	4.58	0.50	มากที่สุด	4
รวมทุกด้าน		4.68	0.42	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.68$, S.D. = 0.42) ยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 เมื่อพิจารณาความคิดเห็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.74$, S.D. = 0.39) รองลงมาคือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.66$, S.D. = 0.43) และด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.63$, S.D. = 0.44) ตามลำดับ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาสามลำดับแรก พบว่า นักเรียนมีความสนุกสนานในระหว่างการทำกิจกรรม ($\bar{x} = 4.72$, S.D. = 0.38) เป็นลำดับที่หนึ่ง รองลงมาคือ นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข รวมทั้งนักเรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ($\bar{x} = 4.68$, S.D. = 0.40) และนักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันกับเพื่อน รวมทั้งบรรยากาศห้องเรียนสะอาดและมีแสงสว่างเพียงพอ ($\bar{x} = 4.54$, S.D. = 0.51) ตามลำดับ

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาสามลำดับแรก พบว่า กิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกการทำงานร่วมกัน ($\bar{x} = 4.91$, S.D. = 0.23) เป็นลำดับที่หนึ่ง รองลงมาคือ กิจกรรมดึงดูดความสนใจและช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียน รวมทั้งครู ยกตัวอย่างประกอบการสอน ($\bar{x} = 4.77$, S.D. = 0.42) และวัสดุอุปกรณ์มีความเหมาะสมกับวัยและเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ($\bar{x} = 4.72$, S.D. = 0.38) ตามลำดับ

ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาสามลำดับแรก พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 4.77$, S.D. = 0.35) เป็นลำดับที่หนึ่ง รองลงมาคือ นักเรียนได้ฝึกออกแบบและการวางแผนการทดลอง ($\bar{x} = 4.72$, S.D. = 0.38) และนักเรียนได้ฝึกคิดคำนวณ ($\bar{x} = 4.68$, S.D. = 0.40) ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับดี ยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1
2. ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 และได้รับข้อเสนอแนะจากนักเรียนเพิ่มเติม คือ กิจกรรมสนุกมาก อยากให้ครูจัดการเรียนการสอนโดยมีกิจกรรมให้ได้ฝึกคิด ออกแบบ และการวางแผนการทดลองร่วมกันเป็นกลุ่มแบบนี้

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นการประเมินทักษะกระบวนการ 3 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะการสังเกต 2) ทักษะการจำแนกประเภท 3) ทักษะการคำนวณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ในข้อ 1 เมื่อพิจารณาเป็นรายทักษะ พบว่า ทักษะการจำแนกประเภทอยู่ลำดับที่ 1 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เนื่องจากกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมกันจัดจำแนกหรือเรียงลำดับวัตถุ ออกเป็นหมวดหมู่โดยมีเกณฑ์ในการจัดจำแนก เกณฑ์ดังกล่าวอาจใช้ความเหมือน ความแตกต่าง หรือความสัมพันธ์อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ โดยจัดสิ่งที่มีสมบัติบางประการร่วมกันให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน และในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ขั้นที่ 2 ค้นหาแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ได้ฝึกให้ผู้เรียนจำแนกประเภทวัตถุจากสิ่งรอบตัวในชีวิตประจำวัน ลำดับที่ 2 ทักษะการคำนวณ นักเรียนสามารถบวก ลบ คูณ หาร จัดกระทำตัวเลขที่แสดงค่าปริมาณในหน่วยเดียวกัน และตัวเลขที่ได้จากการคำนวณสื่อความหมายได้ตรงตามที่ต้องการและชัดเจน ซึ่งนักเรียนมีการช่วยกันในเรื่องการทำกิจกรรม และลำดับที่ 3 ทักษะการสังเกต กิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่อาศัยประสาทสัมผัส ได้แก่ การมองเห็น การสัมผัส และการได้ยิน อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน ในกิจกรรมให้ผู้เรียนได้สัมผัสวัตถุโดยตรงเพื่อค้นหาข้อมูลที่เป็นรายละเอียดของสิ่งนั้นทุกกลุ่ม แต่ภายในกลุ่มอาจได้สัมผัสวัตถุไม่ครบทุกคน ทำให้ผู้เรียนบางคนไม่เข้าใจรายละเอียดของสิ่งนั้นได้เท่าที่ควร

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ แสดงว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการนำความรู้ ทักษะ และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (S) เทคโนโลยี (T) วิศวกรรมศาสตร์ (E) ศิลปะ (A) และคณิตศาสตร์ (M) มาบูรณาการเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ โดยมีลำดับขั้นตอนการคิด ขั้นตอนปัญหา การค้นหาแนวคิดที่เกี่ยวข้อง การวางแผนและพัฒนา การทดสอบประเมินผล ชื่นนำเสนอผลงาน ทำให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน และสามารถเชื่อมโยงความคิด ความเข้าใจได้ง่าย [6] การเกิดทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท ทักษะการคำนวณ เนื่องจากแนวคิด STEAM เน้นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการแก้ปัญหา ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ผ่านขั้นตอนและ กระบวนการปฏิบัติจริงควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะ แก้ไขและตรวจสอบปัญหา รวมไปถึงการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริง และการใช้ข้อมูลในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ในการจัดการเรียนรู้ ไม่เน้นการท่องจำทฤษฎีหรือกฎต่าง ๆ [7] (Yakman, 2008) สอดคล้องกับ เจนจิรา สันติไพบูลย์ [8] ที่กล่าวว่า การบูรณาการเชื่อมโยง 5 สาขาวิชา คือ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ ศิลปะ และคณิตศาสตร์ เพื่อใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันหรือเป็นการสร้างนวัตกรรมใหม่ผ่านชิ้นงาน สอดคล้องกับ วิสูตร โพธิ์เงิน [9] ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาสะเต็มศึกษา (STEM Education) มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีบูรณาการในระดับหลักสูตรหรือรายวิชา ซึ่งเนื้อหาสาระในแต่ละเรื่อง

ไม่จำเป็นต้องมีส่วนที่เท่ากัน อาจจะเน้นเรื่องใดเรื่องหนึ่งและบูรณาการวิชาอื่น ๆ ไปพร้อมกัน เพื่อพัฒนาความสามารถ ทักษะ และความคิดาคำตอบหรือปัญหาที่หลากหลาย

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้พัฒนาทักษะทางวิทยาศาสตร์ในทักษะด้านการสังเกต การจำแนกประเภท และการคำนวณ ให้แก่นักเรียน ระดับประถมศึกษา โดยได้ยึดทักษะตามแนวของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ซึ่งผลการศึกษา สอดคล้องกับ ชนิตา โตโสง และนฤมล ภูสิงห์ [10] ได้ศึกษาทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ดวงจันทร์และระบบสุริยะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตาม แนวทางสะเต็มศึกษา พบว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตาม แนวทางสะเต็มศึกษาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์ผ่านการทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญรัตน์ รัตนศิริ [11] ที่ได้ทำการศึกษาการ จัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานสำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนมีการทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ภาพรวมอยู่ในระดับดี และมีพัฒนาการสูงขึ้น

2. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ในข้อ 2 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทุกด้าน โดยเรียงจากด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ และ ด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education ส่งเสริมให้ นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อย่างเป็นขั้นตอน ทั้งการสังเกต การจำแนกประเภทสิ่งต่าง ๆ และการคำนวณ กระตุ้นให้นักเรียนมีการพัฒนาความคิดจากการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ช่วยให้เข้าใจในเนื้อหามากขึ้น อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกการทำงานร่วมกันกับเพื่อน เกิดความรู้สึกสนุกสนาน ทำหาย และมีความสุข ในระหว่างการทำกิจกรรม สอดคล้องกับ จันท์ทิพย์ มีแสงพันธ์ [12] ได้ทำการวิจัยการพัฒนาทักษะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสเต็มผ่านกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจโดยภาพรวมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสเต็มผ่านกระบวนการสืบ เสาะหาความรู้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ รัชฎาภรณ์ จันทรทอง [13] ศึกษาการใช้ STEAM Education พัฒนา ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจการจัดการเรียนรู้โดยใช้สะเต็มศึกษา ในระดับมากที่สุด ทั้งยังสอดคล้องกับ ดารุณี เพ็ญน้อย [14] ที่ทำการวิจัยการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และการสร้างผลงานทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากไปจนถึงมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สรุปข้อเสนอแนะการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์โดยรวมของนักเรียนอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณา แยกทักษะเป็นรายด้านพบว่า ทักษะที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ทักษะการจำแนกประเภท ซึ่งครูควรรักษามาตรฐาน และพัฒนา ทักษะการจำแนกประเภทของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นจุดแข็งที่โดดเด่นของนักเรียน แสดงให้เห็นถึงพื้นฐานที่แข็งแรงของ การเรียนรู้เชิงวิทยาศาสตร์ ครูควรจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น กิจกรรมฝึกจำแนกประเภทสิ่งของ ที่นักเรียนคุ้นเคย พืช สัตว์ วัสดุ อุปกรณ์ กระตุ้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และให้เหตุผลในการจัดประเภทให้ชัดเจนมากขึ้น ส่วนทักษะ ที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือ ทักษะการสังเกต ครูควรส่งเสริมทักษะนี้มากยิ่งขึ้น โดยจัดกิจกรรมที่มีลักษณะกระตุ้นให้นักเรียน ฝึกการสังเกต เช่น การจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนเพื่อสังเกตธรรมชาติ การใช้แว่นขยาย หรืออุปกรณ์ช่วยการสังเกต และ สร้างสถานการณ์ให้นักเรียนได้ฝึกสังเกตความเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ทางวิทยาศาสตร์อย่างต่อเนื่อง โดยหลังจากการ ทำกิจกรรม จะมีแบบบันทึกการสังเกต เพื่อฝึกให้มีความรอบคอบมากยิ่งขึ้น และครูควรให้ข้อเสนอแนะทันทีหลังจากกิจกรรม เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะนี้ได้เร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education ในระดับมากที่สุดคือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับพัฒนาการและความสนใจของผู้เรียน การพัฒนาต่อยอดจึงควรมุ่งเน้นการขยายรูปแบบกิจกรรมการทำงานร่วมกันที่มีโครงสร้างชัดเจนแต่ยืดหยุ่น เช่น การจัดค่าย

วิทยาศาสตร์ในโรงเรียนหรือการจัดตั้งชุมนุม STEAM ที่มีผลงานเป็นรูปธรรม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างทักษะการทำงานเป็นทีมและความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ ส่วนด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ ดังนั้น ครูผู้สอนควรดำเนินการสังเกตและติดตามนักเรียนอย่างใกล้ชิด สํารวจและให้คำแนะนำแก่นักเรียนทุกกลุ่มอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากกิจกรรมดำเนินการในรูปแบบกลุ่มซึ่งใช้ระยะเวลาานาน ทำให้นักเรียนบางส่วนขาดสมาธิหรือไม่ตั้งใจปฏิบัติกิจกรรม ครูจึงควรให้คำเตือนหรือกำชับนักเรียนเป็นระยะ เพื่อให้การจัดกิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลงานสร้างสรรค์ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education ร่วมกับโครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานอย่างเป็นขั้นตอน และสามารถออกแบบสร้างสรรค์ผลงานหรือนวัตกรรมได้

2.2 ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education กับตัวแปรอื่น ๆ เช่น จิตวิทยาศาสตร์ สมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] วิทย์ วิศทเวทย์. ปรัชญาทั่วไป มนุษย์ โลก และความหมายชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์; 2547.
- [2] Poovayanphong P. Effect of process of conducting inquiry learning activities using 7 learning cycle integrated with ICT on science process skills. OJED 2015; 10(2):172-184.
- [3] สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. คู่มือการใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี; 2556.
- [4] กุลิศรา จิตรขญาณิช. การจัดการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2562.
- [5] Chanthong R. The use of STEAM education learning to develop Mattayom Suksa 3 students' creative thinking. Patanasilpa Journal 2019; 3(1):115-129.
- [6] Pholmool J. The development of STEAM integrated learning unit for ninth grade student: case study at Wangtako Community in Champhon Province. KRU Research Journal of Humanities and Social Sciences (Graduate Studies) 2015; 3(2): 1-13.
- [7] Yakman G. STEAM education: An overview of creating a model of integrative education [อินเทอร์เน็ต]. 2008 [เข้าถึงเมื่อ 12 มีนาคม 2568]. เข้าถึงได้จาก: http://www.academia.edu/8113795/STEAM_Education_an_overview_of_creating_a_model_integrative_education.
- [8] เจนจิรา สันติไพบูลย์. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามแนวคิด STEAM ร่วมกับการสอนเชิงผลิตภาพเพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการและความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2560; 46(3):69-85.
- [9] วิสูตร โพธิ์เงิน. STEAM ศิลปะเพื่อเสริมศึกษา: การพัฒนาการรับรู้ความสามารถและแรงบันดาลใจให้เด็ก. Journal of Education Studies 2560; 45(1):320-334.
- [10] ชนิดา โตไธสง และนฤมล ภูสิงห์. การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ดวงจันทร์และระบบสุริยะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา. วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี 2564; 13(38):91-99.
- [11] ธัญญารัตน์ รัตนศิริชัย. การจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา]. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร; 2562.
- [12] จันทรีทิพย์ มีแสงพันธ์. การพัฒนาทักษะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสัมพันธ์ผ่านกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา]. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร; 2562.
- [13] รัชฎาภรณ์ จันทร์ทอง. การใช้ STEAM Education พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสารพัฒนศิลป์วิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม 2562; 3(1):115-119.
- [14] ดารุณี เพ็ญน้อย. การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และการสร้างผลงานทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด STEAM Education [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา]. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร; 2563.

การพัฒนาสื่อดิจิทัลคอนเทนต์บนโซเชียลแพลตฟอร์ม เรื่อง การรู้เท่าทันดิจิทัลของผู้สูงวัย สำหรับฝึกอบรมต้นแบบบุคลากร

Development of Digital Media Content on Social Media Platforms for Enhancing Digital Literacy among the Elderly A Prototype Training Program for Personnel

เกรียงไกร จริยะปัญญา^{1*} จุฑาภรณ์ ชาตินธมาน¹ รัชดาวัลย์ จิตรพรกุลวสิน² และ ถลัชนันท์ ทรัพย์สงวน³
Kriangkrai Jariyapanya^{1*}, Jutaporn Chardnarumarn¹, Ratchadawan Jitpornkulwasin² and Tharatchanan Subsanguan³

¹สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี 76000

²สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์และวิทยาการสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี 76000

³โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี 76000

¹Education Program in Computing, Faculty of Information Technology, Phetchaburi Rajabhat University, Phetchaburi 76000

²Public Health Program, Faculty of Nursing and Allied Health Science, Phetchaburi Rajabhat University, Phetchaburi 76000

³The Demonstration School of Phetchaburi Rajabhat University, Phetchaburi 76000

*To whom correspondence should be addressed. e-mail: Kriangkrai.jar@mail.pbru.ac.th

Received: 6 June 2025, Revised: 18 July 2025, Accepted: 28 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาสื่อดิจิทัลคอนเทนต์บนโซเชียลแพลตฟอร์ม เรื่องการรู้เท่าทันดิจิทัลของผู้สูงวัย สำหรับฝึกอบรมต้นแบบบุคลากร มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อพัฒนาสื่อดิจิทัลคอนเทนต์บนโซเชียลแพลตฟอร์ม เรื่องการรู้เท่าทันดิจิทัลของผู้สูงวัย สำหรับฝึกอบรมต้นแบบบุคลากร 2) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการพัฒนาสื่อดิจิทัลคอนเทนต์บนโซเชียลแพลตฟอร์ม เรื่องการรู้เท่าทันดิจิทัลของผู้สูงวัย สำหรับฝึกอบรมต้นแบบบุคลากร และ 3) เพื่อขยายผลการใช้งานการพัฒนาสื่อดิจิทัลคอนเทนต์บนโซเชียลแพลตฟอร์ม เรื่องการรู้เท่าทันดิจิทัลของผู้สูงวัย สำหรับฝึกอบรมต้นแบบบุคลากร กลุ่มเป้าหมายคือ บุคลากรและอาสาสมัครที่ได้รับวุฒิบัตรด้านการบริหารและดูแลผู้สูงอายุ ที่ทำงานในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบุรีและพื้นที่ใกล้เคียง จำนวน 40 คน ดำเนินการวิจัยในรูปแบบวิจัยเชิงทดลอง (Experimental designs) ที่มีการวัดผลก่อนและหลังการทดลอง (Pretest and posttest experimental design) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบทดสอบก่อนการใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์ (Pre-Test) และหลังการใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์ (Post-Test) และแบบประเมินการยอมรับเทคโนโลยี

ผลการวิจัย พบว่าสื่อดิจิทัลคอนเทนต์ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 ($E1/E2 = 81.25/85.43$) และพบว่ากลุ่มเป้าหมายมีความรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันเทคโนโลยีหลังการอบรม ($\bar{X} = 22.50$, S.D.=1.69) สูงกว่าก่อนการอบรม ($\bar{X} = 16.35$, S.D.=3.64) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รวมถึงได้รับการยอมรับในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D.=0.49) จากกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นบุคลากรและอาสาสมัครที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงวัยในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและใกล้เคียง โดยผลการประเมินสะท้อนให้เห็นว่าสื่อที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และมีศักยภาพในการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันดิจิทัลของผู้สูงวัย ตลอดจนสามารถนำไปใช้ประโยชน์และขยายผลต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : สื่อดิจิทัล, โซเชียลมีเดีย, รู้เท่าทันดิจิทัล, ผู้สูงวัย

Abstract

This research on the development of digital media content on social media platforms for enhancing digital literacy among the elderly: a prototype training program for personnel had three objectives: 1) to develop digital media content on social media platforms for enhancing digital literacy among the elderly for a prototype personnel training program; 2) to evaluate the effectiveness of the developed digital media content on social media platforms for enhancing digital literacy among the elderly for the prototype personnel training program; and 3) to disseminate the use of the developed digital media content on social media platforms for enhancing digital literacy among the elderly for the prototype personnel training program. The target group consisted of 40 personnel and volunteers who received certificates in elderly care and support, working in Mueang Phetchaburi District and the surrounding areas. The research employed an experimental research

design with pretest-posttest measurements. Data were collected using a pretest before using the digital media content, a posttest after using the digital media content, and a technology acceptance evaluation form.

The research findings revealed that the developed digital media content demonstrated efficiency and effectiveness higher than the established criterion of 80/80 ($E1/E2 = 81.25/85.43$). The target group's knowledge regarding digital literacy after training ($M = 22.50$, $S.D. = 1.69$) was significantly higher than before training ($M = 16.35$, $S.D. = 3.64$) at the .01 significance level. Additionally, the content received the highest level of acceptance ($M = 4.62$, $S.D. = 0.49$) from the target group, comprising personnel and volunteers involved in elderly care in Phetchaburi Province and surrounding areas. The evaluation results demonstrated that the developed content effectively met the needs of the target group and had the potential to promote knowledge about digital literacy among the elderly, as well as being applicable and effectively scalable for further dissemination.

Keywords : Digital Content, Social Media, Social Platform, Digital Literacy, Elderly

บทนำ

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็ว ตามข้อมูลจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2567 ประเทศไทยมีประชากรผู้สูงอายุจำนวน 13,450,391 คน คิดเป็นร้อยละ 20.70 ของประชากรทั้งหมด การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในหลายมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการดูแลสุขภาพ เนื่องจากผู้สูงอายุมักประสบปัญหาโรคเรื้อรังและข้อจำกัดทางกายภาพที่เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ยังส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจจากการลดลงของกำลังแรงงาน ตลอดจนความจำเป็นในการพัฒนาระบบสวัสดิการและบริการสุขภาพที่รองรับกลุ่มผู้สูงอายุโดยเฉพาะ

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ความท้าทายสำคัญประการหนึ่งคือการปรับตัวของผู้สูงอายุให้สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและการเข้าถึงบริการที่จำเป็นในยุคดิจิทัล การเรียนรู้การใช้งานสมาร์ตโฟนและอินเทอร์เน็ตจะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเชื่อมต่อกับครอบครัวและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การลดปัญหาความเหงาและการแยกตัวออกจากสังคม [1] อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังขาดทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัล โดยเฉพาะการประเมินข้อมูลและป้องกันภัยคุกคามออนไลน์ ทั้งนี้เนื่องมาจากความเข้าใจเทคโนโลยีพื้นฐานที่จำกัดและการขาดการอบรมที่เหมาะสม [2] ส่งผลให้ผู้สูงอายุในไทยมีความเสี่ยงสูงต่อการถูกหลอกลวงออนไลน์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต การเงิน ครอบครัว และชุมชน

จากปัญหาดังกล่าว การพัฒนาสื่อการเรียนรู้และการฝึกอบรมที่เหมาะสมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อช่วยเสริมสร้างทักษะ เพิ่มความมั่นใจ ลดความกังวล และลดปัญหาการแยกตัวออกจากสังคมของผู้สูงอายุ [3] โดยสื่อดังกล่าวควรออกแบบให้เน้นความเข้าใจง่าย ชัดเจน และเข้าถึงได้สะดวก ด้วยการใช้ภาษาที่เรียบง่าย ภาพประกอบที่ชัดเจน และรูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่าย เช่น วิดีโอหรืออินโฟกราฟิก ซึ่งจะช่วยเพิ่มความมั่นใจ เสริมทักษะดิจิทัล และส่งเสริมความปลอดภัยในการใช้งานเทคโนโลยี [4]

สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว สุริรักษ์ วงษ์ทิพย์ [5] ได้กล่าวถึงบทบาทของเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) ในฐานะกลยุทธ์สำคัญสำหรับการสื่อสารในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะการใช้สื่อวิดีโอในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งไม่เพียงช่วยเพิ่มความน่าสนใจ แต่ยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารข้อมูลและความน่าเชื่อถือของข้อมูล ในทำนองเดียวกัน สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า [6] ชี้ให้เห็นว่าสื่อดิจิทัลที่นำเสนอด้วยรูปแบบอินโฟกราฟิกและวิดีโอสั้นสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้และความเข้าใจของผู้สูงอายุได้อย่างมีนัยสำคัญ

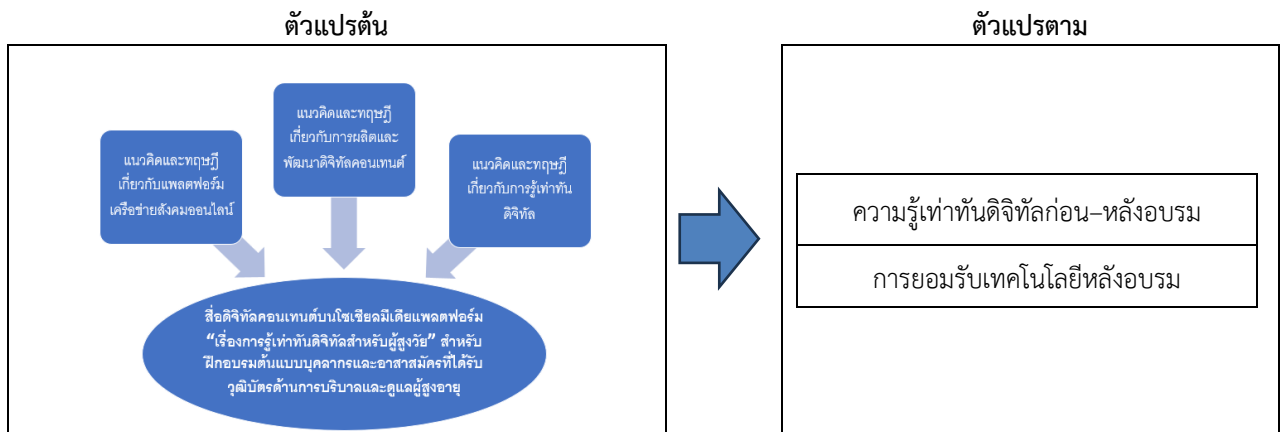
แม้ว่าการพัฒนาสื่อดิจิทัลจะมีความสำคัญ แต่การดำเนินงานไม่สามารถประสบความสำเร็จได้โดยลำพัง ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เช่น หน่วยงานด้านสาธารณสุข สถาบันการศึกษา และองค์กรชุมชน จึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างเครือข่ายสนับสนุนและขยายผลการเรียนรู้ดิจิทัลในกลุ่มผู้สูงอายุ โครงการ "ส่งเสริมความรู้ดิจิทัลเพื่อผู้สูงอายุ" ของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเริ่มดำเนินการในปี 2561 เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการประสานงานระหว่างภาครัฐและเอกชน ในการสร้างสรรค์สื่อและกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ [7]

ดังนั้น การฝึกอบรมบุคลากรและอาสาสมัครที่มีบทบาทในการดูแลผู้สูงอายุให้มีความรู้และทักษะในการใช้สื่อดิจิทัลอย่างเหมาะสมจึงเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมไทย การวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการพัฒนาสื่อดิจิทัลคอนเทนต์บนโซเชียลมีเดียแพลตฟอร์มที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมสำหรับการส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันดิจิทัลในกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อสร้างกลไกการขับเคลื่อนร่วมกับบุคลากรด้านการบริหารในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีแก่ผู้สูงอายุ ให้สามารถใช้ชีวิตในโลกของเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมั่นใจ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อพัฒนาการพัฒนาสื่อดิจิทัลคอนเทนต์บนโซเชียลแพลตฟอร์ม เรื่องการรู้เท่าทันดิจิทัลของผู้สูงวัย สำหรับฝึกอบรมต้นแบบบุคลากร
- 2) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการพัฒนาสื่อดิจิทัลคอนเทนต์บนโซเชียลแพลตฟอร์ม เรื่องการรู้เท่าทันดิจิทัลของผู้สูงวัย สำหรับฝึกอบรมต้นแบบบุคลากร
- 3) เพื่อขยายผลการใช้งานการพัฒนาสื่อดิจิทัลคอนเทนต์บนโซเชียลแพลตฟอร์ม เรื่องการรู้เท่าทันดิจิทัลของผู้สูงวัย สำหรับฝึกอบรมต้นแบบบุคลากร

กรอบแนวคิดการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษากลุ่มตัวอย่างเฉพาะ (Purposive Sampling) ที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด และจำนวนประชากรที่มีคุณลักษณะดังกล่าวไม่สามารถระบุได้อย่างแน่ชัด ดังนั้นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจึงเป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาค้นคว้า โดยเลือกเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกดังนี้ 1) เป็นบุคลากรและอาสาสมัครที่ได้รับวุฒิบัตรด้านการบริหารและดูแลผู้สูงอายุ 2) อาศัยหรือทำงานในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบุรีและพื้นที่ใกล้เคียง 3) มีความพร้อมในการเข้าร่วมโครงการวิจัยจำนวน 40 คน

1.1 เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันดิจิทัลใน 3 ประเด็น คือ 1) การสืบค้นและประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล 2) การทำธุรกรรมด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 3) การใช้งานอย่างถูกต้องปลอดภัย

1.2 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเป็นระยะเวลา 1 ปี คือในปี พ.ศ. 2567 โดยแบ่งเป็นระยะพัฒนาสื่อ ระยะทดลองใช้งาน และระยะประเมินผล

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ สื่อดิจิทัลคอนเทนต์บนโซเชียลแพลตฟอร์มเรื่องการรู้เท่าทันดิจิทัลของผู้สูงวัยสำหรับฝึกอบรมต้นแบบบุคลากร

ตัวแปรตาม คือ ผลประเมินจากความรู้เท่าทันดิจิทัลของกลุ่มเป้าหมายทั้งก่อนและหลังการฝึกอบรม และผลการยอมรับสื่อดิจิทัลคอนเทนต์บนโซเชียลแพลตฟอร์มหลังการฝึกอบรม ของกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. สื่อดิจิทัลคอนเทนต์บนโซเชียลแพลตฟอร์ม เรื่องการรู้เท่าทันดิจิทัลของผู้สูงวัยสำหรับฝึกอบรมต้นแบบบุคลากร จำนวน 5 คลิป
2. แบบทดสอบก่อนและหลังอบรม
3. แบบประเมินการยอมรับเทคโนโลยี

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา ข่าวสาร สิ่งพิมพ์ บทความ รายงานการประชุมสัมมนาทางวิชาการ เว็บไซต์ สื่อออนไลน์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อดิจิทัลคอนเทนต์บนโซเชียลแพลตฟอร์ม เรื่องการรู้เท่าทันดิจิทัลของผู้สูงวัยสำหรับฝึกอบรมต้นแบบบุคลากรทั้งในและต่างประเทศ

2. สร้างสื่อดิจิทัลคอนเทนต์บนโซเชียลแพลตฟอร์ม เรื่องการรู้เท่าทันดิจิทัลของผู้สูงวัยสำหรับฝึกอบรมต้นแบบบุคลากรตามแนวคิดการออกแบบ และตรวจสอบคุณภาพโดยนำสื่อดิจิทัลคอนเทนต์เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ด้าน ด้านคุณภาพของสื่อด้านเนื้อหา รู้เท่าทันดิจิทัล ด้านความเหมาะสมระหว่างเนื้อหากับผู้สูงอายุ เพื่อประเมินคุณภาพและความเหมาะสมของสื่อดิจิทัลคอนเทนต์ที่พัฒนาขึ้น เพื่อให้แน่ใจว่าสื่อดังกล่าวสามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และมีคุณภาพเพียงพอสำหรับการนำไปใช้งานจริง

3. สร้างแบบทดสอบก่อนและหลังอบรม ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยเพื่อวัดระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรู้เท่าทันเทคโนโลยีของกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย จำนวน 25 ข้อ และสำรองในกรณีต้องตัดออก 5 ข้อ รวม 30 ข้อ ตรวจสอบคุณภาพ โดยเสนอผู้เชี่ยวชาญในด้านการรู้เท่าทันเทคโนโลยีทำการประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 3 คน ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา รู้เท่าทันสื่อ จำนวน 1 คน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตสื่อดิจิทัล จำนวน 1 คน และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 1 คน ผ่านดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งมีการประเมินด้านคุณภาพของสื่อเท่ากับ 0.83 ด้านเนื้อหา รู้เท่าทันดิจิทัลเท่ากับ 0.87 และด้านความเหมาะสมระหว่างเนื้อหากับผู้สูงอายุเท่ากับ 0.87 ตามลำดับ

4. สร้างแบบประเมินการยอมรับเทคโนโลยี เพื่อศึกษาคุณลักษณะส่วนบุคคลและระดับของการยอมรับเทคโนโลยี ประกอบด้วยข้อคำถาม 20-30 ข้อ ตรวจสอบคุณภาพ โดยเสนอผู้เชี่ยวชาญในด้านการรู้เท่าทันเทคโนโลยีทำการประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 3 คน ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา รู้เท่าทันสื่อ จำนวน 1 คน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตสื่อดิจิทัล จำนวน 1 คน และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 1 คน ผ่านดัชนีความสอดคล้อง นำแบบประเมินที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองจำนวน 30 คน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha) โดยมีผลการประเมินเฉลี่ยรวมทั้งฉบับอยู่ที่ 0.82

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ มีการดำเนินการดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)
2. ระดับการยอมรับเทคโนโลยีสื่อดิจิทัลคอนเทนต์ วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. ประโยชน์ที่ได้รับและแนวทางในการนำไปขยายผล ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)
4. คะแนนสอบก่อนและหลังการใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์ วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
5. เปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์ วิเคราะห์โดยใช้สถิตินอนพารามेटริกเปรียบเทียบความแตกต่างของประชากร 2 กลุ่มที่มีความสัมพันธ์กัน (Wilcoxon signed-rank test)

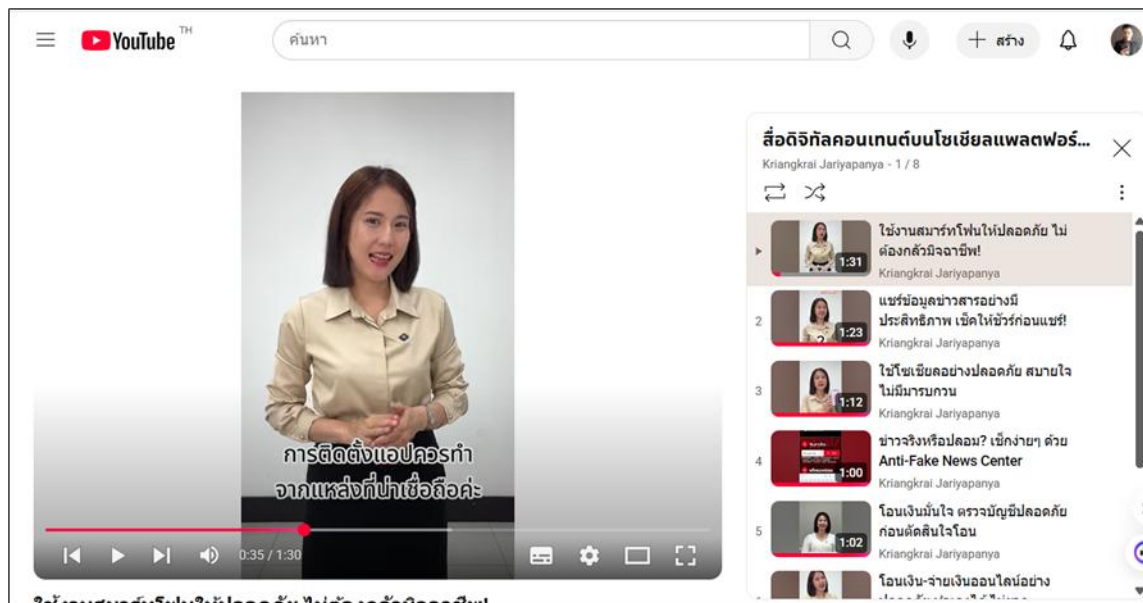
ผลการวิจัย (Results)

1. การพัฒนาสื่อดิจิทัลคอนเทนต์ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา ข่าวสาร สิ่งพิมพ์ บทความ รายงานการประชุมสัมมนาทางวิชาการ เว็บไซต์ สื่อออนไลน์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 สร้างสื่อดิจิทัลคอนเทนต์บนโซเชียลแพลตฟอร์ม เรื่องการรู้เท่าทันดิจิทัลของผู้สูงวัยสำหรับฝึกอบรมต้นแบบบุคลากรตามแนวคิดการออกแบบ และตรวจสอบคุณภาพ

1.3 สร้างแบบทดสอบก่อนและหลังอบรม และตรวจสอบคุณภาพ

รูปที่ 2 ภาพหน้าจอวิดีโอสื่อดิจิทัลคอนเทนต์บนโซเชียลแพลตฟอร์ม เรื่องการรู้เท่าทันดิจิทัลของผู้สูงวัยสำหรับฝึกอบรมต้นแบบ บุคลากร จำนวน 8 คลิป ในรูปแบบชอร์ต (short) บนแพลตฟอร์มยูทูบ (Youtube) เข้าถึงได้จาก <http://bit.ly/483jZHT>

2. ประสิทธิภาพของสื่อดิจิทัลคอนเทนต์บนโซเชียลแพลตฟอร์ม เรื่องการรู้เท่าทันดิจิทัลของผู้สูงวัยสำหรับฝึกอบรมต้นแบบ บุคลากรตามแนวคิดการออกแบบ มีผลการประเมินดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลคะแนนระหว่างอบรม (E1) จากกลุ่มทดลอง (Try Out) สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (E1= 80)

รายการประเมิน	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ
ระหว่างอบรม(E1)	25	20.31	1.98	81.25

N=30

จากตารางที่ 1 พบว่าคะแนนเฉลี่ยระหว่างการอบรม (E1) ของกลุ่มทดลอง (Try Out) จำนวน 30 คน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.31 คะแนน จากคะแนนเต็ม 25 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.25 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.98 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 80 แสดงให้เห็นว่าสื่อดิจิทัลคอนเทนต์ที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ระหว่างกระบวนการอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 2 ผลคะแนนระหว่างอบรม (E2) จากกลุ่มทดลอง (Try Out) สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (E2= 80)

รายการประเมิน	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ
หลังอบรม(E2)	25	21.33	1.05	85.34

N=30

จากตารางที่ 2 พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรม (E2) ของกลุ่มทดลอง (Try Out) จำนวน 30 คน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.33 คะแนน จากคะแนนเต็ม 25 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 85.34 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.05 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 80 แสดงให้เห็นว่าสื่อดิจิทัลคอนเทนต์ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังการอบรมได้อย่างเหมาะสม

ตารางที่ 3 ผลการสรุปค่าคะแนนระหว่างอบรม(E1)กับหลังอบรม(E2) จากกลุ่มทดลอง (Try Out) เทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน (80/80)

รายการประเมิน	ค่าที่ได้	เกณฑ์	ผลการประเมิน
ระหว่างอบรม(E1)/หลังอบรม(E2)	81.24 / 85.32	80 / 80	สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

N=30

จากตารางที่ 3 พบว่าคะแนนระหว่างอบรม (E1) กับหลังอบรม (E2) ที่ได้จากการวิเคราะห์เท่ากับ 81.24/85.32 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 80/80 ตามหลักเกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพของสื่อการเรียนการสอน แสดงให้เห็นว่าสื่อดิจิทัลคอนเทนต์ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งในด้านกระบวนการเรียนรู้ระหว่างอบรมและด้านผลสัมฤทธิ์หลังการอบรม

3. ผลสัมฤทธิ์ของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการอบรมโดยใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์ เรื่องการรู้เท่าทันดิจิทัลของผู้สูงวัย สำหรับฝึกอบรมต้นแบบบุคลากร โดยใช้ค่าสถิติ Wilcoxon signed-rank test มีผลการประเมินดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของคะแนนก่อนและหลังการอบรมโดยใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์ เรื่องการรู้เท่าทันดิจิทัลของผู้สูงวัยสำหรับฝึกอบรมต้นแบบบุคลากร

คะแนน	N	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	Z	P
ก่อนอบรม(Pre-test)	40	25	16.35	3.64	-5.536	** .00
หลังอบรม(Post-test)	40	25	22.50	1.69		

** P < 0.01

จากตารางที่ 4 พบว่าสื่อดิจิทัลคอนเทนต์บนโซเชียลแพลตฟอร์ม เรื่องการรู้เท่าทันดิจิทัลของผู้สูงวัย สำหรับฝึกอบรมต้นแบบบุคลากร จากกลุ่มเป้าหมายจำนวน 40 คน มีคะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรมโดยใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์บนโซเชียลแพลตฟอร์ม (Pre-test) อยู่ที่ 16.35 จากคะแนนเต็ม 25 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมโดยใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์บนโซเชียลแพลตฟอร์ม (Post-test) อยู่ที่ 22.50 จากคะแนนเต็ม 25 วิเคราะห์โดยใช้สถิตินอนพารามตริกเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของคะแนนก่อนและหลังการอบรมโดยใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์ เรื่องการรู้เท่าทันดิจิทัลของผู้สูงวัย สำหรับฝึกอบรมต้นแบบบุคลากร (Wilcoxon signed-rank test) [8],[9] พบว่าค่า Z มีค่า -5.536 โดยกลุ่มเป้าหมายมีความรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันเทคโนโลยีหลังการอบรม ($\bar{x}$ =22.50, S.D.=1.69) สูงกว่าก่อนการอบรม ($\bar{x}$ =16.35, S.D.=3.64) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของสื่อดิจิทัลคอนเทนต์ที่พัฒนาขึ้นในการส่งเสริมความรู้เท่าทันดิจิทัลของผู้สูงวัย ทั้งในด้านกระบวนการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์หลังการอบรม ซึ่งอยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด แสดงให้เห็นว่าสื่อที่ออกแบบอย่างเหมาะสมสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วม การนำเสนอเนื้อหาผ่านภาพ เสียง และวิดีโอ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายและเกิดความมั่นใจในการเรียนรู้ ดังจะเห็นได้จากประสิทธิภาพของสื่อดิจิทัลคอนเทนต์ (E1/E2) ที่มีผลการประเมินประสิทธิภาพของสื่อดิจิทัลคอนเทนต์ที่พัฒนาขึ้นในงานวิจัยนี้ (E1/E2 = 81.25/85.34) สะท้อนถึงความเหมาะสมของเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยสื่อได้รับการออกแบบอย่างพิถีพิถันตามหลักการเรียนรู้สำหรับผู้สูงวัย อาทิ การเน้นความเรียบง่ายในกระบวนการใช้งาน รูปแบบภาพและข้อความที่ชัดเจน และการนำเสนอข้อมูลด้วยตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ เพื่อให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างเข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงหลักการออกแบบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Charness และ Boot [10] ที่ระบุว่าเทคโนโลยีสำหรับผู้สูงวัยควรมีลักษณะที่เรียบง่าย ใช้งานสะดวก และสามารถเข้าถึงได้โดยไม่ซับซ้อน เพื่อช่วยลดความวิตกกังวลของผู้ใช้งาน อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยี ส่งผลให้ผลลัพธ์ที่ดีกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (E1/E2 = 81.25/85.34) ซึ่งให้เห็นว่าสื่อดิจิทัลคอนเทนต์ดังกล่าวสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูง โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดกระบวนการอบรม นอกจากนี้ยังสามารถสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ชัดเจนและสอดคล้องกับเป้าหมายของการฝึกอบรม ผลการประเมินยังสนับสนุนข้อเสนอของ Sayago et al. [11] ที่กล่าวว่าการพัฒนาเทคโนโลยีสำหรับผู้สูงวัยควรมุ่งเน้นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความสนใจในกระบวนการเรียนรู้ ควบคู่ไปกับการออกแบบเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กับการใช้งานจริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งในกรณีนี้ ผู้สูงวัยที่เข้าร่วมการอบรมสามารถนำความรู้ไปปรับใช้กับสถานการณ์จริง เช่น การตรวจสอบข่าวสารออนไลน์ การป้องกันภัยคุกคามดิจิทัล และการใช้งานเทคโนโลยีอย่างปลอดภัยในชีวิตประจำวัน ผลการประเมินประสิทธิภาพของสื่อดิจิทัลคอนเทนต์ที่พัฒนาขึ้นนี้จึงสะท้อนถึงความสำเร็จในการออกแบบและพัฒนาเนื้อหาที่สามารถตอบสนองความต้องการเฉพาะของกลุ่มเป้าหมาย และช่วยยกระดับความสามารถด้านการรู้เท่าทันดิจิทัลในกลุ่มผู้สูงวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ประเด็นที่น่าสนใจจากผลการวิจัย คือ การที่ผู้สูงวัยสามารถพัฒนาความรู้เท่าทันดิจิทัลได้อย่างมีนัยสำคัญภายในระยะเวลาการอบรมที่จำกัด แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของกลุ่มผู้สูงวัยในการเรียนรู้เทคโนโลยี เมื่อได้รับการออกแบบกิจกรรมและสื่อที่เหมาะสมกับบริบทชีวิตจริง เช่น การฝึกแยกแยะข่าวปลอม การใช้แอปพลิเคชันสื่อสารอย่างปลอดภัย และการฝึกทักษะพื้นฐานในการเข้าถึงข้อมูลดิจิทัล ประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวคิดของการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มุ่งให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยสามารถพัฒนาและปรับตัวกับเทคโนโลยีดิจิทัลได้ ซึ่งสะท้อนได้จากประสิทธิผลของสื่อดิจิทัลคอนเทนต์ ที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการอบรม (Pre-test และ Post-test) แสดงให้เห็นว่าความรู้เท่าทันเทคโนโลยีหลังการอบรม ($\bar{x}$ = 22.50 , S.D.=1.69) สูงกว่าก่อนการอบรม ($\bar{x}$ =16.35 , S.D.=3.64) ของกลุ่มเป้าหมายเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งยืนยันถึงประสิทธิผลของสื่อดิจิทัลคอนเทนต์ในการเสริมสร้างความเข้าใจและความรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันดิจิทัลให้กับกลุ่มเป้าหมาย ผลการศึกษานี้สะท้อน

ให้เห็นถึงความสามารถของสื่อในการสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมอบรมประสิทธิผลดังกล่าว สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (Constructivist Learning Theory) ที่ระบุว่า การเรียนรู้ที่มีการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการค้นคว้าและประยุกต์ใช้ความรู้ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืน สื่อดิจิทัลคอนเทนต์ในงานวิจัยนี้ถูกออกแบบให้มีองค์ประกอบที่กระตุ้นการมีส่วนร่วม เช่น การตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นความคิด การจำลองสถานการณ์ และการแนะนำวิธีแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานดิจิทัลในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ผลลัพธ์ที่ได้ยังสะท้อนศักยภาพของการเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัลในยุคปัจจุบัน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการช่วยลดช่องว่างความรู้ด้านดิจิทัลในกลุ่มผู้สูงวัยที่อาจมีข้อจำกัดในการเข้าถึงและใช้งานเทคโนโลยี สอดคล้องกับแนวคิดของ Neil Selwyn [12] ที่ชี้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสามารถทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงความรู้ และการมีส่วนร่วมในสังคม ผลลัพธ์นี้ทำให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาสื่อดิจิทัลที่เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะของกลุ่มเป้าหมาย เช่น ผู้สูงวัยที่ต้องการความรู้เท่าทันดิจิทัล เพื่อช่วยให้พวกเขาสามารถใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลได้อย่างมั่นใจและปลอดภัย สื่อดิจิทัลดังกล่าวไม่เพียงช่วยพัฒนาความรู้เท่านั้น แต่ยังช่วยสร้างความมั่นใจและความพร้อมในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในสังคม

3. นอกจากนี้ การที่ผู้เข้าร่วมมีระดับการยอมรับเทคโนโลยีอยู่ในระดับสูงสุด ยังเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สนับสนุนว่าการออกแบบสื่อและกระบวนการอบรมที่คำนึงถึงข้อจำกัดทางร่างกาย ประสบการณ์ และความถนัดของผู้สูงวัย จะช่วยลดอุปสรรคทางจิตใจและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การยอมรับเทคโนโลยีในลักษณะนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันของผู้สูงวัยได้จริง ซึ่งผลการยอมรับเทคโนโลยีการประเมินระดับการยอมรับเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมา ได้แก่ คุณภาพของสื่อ เนื้อหา การนำเสนอ และประโยชน์ที่ได้รับ พบว่ากลุ่มเป้าหมายมีระดับการยอมรับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.62, S.D. = 0.49$) ในทุกด้าน ซึ่งสะท้อนถึงความเหมาะสมของการออกแบบเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอที่ตอบสนองความต้องการและข้อจำกัดเฉพาะของกลุ่มเป้าหมาย ระดับการยอมรับสูงสุดพบใน คุณภาพของสื่อ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.66, S.D. = 0.48$) โดยกลุ่มเป้าหมายระบุว่าสื่อที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบโจทย์ความต้องการด้านการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้งานสมาร์ตโฟนอย่างปลอดภัย การตรวจสอบข่าวสารออนไลน์ และการป้องกันภัยคุกคามทางดิจิทัล การยอมรับในด้านประโยชน์ที่ได้รับ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.63, S.D. = 0.44$) เช่น การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่เข้าใจง่าย สอดคล้องกับแนวทางการออกแบบสื่อที่เหมาะสมกับผู้สูงวัย โดยคำนึงถึงข้อจำกัดทางร่างกาย เช่น การมองเห็น การได้ยิน และความสามารถในการทำความเข้าใจข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล รองลงมาคือด้านการนำเสนอ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.62, S.D. = 0.49$) และด้านเนื้อหา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.56, S.D. = 0.50$) ตามลำดับ ผลการประเมินการยอมรับยังสนับสนุนแนวคิดของ Fred D Davis [13] ที่ระบุว่า การตัดสินใจยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญสองประการ ได้แก่ Perceived Ease of Use คือความง่ายในการใช้งาน ซึ่งในที่นี้หมายถึงการออกแบบสื่อที่ช่วยลดความซับซ้อนในการเรียนรู้ Perceived Usefulness คือประโยชน์ที่ผู้ใช้งานได้รับจากการใช้งานเทคโนโลยี

จากผลการวิจัย จึงสามารถเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์ เพื่อพัฒนาความรู้เท่าทันดิจิทัลในวงกว้างได้ เช่น การนำรูปแบบการอบรมไปปรับใช้ในศูนย์การเรียนรู้ผู้สูงวัยและพื้นที่ชุมชน เพื่อขยายโอกาสการเข้าถึงข้อมูล เพื่อขยายโอกาสการเข้าถึงความรู้ด้านดิจิทัลอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ยังสามารถพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานด้านเทคโนโลยี เพื่อสร้างระบบสนับสนุนการเรียนรู้ที่ยั่งยืนสำหรับผู้สูงวัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการลดช่องว่างทางดิจิทัลและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงวัยในสังคมยุคดิจิทัลได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการใช้งาน

1. ส่งเสริมการใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์ในศูนย์การเรียนรู้ผู้สูงวัยและพื้นที่ชุมชน เพื่อขยายโอกาสการเข้าถึงข้อมูล
2. พัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติมในหัวข้อที่เกี่ยวข้อง เช่น การป้องกันภัยออนไลน์ การใช้งานแอปพลิเคชันที่ปลอดภัย หรือการจัดการข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ศึกษาประสิทธิภาพของสื่อในกลุ่มเป้าหมายที่มีภูมิหลังทางการศึกษาหรือทักษะการใช้งานเทคโนโลยีที่แตกต่างกัน
2. พัฒนาโมเดลการเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัลที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงวัยในระดับภูมิภาคหรือนานาชาติ เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- [1] กระทรวงมหาดไทย. แนวทางการผลิตเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับการสื่อสารในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย. 2567.
- [2] อัญพิชชา สามารถ. การตกเป็นเหยื่อทางไซเบอร์ของผู้สูงอายุ. [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2565.
- [3] อารีย์ มัยยพงษ์ และเกื้อกุล ตาเย็น. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการเรียนรู้สื่อเทคโนโลยีของผู้สูงอายุในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. 2559.
- [4] พรปภัสสร ปริญชาญกล, กุลธิดา ธรรมวิวัฒน์, กฤษกร ศุทธิโชติเดชา, และณัฐริณี เรื่องเวทมนตร์. (2567). การพัฒนาชุดสื่อดิจิทัลคอนเทนต์บนแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ศูนย์พัฒนาสมรรถนะสากล. วารสารนิเทศสยามปริทัศน์, 2567:23:1: 33-51.
- [5] สุริรักษ์ วงษ์ทิพย์. เครือข่ายสังคมออนไลน์ : กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อดึงดูดผู้บริโภคในยุคดิจิทัล. วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร. 2561; 15:1:21-36.
- [6] สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. ดิจิทัลคอนเทนต์ (Digital Content). เข้าถึงได้จาก http://www.tpso.moc.go.th/sites/default/files/c.dicchithalkhnetht_rev4.pdf. 2561.
- [7] สุกกิก นิลดำ. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศในผู้สูงอายุ. วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศ. 2555: 21-36.
- [8] Klinbumrung, P. Digital literacy among Thai elderly: Challenges and opportunities. Journal of Aging and Innovation. 2020; 5; 2; 45–60.
- [9] Ruangsiiri, T. Online communication behaviors of older adults in Thailand. Asian Journal of Communication. 2020; 30; 4; 375–390.
- [10] Charness Neli, & Walter R. Boot. Aging and Information Technology Use: Potential and Barriers. Current Directions in Psychological Science. 2009;18;5;253-258.
- [11] Sergio Sayago, &Paula Forbes, &Josep Blat. Older people becoming successful ICT learners over time: challenges and strategies through an ethnographical lens. Educational Gerontology, 38, 6.
- [12] Neil Selwyn. (2004). The Information Aged: A Qualitative Study of Older Adults' Use of Information and Communications Technology. Journal of Aging Studies. 2012;18;4;369-384.
- [13] Fred D Davis. Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, and User Acceptance of Information Technology. MIS Quarterly. 1989;13;3;319-339.

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับคุณภาพผู้เรียน ในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

The Relationship between the Participation Management of the School
Administrators and Quality of Learners in School under the Office of
Ratchaburi Primary Education Service Area 2

เอกชัย บุญมีพิพิธ* ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ วัฒนา จินดาววัฒน์ และธนิก คุณเมธีกุล

Akachai Bunmepipit*, Piyanart Boonmepipit, Wattana Jindawat and Thanique Kunameteekul

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก จังหวัดกรุงเทพมหานคร 10220

Faculty of Liberal Arts, Krirk University, Bangkok 10220

*To whom correspondence should be addressed. e-mail: Akachai2499@gmail.com

Received: 27 June 2025, Revised: 15 July 2025, Accepted: 28 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาคุณภาพผู้เรียน 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู จำนวน 325 คน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีความตรงระหว่าง 0.67-1.0 และค่าความเที่ยง เท่ากับ .857 สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการให้ข้อมูลที่ถูกต้องจากทุกคนเพื่อการตัดสินใจ ด้านการกระจายอำนาจและการให้อำนาจตัดสินใจ ด้านความมีอิสระที่จะรับผิดชอบและสามารถดูแลตนเองได้ ตามลำดับ 2) คุณภาพผู้เรียน ทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ และผู้เรียนคิดเป็นตามลำดับ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารการศึกษากับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ทุกคู่ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าความสัมพันธ์กันทางบวกหรือความสัมพันธ์ในลักษณะที่คล้ายตามกันทุกคู่

คำสำคัญ : การบริหารแบบมีส่วนร่วม, คุณภาพผู้เรียน, ราชบุรี

Abstract

This research aims were 1) to study the participatory management of school administrators, 2) to study the quality of students, and 3) to study the relationship between the participation management of the school administrators and the quality of learners in the school under the office of Ratchaburi primary education service area 2. The research samples were 325 administrators and teachers by simple random sampling. The research instrument is a questionnaire was validity between .67-1.0 and reliability was .857. The statistics utilized for data analysis included the arithmetic mean, standard deviation (S.D.), and simple correlation.

The research findings were as follows: 1) The participation management overall and specialized was at a high level. Rank the averages from high to low were providing accurate and update information for those involved in decision, making followed by sharing authority and decision-making and the dependence and responsibility. 2) The quality of learners overall and specialized was at a high level. Rank the averages from high to low were the learners have a good in a behavior, physical health and mental health followed by the students have the desirable virtue, moral and ethical values and the students thinking. 3) The relationship between the participation management of the school administrators and quality of learners in school under the office of Ratchaburi primary education service area 2 were correlated at the significant of .01 with in a positive relationship or a relationship in a way that is amenable to all pairs.

Keywords: Participation Management, Quality of Learners, Ratchaburi

บทนำ

สังคมไทยมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ซึ่งในช่วงห้าทศวรรษที่ผ่านมา อันเป็นผลมาจากวิกฤติเศรษฐกิจที่ทำให้ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีอัตราการว่างงานสูงขึ้นระดับใหม่ของโลกทั้งในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติที่มาพร้อมกับโลกาภิวัตน์ ได้สร้างความรุนแรงในการแข่งขัน มีความจำเป็นที่ต้องเสริมสร้างฐานความรู้ที่เข้มแข็งให้กับประเทศ เพื่อความสามารถในการปรับตัวรู้เท่าทันไม่ให้เกิดอยู่ในฐานะผู้เสียเปรียบ ในขณะที่หลายอย่างพัฒนาขึ้นแต่สิ่งที่สวนทางคือคุณภาพการศึกษาของประชากรไทยโดยเฉลี่ยต่ำลง และมีมาตรฐานค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับอีกหลายประเทศในระดับเดียวกัน สาเหตุมาจากการศึกษาขาดเอกภาพ ด้านนโยบายสถานศึกษา ขาดอิสระและความคล่องตัวในการบริหารจัดการ ขาดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ชุมชน สถาบันทางสังคม [1] ด้วยสาเหตุดังกล่าวหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบการศึกษาและนักวิชาการหลายท่าน จึงมีแนวคิดที่จะปฏิรูประบบการศึกษาของไทยเพื่อให้พัฒนาได้ทัดเทียมกับประเทศต่าง ๆ และยังเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดวิสัยทัศน์ คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายด้านอย่าง ไม่ว่าจะเป็นตัวผู้เรียนเองสติปัญญา ร่างกายความสัมพันธ์ในครอบครัวสังคมวัฒนธรรม ฯลฯ โรงเรียนมีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนโดยการจัดกิจกรรม และกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเป้าหมาย โดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องออกแบบกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้โดยคำนึงถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนของผู้เรียน (ทั้งปัจจัยด้านสติปัญญาและปัจจัยที่มีได้เกี่ยวกับสติปัญญา) และต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องตามแนวทางที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา [2] มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตราที่ 41 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับ ตามความพร้อมความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น และในมาตรา 42 กล่าวว่าให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐาน จากรายงานการสังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ.2554-2558) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน บทสรุปสำหรับผู้บริหาร ตอนที่ 2 สรุปผลการสังเคราะห์ข้อเสนอแนะของสถานศึกษา มาตรฐานที่ 4 การประกันคุณภาพภายในพบว่า มีข้อเสนอแนะว่าสถานศึกษาควรส่งเสริมระบบการประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สถานศึกษาควรประเมินคุณภาพภายในทุกมาตรฐานตามสภาพจริงอย่างสม่ำเสมอด้วยเครื่องมือที่มีคุณภาพ [3] เสนอผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ของสถานศึกษาของไทย มีผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสามของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ประถมศึกษา-มัธยมศึกษา) มีสถานศึกษาระดับขั้นพื้นฐานเข้ารับการประเมินจำนวนทั้งหมด 437 แห่ง ได้รับการรับรอง 426 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 97.48 และไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินจำนวน 11 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 2.52 สถานศึกษาที่ไม่ได้รับการรับรองเนื่องจากมีผลการประเมินตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอยู่ในระดับพอใช้ จากผลการประเมินผู้บริหารและหน่วยงานต้นสังกัดควรเร่งดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและที่สำคัญ คือ ควรปรับปรุงระบบการประกันคุณภาพภายในให้มีประสิทธิภาพและนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็กที่ไม่ได้รับการรับรองคุณภาพ

จากสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับสถานศึกษารวมถึงหน่วยงานในการวางแผนพัฒนาส่งเสริมปรับปรุงแก้ไขกระบวนการดำเนินงานให้สอดคล้อง เพื่อยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2
2. เพื่อศึกษาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,897 คน

2. กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหาร และครู จำนวน 400 คน ได้จากการเปิดตารางขนาดตัวอย่าง [4] และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายเพื่อกำหนดผู้ตอบแบบสอบถาม

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ประกอบด้วย 6 ด้าน ของกระทรวงศึกษาธิการ [1] ประกอบด้วย

1. การกระจายอำนาจและการให้อำนาจในการตัดสินใจ
2. ความไว้วางใจต่อกัน
3. การร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และร่วมรับผิดชอบดำเนินการ
4. ความมีอิสระที่จะรับผิดชอบและสามารถดูแลตนเองได้
5. ความผูกพันต่อกันและรู้สึกเป็นเจ้าของหน่วยงานร่วมกัน
6. การให้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนและทันสมัยต่อทุกคนที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณภาพของผู้เรียน จำนวน 5 ด้านของสำนักรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา [5] ประกอบด้วย

1. ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์
2. ผู้เรียนมีสุขนิสัยสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี
3. ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน
4. ผู้เรียนคิดเป็น
5. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตร

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ กับคุณภาพผู้เรียนตามเกณฑ์สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 จำนวน 1 ฉบับ โดยมี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ คือ เพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่งหน้าที่การงาน

ตอนที่ 2 ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 33 ข้อ

ตอนที่ 3 คุณภาพผู้เรียนตามเกณฑ์การรับรองของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) จำนวน 30 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ (Check list) ส่วนตอนที่ 2 และตอนที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า โดยกำหนดเป็นระดับและเกณฑ์กำหนดน้ำหนักคะแนนและมาตราส่วนประมาณค่า 5 อันดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความตรงและเชื่อมั่น แล้วจัดส่งทางไปรษณีย์ให้กับผู้บริหารโรงเรียนเพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ผู้บริหารและครูของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามโดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง ได้กลับคืนสภาพสมบูรณ์จำนวน 325 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 81.25

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ดังนี้

1. วิเคราะห์สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คำนวณหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. วิเคราะห์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. วิเคราะห์คุณภาพผู้เรียน โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยนำผลการวิเคราะห์ที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ของเบส

4. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารกับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2 พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

(n=325)				
การบริหารแบบมีส่วนร่วม (X)	$\bar{x}$	S.D	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านการกระจายอำนาจและการให้อำนาจตัดสินใจ	4.21	.31	มาก	2
2. ด้านความไว้วางใจ	4.09	.22	มาก	5
3. ด้านการร่วมมือกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมาย/ร่วมรับผิดชอบ	4.20	.33	มาก	3
4. ด้านความมีอิสระที่จะรับผิดชอบและสามารถดูแลตนเองได้	3.95	.33	มาก	6
5. ด้านความผูกพันต่อกันและรู้สึกเป็นเจ้าของหน่วยงานร่วมกัน	4.15	.30	มาก	4
6. ด้านการให้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนเพื่อการตัดสินใจ	4.25	.34	มาก	1
รวมเฉลี่ย	4.14	.31	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.14$, S.D.=.31) เมื่อจำแนกรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการให้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนเพื่อการตัดสินใจ ($\bar{x} = 4.25$, S.D.=.34) ด้านการกระจายอำนาจและการให้อำนาจตัดสินใจ ($\bar{x} = 4.21$, S.D.=.31) ด้านการร่วมมือกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมาย/ร่วมรับผิดชอบ ($\bar{x} = 4.20$, S.D.=.33) ด้านความผูกพันต่อกันและรู้สึกเป็นเจ้าของหน่วยงานร่วมกัน ($\bar{x} = 4.15$, S.D.=.30) ด้านความไว้วางใจ ($\bar{x} = 4.09$, S.D.=.20) ด้านความมีอิสระที่จะรับผิดชอบและสามารถดูแลตนเองได้ ($\bar{x} = 3.95$, S.D.=.33)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

(n=325)				
คุณภาพผู้เรียน (Y)	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์	4.18	.27	มาก	2
2. ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี	4.27	.29	มาก	1
3. ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน	4.07	.21	มาก	3
4. ผู้เรียนคิดเป็น	3.64	.34	มาก	5
5. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตร	3.85	.22	มาก	4
รวมเฉลี่ย	4.00	.26	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า คุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.00$, S.D.=.26) เมื่อจำแนกรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี ($\bar{x} = 4.27$, S.D.=.29) ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ($\bar{x} = 4.18$, S.D.=.27) ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ($\bar{x} = 4.07$, S.D.=.21) ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตร ($\bar{x} = 3.85$, S.D.=.22) ผู้เรียนคิดเป็น ($\bar{x} = 3.64$, S.D.=.34)

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

ตัวแปร	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	Y _{tot}
X ₁	.809**	.867**	.805**	.826**	.826**	.878**
X ₂	.812**	.861**	.812**	.774**	.806**	.863**
X ₃	.780**	.859**	.800**	.801**	.774**	.853**
X ₄	.770**	.857**	.814**	.758**	.801**	.849**
X ₅	.791**	.825**	.721**	.804**	.779**	.834**
X ₆	.839**	.830**	.725**	.829**	.809**	.856**
X _{tot}	.823**	.872**	.785**	.642**	.820**	.876**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ทุกคู่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ($r_{xy} = .876^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าความสัมพันธ์กันในทุกทิศทางหรือความสัมพันธ์ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันทุกคู่

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารและครู การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่าในสภาพการบริหารโรงเรียนในปัจจุบันผู้บริหารมักเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การวางแผน รวมทั้งส่งเสริม พัฒนาครู ให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะในการจัดการเรียนการสอน และรายงานผลการดำเนินการร่วมกันด้วยการประชุมร่วมกันทุกภาคเรียน จึงทำให้ผู้บริหาร ครู ได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งสถานศึกษากำหนดให้มีกระบวนการนิเทศภายใน จึงทำให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของผู้บริหาร จึงพบว่าผลการวิจัยอยู่ในระดับมาก ดังกล่าว เพื่อให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการไปอย่างเป็นระบบระเบียบและประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการในทุก ๆ ด้าน ทำให้ครูผู้สอนมีความพึงพอใจมากขึ้นกับการมีส่วนร่วมและการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอนวัณน์ ทศบุตร [4] เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร สถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาและ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการศึกษการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการได้ผลประโยชน์ 2) ผลการศึกษการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีเป้าหมายเดียวกัน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสื่อสารสองทาง 3) ผลการศึกษความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกและสอดคล้องกับงานวิจัยของ ครองคน บำรุงเวช [6] เรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารกับความเพลินในงานของครูในโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา 2) ความเพลินในงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารกับความเพลินในงานของครู ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเมื่อพิจารณาภาพรวมและรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปหาน้อย

ได้ดังนี้ ด้านการร่วมทำ ด้านร่วมปรับปรุงวิธีการทำงานใหม่ ด้านร่วมยอมรับในผลการประเมิน ด้านร่วมประเมินผลงาน และด้านการร่วมคิด 2) ความเพลินในงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาตามรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน โดย เรียงลำดับตามค่ามัธยฐานและควมผิดปกติจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ความเบิกบานใจในการทำงาน และแรงจูงใจภายในที่เกี่ยวข้องกับการทำงานอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน ได้แก่ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับงาน 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารกับความเพลินในงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะคล้อยตามกัน

2. คุณภาพผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่าคุณภาพผู้เรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจของสถานศึกษา และวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาไว้อย่างชัดเจน พัฒนาระบบการบริหารและการจัดการคุณภาพได้ตามมาตรฐานการศึกษา พัฒนาวិชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรของสถานศึกษามี การติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล การปฏิบัติงานของครู และปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการรับฟังคำแนะนำหรือข้อควรปรับปรุงจากฝ่ายวิชาการ ฝ่ายงานต่าง ๆ ในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาปรับปรุง กระบวนการบริหาร และการจัดการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนกร วชิระนิธิกุล [7] เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อ 1) ศึกษาาระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ และ 3) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ และคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษา ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านหลักสูตร ปัจจัยด้านทรัพยากรทางการศึกษา และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนกับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ มีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ปัจจัยด้านทรัพยากรทางการศึกษา ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษา ปัจจัยด้านหลักสูตร และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ร่วมกันพยากรณ์คุณภาพผู้เรียนได้ร้อยละ 76.60 และสอดคล้องกับงานวิจัยของพงษ์ศักดิ์ ศิริโอภาและคณะ [8] เรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของสถานศึกษาเอกชน ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสถานศึกษาเอกชน 2) เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคไทยแลนด์ 4.0 สถานศึกษาเอกชนระดับประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านคนคืออยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านคนเก่งและคนมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบการบริหารแบบมีส่วนร่วม เมื่อจำแนกตามอายุตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงานพบว่า มีระดับ พบว่า มีระดับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยรวม ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 3) ผู้ให้สัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะ คือ ผู้บริหารและครูนั้นมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการที่จะนำพาสถานศึกษาให้มุ่งสู่ความสำเร็จทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพตามมาตรฐานผู้เรียนมาปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม บรรลุวัตถุประสงค์ และเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาสอดคล้องกับงานวิจัยของพงศกร โมงขุนทด [9] เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่า ปัจจัยด้านผู้บริหาร สถานศึกษา ด้านครูผู้สอน ด้านหลักสูตร ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของวิชัย วงษ์ใหญ่ [10] ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตร และการเรียนรู้ Innovative Leaders Centre of Curriculum and Learning: LCCL เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนที่สำคัญ คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ตลอดจนคุณลักษณะและความสามารถของครู ได้แก่ 1) รักผู้เรียน 2) รักการสอน 3) มีความรู้ 4) มีวิธีการสอน 5) มีวิธีการประเมินผล 6) ดูแลช่วยเหลือผู้เรียน และ 7) มีความยุติธรรม ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูได้มีการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการนำกระบวนการที่หลากหลายมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างทักษะทางการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างยิ่งขึ้น จากกระบวนการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนของครู อีกทั้งครูมีการตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน โดยใช้เครื่องมือและวิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ มีการนำเสนอนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น

ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สามารถทำให้พัฒนาการทางด้านสติและปัญญาของผู้เรียนมีการพัฒนามากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพงษ์ศักดิ์ ศิริโอภา [11] เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของพงศกร โมงขุนทดและคณะ [12] เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารการศึกษากับคุณภาพผู้เรียนตามเกณฑ์ของ สมศ.ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 พบว่า การบริหารตามหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ในภาพรวม (Y_{tot}) กับคุณภาพผู้เรียนตามเกณฑ์ของ สมศ.ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 (X_{tot}) มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าความสัมพันธ์กันในทางบวกหรือมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้อยตามกัน (r_{xy}) เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า การบริหารตามหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารการศึกษากับของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 มีความสัมพันธ์กันทางบวกทุกคู่กับคุณภาพผู้เรียนตามเกณฑ์ของ สมศ.ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะการบริหารที่ดีย่อมส่งผลให้ระบบการทำงานดี ผู้ปฏิบัติงานมีความสุข ผู้เรียนมีความสุข จึงมีแนวโน้มการพัฒนาในทางที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนกร วชิระนิธิกุล [7] เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาาระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ และคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษา ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านหลักสูตร ปัจจัยด้านทรัพยากรทางการศึกษา และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนกับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ มีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของอำนาจ บุญประเสริฐ [13] เรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ระดับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมประเมินผลด้านการกระจายอำนาจตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และด้านการตั้งเป้าหมายองค์กรร่วมกัน 2) คุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ด้านความสามารถในการอ่าน ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา ด้านความสามารถในการสื่อสาร ด้านความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้านความสามารถในการคิดคำนวณ และด้านความสามารถในการเขียน 3) การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง ($r_{xy} = .742$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ครู สามารถนำผลการวิจัยไปศึกษา เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาผู้เรียน ใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาผู้เรียนให้มีมาตรฐานตามที่หลักสูตรกำหนด
2. ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา สามารถนำผลการวิจัยไปศึกษา เพื่อพัฒนาต่อยอดในการหาแนวทางในการบริหารสถานศึกษาที่มุ่งเน้นในการพัฒนาผู้เรียน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา
2. ควรทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ทางดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- [1] กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 (2545) ฉบับที่ 3 (2553) และฉบับที่ 4 (2562). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. 2562.
- [2] กระทรวงศึกษาธิการ. แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 –2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2559.
- [3] สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2561 ของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับปรับปรุงตามงบประมาณที่ได้รับจัดสรร). กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท. (อัสสัณหา). 2560.
- [4] อนุวัฒน์ ทศบุตร. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร สถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2. การค้นคว้าอิสระ สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยนเรศวร. 2565.
- [5] สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.). คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ. 2557.
- [6] ครองคน บำรุงเวช. การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารกับความเพลินในงานของครูในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษ ภาควิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร. 2566.
- [7] ธนกร วชิระนิธิกุล. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ. วารสารนวัตกรรมการบริหารการศึกษา. 2566,2,4,28-41.
- [8] พงษ์ศักดิ์ ศิริโอภา และคณะ. แนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. Journal of MCU Ubon Review,2564,2,107-122.
- [9] พงศกร โมงขุนทด. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2560.
- [10] วิชัย วงษ์ใหญ่. สืบค้นเมื่อ 17 กรกฎาคม 2561, จาก www.curriculumandlearning.com/upload/สืบเสาะหลักทางการศึกษา_1415863493.pdf. 2561.
- [11] พงษ์ศักดิ์ ศิริโอภา, พงษ์นิย มั่งคั่ง, และ อังคณา กลุณชาติ. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1. วารสารบัณฑิตวิจัย 2564,1,107-122.
- [12] พงศกร โมงขุนทด, สุทธิวรรณ ตันติธนาวงศ์, ศศิธร บัวทอง. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 6. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2560.
- [13] อำนาจ บุญประเสริฐ. การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2. Journal of MCU Nakhondhat, 2565,6,2875–2894.

การพัฒนาทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภทโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

The Development of Observation and Classification Skills Using Cooperative Learning by Jigsaw Technique with 5E Learning Management of Primary 1 (Grade 1) Students

ถัสนันท์ ทรัพย์สงวน^{1*} ธรรมธัช กนกอุดม¹ ปันณธร ภูผา¹ และมาเรียม นิลพันธุ์²

Tharatchanan Subsanguan^{1*}, Thammathat Kanokudom¹, Punpathorn Phupha¹ and Maream Nillapun²

¹หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม 73000

²ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม 73000

¹Master of Education Program in Curriculum and Instruction Faculty of Education, Silpakorn University, Nakhon Pathom 73000

²Department of Curriculum and Teaching Methods Faculty of Education, Silpakorn University, Nakhon Pathom 73000

*To whom correspondence should be addressed. e-mail: tharatchanan.sub@mail.pbru.ac.th

Received: 28 June 2025, Revised: 19 July 2025, Accepted: 29 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภทของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการเรียนรู้แบบ 5E และ 2) ศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการเรียนรู้แบบ 5E กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จำนวน 25 คน ที่ศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการเรียนรู้แบบ 5E 2) แบบประเมินทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภท และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการเรียนรู้แบบ 5E เป็นการวิจัยเชิงทดลอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent)

ผลการวิจัย พบว่า 1) ทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภทหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการเรียนรู้แบบ 5E สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการเรียนรู้แบบ 5E โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ การจัดการเรียนรู้แบบ 5E ทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภท

Abstract

The purposes of this research were 1) to compare students' observation and classification skills before and after learning through cooperative learning by the Jigsaw technique with 5E learning management, and 2) to study students' satisfaction level after learning through cooperative learning by the Jigsaw technique with 5E learning management. The sample consisted of 25 primary 1 (grade 1) students at the Demonstration School of Phetchaburi Rajabhat University who were studying in the second semester of the 2024 academic year, selected by cluster random sampling. The research instruments included 1) science learning management plans using cooperative learning by the Jigsaw technique with 5E learning management, 2) an assessment of observation and classification skills, and 3) a satisfaction questionnaire on cooperative learning by the Jigsaw technique with 5E learning management. The experimental research data were analyzed using mean ($\bar{x}$), standard deviation (S.D.), and dependent t-test. The research findings showed that 1) students' observation and classification skills after learning through cooperative learning by Jigsaw technique with 5E learning management were significantly higher than before learning at the .05 level, and 2) students' overall satisfaction with cooperative learning by Jigsaw technique with 5E learning management was at a high level.

Keywords: Cooperative Learning by Jigsaw Technique, 5E Learning, Observation and Classification Skills

บทนำ

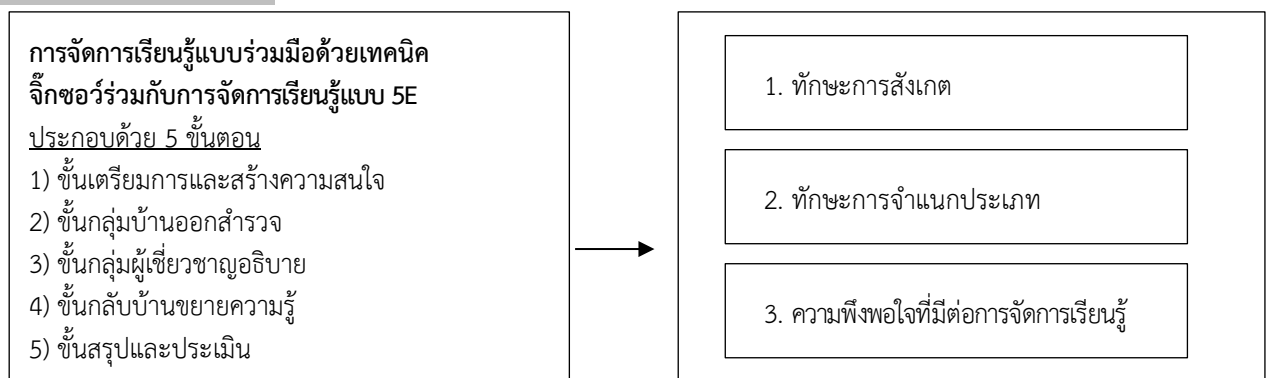
ในศตวรรษที่ 21 ทักษะทางวิทยาศาสตร์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภท ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของช่วงวัยที่เริ่มต้นพัฒนากระบวนการคิดเชิงวิทยาศาสตร์ เนื่องจากเป็นทักษะที่ต้องทำความเข้าใจธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาในระดับที่สูงขึ้น [1]

ผลการประเมินระดับนานาชาติของประเทศไทยในปี 2022 ทั้งจากโครงการ PISA และ TIMSS สะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนไทยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยสากล โดยใน PISA 2022 ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 58 จาก 81 ประเทศ และมีคะแนนลดลงจากครั้งก่อน 4% [2] นอกจากนี้ TIMSS 2015 ยังระบุว่าคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนไทยในวิชาวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าค่ากลางที่ 500 คะแนน โดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับ 1 หรือระดับต่ำ คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 400-474 คะแนน [1] ทำให้เห็นว่าผู้เรียนยังขาดทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภท ซึ่งปัญหาที่พบมาจากนักเรียนไม่สามารถเชื่อมโยงลักษณะของวัตถุหรือสิ่งมีชีวิตกับคุณลักษณะที่เป็นตัวแปรสำคัญได้ เช่น นักเรียนไม่สามารถแยกแยะสี รูปร่าง ขนาด หรือพื้นผิวของวัตถุต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน หรือนักเรียนยังขาดทักษะในการจัดกลุ่มสิ่งของตามลักษณะที่คล้ายกัน เป็นต้น ถือเป็นอุปสรรคสำคัญในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในระดับที่สูงขึ้น [3]

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ (Jigsaw) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีความรู้หรือระดับความสามารถต่างกัน ได้มาร่วมมือกันในการเรียนรู้เป็นกลุ่มด้วยความตั้งใจและรับผิดชอบในบทบาทของตนเอง ซึ่งเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันผ่านการทำงานเป็นทีม ส่งผลให้เกิดพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยมีขั้นตอนหลัก คือ 1) การแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย 2) การกำหนดหัวข้อให้แต่ละสมาชิกของกลุ่มศึกษา 3) การแลกเปลี่ยนข้อมูลภายในกลุ่ม และ 4) การนำเสนอเนื้อหาที่เรียนรู้กลับไปยังกลุ่มเดิมเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน [4] ส่วนการจัดการเรียนรู้แบบ 5E เป็นแนวทางที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าสามารถส่งเสริมทักษะทางวิทยาศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยประกอบด้วยการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน 1) ขั้นกระตุ้นความสนใจ (Engage) 2) ขั้นสำรวจและค้นหา (Explore) 3) ขั้นอธิบายและแลกเปลี่ยนแนวคิดที่ค้น (Explain) 4) ขั้นขยายความรู้ (Elaborate) และ 5) ขั้นประเมินผล (Evaluate) [5] แนวทางนี้ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ และสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ

การบูรณาการเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E จึงคาดว่าจะเป็แนวทางที่มีศักยภาพในการพัฒนาทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภทของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เนื่องจากเทคนิคจิ๊กซอว์จะช่วยในกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการมีส่วนร่วมผ่านการทำงานเป็นทีม ทำให้นักเรียนได้ร่วมกันคิดวิเคราะห์หาคำตอบ ซึ่งมีความสำคัญที่ทำให้เกิดทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภท ส่วนการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ ทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้นและจดจำได้นานกว่าการท่องจำ เมื่อบูรณาการเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E นักเรียนจะสามารถคิดวิเคราะห์และจดจำกระบวนการการสังเกตและการจำแนกประเภทได้ เสริมสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนนำไปสู่การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ในระดับที่สูงขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภทของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการเรียนรู้แบบ 5E
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการเรียนรู้แบบ 5E

สมมติฐานการวิจัย

ทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภทของนักเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการเรียนรู้แบบ 5E หลังจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนจัดการเรียนรู้

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ห้อง ป.1/1 และ ป.1/2 จำนวน 52 คน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ที่ศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ซึ่งทางโรงเรียนจัดนักเรียนแต่ละห้องในลักษณะคละความสามารถ

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/2 จำนวน 25 คน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ที่ศึกษาภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ด้วยการใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

2. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ใช้ระยะเวลาในการศึกษาจำนวน 2 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง รวม 6 ชั่วโมง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภทโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยมีแบบแผนการวิจัยเชิงทดลองขั้นพื้นฐาน (Pre- Experimental Design) แบบกลุ่มเดียวสอบก่อนและหลัง (The One Group Pretest - Posttest Design) ดังนี้

T ₁	X	T ₂
----------------	---	----------------

สัญลักษณ์ที่ใช้ในรูปแบบการวิจัย

T₁ หมายถึง การประเมินทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภทก่อนการจัดการเรียนรู้

X หมายถึง การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E

T₂ หมายถึง การประเมินทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภทหลังการจัดการเรียนรู้

มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การศึกษางานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องตามหัวข้อ ดังนี้ 1) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) และหลักสูตรสถานศึกษา 2) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ 3) การจัดการเรียนรู้แบบ 5E 4) ทักษะการสังเกต 5) ทักษะการจำแนกประเภท 6) การสร้างเครื่องมือต่าง ๆ 7) แนวทางและเกณฑ์การประเมินทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภท และ 8) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย 3 เครื่องมือ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ 2) แบบประเมินทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภท และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือใช้ในการวิจัย ดังนี้

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง หิน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการเรียนรู้แบบ 5E จำนวน 1 แผน ระยะเวลา 6 ชั่วโมง โดยมีขั้นตอนการสร้าง คือ วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ว 3.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 รายวิชาวิทยาศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและการวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการเรียนรู้แบบ 5E จากนั้นได้ดำเนินการสร้างแผนการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง หิน โดยประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการและสร้างความสนใจ โดยนักเรียนดูวิดีโอเกี่ยวกับการเกิดหินและหินชนิดต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นความสนใจและร่วมกันตอบคำถามในประเด็นต่าง ๆ 2) ขั้นกลุ่มบ้านออกสำรวจ ครูจัดกลุ่มนักเรียนกลุ่มบ้านโดยคละความสามารถ เก่ง: ปานกลาง: อ่อน สัดส่วน 1:3:1 ซึ่งพิจารณาจาก

คะแนนรายวิชาวิทยาศาสตร์ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จากนั้นครูแบ่งเนื้อหาย่อยให้สมาชิกกลุ่มคนละ 1 หัวข้อ และให้สมาชิกในกลุ่มบ้านแยกเข้ากลุ่มใหม่ตามหัวข้อย่อยที่ได้กับสมาชิกกลุ่มอื่นที่ได้รับมอบหมายในหัวข้อเดียวกัน เรียกว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 3) ชั้นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญอธิบาย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญร่วมกันศึกษาเนื้อหาและร่วมกันอภิปรายหาคำตอบตามประเด็นที่ครูกำหนด 4) ชั้นกลับบ้านขยายความรู้ นักเรียนในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญกลับเข้ากลุ่มบ้าน จากนั้นร่วมกันอภิปรายผลและร่วมกันทำแบบฝึกหัด เรื่อง การจำแนกประเภทหิน และ 5) ชั้นสรุปและประเมิน นักเรียนและครูร่วมกันสรุปความรู้ จากนั้นนักเรียนแต่ละคนทำแบบทดสอบหลังเรียน ครูตรวจแบบทดสอบเป็นรายบุคคลจากนั้นนำคะแนนมารวมเป็นคะแนนกลุ่ม และมอบรางวัลให้กลุ่มที่ได้รับคะแนนรวมสูงสุดจากนั้นนำไปแผนการจัดการเรียนรู้เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง และปรับปรุง แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 แสดงว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีคุณภาพ สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้

2.2 แบบประเมินทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภท ซึ่งมีลักษณะเป็นใบงาน แบบเติมคำตอบ จำนวน 5 ข้อ ประเมินโดยใช้เกณฑ์การประเมินที่ให้คะแนนประเมินแบบ Rubric Score 3 ระดับ (3 คะแนน 2 คะแนน และ 1 คะแนน) ประกอบด้วยประเด็นการประเมิน 7 ประเด็น โดยแบ่งเป็นทักษะการสังเกต 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การระบุสี 2) การระบุรูปร่าง 3) การระบุรูปทรง และ 4) การระบุเนื้อหิน และทักษะการจำแนก 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การจำแนกหิน 2) การเลือกเกณฑ์ และ 3) การให้เหตุผล มีขั้นตอนการสร้างแบบประเมินทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภทและเกณฑ์การให้คะแนน คือ วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ 3.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสโธมมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและการวิจัยที่เกี่ยวกับแบบประเมิน จากนั้นดำเนินการสร้างแบบประเมิน และนำไปเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง และปรับปรุง แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 แสดงว่าแบบประเมินทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภทที่สร้างขึ้นมีคุณภาพ สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอร์่วมกับการเรียนรู้แบบ 5E เป็นแบบประเมินโดยใช้มาตราวัดระดับ 3 ระดับ ได้แก่ มาก ปานกลาง และน้อย ครอบคลุม 1) ด้านเนื้อหาวิชา 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 3) ด้านครูผู้สอน โดยมีวิธีการสร้าง คือ ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับวิธีการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจ จากนั้นดำเนินการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ และนำไปเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง และปรับปรุง แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 แสดงว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสอนด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอร์่วมกับการเรียนรู้แบบ 5E เพื่อพัฒนาทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภทของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น จำนวน 1 แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นระยะเวลา 6 ชั่วโมง

3.1 ประเมินทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภทก่อนเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบประเมินทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภท ซึ่งเป็นใบงานแบบเติมคำตอบ ประเมินโดยใช้เกณฑ์การประเมินแบบ Rubric Score เป็นเวลา 1 ชั่วโมง

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการสอนด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอร์่วมกับการเรียนรู้แบบ 5E ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น จำนวน 1 แผน ใช้เวลา 6 ชั่วโมง ซึ่งได้ดำเนินการตามขั้นตอนการสอนทั้ง 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการและสร้างความสนใจ นักเรียนดูวิดีโอเกี่ยวกับการเกิดหินและหินชนิดต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นความสนใจและร่วมกันตอบคำถามในประเด็นต่าง ๆ 2) ชั้นกลุ่มบ้านออกสำรวจ ครูจัดกลุ่มนักเรียนกลุ่มบ้านโดยคละความสามารถ เก่ง: ปานกลาง: อ่อนตามคะแนนรายวิชาวิทยาศาสตร์ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2567 สัดส่วน 1:3:1 จากนั้นครูแบ่งเนื้อหาย่อยให้สมาชิกกลุ่มคนละ 1 หัวข้อ จากนั้นสมาชิกในกลุ่มบ้านแยกเข้ากลุ่มใหม่ตามหัวข้อย่อยที่ได้กับสมาชิกกลุ่มอื่นที่ได้รับมอบหมายในหัวข้อเดียวกัน เรียกว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 3) ชั้นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญอธิบาย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญร่วมกันศึกษาเนื้อหาและร่วมกันอภิปรายหาคำตอบตามประเด็นที่ครูกำหนด 4) ชั้นกลับบ้านขยายความรู้ นักเรียนในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญกลับเข้ากลุ่มบ้าน จากนั้นร่วมกันอภิปรายผลและร่วมกันทำแบบฝึกหัด เรื่อง การจำแนกประเภทหิน และ 5) ชั้นสรุปและประเมิน นักเรียนและครูร่วมกันสรุปความรู้ จากนั้นนักเรียน

แต่ละคนทำแบบทดสอบหลังเรียน ครูตรวจแบบทดสอบเป็นรายบุคคลจากนั้นนำคะแนนมารวมเป็นคะแนนกลุ่ม และมอบรางวัลให้กลุ่มที่ได้รับคะแนนรวมสูงสุด

3.3 หลังทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการเรียนรู้แบบ 5E เรียบร้อยแล้ว ประเมินทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภทหลังเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบประเมินทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภท ซึ่งเป็นใบงานแบบเติมคำตอบ ประเมินผลโดยใช้เกณฑ์การประเมินแบบ Rubric score เป็นเวลา 1 ชั่วโมง

3.4 สอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการเรียนรู้แบบ 5E โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ แบบมาตราส่วนค่า 3 ระดับ

3.5 นำผลการประเมินทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภทและแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการเรียนรู้แบบ 5E มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เครื่องมือของผู้วิจัย มีดังนี้

4.1 วิเคราะห์ทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภทก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการเรียนรู้แบบ 5E โดยใช้สถิติพื้นฐานคือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent)

4.2 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการเรียนรู้แบบ 5E โดยใช้สถิติพื้นฐานคือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย แบ่งเป็น 2 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภทก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภทก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E

ทักษะ	กลุ่มทดลอง	N	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig
การสังเกต	ทดสอบก่อนเรียน	25	12	6.68	2.19	6.676*	.000
	ทดสอบหลังเรียน	25	12	9.44	1.66		
การจำแนกประเภท	ทดสอบก่อนเรียน	25	9	3.76	1.23	6.573*	.000
	ทดสอบหลังเรียน	25	9	6.16	1.93		
รวม	ทดสอบก่อนเรียน	25	21	10.44	2.77	9.090*	.000
	ทดสอบหลังเรียน	25	21	15.60	2.97		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภทหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ($\bar{x}$ = 15.60, S.D. = 2.97) สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 10.44, S.D. = 2.77) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ซึ่งนักเรียนมีทักษะการสังเกต (คิดเป็นร้อยละ 78.67) สูงกว่าทักษะการจำแนกประเภท (คิดเป็นร้อยละ 68.44)

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E

ที่	รายการ	$\bar{x}$	S.D.	การแปลความ	ลำดับที่
ด้านเนื้อหารายวิชา					
1	เนื้อหามีความชัดเจนและเข้าใจง่าย	2.28	0.61	ระดับปานกลาง	4
2	เนื้อหาปริมาณเหมาะสมกับระยะเวลาที่ใช้เรียน	2.44	0.51	ระดับปานกลาง	3
3	เนื้อหาที่เรียนมีความน่าสนใจ	2.52	0.82	ระดับมาก	2
4	นักเรียนสามารถจำแนกประเภทหินได้	2.16	0.75	ระดับปานกลาง	5
5	นักเรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	2.56	0.51	ระดับมาก	1
รวม		2.39	0.32	ระดับปานกลาง	3
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
6	การจัดการเรียนการสอนมีความสนุกและน่าสนใจ	2.80	0.41	ระดับมาก	1
7	การจัดการเรียนการสอนช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในหัวข้อที่เรียน	2.72	0.46	ระดับมาก	2
8	นักเรียนมีความพอใจในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบนี้	2.68	0.48	ระดับมาก	3
9	นักเรียนมีความพอใจที่ได้เรียนรู้กับเพื่อน	2.32	0.69	ระดับปานกลาง	6
10	นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้ตามต้องการ	2.48	0.65	ระดับปานกลาง	5
11	นักเรียนมีความสนใจที่จะเรียนวิชาวิทยาศาสตร์	2.56	0.65	ระดับมาก	4
รวม		2.59	0.34	ระดับมาก	1
ด้านครูผู้สอน					
12	ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ชัดเจน	2.60	0.58	ระดับมาก	2
13	ครูตั้งใจสอน ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกแก่นักเรียนในการทำกิจกรรม	2.40	0.82	ระดับปานกลาง	4
14	ครูให้โอกาสนักเรียนซักถามปัญหา	2.52	0.71	ระดับมาก	3
15	ครูมีบุคลิกภาพดี ใจดี การแต่งกาย และการพูดจาเหมาะสม	2.72	0.54	ระดับมาก	1
รวม		2.56	0.49	ระดับมาก	2
โดยรวมเฉลี่ยทั้ง 3 ด้าน		2.52	0.31	ระดับมาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.52$, S.D. = 0.31) และเมื่อพิจารณาความพึงพอใจเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{x} = 2.59$, S.D. = 0.34) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านครูผู้สอน ($\bar{x} = 2.56$, S.D. = 0.49) และด้านเนื้อหารายวิชา ($\bar{x} = 2.39$, S.D. = 0.32) ตามลำดับ

ด้านเนื้อหารายวิชา พบว่า ผลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E เพื่อพัฒนาทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภทของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ยรวมรายด้าน ($\bar{x} = 2.39$ S.D. = 0.32) อยู่ในระดับปานกลาง โดยนักเรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ($\bar{x} = 2.56$, S.D. = 0.51) อยู่ในระดับมากเป็นลำดับที่หนึ่ง รองลงมา เนื้อหาที่เรียนมีความน่าสนใจ ($\bar{x} = 2.52$, S.D. = 0.82) เนื้อหาปริมาณเหมาะสมกับระยะเวลาที่ใช้เรียน ($\bar{x} = 2.44$, S.D. = 0.51) เนื้อหาที่มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย ($\bar{x} = 2.28$, S.D. = 0.61) และนักเรียนสามารถจำแนกประเภทหินได้ ($\bar{x} = 2.16$, S.D. = 0.75) ตามลำดับ

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ผลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E เพื่อพัฒนาทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภทของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ยรวมรายด้าน ($\bar{x} = 2.59$, S.D. = 0.34) อยู่ในระดับมาก โดยการจัดการเรียนการสอนมีความสนุกและน่าสนใจ ($\bar{x} = 2.80$,

S.D. = 0.41) อยู่ในระดับมากเป็นลำดับที่หนึ่ง รองลงมา การจัดการเรียนการสอนช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในหัวข้อที่เรียน ($\bar{x}$ = 2.72, S.D. = 0.46) นักเรียนมีความพอใจในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบนี้ ($\bar{x}$ = 2.68, S.D. = 0.48) นักเรียนมีความสนใจที่จะเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ($\bar{x}$ = 2.56, S.D. = 0.65) นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้ตามต้องการ ($\bar{x}$ = 2.48, S.D. = 0.65) และนักเรียนมีความพอใจที่ได้เรียนรู้กับเพื่อน ($\bar{x}$ = 2.32, S.D. = 0.69) ตามลำดับ

ด้านครูผู้สอน พบว่า ผลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์รวมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E เพื่อพัฒนาทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภทของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ยรวมรายด้าน ($\bar{x}$ = 2.56, S.D. = 0.49) อยู่ในระดับมาก โดยครูมีบุคลิกภาพดี ใจดี การแต่งกายและการพูดจาเหมาะสม ($\bar{x}$ = 2.72, S.D. = 0.54) อยู่ในระดับมากเป็นลำดับที่หนึ่ง รองลงมา ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ชัดเจน ($\bar{x}$ = 2.60, S.D. = 0.58) ครูให้อาสาสมัครเรียนชักถามปัญหา ($\bar{x}$ = 2.52, S.D. = 0.71) ครูตั้งใจสอน ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกแก่นักเรียนในการทำกิจกรรม ($\bar{x}$ = 2.40, S.D. = 0.82) ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภทโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์รวมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภทหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์รวมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 และหลังการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีทักษะการสังเกตสูงกว่าทักษะการจำแนกประเภท

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์รวมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และด้านครูผู้สอนอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านเนื้อหาหรือวิชาอยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภทโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์รวมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภทหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์รวมกับการเรียนรู้แบบ 5E สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์รวมกับการเรียนรู้แบบ 5E ทำให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และนำมาถ่ายทอดให้กับเพื่อนได้ ซึ่งนักเรียนจะมีความเข้าใจในเนื้อหาที่ได้นั้นเป็นอย่างดี อันมาจากข้อที่ทั้ง 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการและสร้างความสนใจ ทำให้ทราบถึงความรู้เดิมของนักเรียนและใช้คำถามดึงความสนใจนักเรียนได้เป็นอย่างดี ขั้นตอนที่ 2 ขั้นกลุ่มบ้านออกสำรวจ ทำให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างนักเรียนเก่งและนักเรียนอ่อน ขั้นตอนที่ 3 ขั้นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญอธิบายความรู้ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ทำให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และสามารถอภิปรายร่วมกันได้ ขั้นตอนที่ 4 ขั้นกลับบ้านขยายความรู้ ทำให้นักเรียนได้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระตามความเข้าใจของตน และขั้นตอนที่ 5 ขั้นสรุปและประเมิน ทำให้ได้ทราบผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์รวมกับการเรียนรู้แบบ 5E โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์รวมกับการเรียนรู้แบบ 5E นักเรียนจะผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความรู้และการอภิปรายระหว่างกัน ซึ่งการจัดกลุ่มดังกล่าวสอดคล้องกับ สไตน์เบิร์ก และสตาล [6] ที่ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ (Jigsaw) เป็นการจัดกลุ่มนักเรียน โดยกลุ่มหนึ่งจะมีนักเรียน 6 คน ให้มีระดับความรู้ที่แตกต่างกันไป สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มจะถูกกำหนดให้ไปเรียนร่วมกับสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ในหัวข้อที่ต่างกันแล้วทุกคนจะกลับมาที่กลุ่มของตน เพื่ออธิบายให้เพื่อนฟังถึงสิ่งที่ตนได้ไปเรียนมาพร้อมกับสมาชิกของกลุ่มอื่น ๆ หลังจากนั้นจะนำความรู้ที่ได้รับกลับไปถ่ายทอดให้สมาชิกในกลุ่มบ้านฟัง ดังที่ ไสว พักขาว [7] ได้กล่าวว่า นักเรียนแต่ละคนจะได้ศึกษาเนื้อหาจากหัวข้อย่อยของเนื้อหาทั้งหมด ในการศึกษาเรื่องนั้น ๆ จากเอกสารหรือกิจกรรมที่ครูจัดไว้ในตอนที่ศึกษาหัวข้อนั้น นักเรียนจะทำงานเป็นกลุ่มกับเพื่อนที่ได้รับมอบหมายให้ศึกษาในหัวข้อย่อยเดียวกัน และเตรียมพร้อมที่จะกลับไปอธิบายหรือสอนเพื่อนสมาชิกในกลุ่มพื้นฐานของตนเอง จากผลการวิจัยสามารถกล่าวได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกับเพื่อน สามารถอภิปรายและถ่ายทอดความรู้ได้ ซึ่งเมื่อนำการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์มารวมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E จะช่วยเพิ่มกระบวนการคิดวิเคราะห์ ประมวลความรู้ด้วยตนเองได้ จากการที่ครูได้เป็นผู้แนะนำและยกตัวอย่าง ดังที่ ทิศนา ขมมณี [8] ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบ เป็นการดำเนินการเรียนการสอน โดยครูจะกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิดและลงมือแสวงหาความรู้ เพื่อนำมาประมวล

หาคำตอบหรือข้อสรุปด้วยตนเอง โดยครูจะคอยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน เหมือนกับที่ เสาวนีย์ ปฐมนรา [9] ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ ว่าครูจะเป็นผู้สร้างความสนใจอยากรู้ อยากเห็น คอยอำนวยความสะดวกส่งเสริมนักเรียนในการสร้างองค์ความรู้ และสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้หรือขยายความรู้กับทักษะในสถานการณ์ใหม่ได้ ซึ่งตามที่วัชรรา เล่าเรียนดี [10] ได้กล่าวว่า การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้เป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการสนับสนุนของครู และจากการประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีทักษะการสังเกตสูงกว่าทักษะการจำแนกประเภท ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากทักษะการสังเกตเป็นทักษะที่ไม่ซับซ้อน เพราะยังไม่ต้องใช้ความคิดในการแสดงความเห็น ในทางตรงกันข้าม ทักษะการจำแนกต้องใช้ความคิดและต้องมีการให้เหตุผลประกอบจึงเป็นทักษะที่มีความซับซ้อนขึ้น ดังที่ วรรณทิพา รอดแรงคำ [11] ได้กล่าวว่า ทักษะการสังเกต คือ ความสามารถในการมอง ฟัง สัมผัส ตมกลิ่น และ ลิ้มรส เพื่อเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยไม่ใส่ใจความเห็นลงไป และสอดคล้องกับพิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ [12] ที่ได้กล่าวว่า ทักษะการจำแนกประเภท คือ การจัดกลุ่มหรือแยกสิ่งต่าง ๆ ตามลักษณะที่เหมือนหรือต่างกัน

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์รวมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีความพึงพอใจหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์รวมกับการเรียนรู้แบบ 5E โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งมาจากการจัดการเรียนการสอนที่สนุกสนานเพราะได้เรียนรู้กับเพื่อน ส่วนด้านที่รองลงมาคือ ด้านครูผู้สอน ซึ่งมีความตั้งใจคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำนักเรียน และด้านเนื้อหาสาระวิชา ที่เข้าใจง่าย สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกศักดิ์ ขุมโมกข์ และพรรณราย เทียมทัน [13] ที่ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์รวมกับคิวนารีไคด์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจต่อการเรียนวิชาสุขศึกษาและพลศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุดเป็นอันดับแรก เพราะนักเรียนชอบในการจัดกิจกรรม และคิวนารีไคด์ทำให้บทเรียนน่าสนใจ ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์รวมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และยังได้นำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดให้กับเพื่อน ส่งเสริมการแบ่งปันความรู้ และความกล้าในการแสดงความคิดเห็น ทั้งยังเป็นการช่วยเหลือระหว่างเด็กเก่งกับเด็กอ่อน สอดคล้องกับ ภาณุพงศ์ แก้วบุญเรือง [14] ได้วิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์และความคงทนในการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งได้กล่าวถึงความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ไว้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์เป็นวิธีการสอนที่กระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียน นักเรียนรู้สึกดีเมื่อได้ช่วยเหลือเพื่อน ทำให้นักเรียนมีความมั่นใจและกล้าที่จะสอนเพื่อน เป็นการแสดงออกถึงความรู้ที่ได้ศึกษามา ซึ่งเมื่อนำมาใช้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E จะทำให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทำให้ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ชนะศักดิ์ สิงห์เรือง และเจริญวิญญ์ สมพงษ์ธรรม [15] ได้วิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ หน่วยอาหารและเครื่องดื่ม โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งได้กล่าวถึง ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากนักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาวิชาได้อย่างเหมาะสม และได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ก่อนการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรมีการสาธิตตัวอย่างการเข้ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มบ้านให้กับนักเรียน พร้อมทั้งชี้แจงการเลือกและแบ่งหัวข้อย่อยให้ชัดเจน เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและสามารถควบคุมเวลาในการเข้าร่วมกลุ่มให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว และควรมีการจัดเตรียมการแบ่งกลุ่มของนักเรียนทั้งกลุ่มบ้านและกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพตามความสามารถของผู้เรียน และเพื่อเป็นการป้องกันมิให้เด็กอ่อนไปรวมกลุ่มกันในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

2. ครูควรเพิ่มแรงจูงใจเพิ่มเติมเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน และควรมีการตรวจสอบพร้อมทั้งให้คำแนะนำ ชี้แนะนักเรียนทุกกลุ่ม เพื่อทำให้ผู้เรียนเข้าใจในสาระสำคัญของเนื้อหาที่นำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเพื่อเป็นการตรวจสอบว่านักเรียนในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มบ้านสามารถเรียนรู้ไปพร้อมกันได้ เนื่องจากนักเรียนกลุ่มเก่งโดยส่วนใหญ่เป็นผู้นำและทำกิจกรรมด้วยตนเอง โดยนักเรียนกลุ่มอ่อนอาจจะยังไม่เข้าใจเนื้อหาและเป้าหมายของกิจกรรมนั้น รวมถึงอาจไม่ได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศึกษา เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E และเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาที่แตกต่างกัน

2. ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ไปทดลองใช้พัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาทักษะอื่นที่นอกเหนือจากทักษะการสังเกตและการจำแนกประเภท เช่น ทักษะการวัด ทักษะการใช้จำนวน ทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล ทักษะการพยากรณ์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. คู่มือการใช้หลักสูตรรายวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ; 2561.
- [2] กระทรวงศึกษาธิการ. ศธ.แถลงผลการประเมิน PISA 2022 ชี้แจงสาเหตุอันดับเด็กไทยขยับลง ลุยหาทางออกลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำการจัดการเรียนรู้ [อินเทอร์เน็ต]. 2566 [เข้าถึงเมื่อ 2568 ม.ค. 15]. เข้าถึงได้จาก: <https://ops.moe.go.th/pisa-2022/>.
- [3] เอกชัย เอี่ยมสุขมงคล, สิริวรรณ จรัสวิวัฒน์, สมศิริ สิงห์หลพ. ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับการประยุกต์ใช้เทคนิค STAD เรื่อง ระบบต่าง ๆ ของมนุษย์และสัตว์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 2563; 17(2): 113-123.
- [4] พัชรี เคยตะคุ, ชินวัชร นิลเนตร. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง พลเมืองดีของชาติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอาชีววิทยาคาร. วารสารสังคมศาสตร์วิจัย. 2566; 14(2): 121-132.
- [5] ณัฐภูมิ ศรีระชา. การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. [รายงาน]. ชลบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา; 2564.
- [6] Steinbrink JJ, Stahl RJ. Jigsaw III = Jigsaw II + Cooperative Test Review: Application to the Social Studies Classroom. In: Stahl RJ, editor. Cooperative Learning in Social Studies: A Handbook for Teachers. California: Addison-Wesley Publishing Company; 1994.
- [7] ไสว พักขาว. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. 2542.
- [8] ทิสนา แหมมณี. ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2559.
- [9] เสาวนีย์ ปฐมนรา, นันทน์ภัส นิยมทรัพย์, จินตนา ศิริธัญญารัตน์. การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการทำงานกลุ่มโดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือในสาระภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารสังคมศาสตร์วิจัย. 2564; 12(2): 17-37.
- [10] วิชรา เล่าเรียนดี. รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด. พิมพ์ครั้งที่ 10. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์; 2556.
- [11] วรณทิพา รอดแรงคำ. การสอนวิทยาศาสตร์ที่เน้นทักษะกระบวนการ. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์; 2544.
- [12] พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์. ปรับเปลี่ยนวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีการสอน วิทยาศาสตร์สู่ห้องเรียนแห่งการคิด. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ; 2550.
- [13] กนกศักดิ์ ขุมโมกข์, พรณราย เทียมทัน. ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับคิวอาร์โค้ดที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจต่อการเรียนวิชาสุขศึกษาและพลศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย. 2566; 15(2): 99-113.
- [14] ภาณุพงศ์ แก้วบุญเรือง. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์และความคงทนในการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2563; 3(8): 118-132.
- [15] ชนะศักดิ์ สิงห์เรือง, เจริญวิทย์ สมพงษ์ธรรม. ผลการจัดการเรียนรู้ วิชาภาษาอังกฤษ หน่วยอาหารและเครื่องดื่ม โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี. 2567; 10(3): 28-45.

การพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้
ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน
โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์)

A Development of a Network Partner Participative Management Model
with Using Local Career Learning Resources to Promote Vocational Skills
of Wat Pomkaew Municipal School

ณัฐพร อรรถวิวรรธน์
Natthaporn Atthawiwat

โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) จังหวัดสมุทรสงคราม 75000
Wat Pomkaew Municipal School (Akaraphong Chanupatham), Samut Songkhram 75000

*To whom correspondence should be addressed. e-mail: Yupapin.r@pomkaew.ac.th

Received: 7 July 2025, Revised: 26 July 2025, Accepted: 14 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการในการพัฒนาการบริหารและแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียน 2) พัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน 3) ทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน และ 4) ประเมินผลและถอดบทเรียนรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู 52 คน นักเรียนจำนวน 285 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โดยใช้วิธีการเปิดตาราง Krejcie & Morgan แล้วสุ่มอย่างง่ายและกลุ่มเป้าหมายถอดบทเรียน ได้แก่ ครู และนักเรียน 20 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามการรับรองรูปแบบ แบบสอบถามความพึงพอใจ แบบทดสอบ แบบประเมินทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน และแบบประเมินการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่า S.D. การทดสอบ t และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน พบว่า การจัดการเรียนและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนของโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) จะต้องดำเนินงานไปตลอดหลักสูตรตั้งแต่เริ่มเรียนระดับชั้นอนุบาล จนผู้เรียนสำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้นักเรียน สามารถพัฒนาตนเองเข้าสู่เส้นทางในการประกอบอาชีพที่ตรงกับความต้องการของภาคธุรกิจสนับสนุนการสร้างอาชีพ การสร้างรายได้ และมีความสอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่นและสร้างความร่วมมือทางวิชาการกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน ใช้รูปแบบ PPDCC Model ประกอบด้วย 1) การวางแผน (Planning : P) 2) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย (Participation of Community : P) 3) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (Curriculum : C) 4) การสร้างความรู้ (Constructing : C) และ 5) ทักษะอาชีพ (Career Skills : C) การประเมินความคิดเห็นต่อการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

3. การทดลองใช้รูปแบบ โดยการทดสอบความรู้ความสามารถของครู พบว่า หลังการอบรมครูมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การประเมินทักษะการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ประเมินทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

4. การประเมินผลและถอดบทเรียน พบว่า การประเมินระดับความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้กิจกรรมนอกห้องเรียนภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.21, S.D. = 0.95) การประเมินการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.06, S.D. = 0.92) การประเมินทักษะด้านอาชีพของนักเรียน ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.22, S.D. = 0.66) การสอบถามความพึงพอใจ พบว่า ครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.22, S.D. = 0.66) และนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.18, S.D. = 0.76)

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม แหล่งเรียนรู้ ทักษะอาชีพ

Abstract

The objectives of this research were as follows: 1) To study basic information for administrative development needs and good practice guidelines for learning management development in order to promote students' vocational skills, 2) To develop a cooperative management model of network partners using vocational resources in the local areas in order to promote students' vocational skills, 3) To trial a cooperative management model of network partners using vocational resources in the local areas in order to promote students' vocational skills, and 4) To estimate and to create lessons learned of network partners using vocational resources in the local areas in order to promote students' vocational skills. A sample group consisted of 52 teachers and 285 students. In the first semester of the 2024 academic year, the Krejcie and Morgan table was used, followed by simple random sampling. A target group for creating lessons learned consisted of 20 teachers and students. It was obtained through purposive sampling. Research and development methodology were used. The research tools were questionnaires concerning a model approval, questionnaires concerning satisfactions of the test sheets, evaluation forms concerning students' learning skills, and estimation forms concerning creativity enhancement. The information used for analyzing was percentage, average, standard deviation, T-test value, and content analysis. The research results were as follows.

1. The results of studying the basic information for administrative development needs showed that the learning management and learning experience management for the students of Wat Pomkaew Municipal School (Akaraphong Chanupatham) should be performed throughout the curriculums from nursery to high school levels. This learning management model provided opportunities for students to improve their working abilities to reach business needs. The model helped create more careers and income and was complied with potential of the local communities as well as built academic cooperation with all organizations concerning in the area.

2. The researcher used the PPCCC Model to develop the network partner participative management model by using local career learning resources. in the local areas. PPCCC Model were as follows: 1) Planning : P, 2) Participation of Community : P, 3) Curriculum : C, 4) Constructing : C, and 5) Career skills : C. The evaluation of experts' opinions on the determination of the model components was found to be at a high level of appropriateness overall.

3. The results of the trial of the learning management model by testing the knowledge and competency of the teachers were as follows. The average of the post-training was higher than the pre-training with statistical significance of .01. The average of learning management writing skills was at a high level. The average of the students' learning skills was at a high level.

4. The estimation and the lessons learned were as follows. The overall average of the estimation of knowledge and understanding about outside of the classroom activities learning management was of a high level ($\bar{x}$ =4.21, S.D.=0.95). The overall average of the estimation of creativity enhancement was of a high level ($\bar{x}$ =4.06, S.D.=0.92). The overall average of the estimation of the students' career skills was of a high level ($\bar{x}$ =4.22, S.D.=0.66). The questionnaires about the satisfactions showed that the teachers' satisfactions were of a high level ($\bar{x}$ =4.22, S.D.=0.66) and the students' satisfactions were of a high level ($\bar{x}$ =4.18, S.D.=0.76).

Keywords : Network Partner, Cooperation, Learning resources, Vocational Skills

บทนำ

จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ได้บูรณาการ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจการเมืองและเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดและความต้องการพื้นฐานของผู้คนในสังคมให้มีความซับซ้อนยิ่งขึ้น การประกอบอาชีพที่มีหลากหลายมากขึ้นและก่อให้เกิดปัญหาตามมา เช่น การกระจายรายได้ ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีศักยภาพแข่งขัน แนวทางสำคัญของการพัฒนาประเทศ คือ การพัฒนาคนเพื่อให้สนองตอบความต้องการของคนส่วนมากในสังคม ผู้ที่ประกอบอาชีพจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนพัฒนาให้ทันกับเปลี่ยนแปลงทางสังคมบนพื้นฐานของวัฒนธรรมและบริบทของพื้นที่ การจัดการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องมีการสร้างพื้นฐานทักษะที่จำเป็นให้กับผู้เรียนให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพในอนาคต [1] โรงเรียนเทศบาลวัดบ่อมแก้ว (อัครพงศ์ชูปถัมภ์) มุ่งจัดการศึกษาโดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาให้ความรู้เพื่อตอบสนองความต้องการในการประกอบอาชีพให้กับผู้เรียน อีกทั้งเป็นการธำรงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่กับสังคมมนุษย์มาช้านาน เป็นการดำรงชีวิตที่เกี่ยวพันกับธรรมชาติของแต่ละท้องถิ่นโดยมีการปรับสภาพการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ การปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและ

ความต้องการของท้องถิ่น โดยโรงเรียนให้ชุมชน ผู้ปกครอง ผู้นำทางศาสนา ผู้เชี่ยวชาญด้านอาชีพในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้สมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมให้มากขึ้นและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนั้นทั้งหมด สร้างหลักสูตรที่น่าสนใจและสอดคล้องกับความเป็นจริงให้มากที่สุด ในการร่างรายละเอียดหลักสูตรได้ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด ทั้งผู้ออกแบบหลักสูตรและผู้ที่จะได้ผลประโยชน์จากหลักสูตรในการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่น เกิดความรักความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง [2] การส่งเสริมให้ครูจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมและแหล่งการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ และมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จัดทำกิจกรรมนอกห้องเรียน จัดทำทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดสาระความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมหรือท้องถิ่น กำหนดการศึกษาแหล่งเรียนรู้ โดยครูผู้สอน โรงเรียนส่งเสริมเรื่องการจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมนอกห้องเรียนต้องกำหนดให้ครู และนักเรียนร่วมมือกันจัดบรรยากาศในห้องเรียน กำหนดให้ครูวางแผนการจัดการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำกิจกรรมศึกษาดูงานภูมิปัญญาในท้องถิ่น หรือเชิญวิทยากรท้องถิ่น อีกทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564 ให้ความสำคัญกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นฐานในการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมให้ประชาชนใช้ทรัพยากรในพื้นที่อย่างคุ้มค่า พร้อมอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ ควบคู่กับการพัฒนาทักษะอาชีพให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละชุมชน เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการเกษตรปลอดภัย เพื่อสร้างรายได้และความมั่นคงในชีวิตของประชาชน ทั้งยังเป็นการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากให้เติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง [3]

จากข้อค้นพบดังกล่าวก่อให้เกิดคำถามวิจัยว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน เป็นแนวทางที่เน้นความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น และภาคเอกชน เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนอย่างยั่งยืน การบริหารแบบนี้มุ่งให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงานและประเมินผลร่วมกัน โดยใช้แหล่งเรียนรู้จริงในชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและฝึกทักษะอาชีพตามบริบทท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมกับสังคมชุมชนของตนเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการในการพัฒนาการบริหารและแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียน
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์อนุพัฒน์)
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์อนุพัฒน์)
4. เพื่อประเมินผลรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์อนุพัฒน์)

ขอบเขตการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการในการพัฒนาการบริหารและแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียน ผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษา จำนวน 20 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566

1) ครู จำนวน 5 คน กำหนดคุณวุฒิทางการศึกษา ไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโททางการศึกษา หรือเป็นผู้เกี่ยวข้องในหน่วยงานจัดการศึกษา มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ยอมรับทางด้านการศึกษา

2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 คน กำหนดคุณวุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี เป็นตัวแทนทำงานในชุมชน และเป็นผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

3) ผู้ปกครอง จำนวน 5 คน กำหนดคุณวุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี มีความสนใจที่จะเข้าร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์อนุพัฒน์) และเป็นผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

4) นักเรียน จำนวน 5 คน เป็นประธานและกรรมการนักเรียนที่มีความสนใจในการเรียน และเข้าร่วมกิจกรรมกับโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566

1) กลุ่มเป้าหมายการรับรองรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน จำนวน 5 ท่าน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) กำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา ด้านการวิจัยและพัฒนา และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโททางการศึกษาหรือมีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์ด้านการบริหารงาน การจัดการเรียนการสอน ไม่น้อยกว่า 3 ปี และมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ยอมรับทางด้านการศึกษา

2) การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อยืนยันการรับรองรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา ด้านการวิจัยและพัฒนา และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท หรือมีวิทยฐานะเชี่ยวชาญมีประสบการณ์ด้านการบริหารงาน การจัดการเรียนการสอนไม่น้อยกว่า 4 ปี และมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ยอมรับทางด้านการศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการเปิดตาราง Krejcie & Morgan (1970 : 607) แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย ประชากร ได้แก่

- 1) ครูโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) จำนวน 58 คน
- 2) นักเรียน จำนวน 1023 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

- 1) ครูโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) จำนวน 52 คน
- 2) นักเรียน จำนวน 285 คน

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลและถอดบทเรียนรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการเปิดตาราง Krejcie & Morgan (1970 : 607) แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย ประชากร ได้แก่

- 1) ครูโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) จำนวน 58 คน
- 2) นักเรียน จำนวน 1,023 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

- 1) ครูโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) จำนวน 52 คน
- 2) นักเรียน จำนวน 285 คน

กลุ่มเป้าหมายในการถอดบทเรียน ได้แก่

1) ครูโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) จำนวน 20 คน กำหนดคุณสมบัติทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท เป็นครูที่ทดลองจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์)

2) นักเรียน จำนวน 10 คน เป็นนักเรียนที่มีความสนใจในการเรียน และเข้าร่วมกิจกรรมกับโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เป็นนักเรียนในกลุ่มทดลองจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการจัดการเรียนการสอน แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวคิดเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะอาชีพ แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ แนวคิดการถอดบทเรียน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variable) ได้แก่ รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์)

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent variables) ได้แก่

1) ความรู้ความเข้าใจการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน

2) การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์

3) ทักษะด้านอาชีพของนักเรียน

4) ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) แบบทดสอบ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 แบบสอบถามการรับรองรูปแบบ แบบประเมินทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน และแบบประเมินการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ผ่านการตรวจสอบค่า IOC แบบสอบถามความพึงพอใจค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84 การจัดอบรม การสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test การวิเคราะห์เนื้อหา และการถอดบทเรียน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) ประกอบด้วย

ระยะที่ 1 การวิจัย (Research: R1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการในการพัฒนาการบริหารและแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียน จากการศึกษาเอกสารและการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 20 คน เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์)

ระยะที่ 2 การพัฒนา (Development : D1) หน่วยงานของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) การประเมินรับรองความเหมาะสมของรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน แล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำมายืนยันการรับรองรูปแบบ โดยการจัดการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ เพื่อยืนยันการรับรองรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน

ระยะที่ 3 การวิจัย (Research : R2) การทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) โดยนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ได้แก่ 1) ครูโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) จำนวน 52 คน และ 2) นักเรียน จำนวน 285 คน

ระยะที่ 4 การพัฒนา (Development : D2) การประเมินผลและถอดบทเรียนรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) โดยนำไปทดลองกับ กลุ่มตัวอย่าง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ได้แก่ 1) ครูโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) จำนวน 52 คน และ 2) นักเรียน จำนวน 285 คน กลุ่มเป้าหมายในการถอดบทเรียน ได้แก่ 1) ครูโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) จำนวน 20 คน 2) นักเรียน จำนวน 10 คน

สรุปผลการวิจัย

1. ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยวิเคราะห์ จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคของโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) พบว่า การจัดการเรียนและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ต้องดำเนินงานไปตลอดหลักสูตร เป็นการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้นักเรียนพัฒนาตนเองเข้าสู่เส้นทางในการประกอบอาชีพที่ตรงกับความต้องการ การสร้างรายได้ และมีความสอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่นและสร้างความร่วมมือทางวิชาการกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

การศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพ โดยการจัดการเรียนการสอนและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนของโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) จะต้องดำเนินงานไปตลอดหลักสูตรตั้งแต่เริ่มเรียนระดับชั้นอนุบาล จนผู้เรียนสำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้นักเรียน สามารถพัฒนาตนเองเข้าสู่เส้นทางในการประกอบอาชีพที่ตรงกับความต้องการของภาคธุรกิจสนับสนุน การสร้างอาชีพ การสร้างรายได้ และมีความสอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่นและสร้างความร่วมมือทางวิชาการกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

การสนทนากลุ่มผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน สรุปว่าต้องมีการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่น ควรเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น และผู้ประกอบการ เพื่อร่วมวางแผน จัดกิจกรรม และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่อย่างคุ้มค่า จัดการเรียนรู

ที่เชื่อมโยงทักษะอาชีพกับภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกทักษะปฏิบัติ และปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปต่อยอดสู่อาชีพและการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน

2. ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน ใช้รูปแบบ PPCCC Model ประกอบด้วย 1) การวางแผน (Planning : P) 2) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย (Participation Of Community : P) 3) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (Curriculum : C) 4) การสร้างความรู้ (Constructing) และ 5) ทักษะอาชีพ (Career Skills : C) การประเมินความคิดเห็นต่อการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.39$, S.D. = 0.71)

3. ระยะที่ 3 การทดลองใช้ โดยการทดสอบความรู้ความสามารถของครูก่อนและหลังการอบรมพบว่า หลังการอบรมครูมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การประเมินทักษะการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ประเมินทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

4. ระยะที่ 4 การประเมินผลและถอดบทเรียนพบว่า 1) การประเมินระดับความรู้ความเข้าใจการจัดการเรียนรู้กิจกรรมนอกห้องเรียน ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.21$, S.D. = 0.95) 2) การประเมินการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.06$, S.D. = 0.92) 3) การประเมินทักษะด้านอาชีพของนักเรียน ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.66) และ 4) การสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน พบว่า ครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.66) ส่วนนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.18$, S.D. = 0.76)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการในการพัฒนาการบริหารและแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียน

แนวนโยบายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแผนการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ (2558 - 2564) โดยมีแผนการผลิตและพัฒนากำลังคน เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันให้ความสำคัญการพัฒนาคนอย่างยั่งยืนและจากแนวโน้มการปฏิรูปการศึกษาในหลายประเทศได้ความสำคัญอย่างมากกับ “ทักษะ” (Skill) หรือความชำนาญในการปฏิบัติมากกว่าเนื้อหาตามตำรา (Content) ผู้เรียนควรมีทักษะที่ครอบคลุม 3 กลุ่ม ได้แก่ ทักษะพื้นฐาน คือ ทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น อ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น ทักษะเพื่อการทำงาน คือ ทักษะพื้นฐานในการทำงานของทุกอาชีพ ได้แก่ เทคโนโลยีสารสนเทศ การคิดวิเคราะห์การคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม การสื่อสาร และสุดท้ายทักษะเฉพาะอาชีพ เป็นความสำคัญและเตรียมความพร้อมด้านวิชาชีพให้ผู้เรียนทุกระดับการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นภาพงานอาชีพต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง [4] แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะในการประกอบอาชีพคุณลักษณะในการประกอบอาชีพเป็นพฤติกรรมอันพึงประสงค์สำหรับการประกอบอาชีพที่ผู้ประกอบอาชีพต้องมี ซึ่งประกอบด้วยหลายคุณลักษณะ โดยได้เสนอคุณลักษณะในการประกอบอาชีพที่เหมือนกัน ดังนี้ 1) มีภาระใจแรงกล้า ปราศจากความเลินเล่อ 2) คิดดี คิดบวก เห็นโอกาส 3) การนำเชิงยุทธศาสตร์ 4) ความรู้กว้าง รู้ลึก รู้ไกล 5) ความเชี่ยวชาญในพันธกิจ 6) วุฒิภาวะการดำเนินงานเป็นทีม 7) ความสามารถนำความรู้และประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ 8) ความสามารถจัดการทางการเงิน 9) ความสามารถควบคุมและตรวจสอบ 10) ความสามารถสร้างทีม ขยายทีมได้ [5] อีกทั้งคุณลักษณะในการประกอบอาชีพควรมีลักษณะดังนี้ 1) ตรงต่อเวลา 2) มีความสามารถและความถนัดในงานอาชีพ และ 3) ทักษะที่ดีต่ออาชีพที่ทำ รักในงานอาชีพ จากการสังเคราะห์สรุปว่าคุณลักษณะสำคัญในการประกอบอาชีพมี 5 คุณลักษณะ ดังนี้ ทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ ทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะแสวงหาความรู้ทักษะการจัดการ ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนของโรงเรียนเทศบาลวัดบ่อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) จะต้องดำเนินงานไปตลอดหลักสูตรตั้งแต่เริ่มเรียนระดับชั้นอนุบาล จนผู้เรียนสำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้นักเรียน สามารถพัฒนาตนเองเข้าสู่เส้นทางในการประกอบอาชีพที่ตรงกับความต้องการของภาคธุรกิจสนับสนุนการสร้างอาชีพ การสร้างรายได้ และมีความสอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่นและสร้างความร่วมมือทางวิชาการกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ [6] สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร บางสุข [7] กล่าวว่า ความสำคัญของการเสริมสร้างทักษะอาชีพให้กับผู้เรียน คุณลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ การนำความรู้ ความสามารถ เทคนิควิธีการต่าง ๆ มาใช้ในชีวิตประจำวัน มีทักษะกระบวนการทำงาน มีทักษะกระบวนการแก้ปัญหา มีทักษะการวิเคราะห์งาน มีการวางแผนในการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความคิดริเริ่ม

ใช้ทักษะการจัดการในการบริหารงาน ใช้กระบวนการทำงานร่วมกัน สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นและสถานที่ได้เป็นอย่างดี ใช้ทักษะการแสวงหาความรู้ในการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง มีคุณธรรม มีลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์)

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) ที่ดำเนินการออกแบบและพัฒนาหาประสิทธิภาพ มีชื่อเรียกว่า PPCCC Model จากการวิจัยได้มีข้อค้นพบจากการวิจัยดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบการสอน คือ 1) การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพ 2) นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกฝนด้วยตนเองอย่างมีระบบ มีการกำกับตนเอง โดยถือว่านักเรียนสำคัญที่สุด มีการพัฒนาทักษะปฏิบัติเสริมสร้างสมรรถนะของนักเรียนไปพร้อมๆ กับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเน้นการฝึกทักษะการเรียนรู้ และการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการเรียนรู้ PPCCC Model มี 5 ขั้นตอน 1) การวางแผน (Planning : P) 2) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย (Participation of Partnership : P) 3) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (Curriculum : C) 4) การสร้างความรู้ (Constructing) และ 5) ทักษะอาชีพ (Career Skills : C) ผลจากการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อยืนยันการรับรองรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนตามรูปแบบ “PPCCC Model” ดังบทสรุป ดังนี้

1) การวางแผน (Planning : P) ควรให้ผู้มีความรู้ความสามารถด้านการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา เพื่อหาข้อบกพร่องในการสอนแล้วนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน อีกทั้งโรงเรียนควรมีการวางแผนที่ดีเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติงาน และเป็นแนวทางเพื่อมุ่งสู่ผลสำเร็จที่คาดหวังในอนาคต โดยส่งเสริมการนำแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับบริบทของชุมชน และเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงจากแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่น พร้อมทั้งเชื่อมโยงการเรียนรู้กับอาชีพที่มีความเป็นไปได้ในชีวิตจริงของนักเรียนในอนาคต ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานการเรียนรู้ เชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาสอน เช่น การทำปลาทุแม่กลอง การทำน้ำตาลมะพร้าว แปรรูปหอยหลอด การปลูกลิ้นจี่อัมพวา การทำเครื่องถ้วยเบญจรงค์ หรือการพานักเรียนไปเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับอาชีพในพื้นที่ สอดคล้องกับแนวคิดของ มหาศรัณยู อุทวโร [8] ได้กล่าวถึงหลักในการบริหารสถานศึกษาว่าเป็นกระบวนการ ในการดำเนินงานของสถานศึกษาที่มีขั้นตอนและเป็นระบบ ระเบียบ มีความชัดเจน อันประกอบด้วย การจัดองค์การ การจัดคัดเลือก และจัดสรรหรือคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน การติดต่อและประสานงาน การควบคุมงานด้วยการวางแผนงาน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติการดำเนินไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้ การจัดองค์การ การคัดเลือก และจัดสรรหรือคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน การติดต่อและประสานงาน การควบคุมงาน การประเมินผลรวมถึงการปรับปรุงด้วยกระบวนการดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะขับเคลื่อนการบริหารจัดการในสถานศึกษาให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด

การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน ควรมีการสังเกตการสอนซ้ำอีกหลาย ๆ ครั้ง เพื่อข้อมูลที่ถูกต้องควรกำหนดให้ชุมชน ครู ผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนักเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษา โดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อสอบถามความต้องการกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียนและผู้ปกครอง ถึงความต้องการในการพัฒนาการจัดการศึกษาในแง่มุมต่าง ๆ โดยให้ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื่องจากการศึกษาต้องพัฒนาไปทั้งระบบ

2) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย (Participation of Partnership : P) ควรส่งเสริมการเรียนรู้โดยใช้ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ มุ่งการจัดการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีครู โรงเรียน ผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่นและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือกันไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสร้างสรรค์ความรู้จากประสบการณ์ตรงของนักเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ จักรกฤษ วิชา [9] ได้เสนอแนวคิดใหม่ในการจัดการศึกษา คือ การให้

ชุมชนและท้องถิ่นและทุกส่วนสร้างภาคีเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนเป็นหน่วยงานหนึ่งของสังคม โรงเรียนจึงควรเป็นโรงเรียนของชุมชนที่มีการจัดการเรียนการสอน โดยการเรียนรู้และความร่วมมือของประชาชนและชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงมีความสำคัญ เนื่องจากทำให้ประชาชนได้ทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานและกิจกรรมของโรงเรียนเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือ ความมั่นใจและความนิยมให้เกิดขึ้นในชุมชน นอกจากนั้นยังเป็นการสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชนได้เข้ามาช่วยเกื้อกูลกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนทั้งด้านการเงิน วัสดุ แรงงานและกำลังใจส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจในค่าของของการศึกษาและถือเป็นหน้าที่ของประชาชนและชุมชนที่จะต้องให้ความสนใจ และมีส่วนร่วมดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียน

3) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (Curriculum : C) ควรมีการดำเนินการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถ การผลิต พัฒนานวัตกรรมการศึกษา การจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความชำนาญ และการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ กระตุ้นให้ครูประสบความสำเร็จมีทักษะ ความสามารถ ความชำนาญ และเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานของตน เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ [10] กำหนดแนวทางในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2562 ได้ให้ความสำคัญต่อยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติการศึกษาแห่งชาติหลายหมวดหลายมาตรา เช่น ในหมวดหลักการสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาได้กล่าวถึงเจตนารมณ์ที่จะให้สังคม ชุมชนและท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (มาตรา 8 (2)) นอกจากนี้ยังให้มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและองค์กรปกครองท้องถิ่น (มาตรา 9 (2)) ให้มีการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษาใน (มาตรา 24) ให้สถานศึกษา ขึ้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนและท้องถิ่น

4) การสร้างความรู้ (Constructing) หมายถึง การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมวางแผนในการส่งเสริมให้กับครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับแนวคิดของการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาด้านอาชีพของนักเรียน ดังที่แนวคิดของ อรพินท์ สพฤกษ์ชัย [11] กล่าวถึงบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการสร้างภาคีเครือข่ายของชุมชนและท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ทำการศึกษา ค้นคว้า วิจัย โดยส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิจัย เรื่อง ภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ในรากเหง้าพื้นเพของภูมิปัญญาในแต่ละด้านในแต่ละท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยเน้นให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ส่งเสริมเผยแพร่ โดยรวบรวมองค์ความรู้ที่เหมาะสมนำมาจัดทำสื่อเพื่อเผยแพร่ทางสื่อมวลชนทุกสาขาตามโอกาสอันเหมาะสม โดยมีเป้าหมายของการเผยแพร่ในประเทศเพื่อส่งเสริมให้ชาวบ้านนำความรู้ภูมิปัญญาเหล่านั้นไปสืบทอด ปรับปรุงให้ทันสมัย นอกจากนี้ก็เผยแพร่ไปสู่ต่างประเทศเพื่อศักดิ์ศรีของภูมิปัญญาชาวบ้านและเกียรติภูมิของชาติไทยเป็นสำคัญ

5) ทักษะอาชีพ (Career Skills : C) หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้าง ความรู้ด้านทักษะอาชีพให้แก่ผู้เรียนโดยสอดคล้องกับบริบทของชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้และ มีประสบการณ์ด้านวิชาชีพ การสอนทักษะอาชีพให้กับนักเรียน ประกอบด้วย ทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ ทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะแสวงหาความรู้ และทักษะการจัดการด้านอาชีพ สิริพันธ์ สุวรรณมรรคา [12] กล่าวถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้านอาชีพ การจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีการพัฒนา ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะตามเป้าหมายของหลักสูตร ในการพัฒนานักเรียนด้านทักษะพื้นฐานอาชีพนั้น ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่คุณภาพที่ต้องการ เทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่ใช้จะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับเนื้อหา วิชา และวัยของนักเรียน ต้องให้ความสำคัญกับการฝึกปฏิบัติ และเน้นการวัดและประเมินผลในการปฏิบัติตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย

องค์ประกอบที่ 4 ระบบสังคม เป็นการอธิบายบทบาทของครูและนักเรียนประกอบด้วย การเรียนรู้จากการปฏิบัติกิจกรรมด้วยการร่วมมือกันเรียนรู้ ส่งเสริมเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงกับการดำเนินชีวิตจริงในสังคม การเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถประกอบอาชีพในอนาคตได้อย่างมั่นคง โดยเน้นให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์โลกอาชีพจริง

องค์ประกอบที่ 5 หลักการตอบสนอง เป็นวิธีการที่ครูมุ่งนำการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการขยายความรู้ความเข้าใจจากผลการปฏิบัติทุกขั้นตอน ให้ผู้เรียนได้รับรู้ความก้าวหน้าของตนเอง การกระตุ้นและเสริมแรงให้นักเรียนมุ่งมั่นพัฒนาตนเองการชมเชยให้กำลังใจให้รางวัล เมื่อนักเรียนมีความก้าวหน้าการประเมินผลระหว่างเรียนและหลังเรียน

องค์ประกอบที่ 6 เงื่อนไขในการนำรูปแบบการสอนไปใช้ผลสำเร็จของการนำรูปแบบการสอนไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพนั้นต้องพิจารณาเงื่อนไขที่สำคัญ คือ รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ผู้เรียน ผู้สอน และบุคลากรในชุมชน ดังนั้นหากต้องการ

นำรูปแบบไปใช้ควรชี้แจงขั้นตอนการดำเนินการเรียนรู้อย่างชัดเจน และขอความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อให้สามารถดำเนินการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

3. การทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน

ผู้วิจัยได้จัดอบรม เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน มุ่งหวังให้ครูมีการพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ โดยให้ครูได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน จากการทดลองพบว่า การทดสอบความรู้ก่อนและหลังการอบรมการจัดการเรียนรู้กิจกรรมนอกห้องเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ยก่อนอบรมเท่ากับ 8.90 และหลังอบรม 16.17 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการอบรม พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

การนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างเป็นครูโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) จำนวน 52 คน โดยรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน ในรูปแบบ PCCC Model ไปทดลองโดยดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนของโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) และเก็บรวบรวมข้อมูลตามกระบวนการ 5 ขั้นตอนคือ

1) การวางแผน (Planning : P) โดยผู้วิจัยได้ร่วมกับฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอน ร่วมกันวางแผน การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ การวางแผนทำให้รู้แนวปฏิบัติในอนาคต ช่วยลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ อารณ ใจเที่ยง [13] กล่าวว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ Cooperative Learning สมาชิกต้องรับผิดชอบต่อการทำงานของกลุ่ม สามารถประเมินการทำงานของกลุ่มได้ว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดเพราะเหตุใด ต้องแก้ปัญหาที่ใดและอย่างไร เพื่อให้การทำงานกลุ่มมีประสิทธิภาพดีกว่าเดิม ในการจัดการเรียนมีหลักการจัดการเรียน 5 ขั้นตอน โดยมีขั้นที่ 1 คือ ขั้นเตรียมการหรือการวางแผน เป็นกระบวนการที่ครูหรือผู้สอนใช้ในการวางแผนเพื่อเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายทางการศึกษา การวางแผนมีบทบาทอย่างยิ่งในการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เพราะการวางแผนเปรียบเสมือนแผนที่ที่ช่วยให้ครูสามารถดำเนินการสอนได้อย่างมีทิศทาง มีเป้าหมาย และสามารถควบคุมคุณภาพของการเรียนรู้ได้

การจัดการศึกษาให้นักเรียนได้สัมผัสและเรียนรู้อาชีพจากสถานประกอบการ แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในชุมชน ช่วยให้นักเรียนสามารถวางแผนและตัดสินใจเลือกเส้นทางการศึกษาการประกอบอาชีพในอนาคตได้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของนักเรียน ส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน จึงจัดทำแนวทางการเสริมทักษะและสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพของนักเรียนขึ้น เพื่อเตรียมคนให้มีทักษะและศักยภาพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานให้สามารถก้าวสู่โลกแห่งการศึกษาต่อและมีงานทำอย่างมีคุณภาพ การจัดเสริมทักษะอาชีพในสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้โดยร่วมมือกับองค์กรหน่วยงานสถานประกอบการ สังคม ชุมชน หรือสถาบันทางการศึกษาด้านอาชีพร่วมกันพิจารณานำอาชีพมาจัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้อาชีพอย่างหลากหลาย รวมถึงการให้นักเรียนได้สร้างเสริมประสบการณ์อาชีพและการถอดประสบการณ์อาชีพ ได้ค้นพบความสนใจ และความถนัดของตนเอง เห็นเส้นทางชีวิตเพื่อวางแผนศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ทั้งสายสามัญ และสายอาชีพ หรือเรียนควบคู่ ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ (ระบบทวิศึกษา) และเชื่อมโยงการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาอย่างมีเป้าหมาย หรือกรณีที่ไม่ประสงค์จะศึกษาต่อก็สามารถพัฒนาทักษะอาชีพที่ตกผลึกในตัวนักเรียนไปประยุกต์ใช้ในการประกอบสัมมาอาชีพเลี้ยงตนเองได้ต่อไปในอนาคต สอดคล้องกับศิริพร บางสุข [7] กล่าวว่า ความสำคัญของการเสริมสร้างทักษะอาชีพทำให้ผู้บริหารสามารถพัฒนากิจการให้มุ่งไปสู่ความมีประสิทธิภาพและสามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจการได้ กล่าวคือ กิจการสามารถผลิตสินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพทันเวลาตามความต้องการของลูกค้า และกิจการได้รับผลตอบแทนคือกำไรสูงสุด สามารถขยายกิจการได้ หรือเพิ่มพูนในการดำเนินการได้

ด้านนักเรียนพบว่า กระบวนการส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ครูควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าสู่กระบวนการสร้างความรู้ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความรู้ และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ได้สังเกตสิ่งที่ตนเองสนใจ อยากเรียนรู้ แล้วจึงศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้เพิ่มเติม นำไปเชื่อมโยงต่อยอดกับความรู้ และประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ เกิดเป็นความรู้ใหม่ของผู้เรียนเอง อีกทั้งได้พัฒนาทักษะกระบวนการคิดโดยการเรียนรู้จากกิจกรรมนอก

ห้องเรียน โดยให้โรงเรียน ครู ผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่นและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม มุ่งให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน สอดคล้องกับการจัดการเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียน ควรมีการจัดทำในโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) อย่างเป็นรูปธรรม เช่น แนวทางเพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียน การเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านอาชีพในชุมชน

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนพบว่า ครูควรดำเนินการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานและการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยประสานความร่วมมือของโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่นและชุมชน ผ่านโครงการที่นำนักเรียนไปจัดกิจกรรมทางการเรียน เช่น โครงการสร้างเสริมสุขภาพและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภาวะโภชนาการเกินในสถานศึกษา โครงการออกกำลังกายเพื่อเสริมสร้างสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงให้กับนักเรียน โครงการหุ่นน้อยสร้างสรรค์ธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้และรู้จักใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ซึ่งเป็นประสบการณ์ตรงของการเรียนรู้นอกห้องเรียน โครงการ Project Approach เพื่อส่งเสริมให้เด็กหาองค์ความรู้ด้วยตนเอง กิจกรรมดนตรีไทยและดนตรีสากล กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาทักษะทัศนศิลป์ กิจกรรมนาฏศิลป์สัมพันธ์ ในส่วนของการทำกิจกรรมได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้ เช่น การทำปลาหมึกทอด การทำน้ำตาลมะพร้าว แปรรูปอาหารทะเล การเผาถ่านไม้โกงกาง ถักจี้มพวา การทำเครื่องถ้วยเบญจรงค์ การแสดงหุ่นกระบอก ที่เป็นแหล่งองค์ความรู้ของชาวบ้านที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น

2) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย (Participation of Partnership : P) การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน มุ่งใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ โดยใช้ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จากการได้ลงพื้นที่ปฏิบัติงานจากสถานการณ์จริงของชุมชน โดยมุ่งจัดการศึกษาให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การร่วมคิด ร่วมวางแผนร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมแก้ปัญหา และร่วมชื่นชมที่ให้อิสระ ความยืดหยุ่นและความคล่องตัวกับผู้จัดการศึกษากับความหลากหลายและสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นและสังคมไทยการร่วมแก้ปัญหา เมื่อมีปัญหาการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมหรือภาพรวมของโรงเรียน

- 1) การลงพื้นที่สำรวจวิเคราะห์สภาพความพร้อมของแหล่งการเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียน
- 2) ศึกษาความต้องการของชุมชน และการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ โดยกำหนดแหล่งการเรียนรู้ จัดระบบสารสนเทศ
- 3) จัดทำแผนปฏิบัติการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
- 4) ทำความเข้าใจการใช้แหล่งการเรียนรู้
- 5) จัดทำและใช้แผนการจัดกิจกรรม
- 6) การเรียนรู้โดยใช้แหล่งการเรียนรู้
- 7) ประเมินผลสรุปผล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งการเรียนรู้

สอดคล้องกับ นรินทร์ชัย พัฒนพงศ์ [14] กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มีใช้เพียงมีส่วนร่วมอย่างผิวดินแต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้นและการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่นั้นขึ้นแรกถึงขั้นสุดท้ายของโครงการโรงเรียนเป็นหน่วยงานหนึ่งของสังคม โรงเรียนจึงควรเป็นโรงเรียนของชุมชนที่มีการจัดการเรียน โดยการเรียนรู้และความร่วมมือของประชาชนและชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงมีความสำคัญ เนื่องจากทำให้ประชาชนได้ทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานและกิจกรรมของโรงเรียนเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือ ความมั่นใจ และความนิยมให้เกิดขึ้นในชุมชน นอกจากนั้นยังเป็นการสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชนได้เข้ามาช่วยเกื้อกูลกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนทั้งด้านการเงิน วัสดุ แรงงานและกำลังใจส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจในความสำคัญของการศึกษาและถือเป็นหน้าที่ของประชาชนและชุมชนที่จะต้องให้ความสนใจและมีส่วนร่วมดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียน

3) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (Curriculum : C) ได้ดำเนินงาน โดยจัดอบรมการนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะความสามารถ ความชำนาญ และการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพกระตุ้นให้ครูประสบความสำเร็จมีทักษะ ความสามารถ ความชำนาญ และเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานของตน เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพโดยมุ่งให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนที่จะสามารถพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) ให้เจริญสืบต่อไป

4) การสร้างความรู้ (Constructing) การศึกษาเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การประกอบอาชีพ การมีรายได้เพิ่มประสิทธิภาพของการทำงานและการพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด การส่งเสริมให้ครูและนักเรียนนำความรู้ที่ได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และชุมชน นำองค์ความรู้ต่างๆ มาขยายผล เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และพัฒนาสู่ทักษะอาชีพ เช่น การทำปลาหมึกทอด

การทำน้ำตาลมะพร้าว แปรรูปอาหารทะเล การเผาถ่านไม้โกงกาง ลั่นจิ้งจอก การทำเครื่องถ้วยเบญจรงค์ การแสดงหุ่นกระบอก ที่เป็นแหล่งองค์ความรู้ของชาวบ้านที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น หรือแหล่งเรียนรู้เฉพาะด้าน เช่น วัดเพชรสมุทรวรวิหาร (วัดบ้านแหลม) วัดป้อมแก้ว วัดบางกุ้ง ตลาดน้ำอัมพวา ดอนหอยหลอด อุทยานพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (อุทยาน ร.๒)

5) ทักษะอาชีพ (Career Skills : C) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้าง ความรู้ด้านทักษะอาชีพให้แก่ ผู้เรียนโดยสอดคล้องกับบริบทของชุมชน เพื่อให้ให้นักเรียนได้มีความรู้และ มีประสบการณ์ด้านวิชาชีพ การสอนทักษะอาชีพให้กับ นักเรียน ประกอบด้วย ทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ ทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะแสวงหา ความรู้ และทักษะการจัดการด้านอาชีพ

4. การประเมินผลการทดลองและถอดบทเรียนรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน

1. ความรู้ความเข้าใจการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าประเด็นมีส่วนร่วม ในการกำหนดนโยบายและวางแผนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และการวางแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของ นักเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้เพราะในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน ผู้วิจัยได้กำหนดให้มีการฝึกอบรม เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน เพื่อเสริมสร้างความรู้ให้กับครูผู้สอน ได้มีความรู้ในการจัดการเรียน และมีการปฏิบัติการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ ครูนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่เป็นองค์ความรู้ของชุมชนมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน พบว่า นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการค้นพบด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ ใฝ่รู้ พัฒนาตนเอง การแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจาก แหล่งเรียนรู้ที่ผู้สอนเตรียมไว้ให้ ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น มีบรรยากาศในห้องเรียนที่น่าสนใจ ส่งผลให้นักเรียน มีความรับผิดชอบมากขึ้นและส่งเสริมให้มีการติดต่อสื่อสารได้ตลอดเวลา นักเรียนมีทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนช่วยกระตุ้นให้นักเรียน มีปฏิสัมพันธ์เชิงโต้ตอบกับบทเรียน นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้และนักเรียนสามารถทบทวนการเรียนรู้ได้ทันที

2. การประเมินการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ พบว่า ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาพบว่ามีการให้ความรู้ กับผู้เรียนและครูในเรื่องการแปรรูปสินค้าที่ผลิตภัณฑ์ทำขึ้นอย่างสร้างสรรค์ นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์แปลกใหม่ มีค่าเฉลี่ยอยู่ ในระดับสูงสุด รองลงมาคือ โรงเรียนมีการให้นักเรียนใช้อินเตอร์เน็ตความเร็วสูงเพื่อค้นหาข้อมูลที่นักเรียนสนใจ สอดคล้องกับแนวคิด ของ ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ [15] การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางสมองในการคิดค้นสิ่งที่แปลกใหม่เป็นตัวของตัวเอง และไม่ซ้ำแบบใครหรือดัดแปลงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้แปลกไปจากเดิม โดยอาศัยพื้นฐานสิ่งเร้าและจากประสบการณ์เดิมก่อให้เกิด จินตนาการในการพัฒนาความคิด จนสามารถนำมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้ใหม่ หรือนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพในอนาคต

3. การประเมินทักษะด้านอาชีพของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีทักษะด้านอาชีพ อยู่ในระดับมาก โดยทักษะกระบวนการ การทำงาน เป็นทักษะที่มีคะแนนสูงสุด รองลงมา ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในการจัดกิจกรรมพัฒนา นักเรียนในครั้งนี้ โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพ ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน เน้นพัฒนาทักษะในการทำงานด้านอาชีพของนักเรียน จากการที่นักเรียนได้เรียนรู้ ร่วมกัน นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงและเรียนรู้ด้วยตนเอง ในสิ่งที่ถนัดและสนใจจะศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม แต่เนื่องจากครูผู้สอนเป็น ผู้เลือกแหล่งเรียนรู้ให้นักเรียน ทำให้นักเรียนไม่ได้ใช้ทักษะในการแสวงหาความรู้เท่าที่ควร จึงควรให้นักเรียนได้มีโอกาสได้เลือก แหล่งเรียนรู้ด้วยตัวเอง เพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้

4. ความคิดเห็นของครูและนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพ ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์)

4.1 ประเมินความคิดเห็นของครูที่มีต่อรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย โดยใช้แหล่งเรียนรู้ ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า รูปแบบการบริหาร แบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย โดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนน่าสนใจและเรียนรู้ ได้อย่างสนุกสนาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ท่านรู้สึกว่าการจัดการรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้ แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนนี้มีประโยชน์ ที่เป็นเช่นนี้เพราะภารกิจของครูที่ต้องดำเนินงาน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของตนเองให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผลที่ได้ลงมาถึงที่นักเรียนโดยตรง อีกทั้งในการดำเนินงานนั้น ครูเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด ดังนั้นการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน จึงแสดงความรู้สึกออกมาถึงความรู้สึกจริง จากเป้าหมายการจัดการเรียน

การสอนของครูที่ต้องการพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ตามมาตรฐานการจัดการเรียนการสอนของกระทรวงศึกษาธิการ ที่กำหนดให้พัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยให้ชุมชน ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน จึงทำให้ครูให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี อีกทั้งในการวิจัยที่มุ่งพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน ทำให้ผลที่ได้ไปลงที่ตัวนักเรียนโดยตรง โดยผ่านความคิดเห็นของชุมชน ผู้ปกครอง ในการเลือกแนวทางการศึกษาของบุตรหลานของตนเอง ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนจึงทำให้เกิดความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนในระดับมาก สอดคล้องกับ ภาวิณี สุขสวัสดิ์ [16] ได้วิจัย การพัฒนารูปแบบการสร้างภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้า วิทยาเขต จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนสำหรับใช้จัดการเรียนการสอน ส่งเสริมทักษะอาชีพ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้กับนักเรียน จำเป็นต้องสร้างการมีส่วนร่วมสนับสนุนของภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่องทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากรห้องสมุด และเทคโนโลยีสารสนเทศ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรและหน่วยงานร่วม ทั้งการสร้างโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถ โดยมีกระบวนการคือ การประสานขอความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย การพบปะพูดคุยเพื่อขอความร่วมมือ ร่วมวางแผน ร่วมจัดกิจกรรม และร่วมประเมินผล

4.2 ประเมินความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยระดับมาก เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า นักเรียนพอใจกับรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมา นักเรียนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนตามรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน ที่เป็นเช่นนี้เพราะในการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน ได้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนมาจากความต้องการของนักเรียนและชุมชน จากการสอบถามผู้ปกครองนักเรียนกล่าวว่า “ โรงเรียนเทศบาล วัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) ควรให้มุ่งพัฒนาความรู้ทางวิชาชีพให้กับนักเรียน โดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ชีวิตจริง นักเรียนจะเข้าใจง่าย เพราะมีพื้นฐานหรือประสบการณ์ร่วมกับเรื่องนั้นอยู่แล้ว เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ เรื่องใกล้ตัวทำให้นักเรียนรู้สึกว่าการเรียน “มีประโยชน์” และ “เกี่ยวข้องกับตนเอง” สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ทันที ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา เพราะนักเรียนจะสามารถคิด วิเคราะห์ และลงมือทำกับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของตนเองจริง ๆ โดยการจัดการเรียนรู้จากเรื่องใกล้ตัว โดยมีภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้นำมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น ปลาหมึกแม่กลอง น้ำตาลมะพร้าว แปรรูปอาหารทะเล การเผาถ่านไม้โกงกาง ลิ่นจี่อัมพวา การทำเครื่องถ้วยเบญจรงค์ การแสดงหุ่นกระบอก” การที่นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดสมุทรสงคราม ทำให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญของชุมชนที่เป็นความรู้ที่อยู่ใกล้ตัวของนักเรียนที่สามารถจับต้องได้ โดยเฉพาะการส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน

5. ผลการถอดบทเรียนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครู และนักเรียน สรุปได้ดังนี้

การดำเนินการบริหารจัดการการเรียนการสอนผู้บริหาร ครู ต้องแลกเปลี่ยนพูดคุยกันอยู่เสมอและมีการปรับเปลี่ยนแก้ปัญหาต่าง ๆ ตามสถานการณ์ สิ่งประกอบการตัดสินใจการดำเนินการใดๆที่เป็นข้อมูลสำคัญ คือ ครูและผู้บริหารร่วมกันถอดบทเรียนการจัดการเรียนการสอนวิเคราะห์สภาพการดำเนินการในปีการศึกษา 2566 ที่ผ่านมา รวมถึงปัญหา อุปสรรค ข้อค้นพบต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งด้านนักเรียน ผู้ปกครอง ครู กระบวนการวิธีการจัดการเรียนการสอน และวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมที่สุด ให้สอดคล้องกับนโยบาย เป้าหมาย ทิศทางที่ต้องการลดภาระของนักเรียน ผู้ปกครอง มีความยืดหยุ่นและบูรณาการในชีวิตประจำวัน

จากการสำรวจข้อมูลความพร้อมด้านต่างๆ ประกอบกับ การใช้กลยุทธ์ในการเรียนการสอนหลายวิธีการ พบปัญหาอุปสรรคอย่างต่อเนื่องในส่วนของนักเรียน ครูได้จัดการเรียนโดยเพิ่มความยืดหยุ่นของโครงสร้างเวลาเรียนและความหลากหลายของรูปแบบการเรียนรู้ ความยืดหยุ่นในการใช้เวลาและการเลือกรูปแบบการเรียนจะทำให้ครูสามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่เหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคลได้ ใช้แผนบูรณาการทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ เป็นวิธีการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่น นักเรียนไม่เครียด และสามารถบูรณาการกับชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมกับบริบท ความพร้อมของนักเรียน กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ต้องเกิดจากการที่ครูได้มาพูดคุยกันถึง ตัวชีวิตที่ต้องการให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยไม่เป็นภาระงานที่สร้างความลำบากให้กับนักเรียน ครูต้องพูดคุยกันบ่อยขึ้นและใช้เวลากระชับ และสร้างความเข้าใจให้กับผู้ปกครองในการเป็นผู้คอยดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่บ้านอย่างไรให้เกิดการเรียนรู้มากที่สุด ทั้งนี้การดำเนินการของโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) จะพยายามสื่อสารให้ผู้ปกครองและนักเรียนพร้อมกันในวันที่มีการนัดหมายรับงาน โดยการที่ครูสาธิต ยกตัวอย่าง เตรียมการสำหรับการเข้าถึงการเรียนรู้ และนักเรียนสามารถเชื่อมโยงและนำไปดำเนินการที่บ้านได้ โดยเอื้ออำนวยให้การสื่อสาร สร้างความเข้าใจ

ติดตามงาน สอบถามปัญหาอุปสรรคทุกวัน เพื่อเป็นพี่เลี้ยงให้ผู้ปกครองและนักเรียนสามารถดำเนินการเรียนรู้ตามภาระงานที่ได้รับมอบหมายในแต่ละสัปดาห์

ประเด็นที่ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ ในการการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ได้มีการจัดการเรียนการสอนปกติเต็มรูปแบบ การส่งเสริมสถานศึกษาให้มีการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้โดยใช้การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยใช้แหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน โดยมุ่งให้นักเรียนได้เรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านอาชีพ ทั้งการทำปลาหมึกแห้ง การทำน้ำตาลมะพร้าว แปรรูปอาหารทะเล เผือกถ่านไม้ไผ่กอง การปลูกลิ้นจี่อัมพวา การทำเครื่องถ้วยเบญจรงค์ การแสดงหุ่นกระบอก ที่เป็นแหล่งองค์ความรู้ของชาวบ้านที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น หรือแหล่งเรียนรู้เฉพาะด้าน เช่น อุทยานพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย หลวงพ่อบ้านแหลม (วัดเพชรสมุทรวรวิหาร) ตลาดน้ำอัมพวา วัดบางกุ้งเป็นที่ตั้งของค่ายบางกุ้ง

การส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อม และแหล่งการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ และมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จัดทำกิจกรรมนอกห้องเรียน จัดทำทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดสาระความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมหรือท้องถิ่น กำหนดการศึกษาแหล่งเรียนรู้ โดยครูผู้สอน โรงเรียนส่งเสริมเรื่องการจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมนอกห้องเรียนต้องกำหนดให้ครู และนักเรียนร่วมมือกันจัดบรรยากาศในห้องเรียน กำหนดให้ครูวางแผนการจัดการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำกิจกรรมศึกษาฐานภูมิปัญญาในท้องถิ่น หรือเชิญวิทยากรท้องถิ่น สนับสนุนงบประมาณวัสดุ อุปกรณ์ นำชุมชน ท้องถิ่นร่วมจัดหลักสูตรสถานศึกษาต้องกำหนดไว้อย่างชัดเจน และมีแนวปฏิบัติที่สามารถนำไปสู่เป้าหมายได้ จัดทำทะเบียนและองค์ความรู้ของแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำมาสู่การจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องและจริงจัง โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อม และแหล่งการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ และมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยศึกษานอกสถานที่ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรฝึกนักเรียนให้กำกับการเรียนรู้ของตนเองโดยครูคอยดูแล แนะนำ ช่วยเหลือในการเรียนรู้ให้เป็นไปตามขั้นตอน อีกทั้งส่งเสริมการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพราะมีการเรียนเป็นกลุ่ม ฝึกคิดแก้ปัญหาทดลองเป็นกลุ่ม ดังนั้นครูควรแนะนำให้นักเรียนเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองในการทำงานกลุ่ม และให้ทุกคนในกลุ่มมีบทบาท มีความสำคัญอย่างเท่าเทียมกัน ครูควรแนะนำขยายความเข้าใจในการคิดทุกขั้นตอน กระตุ้นเสริมแรงให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองชมเชยเมื่อผู้เรียนมีความก้าวหน้ามากขึ้นจากเดิม ประเมินผลการเรียนระหว่างเรียนและสิ้นสุดการเรียน ครูต้องจัดเนื้อหาให้บูรณาการเชื่อมโยงกันและจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนอย่างถูกต้อง
2. ควรมีการพัฒนาารูปแบบการเรียนรู้เป็นโครงการและการเรียนรู้โดยการลงพื้นที่จริงให้มาก นักเรียนได้รับประสบการณ์ตามสภาพจริง ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับระดับความแตกต่างของตัวแปร เช่น นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน จะมีทักษะการเรียนรู้แตกต่างกันด้วย
3. การประสานความร่วมมือกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ควรเหมาะสมกับระดับของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- [1] สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย; 2561
- [2] โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-Assessment Report : SAR) ปีการศึกษา 2565. สมุทรสงคราม: โรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์); 2565.
- [3] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ; 2561.
- [4] อุมาร อ่อนคำ. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อสร้างทักษะอาชีพในท้องถิ่นของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. [ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น]. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม; 2562.
- [5] เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. คุณสมบัติของผู้ประกอบการ. กรุงเทพฯ; 2565.

- [6] สำนักงานบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย. แนวทาง การพัฒนาหลักสูตรอาชีพเพื่อการมีงานทำ. กรุงเทพฯ; 2560.
- [7] ศิริพร บางสุข. ทักษะการพัฒนาอาชีพ. กระบี่; 2560.
- [8] มหาศรีณญ อุทัยโร. ภาวะผู้นำตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. พระนครศรีอยุธยา; 2562.
- [9] จักรกฤษ วิชา. เอกสารประกอบการสอน รายวิชาการบริหารวิชาการ. เชียงใหม่; 2559.
- [10] กระทรวงศึกษาธิการ. กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ. กรุงเทพฯ; 2562.
- [11] อรพินท์ สฟโชคชัย. หลักสำคัญในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ; 2562.
- [12] สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา. แนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพของไทย. กรุงเทพฯ; 2559.
- [13] อารณ ใจเที่ยง. หลักการสอน ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพฯ; 2560.
- [14] นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง. เชียงใหม่; 2559.
- [15] ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. การพัฒนาการคิด. กรุงเทพฯ; 2556.
- [16] ภาวิณี สุขสวัสดิ์. การพัฒนารูปแบบการสร้างภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย. เชียงราย: โรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย; 2565.

ประสิทธิผลการใช้นวัตกรรมรอก-วงล้อ 2 ใน 1 ต่อองค์การเคลื่อนไหว และระดับความเจ็บปวดในผู้ป่วยข้อไหล่ติดแข็ง

Effects of the Innovation Pulley-Wheel 2 in 1, Regarding the Range of Motion and Pain Score in Patient Frozen Shoulder

สิริรัตน์ มิตรเจริญถาวร*

Sirirat Midjareanthaworn*

กลุ่มงานกายภาพบำบัด โรงพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี 76000

Physical Therapy Department, Phrachomklao Hospital, Phetchaburi 76000

*To whom correspondence should be addressed. e-mail: ptsirirat.keng@gmail.com

Received: 25 May 2025, Revised: 23 June 2025, Accepted: 27 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยกึ่งทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินประสิทธิผลการใช้นวัตกรรมรอก-วงล้อ 2 ใน 1 ต่อองค์การเคลื่อนไหวและระดับความเจ็บปวด เปรียบเทียบกับรอกและวงล้อแบบเดิม กลุ่มตัวอย่างคือผู้ป่วยข้อไหล่ติดแข็งที่เข้ารับการรักษากายภาพบำบัด โรงพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 60 คน เดือนมกราคม – ธันวาคม 2566 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย กลุ่มทดลอง 30 คน กลุ่มควบคุม 30 คน ระยะ 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 ครั้ง ระยะเวลา 40 นาที เครื่องมือวิจัยได้แก่ โปรแกรม 1) วางแผนประคบร้อน 2) การตัดข้อไหล่ 3) ออกกำลังกายข้อไหล่โดยใช้รอกในท่ายกแขนและท่ากางแขน กลุ่มทดลอง ใช้นวัตกรรมรอก-วงล้อ 2 ใน 1 กลุ่มควบคุมใช้รอกและวงล้อแบบเดิม วัดองค์การเคลื่อนไหวของข้อไหล่และระดับความเจ็บปวดก่อนการทดลองและสิ้นสุดการทดลอง วิเคราะห์ผลทางสถิติโดย Dependent t-test และ Independent t-test ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิผลการใช้นวัตกรรมรอก-วงล้อ 2 ใน 1 ในกลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยองค์การเคลื่อนไหวของข้อไหล่ในท่ายกแขนและท่ากางแขนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 และกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยองค์การเคลื่อนไหวของข้อไหล่ในท่ายกแขนและท่ากางแขนสูงกว่ากลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ค่าเฉลี่ย 178.13 ± 0.516 , 166.2 ± 3.8 และ 177.73 ± 0.59 , 163.8 ± 4.4 องศา ตามลำดับ ค่าระดับความเจ็บปวดหลังการทดลองลดลงทั้งสองกลุ่ม แต่ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยสรุปว่า นวัตกรรมรอก-วงล้อ 2 ใน 1 เพิ่มองค์การเคลื่อนไหวในท่ายกแขนและท่ากางแขนมีประสิทธิภาพกว่ารอกและวงล้อบริหารข้อไหล่แบบเดิม แต่ระดับความเจ็บปวดของข้อไหล่ให้ประสิทธิผลไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นนวัตกรรมรอก-วงล้อ 2 ใน 1 จึงเป็นทางเลือกที่ดีในการใช้บริหารข้อไหล่ต่อไป

คำสำคัญ : ข้อไหล่ติดแข็ง รอก-ล้อ 2 ใน 1 รอก วงล้อบริหารไหล่ นวัตกรรม องค์การเคลื่อนไหว

Abstract

This quasi-experimental study was aimed to evaluate the effect of the innovation pulley-wheel 2 in 1, regarding the range of motion and pain score, in comparison with the traditional pulley and the shoulder wheel. The sample size was 60 patients with frozen shoulders. This evaluation took place from January through December 2023 at the physical therapy department of the Phrachomklao Hospital in Phetchaburi. The participants were matched 30 pairs to the experimental group and the control group by simple random sampling. The research tools were the innovation pulley-wheel 2 in 1, and the traditional pulley and the shoulder wheel. The participants were treated 3 times/week duration 40 minutes during the 8 weeks. The program included 1) the hot pack 2) mobilization technique. In addition, the experimental group received exercise consisting of the innovation pulley-wheel 2 in 1, while the control group received exercise by the traditional pulley and shoulder wheel. The outcomes were measured by using the range of motion and the shoulder pain by the visual analog scale before and after treatment. The data were used analysis along with a dependent t-test and independent t-test. The findings were the innovation pulley-wheel 2 in 1 increased significant the range of motion in flexion and abduction direction in the experimental group after treatment (p -value=0.05) and increased significant the range of both flexion and abduction motion in the experimental group more than the control group (p -value=0.05), mean of Flexion and abduction 178.13 ± 0.516 , 166.2 ± 3.8 and 177.73 ± 0.59 , 163.8 ± 4.4 degree. The visual analog scale showed that after the treatment were less than significant before the treatments both groups, but no significant difference between groups. The study

concluded that the innovation pulley-wheel 2 in 1 could improve the range of motion of shoulder flexion and abduction direction better than the traditional pulley and wheel procedure; however, the visual analog score was not significant in patients with frozen shoulder. The innovation pulley-wheel 2 in 1 was a good choice for shoulder exercise.

Keywords : Frozen Shoulder, The Innovation Pulley-Wheel 2 in 1, Pulley, Shoulder Wheel, Innovation, Range of Motion

บทนำ

โรคข้อไหล่ติด (Frozen shoulder) เป็นปัญหาในประชากรทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 2-5 พบในช่วงอายุ 40 – 60 ปี [1] ส่วนใหญ่พบในเพศหญิงมากกว่าชาย ผู้ป่วยที่มีอาการไหล่ติด พบปัญหาการปวดซึ่งในระยะแรกจะมีอาการปวดอย่างรุนแรงของข้อต่อกลีโนฮิวเมอรัล (Glenohumeral) มักมีอาการมากขึ้นในช่วงกลางคืน [2] และพบปัญหาการเคลื่อนไหวของหัวไหล่ในทิศทางต่าง ๆ ทำได้น้อยลงจากปกติหรือเจ็บปวดเมื่อเคลื่อนไหว ทั้งแบบออกแรงด้วยตัวเอง (Active Range of Motion = AROM) และผู้อื่นช่วยทำให้เกิดการเคลื่อนไหว (Passive Range of Motion = PROM) การเคลื่อนไหวของข้อไหล่ในผู้ป่วยที่มีปัญหาข้อไหล่ติดจึงมีการจำกัดการเคลื่อนไหวในทุกทิศทางและส่วนใหญ่เกิดการติดรั้งของเยื่อหุ้มรอบข้อไหล่ในทุกด้านเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ป่วยปวดไหล่จากสาเหตุอื่นๆ โดยเกิดการลดลงของการเคลื่อนไหวในทุกทิศทางเหยียดแขนไปทางด้านหลัง (Extension) มากที่สุด รองลงมา เป็น หมุนแขนเข้าหาลำตัว (Internal rotation) หมุนแขนออกจากลำตัว (External rotation) กางแขน (Abduction) และยกแขนไปทางด้านหน้า (Flexion) ตามลำดับ [3] องศาการเคลื่อนไหวของข้อไหล่ปกติ มีดังนี้ ท่ายกแขน (Flexion) 180 องศา ท่ากางแขน (Abduction) 180 องศา ท่าเหยียดแขน (Extension) 50 องศา ท่าหมุนแขนเข้าด้านใน (Internal Rotation) 90 องศา และท่าหมุนแขนออกด้านนอก (External Rotation) 90 องศา สาเหตุของอาการข้อไหล่ติดเกิดจากการอักเสบของเยื่อหุ้มข้อไหล่แล้ว เกิดพังผืดในข้อไหล่ ทำให้ข้อไหล่ขยับได้น้อยลง ในช่วงแรกของการดำเนินโรคจะมีอาการปวดไหล่ แล้วตามมาด้วยข้อไหล่เริ่มติดและอาการปวดค่อยๆ ลดลง ระยะอาการไหล่ติดแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 Freezing phase เป็นช่วงที่มีการอักเสบอาการเจ็บปวดเป็นหลัก ระยะเวลา 10–36 สัปดาห์ การฉีดยาสเตียรอยด์เพื่อลดอาการปวดทันที ระยะที่ 2 Frozen phase เป็นช่วงที่อาการเจ็บปวดลดลงแต่มีอาการข้อติดมากขึ้น ระยะเวลา 4–12 เดือน การรักษาในช่วงนี้จะเน้นเพิ่มองศาการเคลื่อนไหวเช่นการขยับข้อต่อ (Mobilization) และระยะที่ 3 thawing phase เป็นช่วงที่มีอาการปวดน้อยมาก แต่จะมีข้อตื้อยึดติด ส่งผลให้มีการเคลื่อนไหวของข้ออื่นแทน เช่น การเคลื่อนไหวของ scapular แทน ระยะนี้ใช้เวลา 12–42 เดือน [4] ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะข้อไหล่ติด พบบ่อยในช่วงอายุ 50 - 60 ปี ที่บาดเจ็บบริเวณข้อไหล่ ทั้งแบบเกิดขึ้นเอง (Idiopathic) เกิดหลังการผ่าตัด (Post-Operative) หรือเกิดหลังอุบัติเหตุ (Post-Traumatic) ในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ต้องใช้อินซูลิน ภาวะกระดูกสันหลังส่วนคอกดทับเส้นประสาทและโรคระบบประสาทอื่น ๆ การรักษาในผู้ป่วยข้อไหล่ติดมีวัตถุประสงค์เพื่อลดอาการปวด และเพิ่มช่วงการเคลื่อนไหว การรักษาผู้ป่วยข้อไหล่ติดประกอบด้วยวิธีการรักษาทางการแพทย์ คือ 1) การรับประทานยาแก้ปวด ยาแก้อักเสบ 2) การฉีดยาสเตียรอยด์ 3) การผ่าตัด และการรักษาทางกายภาพบำบัดในแต่ละระยะ มีดังนี้ 1) ระยะปวด ระยะนี้มีอาการปวดมาก ดังนั้นควรลดอาการปวดก่อนการออกกำลังกายโดยเครื่องมือทางกายภาพบำบัด เช่น การประคบเย็น (Cold), การประคบร้อน (Heat), การรักษาด้วยความร้อนลึก เช่น Ultrasound, Shortwave Diathermy (SWD) นอกจากนี้ยังรักษาด้วย Transcutaneous Electrical Nerve Stimulation (TENS) และ Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation (LASER) ที่สามารถช่วยลดอาการปวดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการรักษาเพื่อป้องกันข้อติดและการเพิ่มพิสัยการเคลื่อนไหวของข้อไหล่นั้น ประกอบด้วย Pendulum exercise pulley exercise, shoulder wheel exercise 2. ระยะข้อติด (Stiff phase) ระยะนี้ผู้ป่วยจะมีอาการปวดลดลง สามารถใช้เครื่องมือทางกายภาพบำบัดเพื่อลดอาการปวดก่อนออกกำลังกาย ส่วนพิสัยการเคลื่อนไหวของข้อไหล่จะเริ่มติด ดังนั้นการรักษาจะเน้นเพิ่มพิสัยการเคลื่อนไหวของข้อไหล่ ให้การรักษาโดย manual stretching exercise เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นของกล้ามเนื้อ เช่น Shoulder capsular stretching exercise เพื่อยืด Joint capsule , shoulder joint mobilization 3. ระยะที่ฟื้นตัว (Recovery phase) ระยะนี้ผู้ป่วยควรได้รับการรักษาให้สามารถกลับไปใช้งานของข้อไหล่ในชีวิตประจำวันได้ให้การรักษาโดย Stretching exercise เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นของกล้ามเนื้อและยืด Joint capsule ใช้เทคนิค High grade mobilization เพื่อเพิ่มการเคลื่อนไหวข้อและสามารถเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อรอบข้อไหล่โดย strengthening exercise [5] ดังนั้นการออกกำลังกาย โดยการใช้ออกวงล้อหมุนแขน ถูทราย และดัมเบล จึงมีความสำคัญในการรักษาผู้ที่มีปัญหาปวดข้อไหล่ต่อการประกอบกิจวัตรประจำวัน (Activities of Daily Living)

จากข้อมูลรายงานประจำปี 2565-2566 ผู้ป่วยที่มาใช้บริการทางกายภาพบำบัด ที่แผนกกายภาพบำบัด โรงพยาบาลพระจอมเกล้า พบว่า มีจำนวนผู้ป่วยข้อไหล่ติดคิดเป็นอันดับ 6 ของจำนวนผู้ป่วยโรคกระดูกและกล้ามเนื้อที่มาใช้บริการ โดยการรักษาทางกายภาพบำบัดในโรคข้อไหล่ติดมีการรักษาตามมาตรฐานโดยการใช้อัลตราซาวด์ (Ultrasound) กระแสไฟฟ้า

(Electrical Stimulation) การขยับข้อ (Mobilization) การประคบร้อน การออกกำลังกายเพื่อบำบัดรักษา (Therapeutic Exercise) ซึ่งการรักษาทางกายภาพบำบัดที่นิยมใช้ในการรักษาข้อไหล่ติดอย่างหนึ่ง คือ การรักษาด้วยการออกกำลังกายเสริมความมั่นคงของข้อไหล่ (Scapular Stabilization Exercise) เป็นรูปแบบการออกกำลังกายเพื่อการบำบัดรักษา (Therapeutic Exercise) ประกอบด้วยการออกกำลังกายและการเคลื่อนไหว การยืดกล้ามเนื้อและการปรับตำแหน่งของสะบักให้อยู่ในแนวปกติ ส่งผลให้ลดระดับความเจ็บปวด เพิ่มองศาการเคลื่อนไหวข้อไหล่ในผู้ป่วยที่มีปัญหาข้อไหล่ และเพิ่มความแข็งแรงกล้ามเนื้อได้อีก แต่ต้องทำอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องอย่างน้อย 6 สัปดาห์ [6]

รอก (Pulley) และวงล้อบริหารแขน (Wheel) เป็นอุปกรณ์ที่จำเป็นในการบริหารข้อไหล่ที่นักกายภาพบำบัดจะควบคุมดูแลให้ผู้ป่วยฝึกบริหารหัวไหล่ด้วยตนเอง ประโยชน์ของรอกและวงล้อในการให้ผู้ป่วยบริหารเพื่อช่วยเพิ่มองศาการเคลื่อนไหวของข้อต่อในผู้ป่วยข้อไหล่ติดแข็ง หรือช่วยในการบริหารกล้ามเนื้อเพิ่มความแข็งแรงผู้ป่วยที่มีภาวะกล้ามเนื้อหัวไหล่อ่อนแรง จากงานวิจัยของ Ahmed m. Abd al-kader ได้ศึกษาประสิทธิภาพการออกกำลังกายแบบวงล้อไหล่ (Shoulder wheel exercise) และการรักษาด้วยปากกาบรรเทาอาการปวด (Pain gone pen modality) ที่มีผลต่อการทำงานของข้อไหล่หลังการผ่าตัดเดันม จำนวน 30 คน อายุ 40-55 ปี พบว่าการออกกำลังกายแบบวงล้อไหล่ช่วยเพิ่มการเคลื่อนไหวรวมถึงการทำการกิจวัตรประจำวันของข้อไหล่และการรักษาด้วยปากกาบรรเทาอาการปวดช่วยลดอาการปวด รวมถึงความไม่สุขสบายในผู้ป่วยหลังผ่าตัดเดันมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.0001$) [7] นอกจากนี้รอกและวงล้อยังเป็นอุปกรณ์ขึ้นพื้นฐานที่ต้องมีในโรงพยาบาลชุมชนทุกแห่ง แต่ปัจจุบันอุปกรณ์รอกและวงล้อยังคงมีราคาค่อนข้างสูง โดยรอกราคาประมาณ 4,500 - 5,000 บาท วงล้อบริหารแขนราคา 14,000 - 15,000 บาท [8] ทำให้อุปกรณ์เหล่านี้ยังไม่ครอบคลุมในทุกโรงพยาบาลชุมชน รวมถึงระดับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล (รพ.สต.) ซึ่งหากสามารถประดิษฐ์อุปกรณ์รอก-ล้อ 2 ใน 1 ที่มีประสิทธิภาพในการใช้งานได้ดีและราคาประหยัด จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในด้านอุปกรณ์กับสถานบริการสาธารณสุขดังกล่าว ลดการเสียเวลาและภาระค่าใช้จ่ายของผู้ป่วยในการเดินทางมารับการรักษาที่โรงพยาบาลและเพิ่มการเข้าถึงบริการกายภาพบำบัดอย่างต่อเนื่องตามนโยบายการจัดบริการระดับปฐมภูมิในบทบาทนักกายภาพบำบัดในหน่วยบริการปฐมภูมิ ในการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน รักษาและบำบัดความบกพร่องของร่างกายจากภาวะโรคหรือการเคลื่อนไหวที่ไม่ปกติ การตรวจประเมิน วินิจฉัย รักษาและการบำบัดความบกพร่องของร่างกายซึ่งเกิดเนื่องจากภาวะโรค หรือการเคลื่อนไหวที่ไม่ปกติด้วยวิธีการทางกายภาพบำบัด หรือการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ทางกายภาพบำบัด เพื่อแก้ไขโรคที่เป็นปัญหาในชุมชนในทุกกลุ่มอายุ ทั้งเป็นผู้วางแผนการดูแลฟื้นฟูสมรรถภาพในชุมชน (Rehabilitation Manager) การวางแผนฟื้นฟูสภาพกลุ่มผู้ป่วยในระยะเฉียบพลัน กึ่งเฉียบพลัน และเรื้อรัง (Physical Therapy Manager) [9]

ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะนักกายภาพบำบัดจึงนำหลักการออกกำลังกาย โดยการใช้รอกและวงล้อหมุนแขน มาพัฒนาเป็นนวัตกรรม ร่วมกับการรักษาด้วยวิธีการขยับ ดัดดึง ข้อต่อ ตามมาตรฐาน และการเพิ่มความสม่ำเสมอในการบริหารข้อไหล่ที่ส่งผลดีต่อการเคลื่อนไหวของข้อไหล่ต่อเนื่อง 8 สัปดาห์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการรักษาทางกายภาพบำบัดเพิ่มองศาการเคลื่อนไหวในผู้ป่วยข้อไหล่ติดและลดระดับความเจ็บปวด ให้ได้ผลลัพธ์ในผู้ป่วยที่ข้อไหล่ติดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยได้คิดค้นประดิษฐ์อุปกรณ์นวัตกรรมรอก-วงล้อ 2 ใน 1 เพื่อบริหารข้อไหล่ โดยนำวงล้อจากรถเข็นนั่ง (Wheel chair) ของผู้ป่วยที่ขำรุ่ดไม่สามารถใช้งานได้แล้วร่วมกับการนำเหล็กกล่องมาทำเป็นโครงและนำรอกที่ใช้งานทั่วไปมาประดิษฐ์ให้เป็นชุดเดียวกันเพื่อความสะดวกในการใช้งาน ซึ่งรวมค่าใช้จ่ายทั้งหมดประมาณ 1,700 บาทถูกกว่าอุปกรณ์ที่มีขายปกติหลายเท่า ได้รับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์นวัตกรรมรอก-ล้อ 2 ใน 1 จากกรมทรัพย์สินทางปัญญา เอกสารรับรองเลขที่สิทธิบัตร 106469 ข้อดีของอุปกรณ์นอกจากประหยัดลดค่าใช้จ่ายแล้วยังได้มีการออกแบบให้สามารถปรับระดับการใช้งานให้เหมาะสมในผู้ใช้งานแต่ละราย ใช้งานง่าย ไม่เปลืองพื้นที่ในการให้บริการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่หน่วยบริการสาธารณสุข ศูนย์ผู้สูงอายุ และบริการระดับปฐมภูมิ ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล (รพ.สต.) เพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการกายภาพบำบัดและความต่อเนื่องในการดูแล ในการนำอุปกรณ์นวัตกรรมรอก-ล้อ 2 ใน 1 ไปใช้ให้บริการแก่ผู้ป่วยที่มีปัญหาปวดไหล่หรือข้อไหล่ติดเพื่อเป็นทางเลือกที่ประหยัดค่าใช้จ่ายมากกว่าอุปกรณ์เดิมรวมถึงใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามบทบาทนักกายภาพบำบัดในหน่วยบริการปฐมภูมิ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา

1. เปรียบเทียบประสิทธิผลนวัตกรรมรอกและวงล้อ 2 ใน 1 ต่อองศาการเคลื่อนไหวและระดับความเจ็บปวดในผู้ป่วยข้อไหล่ติดแข็ง ก่อนและภายหลังการทดลอง
2. เปรียบเทียบประสิทธิผลนวัตกรรมรอก-วงล้อ 2 ใน 1 ต่อองศาการเคลื่อนไหวและระดับความเจ็บปวดในผู้ป่วยข้อไหล่ติดแข็ง กับรอกและวงล้อแบบเดิม

วิธีดำเนินการวิจัย

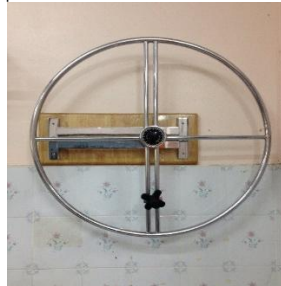
1. รูปแบบการศึกษา การวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Study) ศึกษาแบบสองกลุ่มวัดผลก่อนและหลัง (Two Group Pretest-Posttest Design)

2. การทดลอง ในระยะเวลา 8 สัปดาห์ 3 ครั้ง/สัปดาห์ ระยะเวลา 40 นาที ประกอบด้วย

2.1 นวัตกรรมรอก-ล้อ 2 ใน 1 (The Innovation Pulley-Wheel 2 in 1) ที่พัฒนาขึ้นเพื่อเพิ่มองศาการเคลื่อนไหวข้อไหล่ติดและลดระดับความเจ็บปวดในกลุ่มทดลอง ได้รับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์นวัตกรรมรอก-ล้อ 2 ใน 1 จากกรมทรัพย์สินทางปัญญา เอกสารรับรองเลขที่สิทธิบัตร 106469

ภาพที่ 1 อุปกรณ์นวัตกรรมรอก-ล้อ 2 ใน 1 (The Innovation Pulley-Wheel 2 in 1)
อุปกรณ์วงล้อ (Shoulder Wheel) อุปกรณ์รอก (Pulley) แบบเดิม ใช้ในกลุ่มควบคุม

ภาพที่ 2 อุปกรณ์วงล้อ (Shoulder Wheel) ที่มีแบบเดิม

ภาพที่ 3 อุปกรณ์รอก (Pulley) แบบเดิม

2.2 โปรแกรมกายภาพบำบัดตามแผนการทดลอง ดังนี้

1) การวางแผนประคบร้อนบริเวณหัวไหล่ ระยะเวลา 20 นาที

ภาพที่ 4 การวางแผนประคบร้อนบริเวณหัวไหล่

2) การตัดข้อไหล่โดยการขยับหัวไหล่ไปทิศด้านหลัง (Posterior Glide) และขยับหัวไหล่ไปทิศด้านล่าง (Inferior Glide) จำนวน 10 ครั้ง ในแต่ละทิศ 3 รอบ ระยะเวลา 10 นาที

(ก)

(ข)

ภาพที่ 5 การตัดไหล่ในทิศไปด้านหลัง (Posterior Glide) (ก) การตัดไหล่ในทิศไปด้านล่าง (Inferior Glide) (ข)

3) บริหารออกกำลังกายข้อไหล่โดยใช้รอก ทำบริหาร ยกแขนและท่ากางแขน ท่าละ 10 ครั้ง จำนวน 3 รอบ โดยให้ผู้ป่วยยืนจนถึงจุดที่ตั้งที่สุดในแต่ละท่า ระยะเวลา 10 นาที

กลุ่มทดลองจะได้รับบริหารออกกำลังกายข้อไหล่โดยใช้เครื่องสิ่งประดิษฐ์รอกและล้อ 2 ใน 1

กลุ่มควบคุมจะได้บริหารออกกำลังกายข้อไหล่โดยใช้อุปกรณ์รอกและล้อหมุนแบบเดิม

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ผู้ป่วยข้อไหล่ติดที่มารับบริการกายภาพบำบัดโรงพยาบาลพระจอมเกล้า ระหว่างเดือน มกราคม – ธันวาคม 2566 จำนวน 69 คน (งานกายภาพบำบัดโรงพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี, 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ป่วยข้อไหล่ติดที่มารับบริการกายภาพบำบัดโรงพยาบาลพระจอมเกล้า ระหว่างเดือน มกราคม – ธันวาคม 2566 จำนวน 60 คน อายุระหว่าง 45-68 ปี มีอาการข้อไหล่ติดมาไม่ต่ำกว่า 3 เดือน ไม่มีปัญหาการสื่อสาร

เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion criteria) 1. ผู้ป่วยที่มีการวินิจฉัยทางกายภาพบำบัด (PT Diagnosis) ว่าเป็นโรคข้อไหล่ติด (Frozen shoulder) 2. อายุระหว่าง 45-68 ปี 3. ไม่จำกัดเพศ 4. มีอาการข้อไหล่ติดมาไม่ต่ำกว่า 3 เดือน 5. ไม่มีปัญหาการสื่อสาร และสมัครใจเข้าร่วมโครงการ

เกณฑ์คัดออกคือ (Exclusion Criteria) 1. มีประวัติการผ่าตัดที่ข้อไหล่ 2. มีภาวะบาดเจ็บของเส้นประสาท/เส้นเอ็น/ข้อไหล่จากโรคอื่น ๆ 3. มีประวัติกระดูกแขน กระดูกไหปลาร้า กระดูกสะบัก หรือกระดูกขาหัก 4. มีความผิดปกติของระบบประสาทและกล้ามเนื้อ เช่น ไม่มีเส้นเอ็นคลุมข้อไหล่ผิดปกติ 5. มีภาวะข้อไหล่เสื่อมจากการวินิจฉัยของแพทย์

เกณฑ์ยุติการวิจัย (Termination Criteria) 1. กลุ่มตัวอย่างที่ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรม ได้ครบถ้วนตามเวลาที่กำหนด 2. กลุ่มตัวอย่างที่มีอาการปวดมากขึ้นถึงขั้นรุนแรง แม้จะอยู่ในท่าพักปกติ โดยอาสาสมัครทุกคนจะได้รับคำชี้แจงและเซ็นชื่อในหนังสือยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยทุกคน

ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างที่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนของ Daniel (2010) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 59 คน แต่เพื่อผู้เข้าร่วมทดลองออกจากการทดลองจึงเพิ่มเป็น 60 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก (Envelop Sampling) เข้าสู่กลุ่มทดลอง 30 คน กลุ่มควบคุม 30 คน งานวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์โรงพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี เลขที่ 21/2564 วันที่รับรอง 22 ธันวาคม 2564 การพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยในงานวิจัยโดยผู้ป่วยจะได้รับข้อมูลที่ครบถ้วน ได้รับความยินยอม (Informed Consent) ที่ชัดเจน การรักษาความลับ และผู้ป่วยมีสิทธิตัดสินใจเข้าร่วมหรือถอนตัวได้ทุกเมื่อ การไม่นำข้อมูลไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต รวมถึงการคำนึงถึงความปลอดภัยและประโยชน์สูงสุดของผู้ป่วยเป็นสำคัญ

4. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

4.1 ตัวแปรต้น คือ 1) คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ป่วยข้อไหล่ติด 2) นวัตกรรมรอก-วงล้อ 2 ใน 1 รอกกับังล้อแบบเดิม และโปรแกรมกายภาพบำบัดตามแผนการทดลอง

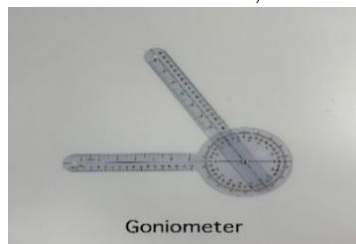
4.2 ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพนวัตกรรมรอกและวงล้อ 2 ใน 1 ประกอบด้วย องศาการเคลื่อนไหว (Range of Motion) และระดับความเจ็บปวด (Pain Score)

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบเก็บข้อมูลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นประกอบด้วย

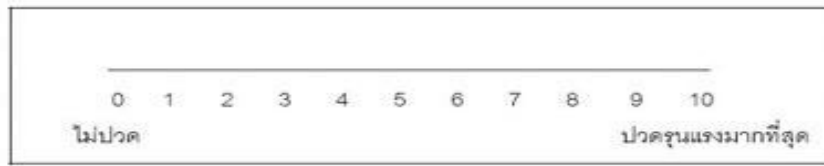
ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ป่วยข้อไหล่ติด ประกอบด้วย เพศ อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง ค่าดัชนีมวลกาย

ส่วนที่ 2 เครื่องโกนิโอมิเตอร์ (Goniometer) เป็นอุปกรณ์การวัดพิสัยการเคลื่อนไหวของข้อต่อ มีหน่วยวัดเป็นองศาในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้โกนิโอมิเตอร์ขนาดใหญ่ (12 นิ้ว) แบบวงกลมผลิตโดยคณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล (Faculty of Physical Therapy and Applied Movement Sciences, Mahidol University)

ภาพที่ 6 เครื่องโกนิโอมิเตอร์ (Goniometer) เป็นอุปกรณ์การวัดพิสัยการเคลื่อนไหวของข้อต่อ

ส่วนที่ 3 แบบบันทึกองศาการเคลื่อนไหวข้อไหล่ สร้างโดยผู้วิจัยเป็นแบบบันทึกองศาการเคลื่อนไหวของข้อไหล่ที่วัดได้จากโกนิโอมิเตอร์ 2 ท่า คือการเคลื่อนไหวในทิศทางยกแขน (Shoulder Flexion) การเคลื่อนไหวในทิศทางกางแขน (Shoulder Abduction) ส่วนแบบบันทึกระดับคะแนนความเจ็บปวดได้จากการใช้แบบวัดมาตรฐานวัดความเจ็บปวดชนิดเส้นตรง (Visual Rating Scales: VRS)

ภาพที่ 7 แบบวัดมาตรฐานวัดความเจ็บปวดชนิดเส้นตรง (Visual Rating Scales: VRS)

แบบบันทึกระดับความเจ็บปวด (Visual Analog Scale ,VAS) เป็นการประเมินความปวดเป็นตัวเลข โดยการวัดระดับความปวดตั้งแต่ 1-10 คะแนน ดังนี้

ระดับ 0 ไม่ปวดเลย (No pain) ขยับตัวก็ไม่ปวด

ระดับ 1-3 ปวดน้อย (Mild pain) ปวดเล็กน้อยพอทนได้ เมื่อนอนเฉยๆ ไม่ปวด หากขยับตัวจะปวดเล็กน้อย

ระดับ 4-6 ปวดปานกลาง (Moderate pain) นอนเฉยๆ ก็ปวด ยังมีการขยับตัวก็ยังปวดมากขึ้น

ระดับ 7-9 ปวดมาก (Severe pain) ปวดมากแทบทุกขณะเวลา ไม่ว่าจะนอนนิ่งๆ หรือขยับตัว

ระดับ 10 ปวดมากที่สุด (Severe pain) ปวดมากที่สุดจนทนไม่ได้ แม้จะนอนนิ่งๆ ก็ตาม

แบบเก็บข้อมูล ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Contents Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน คำนวณค่าความเที่ยง ด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1951) เท่ากับ 0.82

6. สถิติวิเคราะห์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงวิเคราะห์ ด้วย Paired t-test โดยพิจารณาค่า P-value ที่มีค่าน้อยกว่า 0.05 หรือ มีนัยสำคัญทางสถิติ (Significantly) นำเสนอด้วยค่า Mean differences, P-value และ 95% Confidence Interval)

ผลการวิจัย

ผู้ป่วยข้อไหล่ติดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน อายุระหว่าง 45-68 ปี กลุ่มทดลองเฉลี่ย 65.80 ± 2.86 กลุ่มควบคุมเฉลี่ย 64.47 ± 2.90 ปี ค่าดัชนีมวลกายค่าปกติระหว่าง $18.75-22.90$ กก./ม² กลุ่มทดลองเฉลี่ย 24.18 ± 3.51 กก./ม² กลุ่มควบคุมเฉลี่ย 24.74 ± 3.47 กก./ม² มีภาวะน้ำหนักเกิน

ประสิทธิภาพการใช้นวัตกรรมรอก-วงล้อ 2 ใน 1 โดยเปรียบเทียบความแตกต่างองศาการเคลื่อนไหวของข้อไหล่ และการวัดระดับความเจ็บปวดในกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง พบว่า องศาการเคลื่อนไหวของข้อไหล่ในท่ายกแขน (Flexion) การเคลื่อนไหวของข้อไหล่ในท่ากางแขน (Abduction) และระดับความเจ็บปวดมีค่าเฉลี่ย หลังการทดลองแตกต่างจากก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P-value = .001*, P-value = .001*, P-value = 0.001*) ตามลำดับ โดยค่าเฉลี่ยองศาการเคลื่อนไหวของข้อไหล่หลังการทดลองเพิ่มสูงกว่าก่อนการทดลอง ดังนี้ ในท่ายกแขน (Flexion) ค่าเฉลี่ยหลังการทดลอง 178.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.516 ค่าเฉลี่ยก่อนการทดลอง 107.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7.39 การเคลื่อนไหวของข้อไหล่ในท่ากางแขน (Abduction) ค่าเฉลี่ยหลังการทดลอง 166.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.8 ค่าเฉลี่ยก่อนการทดลอง 99.47 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 13.09 ส่วนระดับความเจ็บปวดค่าเฉลี่ยหลังการทดลองลดลงต่ำกว่าก่อนการทดลอง ดังนี้ ค่าเฉลี่ยหลังการทดลอง 3.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.516 ค่าเฉลี่ยก่อนการทดลอง 6.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.743 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความแตกต่างองศาการเคลื่อนไหวของข้อไหล่และการวัดระดับความเจ็บปวด ระหว่างกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง (n=60)

ตัวแปร	ก่อนทดลอง (n=30)		หลังทดลอง (n=30)		t	Df	P-value	95%CI
	Mean	S.D.	Mean	S.D.				
องศาการเคลื่อนไหวของข้อไหล่ ในท่ายกแขน (Flexion)	107.87	7.39	178.13	0.516	137.68	59	0.001*	(69.24,71.28)
องศาการเคลื่อนไหวของข้อไหล่ ในท่ากางแขน (Abduction)	99.47	13.09	166.2	3.8	61.21	59	0.001*	(64.55,68.91)
ระดับความเจ็บปวด (VAS)	6.13	.743	3.13	0.516	36.91	59	0.00001*	(2.84,3.16)

(*) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เปรียบเทียบประสิทธิผลของนวัตกรรมรอก-วงล้อ 2 ใน 1 กับรอกและวงล้อแบบเดิม โดยเปรียบเทียบความแตกต่างองศาการเคลื่อนไหวของข้อไหล่และการวัดระดับความเจ็บปวดหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม พบว่า องศาการเคลื่อนไหวของข้อไหล่ในท่ายกแขน (Flexion) และในท่ากางแขน (Abduction) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P-value = 0.007*, P-value = 0.028*) โดยค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลองสูงกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มควบคุม แต่ระดับความเจ็บปวดมีค่าเฉลี่ยหลังการทดลองทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P-value = 0.179) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างองศาการเคลื่อนไหวของข้อไหล่ และการวัดระดับความเจ็บปวด ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง (n = 60)

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง (n=30)		กลุ่มควบคุม (n=30)		t	Df	P-value	95%CI
	Mean	S.D.	Mean	S.D.				
องศาการเคลื่อนไหวของข้อไหล่ ในท่ายกแขน (Flexion)	178.13	0.516	177.73	0.59	2.80	56.99	0.007*	(-0.69,-0.11)
องศาการเคลื่อนไหวของข้อไหล่ ในท่ากางแขน (Abduction)	166.2	3.8	163.8	4.4	2.26	56.80	0.028*	(-4.53,-0.27)
ระดับความเจ็บปวด (VAS)	3.13	0.516	3.33	0.617	1.36	56.24	0.179	(-0.09,0.49)

(*) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การวิจัยในการทดลองประสิทธิผลของนวัตกรรมรอก-ล้อ 2 ใน 1 ในการเพิ่มองศาการเคลื่อนไหวของข้อไหล่และลดการเจ็บปวดในผู้ป่วยข้อไหล่ติด (Frozen shoulder) ที่มารับบริการกายภาพบำบัดโรงพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 45-68 ปี ผู้วิจัยได้คัดค้นประดิษฐ์อุปกรณ์นวัตกรรมรอก-วงล้อ 2 ใน 1 เพื่อบริหารข้อไหล่ โดยนำวงล้อจากรถเข็นนั่ง (Wheel chair) ของผู้ป่วยที่ขาจรูไม่สามารถใช้งานได้แล้วร่วมกับการนำเหล็กกล่อมาทำเป็นโครงและนำรอกที่ใช้งานทั่วไปมาประดิษฐ์ให้เป็นชุดเดียวกันเพื่อความสะดวกในการใช้งานซึ่งรวมค่าใช้จ่ายทั้งหมดประมาณ 1,700 บาท ถูกกว่าอุปกรณ์ที่มีขายปกติหลายเท่าตัว (รอกสำหรับกายภาพบำบัดราคา 5,000 บาท วงล้อบริหารข้อไหล่ทางกายภาพบำบัดราคา 15,000 บาทรวม 20,000 บาท) มีการออกแบบให้สามารถปรับระดับการเคลื่อนไหวได้ 3 ระดับให้เหมาะสมกับผู้ใช้งานในแต่ละรายที่มีระดับความสูงไม่เท่ากัน ดังนั้นการปรับระดับอุปกรณ์ให้ได้ระดับตรงกับข้อไหล่ของผู้ใช้งานส่งผลทำให้ผู้ใช้งานใช้บริหารข้อไหล่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของ นิลุบล ลือชาเกียรติศักดิ์ ได้ศึกษาการฟื้นฟูภาวะข้อไหล่ติดในผู้สูงอายุในเขตโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี เพื่อเปรียบเทียบองศาการเคลื่อนไหวของข้อไหล่ในผู้สูงอายุที่มีภาวะข้อไหล่ติดระหว่างก่อนและหลังใช้ท่าการบริหารข้อไหล่ ในผู้ที่มีอายุระหว่าง 60-69 ปี จำนวน 85 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างบริหารข้อไหล่โดยใช้ท่าบริหารข้อไหล่ติด ท่าละ 10 ครั้ง จำนวน 4 ท่า วันละ 2 ครั้ง เข้า-เย็น รวมเป็นเวลา 8 สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 100 หลังการบริหารข้อไหล่โดยใช้ท่าบริหารข้อไหล่ติด ผู้สูงอายุมีองศาการเคลื่อนไหวของข้อไหล่ทั้ง 2 ข้างเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P<0.001$ [10] ประสิทธิผลของนวัตกรรมรอก-ล้อ 2 ใน 1 สามารถเพิ่มองศาการเคลื่อนไหวได้ดีที่สุดในการยกแขนไปด้านหน้า (Flexion) ของกลุ่มตัวอย่างเข้าใกล้ค่าปกติ ค่าเฉลี่ย 178.13 ค่าปกติ คือ 180 องศา ส่วนการเพิ่มองศาการเคลื่อนไหว

ในการกางแขนไปด้านข้าง (Abduction) เพิ่มขึ้นน้อยกว่า มีค่าเฉลี่ย 166.2 ค่าปกติ คือ 180 องศา จากการเปรียบเทียบความแตกต่างองศาการเคลื่อนไหวของข้อไหล่ และการวัดระดับความเจ็บปวดระหว่างกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง พบว่า องศาการเคลื่อนไหวของข้อไหล่และระดับความเจ็บปวดมีค่าเฉลี่ยหลังการทดลองแตกต่างจากก่อนทดลอง โดยหลังการทดลองมีองศาการเคลื่อนไหวเพิ่มขึ้นและระดับความเจ็บปวดลดลง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อีรภัทร์ รักษาพล ในการศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการออกกำลังกายเสริมความมั่นคงของข้อไหล่ร่วมกับการรักษากายภาพบำบัดแบบเดิมในผู้ป่วยข้อไหล่ติดจำนวน 22 คน ระยะเวลา 6 สัปดาห์ โดยใช้ชุดการสอนโปรแกรมการออกกำลังกายเสริมความมั่นคงของข้อไหล่ วัดผลลัพธ์ด้วยแบบประเมินระดับความเจ็บปวดและสมรรถภาพของหัวไหล่ แบบประเมินความปวด แบบบันทึกค่าช่วงการเคลื่อนไหวของหัวไหล่ และแบบประเมินคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ผลการวิจัย พบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนระดับความเจ็บปวดและสมรรถภาพของหัวไหล่ต่ำกว่ากลุ่มควบคุม -17.53 คะแนน (95% CI : -29.59, -5.46) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value=0.007) มีคะแนนความปวดน้อยกว่ากลุ่มควบคุม -2.10 คะแนน (95% CI : -3.31, -0.89) แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value=0.002) และมีช่วงการเคลื่อนไหวแบบ Active ในท่า abduction กลุ่มทดลองมีมากกว่ากลุ่มควบคุม 19.60 องศา (95% CI : 0.79, 38.41) แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value=0.042) สรุปผลการทดลองว่าการเคลื่อนไหวของข้อไหล่หลังการทดลองพบว่าการทดลองมีช่วงองศาการเคลื่อนไหวเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง [6] เมื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลของนวัตกรรมรอก-ล้อ 2 in 1 กับรอกและวงล้อแบบเดิม ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มทดลองมีองศาการเคลื่อนไหวของข้อไหล่มากกว่ากลุ่มควบคุม สอดคล้องกับการศึกษาของ สุรัชวี ชูสงดา ได้ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการออกกำลังกายที่บ้านเพื่อเพิ่มองศาการเคลื่อนไหวในผู้ป่วยข้อไหล่ติด (Frozen Shoulder) ที่มารับบริการกายภาพบำบัดโรงพยาบาลกลาง จังหวัดภูเก็ต จำนวน 42 คน ระยะเวลา 6 เดือน ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในเรื่องของความรู้ความเข้าใจต่อพฤติกรรม และวิธีการรักษาโรคข้อไหล่ติด พฤติกรรมในการดูแลตนเองในผู้ป่วยข้อไหล่ติด และคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยข้อไหล่ติด ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง (P -value=0.536, P -value=0.070) ตามลำดับ แต่หลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P -value=0.001), (P -value=0.001) และ(P -value=0.028) ตามลำดับ สรุปว่าองศาการเคลื่อนไหวของข้อไหล่และระดับความเจ็บปวดมีค่าเฉลี่ยหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P -value=0.001) ตามลำดับ และองศาการเคลื่อนไหวของข้อไหล่และระดับความเจ็บปวดมีค่าเฉลี่ยหลังการทดลองของกลุ่มทดลองแตกต่างจากก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ [11] สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ahmed m. Abd al-kader ได้ศึกษาประสิทธิภาพการออกกำลังกายแบบวงล้อไหล่ (shoulder wheel exercise) และการรักษาด้วยปากกาบรรเทาอาการปวด (pain gone pen modality) ที่มีผลต่อการทำงานของข้อไหล่หลังการผ่าตัดเดานัม จำนวน 30 คน อายุ 40-55 ปี พบว่าการออกกำลังกายแบบวงล้อไหล่ช่วยเพิ่มการเคลื่อนไหวรวมถึงการทำกิจวัตรประจำวันของข้อไหล่และการรักษาด้วยปากกาบรรเทาอาการปวดช่วยลดอาการปวดรวมถึงความไม่สบายในผู้ป่วยหลังผ่าตัดเดานัมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P<0.0001$) [7] ดังนั้นอุปกรณ์รอกและวงล้อบริหารในทางกายภาพบำบัดจึงเป็นอุปกรณ์ที่เหมาะสมในการออกกำลังกายข้อไหล่เพื่อช่วยผู้ป่วยในการเพิ่มการเคลื่อนไหวของข้อไหล่และการใช้งานทำกิจวัตรประจำวัน

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่านวัตกรรมรอก-ล้อ 2 in 1 สามารถใช้บริหารเพื่อเพิ่มองศาการเคลื่อนไหวของข้อไหล่ในท่ายกแขนและท่ากางแขนของผู้ป่วยโรคข้อไหล่ติดได้มีประสิทธิภาพ สามารถเพิ่มองศาการเคลื่อนไหวข้อไหล่ได้มากกว่าก่อนการทดลอง โดยเพิ่มองศาการเคลื่อนไหวได้ดีที่สุดในการยกแขนไปด้านหน้า (Flexion) ของกลุ่มตัวอย่าง เข้าใกล้ค่าปกติและเพิ่มองศาการเคลื่อนไหวข้อไหล่ได้มากกว่าการบริหารด้วยรอกและวงล้อบริหารไหล่แบบเดิมมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการลดระดับความเจ็บปวดให้ผลดีขึ้นทั้ง 2 อุปกรณ์แต่ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะและการใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มคุณภาพการดูแลผู้ป่วยข้อไหล่ติด

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในสถานบริการสุขภาพ

1.1 การนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพบริการกายภาพบำบัดในผู้ป่วยข้อไหล่ติดให้สามารถเคลื่อนไหวข้อไหล่ได้มากขึ้นกว่าอุปกรณ์รอกและวงล้อเดิม ตามแผนการดูแลต่อเนื่องในระยะ 8 สัปดาห์

1.2 การนำไปใช้ประโยชน์ตามนโยบายการจัดบริการกายภาพบำบัดในระดับปฐมภูมิ ทั้งในด้านเพิ่มการเข้าถึงบริการในพื้นที่และความต่อเนื่องของการรับบริการ เพิ่มคุณภาพการดูแลและคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยข้อไหล่ติด

1.3 ควรปรับปรุงอุปกรณ์นวัตกรรมรอก-วงล้อ 2 in 1 ให้มีความสวยงาม ทนสมัย นำใช้งานมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

2.1 การวิจัยประสิทธิภาพของนวัตกรรมและโปรแกรมกายภาพบำบัดในผู้ป่วยข้อไหล่ติดในระบบบริการปฐมภูมิ ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

2.2 การวิจัยรูปแบบและประสิทธิภาพของนวัตกรรมและโปรแกรมกายภาพบำบัดในการบริหารข้อไหล่ เพื่อป้องกันการเกิดข้อไหล่ติดสำหรับผู้ที่มีความเสี่ยงในชุมชน

2.3 ควรมีการศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งานนวัตกรรมรอก-ล้อ 2 ใน 1 รวมถึงผู้ให้บริการในระดับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล (รพ.สต.) หรือศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

- [1] รัชนิวรรณ อดิศักดิ์. ทำการออกกำลังกายเพื่อรักษาผู้ป่วยข้อไหล่ติดแข็ง. วารสารวิชาการสาธารณสุข. 2564. 30:5: 962-970.
- [2] กาญจนา คิตติจิริง. นวัตกรรมเครื่องยืดเหยียดข้อไหล่ด้วยตนเองเพื่อบรรเทาอาการปวดของโรคหัวไหล่ติด Innovation of Self Shoulder Joint Stretching Machine to Relieve Frozen Shoulder. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อชุมชน. 2563. 2: 449-459.
- [3] ภัทรจรี จันทศิริ. การเปรียบเทียบช่วงการเคลื่อนไหวข้อไหล่ในทุกทิศทางระหว่างผู้ป่วยข้อไหล่ติดรั้ง (Adhesive Capsulitis). วารสารวิชาการสาธารณสุข. 2563. 29:2: 253-259
- [4] Chul-Hyun Cho, Ki-Choer Bae, Du-Han Kim. Treatment Strategy for Frozen Shoulder. Clin Orthop Surg. 2019. 11:3:249–257.
- [5] รัชชิตา พิมาล. กายภาพบำบัดในภาวะข้อไหล่ติด. วารสาร Journal of Medical Bioscience. 2562 1:4: 425-438.
- [6] อธิภัทร รักษาพล. ประสิทธิภาพของโปรแกรมการออกกำลังกายเสริมความมั่นคงของข้อไหล่ร่วมกับการรักษาทางกายภาพบำบัดแบบเดิม กับการรักษาทางกายภาพบำบัดแบบเดิมในผู้ป่วยข้อไหล่ติดของโรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา. วารสารโรงพยาบาลมหาสารคาม. 2564. 18:3: 27-39.
- [7] Ahmed m. Abd al-kader. Efficacy of Shoulder wheel exercises and pain gone pen modality on the functional activity of shoulder joint post-mastectomy. Annals of the Romanian Society for Cell Biology. 2021. 25:6: 20050–20056.
- [8] สนิทนาฏ วิไลจิตต์. วงล้อบริหารหัวไหล่และแขนแบบติดผนัง (shoulder wheel). 2566.
- [9] สำนักสนับสนุนระบบสุขภาพปฐมภูมิ. คู่มือคุณภาพมาตรฐานบริการสุขภาพปฐมภูมิ พ.ศ. 2566 ฉบับปรับปรุง กระทรวงสาธารณสุข. 2566.
- [10] นิรุบล ลือชาเกียรติศักดิ์. การฟื้นฟูภาวะข้อไหล่ติดในผู้สูงอายุในเขตโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี.วารสารวิชาการแพทย์เขต 11. 2566. 37:1:121-135.
- [11] สุรัชติ ชูสงดา. ประสิทธิภาพของโปรแกรมการออกกำลังกายที่บ้านเพื่อเพิ่มองศาการเคลื่อนไหวในผู้ป่วยข้อไหล่ติด (Frozen Shoulder) ที่มารับบริการกายภาพบำบัดโรงพยาบาลกลาง จ.ภูเก็ต. วารสาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ท. 2567. 5:2: 142-157.

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุค BANI World

Strategic Leadership of School Administrators in the BANI World

คุณากร ถึงนามลี* และ มัทนา วังถนอมศักดิ์

Kunakorn Thuengnamlee* and Mattana Wangthanomsak

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม 73000

Department of Educational Administration, Faculty of Education, Silpakorn University, Nakhon Pathom 73000

*To whom correspondence should be addressed. e-mail: thuengnamlee_k@silpakorn.edu

Received: 28 April 2025, Revised: 10 July 2025, Accepted: 29 August 2025

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและไม่แน่นอนในปัจจุบันได้นำพาโลกเข้าสู่ยุค BANI World ที่เต็มไปด้วยความเปราะบาง ความวิตกกังวล ความไม่เป็นเส้นตรง และความเข้าใจได้ยาก ทำให้องค์กรต่าง ๆ ต้องเผชิญกับปัญหาและความท้าทายที่ไม่เคยมีมาก่อน โดยเฉพาะระบบการศึกษาที่ได้รับผลกระทบในหลายมิติ ทั้งผลกระทบต่อผู้เรียนที่ต้องรับมือกับสภาพแวดล้อมที่ไม่มั่นคงและไม่แน่นอน การเรียนรู้ในยุคนี้จึงไม่เพียงต้องการทักษะที่มากกว่าความรู้ด้านวิชาการ แต่ยังต้องพัฒนาความสามารถในการปรับตัวและการคิดขั้นสูง และครูผู้สอนเองต้องเผชิญกับความกดดันในการพัฒนา และปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคม นอกจากนี้รูปแบบการศึกษายังต้องปรับตัวให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น มีการผสมผสานการเรียนรู้แบบดิจิทัลและการเรียนรู้แบบดั้งเดิมเข้าด้วยกัน

ในด้านผู้บริหารสถานศึกษาที่มีฐานะเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนการศึกษาที่จะต้องรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายเหล่านี้จากการศึกษาพบว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดวิสัยทัศน์ พัฒนากลยุทธ์ที่ตอบสนองต่อความไม่แน่นอน และใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างรอบด้าน รวมทั้งการสร้างสรรค์แนวทางการบริหารที่มีความยืดหยุ่นและคล่องตัว ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องสร้างแรงจูงใจและความเข้าใจร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรในการรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้การพัฒนาศักยภาพด้านดิจิทัล การปรับโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กรให้ยืดหยุ่น ตลอดจนการกำหนดแนวทางการบริหารที่เหมาะสมกับบริบทของ BANI World ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความยั่งยืน และพร้อมรับมือกับความท้าทายทางการศึกษาในอนาคต

คำสำคัญ : ยุค BANI World ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา

Abstract

The rapid and uncertain changes occurring today have led the world into the BANI World, characterized by brittle, anxious, nonlinear, and incomprehensible elements. Organizations, particularly in the education sector, are facing unprecedented challenges as a result of these changes, which impact multiple dimensions. Students face the challenge of coping with an uncertain and unstable environment. Consequently, learning in this era requires not only skills beyond academic knowledge but also the development of adaptability and higher-order thinking. Meanwhile, teachers face pressure to transform and adapt their teaching methods in response to technological and societal shifts. Furthermore, the educational system itself must become more flexible, blending traditional and digital learning approaches.

School administrators, as key leaders in driving educational development, must respond effectively to the rapid changes and complex challenges inherent in the BANI world. Findings from this study indicate that their strategic leadership plays a crucial role in shaping organizational vision, formulating strategies that address uncertainty, and utilizing data-driven decision-making processes. Strategic leadership further involves fostering agile and flexible management approaches, as well as cultivating shared motivation and mutual understanding among teachers and students, thereby strengthening the school's capacity to navigate rapid and unpredictable changes. Moreover, enhancing digital competencies, restructuring organizational culture toward greater adaptability, and adopting management practices aligned with the BANI context are essential components that contribute to the development of effective, sustainable, and future-ready educational institutions.

Keywords : BANI World, Strategic Leadership, Educational Change

บทนำ

ในโลกยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่แน่นอน ได้ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนของสังคมมากขึ้น ทั้งการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผันของเทคโนโลยีดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ ตลอดจนการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดที่ส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมทั่วโลก โดยแนวคิดที่สะท้อนถึงสภาวะการณ์ของโลกที่เกิดขึ้นได้ดีคือ BANI World ซึ่งประกอบไปด้วย ความเปราะบาง (Brittle) ความวิตกกังวล (Anxious) ความไม่เป็นเส้นตรง (Nonlinear) และความเข้าใจได้ยาก (Incomprehensible) [1] สภาพแวดล้อมเหล่านี้สร้างความท้าทายอย่างมากให้กับทุกองค์กร รวมถึงสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ในการจัดการศึกษาต้องปรับตัวอย่างรวดเร็ว เพื่อรับมือกับโลกยุค BANI World ผู้เรียนและครูต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

การเปลี่ยนแปลงในยุค BANI World ได้ส่งผลกระทบต่อตรงต่อการศึกษา ผู้เรียนในยุคนี้ต้องปรับตัวเข้ากับระบบการศึกษาที่ไม่แน่นอนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่เป็นตัวเร่งให้รูปแบบของการจัดการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อาทิ การเรียนออนไลน์ การศึกษาทางไกล และการเรียนออนไลน์ผสมผสานกับการเรียนในห้องเรียน ซึ่งอาจสร้างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในกลุ่มที่ไม่มีทรัพยากรเพียงพอ ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกไม่มั่นคงและเกิดความกังวลจากอนาคตที่ไม่แน่นอน [2] ในส่วนบทบาทของครูได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากครูไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงผู้สอนอีกต่อไปแต่ต้องเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น สร้างแรงจูงใจ และช่วยผู้เรียน ในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ครูจึงต้องมีความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอน พร้อมกับทักษะในการปรับตัวและการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับรูปแบบการศึกษาในยุคนี้ต้องมีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง เน้นการเรียนรู้ที่ผสมผสานเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเน้นทักษะผู้เรียนในการปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา [3]

สำหรับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ยังต้องปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุค BANI World นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีคุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ซึ่งประกอบด้วย การคิดเชิงกลยุทธ์ การปฏิบัติอย่างมีกลยุทธ์ การมีอิทธิพลเชิงกลยุทธ์ การมีทีมผู้นำเชิงกลยุทธ์ การทำกลยุทธ์ให้เป็นกระบวนการเรียนรู้ในองค์กร [4] กล่าวคือผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้กำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายขององค์กร เพื่อให้สถานศึกษาสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงและสถานการณ์ที่คาดไม่ถึง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดวิสัยทัศน์ การบริหารจัดการทรัพยากร และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้องค์กรสามารถปรับตัวได้ตามสถานการณ์ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จะสามารถใช้วิสัยทัศน์และกลยุทธ์เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ของครูได้ และส่งเสริมครูให้พัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างยืดหยุ่น เพื่อให้สถานศึกษาสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค BANI World จึงไม่ใช่เพียงการจัดการทรัพยากรหรือการบริหารภายในสถานศึกษาเท่านั้น แต่ยังเป็นการนำพาสถานศึกษาให้ก้าวข้ามความท้าทายที่ซับซ้อนและคาดไม่ถึง

BANI World และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุค BANI World

กรอบแนวคิด BANI World ปรากฏขึ้นในปี ค.ศ. 2020 โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้โลกต้องเผชิญกับความซับซ้อนและความไม่แน่นอนที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน กรอบแนวคิดนี้ได้รับการเสนอโดย Jamais Cascio นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกา เพื่ออธิบายบริบทโลกยุคใหม่ที่กรอบคิดแบบเดิมไม่สามารถอธิบายได้อย่างครบถ้วน โดยก่อนหน้ายุค BANI World โลกได้ถูกอธิบายผ่านกรอบแนวคิด VUCA World ซึ่งประกอบด้วย ความผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความซับซ้อน (Complexity) และความคลุมเครือ (Ambiguity) แต่เมื่อโลกเผชิญโรคระบาด การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว ความขัดแย้งระหว่างประเทศ และวิกฤตเศรษฐกิจต่อเนื่อง ทำให้กรอบแนวคิด VUCA World ไม่เพียงพอในการสะท้อนความรุนแรงของสถานการณ์และผลกระทบที่เกิดขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนผ่านจากกรอบแนวคิด VUCA World สู่ BANI World ซึ่งอธิบายความเปลี่ยนแปลงร่วมสมัยได้ดีกว่า [5] โดย BANI World ได้อธิบายและทำความเข้าใจถึงสถานการณ์ของโลกในยุคปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน ความซับซ้อน และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่ง BANI World มีรายละเอียดดังนี้ [1]

ความเปราะบาง (Brittle) ของระบบและโครงสร้างขององค์กรที่สามารถเกิดปัญหาได้ตลอด เมื่อต้องเผชิญกับความกดดันหรือการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดคิด แผนระยะยาวหรือแผนที่ไม่มีความยืดหยุ่นจึงอาจหยุดชะงักได้ตลอดเวลา อันเนื่องมาจาก

ความผันผวนของโลกรอบด้าน ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงขององค์กร เช่น สถาบันทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ความเปราะบางดังกล่าวมีสาเหตุมาจากโลกที่มีการเชื่อมโยงถึงกันมากขึ้น จากเดิมที่บางปัญหาอาจถูกจำกัดอยู่ในบางพื้นที่หรือส่งผลเฉพาะกลุ่ม สามารถแผ่ผลกระทบในวงกว้างได้ และการมองข้ามจุดอ่อนเพียงจุดเดียวอาจส่งผลกระทบต่อทั้งระบบได้ [6]

ความวิตกกังวล (Anxious) และความรู้สึกหมกหมุ่น เป็นความกลัวว่าการตัดสินใจหรือสิ่งที่กำลังทำอยู่ มักจะเป็นสิ่งที่ผิดพลาดเสมอ ความกลัวที่จะพลาดโอกาสหรือจะถูกทิ้งไว้เบื้องหลัง (Fear of Missing Out) และความไม่มั่นใจในความรู้และศักยภาพของบุคลากรหรือองค์กร ส่งผลให้ผู้คนมีแนวโน้มเกิดภาวะซึมเศร้าและความกลัว ซึ่งนำไปสู่ความลังเลไม่กล้าตัดสินใจ หากเกิดความผิดพลาดในการทำงานบ่อยครั้งหรือเผชิญปัญหาที่ซับซ้อนเกินกว่าจะรับมือ อาจนำไปสู่สภาวะความสิ้นหวังของบุคลากรและนำองค์กรไปสู่สถานการณ์วิกฤตได้ ทั้งนี้สภาพแวดล้อมของโลกยุค BANI World เป็นตัวเร่งให้เกิดความวิตกกังวล เช่น สื่อที่กระตุ้นให้เกิดความตื่นตระหนก การรับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ดี ทั้งข่าวลวง การบิดเบือนข้อเท็จจริง การกล่าวเกินจริง และข่าวปลอม ที่มีอยู่จำนวนมาก ความไม่แน่นอนของสุขภาพหรือความเสี่ยงจากภัยต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น เช่น การแพร่ระบาดของโรคติดต่อ ตลอดจนการปรับตัวตามกระแสสังคม ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลให้ผู้คนเกิดความวิตกกังวลและความไม่มั่นคงในชีวิตประจำวัน

ความไม่เป็นเส้นตรง (Nonlinear) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมีลักษณะไม่เป็นเส้นตรงกล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล (Cause and effect) ที่ไม่เชื่อมโยงหรือไม่สมมูลกัน เนื่องจากปัญหาและระบบมีความซับซ้อน และมีการแทรกแซงจากปัจจัยอื่น ๆ มากขึ้น ทำให้บุคคลหรือองค์กรมองเห็นผลลัพธ์ของสิ่งที่ตัดสินใจได้ไม่ชัดเจนในโลกแบบ BANI World ที่ไม่เป็นเส้นตรงนี้ ผลลัพธ์ของการทำหรือไม่ทำอาจไม่สอดคล้องกัน การตัดสินใจเล็ก ๆ อาจก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ใหญ่หลวง ซึ่งอาจเป็นด้านที่ดีหรือไม่ดี หรือการทุ่มเทความพยายาม อาจจะไม่เกิดผลลัพธ์ใด ๆ เลยก็ได้ และการแก้ปัญหาหนึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาใหม่ที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

ความเข้าใจได้ยาก (Incomprehensible) หลายสิ่งหลายอย่างที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบันไม่อาจทำความเข้าใจได้ เช่น เหตุใดโรคระบาดจึงมีจำนวนมากขึ้นและรุนแรงขึ้น วิกฤตการณ์เปลี่ยนแปลงทางสภาพอากาศจะเป็นไปในลักษณะใด เหตุการณ์และการตัดสินใจหลายอย่างอาจดูเหมือนไม่มีเหตุผล การพยายามทำความเข้าใจโดยการหาข้อมูลเพิ่มเติมก็ไม่อาจรับประกันได้ว่า จะทำให้เข้าใจเหตุการณ์หรือสิ่งนั้นมากขึ้น และปัญหาที่เกิดมาจากภาวะข้อมูลล้นอันเนื่องจากการเข้าถึงข้อมูลได้มากขึ้นและข้อมูลที่มีจำนวนมากจนเกินไป ส่งผลให้ต้องใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณมากขึ้น เพื่อแยกระหว่างข้อมูลสำคัญกับข้อมูลที่เข้ามาบงกช ดังนั้น การคาดการณ์อย่างทะลุปรุโปร่งหรือการวางแผนควบคุมให้สิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นตามต้องการอาจจะทำได้ยากในโลกแบบ BANI World เพราะมีความผันผวนและพลิกผันอยู่ตลอดเวลา [5]

กรอบแนวคิดโลกแบบ BANI World สะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางและความไม่แน่นอน ซึ่งส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนในสังคม และสำหรับการศึกษาก็ไม่อาจเลี่ยงผลกระทบกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงและความซับซ้อนที่เกิดขึ้น เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุค BANI World ที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุค BANI World ได้ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาอย่างมากมาย โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เช่น เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตสำหรับสรรพสิ่ง (Internet of Things) ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) และการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่เป็นตัวเร่งให้รูปแบบของการจัดการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อาทิ การเรียนออนไลน์ การศึกษาทางไกล และการเรียนออนไลน์ผสมผสานกับการเรียนในห้องเรียน ซึ่งพบว่าการจัดการเรียนการสอนในยุค BANI World จะมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน เช่น การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้ที่เน้นการทำงานร่วมกัน ซึ่งจะช่วยเพิ่มความสามารถของนักเรียนในการประยุกต์ใช้ความรู้กับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการเรียนรู้เฉพาะบุคคลที่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการเรียนการสอนตามความถนัดหรือเป้าหมายของตน [7] โดยการจัดการศึกษาที่กล่าวมาจะช่วยบ่มเพาะผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนในการเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในโลกของการทำงานและความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี โดยการเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนในห้องเรียนผสมผสานกับการเรียนออนไลน์นั้นเป็นเรื่องท้าทายสำหรับครูไม่ว่าจะเป็นแนวทางการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ วิธีการวัดและประเมินผล การติดตามผู้เรียนในขณะที่เรียนออนไลน์ และการป้องกันการทุจริตระหว่างการสอบออนไลน์ เพราะเหตุนี้ครูจึงต้องพัฒนาตนเองให้มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและมีความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น [3]

นอกจากนี้ รูปแบบการเรียนการสอนที่เปลี่ยนไปนี้อาจทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และอาจเกิดการสูญเสียการเรียนรู้ในกลุ่มผู้เรียนที่มีทรัพยากรไม่เพียงพอ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเครียด ขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ และเกิดช่องว่างทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น [2] ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย จะต้องรับมือกับปัญหาหรือความท้าทายที่เกิดขึ้นผ่านการตัดสินใจอย่างรวดเร็วและแม่นยำในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอน ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อช่วยให้เข้าใจถึงความต้องการของนักเรียนและครู รวมถึงประเมินสถานการณ์และทรัพยากรที่จำเป็นในการพัฒนาสถานศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาต้องมองการณ์ไกล มองเห็นแนวโน้มและโอกาสที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อนำมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และแนวทางการปฏิบัติงานขององค์กร ภายใต้ความซับซ้อน ไม่แน่นอน และเข้าใจได้ยาก นอกจากนี้ ผู้บริหารควรพัฒนาบุคลากรภายในสถานศึกษาให้มีทักษะที่สามารถนำไปใช้ได้จริงและเสริมสร้างการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาต่อเนื่องได้ตลอดชีวิตที่จะช่วยให้ครูสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญได้ ทั้งนี้เพื่อขับเคลื่อนการศึกษาให้สามารถพัฒนาต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุค BANI World

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันได้รับการยอมรับว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร การศึกษา เนื่องจากผู้บริหารต้องทำหน้าที่กำหนดทิศทาง วิสัยทัศน์ และกลยุทธ์ของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน รวมถึงความคาดหวังของสังคมที่มีความหลากหลายมากขึ้น ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในบริบทการศึกษายังครอบคลุม การตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูล การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกันของครูและบุคลากรในองค์กร อีกทั้งผู้บริหารจำเป็นต้องเป็นผู้นำที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจ สนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับต่าง ๆ เมื่อพิจารณาถึงบริบทของการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน จะพบว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มีความสำคัญยิ่งขึ้นภายใต้ความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร เช่น นโยบายทางการศึกษา เทคโนโลยีดิจิทัล ความต้องการทักษะแห่งอนาคตของผู้เรียน และการแข่งขันทางการศึกษาในระดับประเทศ และนานาชาติ ภาวะผู้นำในลักษณะนี้ช่วยให้สถานศึกษาสามารถปรับตัว รักษาขีดความสามารถในการดำเนินงาน และสร้างคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

ในขณะเดียวกัน เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุค BANI World ซึ่งมีลักษณะความเปราะบาง ความวิตกกังวล ความไม่เป็นเส้นตรง และความเข้าใจได้ยาก ความท้าทายต่อบทบาทผู้บริหารสถานศึกษายิ่งเพิ่มมากขึ้น ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จึงไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือในการวางแผน แต่เป็นความจำเป็นในการนำพาองค์กรให้ฟันฝ่าสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการคิดเชิงระบบ คาดการณ์แนวโน้มในอนาคต ตัดสินใจจากข้อมูลเชิงประจักษ์ และออกแบบรูปแบบการบริหารที่ยืดหยุ่น เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ การสร้างความเข้าใจร่วมกัน การสร้างแรงจูงใจ และการส่งเสริมศักยภาพของครู และผู้เรียนกลายเป็นหัวใจสำคัญของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ภายใต้บริบทของ BANI World ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทนต่อการเปลี่ยนแปลง และสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรการศึกษาในอนาคต โดยภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มีรายละเอียดดังนี้

ความหมายของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) เป็นภาวะผู้นำที่แสดงออกในลักษณะการสร้างแรงจูงใจแก่ผู้ร่วมงาน ให้ตั้งศักยภาพของตนที่มีอยู่มาใช้ในการทำงานเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จขององค์กร ซึ่งผู้นำจะมีเทคนิคและวิธีการจูงใจทีมงานหรือบุคลากร [8] และภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เป็นความสามารถของผู้นำในการตัดสินใจ การสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนสำหรับอนาคต การกำหนดแนวทางปฏิบัติที่โปร่งใสมีความเป็นไปได้ตามสถานการณ์ [9] ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จึงถือเป็นความสามารถของผู้นำในการกำหนดวัตถุประสงค์ ทิศทางหรือการคงอยู่ขององค์กร และเป็นความสามารถในการทำความเข้าใจวิธีที่องค์กรจะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมซึ่งมุ่งเน้นไปที่ความคล่องตัว กล่าวคือ ความสามารถในการปรับทิศทางขององค์กรอย่างรวดเร็วเพื่อให้องค์กรสามารถใช้ประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้น [10] นอกจากนี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลหรือทีมงานได้คิด ปฏิบัติ และมีอิทธิพลในลักษณะที่ส่งเสริมความได้เปรียบทางการแข่งขันและความยั่งยืนขององค์กร หรือความสำเร็จที่ยาวนานขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรแบบแสวงหากำไรหรือไม่ก็ตาม โดยขึ้นกับทิศทาง วัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย และสิ่งที่องค์กรให้คุณค่า โดยภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เกิดขึ้นเมื่อการตัดสินใจและการกระทำของผู้นำมีผลกระทบต่อเชิงกลยุทธ์ต่อองค์กร ซึ่งทุกองค์กรจำเป็นต้องมีกลยุทธ์เพื่อสร้างคุณค่าขององค์กร โดยกลยุทธ์จะทำหน้าที่สนับสนุนการทำงานร่วมกันทั้งภายในและภายนอกองค์กร ช่วยให้องค์กรและบุคลากรทำงานร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพและสอดคล้องกันผ่านสื่อสารและการประสานงานที่ชัดเจน [4]

จากความหมายของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ จึงกล่าวได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ คือ ความสามารถของผู้นำหรือผู้บริหารองค์กรในการกำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อกำหนดทิศทางการปฏิบัติงานขององค์กรที่จะทำให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กร ซึ่งจะสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน สร้างคุณค่าและความยั่งยืนให้แก่องค์กร โดยผู้บริหารจะใช้เทคนิคในการสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้เกิดแก่บุคลากร และพัฒนาองค์กรให้มีความคล่องตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการส่งเสริมการสื่อสารที่มีความชัดเจนภายในองค์กร

คุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์

การที่ผู้นำจะมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และประสบความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ผู้นำเชิงกลยุทธ์นั้น ต้องประกอบไปด้วยคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. การคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) ผู้นำจะต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์และเข้าใจสถานการณ์ ในระดับที่ลึกซึ้ง รวมไปถึงความเข้าใจในบริบทขององค์กร เพื่อให้สามารถกำหนดทิศทางและวางกลยุทธ์ระยะยาวขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การปฏิบัติอย่างมีกลยุทธ์ (Strategic Acting) ผู้นำต้องแปลงกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้ โดยการแปลงกลยุทธ์ให้เป็นแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน สามารถดำเนินการได้จริง ซึ่งการปฏิบัติอย่างมีกลยุทธ์ให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การทำงานร่วมกันเป็นทีมของบุคลากร และการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตลอดจนการประเมินผลความก้าวหน้าในการทำงาน เพื่อให้มั่นใจว่าองค์กรจะสามารถบรรลุผลตามที่ตั้งใจไว้

3. การมีอิทธิพลเชิงกลยุทธ์ (Strategic Influence) คือ ความสามารถของผู้นำที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม การตัดสินใจ และทิศทางการทำงานของบุคลากรในองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การใช้อิทธิพลเชิงกลยุทธ์อาจรวมถึงการสร้างวิสัยทัศน์ การใช้กลยุทธ์ในการสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์หรือการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นและผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญต่อองค์กร อาจกล่าวได้ว่า การมีอิทธิพลเชิงกลยุทธ์ เป็นการปรับคนและองค์กรให้สอดคล้องกันและเดินไปในทิศทางเดียวกัน

4. การมีทีมผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership Teams) ผู้นำต้องสร้างทีมงานภายในองค์กรที่ทำงานร่วมกันในการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ พัฒนากลยุทธ์ และดำเนินการตามแผนเหล่านั้น โดยทีมผู้นำเชิงกลยุทธ์มักประกอบด้วยผู้บริหารรองผู้บริหาร หรือหัวหน้าฝ่ายงานที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ ซึ่งทีมผู้นำเชิงกลยุทธ์จะต้องร่วมมือกันเพื่อให้มั่นใจว่าการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์นั้นมีความสอดคล้องกันและสามารถปรับใช้ได้จริงในองค์กร

5. การทำกลยุทธ์ให้เป็นกระบวนการเรียนรู้ในองค์กร (Making strategy a learning process in your organization) เป็นการที่ผู้นำส่งเสริมให้การวางแผนและดำเนินการกลยุทธ์กลายเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในองค์กร โดยการเปลี่ยนมุมมองจากการปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเข้มงวด ให้เป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้บุคลากรทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนและปรับปรุงกลยุทธ์อย่างสม่ำเสมอ กระบวนการเรียนรู้เชิงกลยุทธ์นี้จะช่วยให้องค์กรสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมภายนอกได้ดีขึ้น พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยจะเน้นไปที่การทบทวนผลลัพธ์ การเรียนรู้จากความสำเร็จและความล้มเหลว และการปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ใหม่ ๆ [4]

นอกจากนี้คุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ประกอบไปด้วยคุณลักษณะ 2 ด้านสำคัญ ดังนี้

1. ด้านความสามารถในการจัดการ ได้แก่ 1) ความสามารถในการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ขององค์กร ผู้นำต้องมีความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และวางแผนการดำเนินงานขององค์กรให้สอดคล้องสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน 2) ความสามารถในการถ่ายทอดแผนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติงาน และ 3) ความสามารถในการปรับบุคลากรให้เข้ากับองค์กร สนับสนุนให้บุคลากรเกิดความผูกพันต่อองค์กร และมีการตัดสินใจที่เหมาะสมกับสถานการณ์

2. ด้านคุณลักษณะเฉพาะ ได้แก่ 1) มีความคิดในการพัฒนาองค์กรอย่างสร้างสรรค์อยู่ตลอดเวลา 2) มีความสามารถในการดูดซับ คือความสามารถในการเรียนรู้และนำความรู้ใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กร 3) ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับบริบทใหม่ เพื่อรักษาประสิทธิภาพและความสำเร็จขององค์กร ตลอดจนเป็นการตอบสนองอย่างรวดเร็วต่อความท้าทายใหม่ ๆ และการปรับกลยุทธ์หรือวิธีการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และ 4) มีสติปัญญา คือ ความสามารถในการตัดสินใจหรือทำสิ่งที่ถูกต้องในเวลาที่เหมาะสม [11]

จากการรวบรวมและวิเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นการกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางขององค์กรอย่างชัดเจน การคิดเชิงระบบ การใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ และการเสริมสร้างการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร เพื่อให้บุคลากรทุกระดับสามารถพัฒนาไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาคุณลักษณะตามกรอบแนวคิดต่าง ๆ พบว่ามีอิทธิพลเชิงกลยุทธ์ 5 ด้าน ได้แก่ การคิดเชิงกลยุทธ์ การปฏิบัติอย่างมีกลยุทธ์ การมีอิทธิพลเชิงกลยุทธ์ การสร้างทีมผู้นำเชิงกลยุทธ์ และการทำกลยุทธ์ให้เป็นกระบวนการเรียนรู้ภายในองค์กร มีความสอดคล้องและได้รับการสนับสนุนจากคุณลักษณะภายในของผู้นำ 2 ด้าน คือ ความสามารถในการจัดการเชิงกลยุทธ์ และคุณลักษณะเฉพาะที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการปรับตัว และการตัดสินใจอย่างรอบคอบ ซึ่งทั้งหมดทำงานเกื้อกูลกัน ส่งผลให้ผู้บริหารสามารถขับเคลื่อนองค์กรให้รับมือกับความไม่แน่นอนและความซับซ้อนในยุค BANI World ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุค BANI World

การเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนและไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นในยุค BANI World ได้ส่งผลกระทบและสร้างแรงกดดันต่อการศึกษา ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เพื่อรับมือกับความท้าทายที่เพิ่มขึ้น และนำมาใช้ในการกำหนดวิธีการบริหารและการตัดสินใจให้สอดคล้องกับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารและองค์กรสามารถปรับตัวและวางแผนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและบุคลากรในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทางที่สำคัญดังนี้

การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจน

ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและมองการเปลี่ยนแปลงในยุค BANI World เป็นโอกาสในการพัฒนา โดยผู้บริหารจะต้องมีการคิดเชิงกลยุทธ์ กล่าวคือ ผู้บริหารต้องสามารถวิเคราะห์และทำความเข้าใจสถานการณ์อย่างลึกซึ้ง ตลอดจนทำความเข้าใจกับบริบทของสถานศึกษา เพื่อนำมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์และเป้าหมายขององค์กร ซึ่งการมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจนนี้จะช่วยให้ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนเข้าใจทิศทางและบทบาทของตนในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน เช่น การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเพื่อระบุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน การปรับเปลี่ยนจากการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมไปสู่การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) หรือการเรียนรู้ออนไลน์ที่ยืดหยุ่นมากขึ้น เป็นต้น และการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนจะช่วยส่งเสริมการวางแผนที่ดีของสถานศึกษา ซึ่งการวางแผนที่ดีก็จะช่วยอำนวยความสะดวกในการตั้งเป้าหมายในอนาคต ทั้งนี้เพื่อให้สถานศึกษาสามารถปรับทิศทางขององค์กรได้อย่างรวดเร็ว และสามารถใช้ประโยชน์จากโอกาสหรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้

การพัฒนาทักษะความยืดหยุ่นและปรับตัว

เนื่องจากความเปราะบางและความไม่แน่นอนที่เพิ่มขึ้นในยุค BANI World ผู้บริหารจำเป็นต้องเสริมสร้างความยืดหยุ่นทั้งในระดับองค์กรและระดับบุคคล เพื่อให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่คาดไม่ถึง และผู้บริหารต้องพัฒนาความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ใหม่ ๆ เพื่อให้สามารถตอบสนองได้อย่างรวดเร็ว ตัวอย่างเช่น การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ครูสามารถทดลองวิธีการสอนรูปแบบใหม่ ๆ การจัดอบรมบุคลากรเพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็น เช่น ทักษะทางเทคโนโลยี ทักษะการสื่อสารออนไลน์ เป็นต้น และการจัดหาเทคโนโลยีที่รองรับการเรียนการสอนออนไลน์อย่างยั่งยืน เช่น การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ที่เสถียรและง่ายต่อการใช้งาน เพื่อเป็นการสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันของครูและนักเรียน

การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการระบบการศึกษา

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในยุค BANI World เกี่ยวข้องกับก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีมาใช้ในการระบบการศึกษาอย่างมีกลยุทธ์ ทั้งเพื่อการเรียนการสอนออนไลน์ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการติดตามประสิทธิภาพการเรียนรู้ และการสื่อสารระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชน และผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมครูในการใช้เครื่องมือดิจิทัลที่ทันสมัย รวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจในประเด็นด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้เพื่อให้มั่นใจว่าเทคโนโลยีสามารถถูกนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัยในการเรียนการสอน ตัวอย่างเช่น การใช้แพลตฟอร์มเพื่อสร้างช่องทางการสื่อสารที่ชัดเจนและโปร่งใสระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง และการใช้เทคโนโลยีที่สามารถปรับตามความต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคล

การส่งเสริมสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา จะช่วยให้ครูและนักเรียนมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้บริหารควรส่งเสริมบรรยากาศที่ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตามความถนัดหรือความสนใจของตน และสนับสนุนให้ครูมีโอกาสนำมาใช้ในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ร่วมกับการให้คำแนะนำที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการปรับตัวเมื่อเผชิญกับความท้าทายตลอดจนการส่งเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อให้ครูได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์

และแนวทางปฏิบัติที่ดี ซึ่งการส่งเสริมสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของครูและผู้บริหาร ส่งผลให้สามารถดำเนินงานตามพันธกิจและเป้าหมายของสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี

การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ที่เน้นข้อมูล

การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ที่เน้นข้อมูลเป็นส่วนสำคัญของการบริหารในยุค BANI World ซึ่งข้อมูลมีบทบาทสำคัญในการวิเคราะห์และคาดการณ์สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในระบบการศึกษาที่ต้องตอบสนองความต้องการของนักเรียนและสังคมอยู่เสมอ การตัดสินใจที่เน้นข้อมูลช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถรับรู้แนวโน้มและปัญหาที่เกิดขึ้นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ช่วยในการปรับกลยุทธ์การบริหารและพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ นอกจากนี้ การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้ครูและผู้บริหารสามารถเข้าถึงข้อมูลและนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้อย่างรวดเร็ว ช่วยให้สถานศึกษาสามารถเตรียมความพร้อมหรือปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และเป็นการเสริมสร้างให้องค์กรมีความยั่งยืนหรือมีคุณค่าเพิ่มมากขึ้น

การสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง

ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายที่เชื่อมโยงทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษาเข้าด้วยกัน ได้แก่ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก เพื่อให้สามารถแบ่งปันทรัพยากร ความรู้ และให้การสนับสนุนซึ่งกันและกัน การสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งเริ่มจากเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษา เช่น การมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษา และผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งจะช่วยให้สถานศึกษาได้รับความเชื่อใจและการยอมรับจากทุกฝ่าย และเป็นการปรับบุคลิกการให้เข้ากับองค์กรทำให้เกิดความผูกพันกันภายในองค์กร และการพัฒนาเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก เช่น มหาวิทยาลัย องค์กรภาครัฐ และเอกชน ยังเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนและครูได้รับความรู้จากผู้เชี่ยวชาญและการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ที่ไม่อาจพบได้ในห้องเรียน นอกจากนี้ ผู้บริหารควรมีทักษะการสื่อสารที่ชัดเจน เพื่อถ่ายทอดวิสัยทัศน์และเป้าหมายให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การสร้างความเข้าใจร่วมกันเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการทำงานในเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ เพราะจะช่วยให้ทุกฝ่ายทำงานไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดจนช่วยสร้างความมั่นใจในการเผชิญหน้ากับความท้าทายในยุค BANI World

บทสรุป

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารสถานศึกษาในยุค BANI World ที่เต็มไปด้วยความเปราะบาง ความวิตกกังวล ความไม่เป็นเชิงเส้น และความเข้าใจยาก อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและสังคม ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารงานอย่างยืดหยุ่นเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีความสามารถในการวางแผนกลยุทธ์และปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป พร้อมทั้งสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรและเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีการจัดการศึกษาด้วยรูปแบบที่หลากหลายให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่สอดคล้องกับสภาพสังคมและตลาดแรงงาน ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนรู้และการทำงานของบุคลากร บริหารทรัพยากรและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้และการทำงานร่วมอย่างสร้างสรรค์ของบุคลากรในองค์กร และสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้เกิดแก่ครูและบุคลากรทางศึกษา และพัฒนาองค์กรให้มีความคล่องตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการส่งเสริมการสื่อสารที่มีความชัดเจนภายในองค์กร ทั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา เสริมขีดความสามารถในการแข่งขันและคุณค่าของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวและพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพในโลกยุค BANI World

เอกสารอ้างอิง

- [1] Cassio J. Facing the Age of Chaos. [Internet]. 2020 [cited 10 September 2024]. Available from: <https://medium.com/@cassio/facing-the-age-of-chaos-b00687b1f51d>
- [2] กานต์ธีรา ภูริวิกรัย. เมื่อโควิดตีรบบการศึกษา : เปิดบทเรียนความเหลื่อมล้ำในวันที่โลกติดไวรัส. [อินเทอร์เน็ต]. 2564 [เข้าถึงเมื่อ 5 กันยายน 2567]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.eef.or.th/inequality-in-education-and-covid-19/>
- [3] Tadesse S, Muluye W. The Impact of COVID-19 Pandemic on Education System in Developing Countries: A Review. Open Journal of Social Sciences 2020; 8:159-170.
- [4] Hughes RL, Beatty KC. Becoming a Strategic Leader: your role in your organization's enduring success. San Francisco: Jossey-Bass; 2005.
- [5] วรากรณ์ สามโกเศศ. กรอบคิดจาก VUCA สู่ BANI. [อินเทอร์เน็ต]. 2565 [เข้าถึงเมื่อ 8 กันยายน 2567]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.bangkokbiznews.com/columnist/1004689>

- [6] จิราเจต วิเศษดอนหวาย. ลาก่อน VUCA มาแล้ว BANI : ชวน ผอ. ปรับตัวและโรงเรียนให้ทันการเปลี่ยนแปลง. [อินเทอร์เน็ต]. 2565 [เข้าถึงเมื่อ 8 กันยายน 2567]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.educathai.com/knowledge/articles/652>
- [7] สุทธิพงษ์ พงษ์วร. บทบาทของครูในยุค AI: จากผู้ถ่ายทอดเนื้อหาสู่ผู้สร้างนักคิด. วารสารสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2567; 249:36-41.
- [8] พระครูสุตวรธรรมกิจ. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ: บริษัทน้ำทิพย์ทาว์; 2561.
- [9] Morrill RL. Strategic Leadership: Integrating Strategic and Leadership in Colleges and Universities. Maryland: Rowman & Littlefield Publishers; 2010.
- [10] DuBrin AJ. Leadership: Research Finding, Practice, and Skills. 10th ed. Boston: Cengage Learning; 2023.
- [11] Davies BJ, Davies B. Strategic leadership. School Leadership & Management 2004; 24:29-38.

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกฐานสมรรถนะเพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดของผู้เรียน

Competency-Based Active Learning for Enhancing Learners' Thinking Processes

ณฐกร ดวงพระเกษ^{1*} และ ประพนธ์ เด่นดวง²

Nathakorn Duangprakesa^{1*} and Prapon Denduang²

¹สาขาวิชาพื้นฐานวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี 15000

²สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี 15000

¹Department of Professional Fundamentals, Faculty of Education, Thepsatri Rajabhat University, Lopburi 15000

²Department of Computer Education, Faculty of Information Technology, Thepsatri Rajabhat University, Lopburi 15000

*To whom correspondence should be addressed. e-mail: nathakorn.d@lawasri.tru.ac.th

Received: 13 May 2025, Revised: 14 July 2025, Accepted: 26 August 2025

บทคัดย่อ

แนวคิดฐานสมรรถนะถือเป็นกระบวนการที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถบูรณาการความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเข้าด้วยกันอย่างสอดคล้องและนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานหรือการแก้ปัญหาจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การพัฒนาสมรรถนะเน้นให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้กับบริบทจริงในชีวิตประจำวันผ่าน การลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและสามารถต่อยอดสู่ความสำเร็จในอนาคต กระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะจึงต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการเรียนรู้และฝึกฝนการใช้ความรู้ ทักษะและคุณลักษณะในการแก้ปัญหา หรือดำเนินงานในสถานการณ์ที่ซับซ้อน กล่าวได้ว่าการเรียนรู้เชิงรุกคือหัวใจของการพัฒนาสมรรถนะเพราะเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงผู้เรียนกับสถานการณ์จริง เปิดโอกาสให้แสดงออกถึงศักยภาพผ่านการคิด วิเคราะห์ ลงมือทำ ร่วมมือกับผู้อื่นและสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นทักษะสำคัญในการดำรงชีวิตการเรียนรู้และการทำงานในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางและกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกฐานสมรรถนะที่สามารถส่งเสริมกระบวนการคิดของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ การคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์ และการคิดสร้างสรรค์ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้แบบโครงงาน การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ และการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งผลจากการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีส่วนร่วมในการเรียนอย่างแท้จริง เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง และสามารถพัฒนากระบวนการคิดระดับสูงได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การเรียนรู้เชิงรุก สมรรถนะ กระบวนการคิด

Abstract

The competency-based approach is recognized as a significant paradigm that profoundly influences modern educational practices. It emphasizes the integration of knowledge, skills, and attributes in a coherent manner, allowing learners to apply what they have learned effectively in real-life tasks and problem-solving situations. Competency development focuses on enabling learners to connect their learning to real-life contexts through hands-on experiences, thus promoting meaningful learning that can be extended toward future success. Learning processes that support competency development must create opportunities for learners to construct knowledge independently, engage actively in learning, and practice applying their knowledge, skills, and attributes in complex and authentic situations. In this regard, active learning becomes the core strategy in competency development. It bridges learners with real-world situations and allows them to demonstrate their potential through thinking, analysis, practical application, collaboration, and continuous self-reflection. These are essential skills for living, learning, and working in the ever-changing world of the 21st century. This article aims to explore the strategies guidelines and processes of competency-based active learning that effectively promote learners' thinking processes, including analytical thinking, critical thinking, and creative thinking. A variety of learning models are employed, such as Problem-Based Learning, Project-Based Learning, Inquiry-Based Learning, and Cooperative Learning. The implementation of these approaches fosters genuine student engagement, deeper understanding, and the sustainable development of higher-order thinking skills.

Keywords : Active Learning, Competency, Thinking Processes

บทนำ

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในศตวรรษที่ 21 ทำให้ต้องมีการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมโดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา ทำงานร่วมกับผู้อื่นและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ การเรียนการสอนจึงต้องเปลี่ยนจากการถ่ายทอดความรู้แบบเน้นครูเป็นศูนย์กลางไปสู่การเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง [1] ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่มีการใช้คำว่า “instruction” หรือ “การเรียนการสอน” แทนคำว่า “teaching” หรือ “การสอน” โดยมีแนวคิดว่าการสอนครูต้องคำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญและช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ มิใช่เพียงการถ่ายทอดความรู้เท่านั้น เช่น การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by Doing) และส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เป็นแนวทางที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ คิดวิเคราะห์ ตั้งคำถาม และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดฐานสมรรถนะ (Competency-Based Education) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถบูรณาการความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในการแก้ปัญหา หรือสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพในบริบทของชีวิตจริง [2] ผู้เรียนลงมือกระทำมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียวโดยการอ่าน การเขียน การโต้ตอบและการวิเคราะห์ปัญหา รวมไปถึงการใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินค่า ซึ่งจะช่วยให้สามารถเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ [3] ในการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพนั้นครูจะต้องช่วยทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้เองเพื่อให้เขามีความรู้ความเข้าใจที่แตกฉานและลึกซึ้ง การที่ผู้เรียนจะสามารถสร้างองค์ความรู้ได้เองนั้นผู้เรียนจะต้องได้รับการฝึกฝนอบรมให้มีสมรรถนะ (Competency) หรือคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมอันเป็นผลมาจากความรู้ ทักษะและเจตคติ โดยแนวคิดการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ (Competency-Based Learning) เป็นอีกหนึ่งแนวทางสำคัญที่มุ่งเน้นการบูรณาการความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attitudes) เข้าไว้ด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตและการทำงานได้จริง การจัดการเรียนรู้ที่อิงฐานสมรรถนะจึงต้องเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดหลากหลายรูปแบบ อาทิ การคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์ และการคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น ฉะนั้นกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และการศึกษาทำให้รูปแบบการเรียนรู้ต้องปรับเปลี่ยนไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่เน้นความสามารถในการคิดวิเคราะห์และประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ การเรียนรู้เชิงรุกฐานสมรรถนะจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมให้สามารถบูรณาการความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในการแก้ปัญหา หรือสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพและเชื่อมโยงความรู้กับบริบทของตนเอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกฐานสมรรถนะ

การเรียนรู้เชิงรุก คือกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีบทบาทในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวาและอย่างตื่นตัว (Active Participation) [4] สอดคล้องกับแนวคิดของคำว่า “active participation” หรือ “การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว” ซึ่งหมายถึงการมีส่วนร่วมที่ผู้เรียนเป็นผู้จัดกระทำต่อสิ่งเร้า (สิ่งที่เรียนรู้) มิใช่เพียงรับสิ่งเร้าหรือการมีส่วนร่วมอย่างเป็นผู้รับ (Passive Participation) เท่านั้น การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงได้คือการตื่นตัวที่เป็นไปอย่างรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ เพราะพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน มีความสัมพันธ์ต่อกันและกันและส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน [5] ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย (Active Participation: Physical) คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่างกายทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลายเหมาะสมกับวัยวุฒิภาวะของผู้เรียนเพื่อช่วยให้ร่างกายและประสาทรับรู้ตื่นตัวพร้อมที่จะรับรู้และเรียนรู้ได้ดี

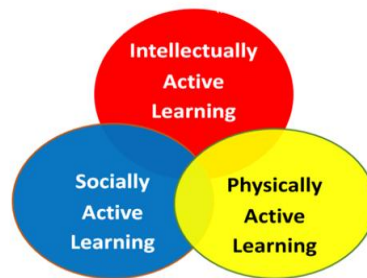
2. การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา (Active Participation: Intellectual) คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวทางสติปัญญาหรือสมองได้คิด ได้กระทำ โดยใช้ความคิดเป็นการใช้สติปัญญาของตนเองสร้างความหมาย ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้

3. การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ (Active Participation: Emotional) คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวทางอารมณ์ หรือความรู้สึก การเกิดความรู้สึกของบุคคลจะช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายต่อตนเองและต่อการปฏิบัติมากขึ้น

4. การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม (Active Participation: Social) คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวทางสังคม หรือมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมรอบตัวจะช่วยให้ขยายขอบเขตของการเรียนรู้ของบุคคลให้กว้างขวางขึ้น และการเรียนรู้จะเป็นกระบวนการที่สนุก มีชีวิตชีวามากขึ้น หากผู้เรียนได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

นอกจากการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เป็นไปอย่างรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์แล้ว การเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับฝึกหัดและมีส่วนร่วมต่อการเรียนรู้ของตนเองอย่างตื่นตัวโดยการลงมือปฏิบัติกิจกรรมสำรวจ ตรวจสอบ คิด วิเคราะห์ แก้ปัญหาด้วยตนเอง มีการเรียนรู้ร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและผู้เรียนได้แสดงออกเกี่ยวกับการพูด การฟัง การอ่าน การเขียนและการสะท้อนความรู้สึก จึงเป็นแนวคิดทางการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีโอกาสที่จะเลือกตัดสินใจในสิ่งที่ตนต้องการเรียนรู้ ขณะเดียวกันก็เป็นแนวทางการเรียนรู้ที่ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์หลากหลายเพื่อให้เกิดเป็นบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญ สอดคล้องกับแนวคิดบุคคลแห่งการเรียนรู้ในปัจจุบัน

ซึ่งได้มีการนำเสนอกรอบแนวคิด “การเรียนรู้เชิงรุก” [6] ที่มีความสอดคล้องกัน โดยได้นำเสนอผังกรอบแนวคิดของ “Active Learning” ไว้ ดังแสดงในแผนภาพ ต่อไปนี้

ภาพที่ 1 Active Learning

ที่มา: Susan Edwards.2015. [6]

จากแผนภาพได้อธิบายไว้อย่างชัดเจนว่า

“Active learning requires students to intellectually engage with the content using critical thinking or higher levels of thinking ... students go beyond memorization or basic comprehension and understanding”

“Active learning also requires physical movement in the classroom. Students need opportunities to move during lessons ... wide range of activities to get students involved physically in active learning is important.”

“Small group and whole class discussions are also methods for getting students socially active in their learning”

ฉะนั้นการเรียนรู้เชิงรุกจึงเป็นแนวคิดหรือโมทัศน์สำคัญเกี่ยวกับลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นลักษณะการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมิใช่เป็นเพียงผู้รับความรู้ ข้อมูลที่ผู้อื่นถ่ายทอดมาให้เท่านั้น แต่ผู้เรียนจะต้องเป็นฝ่ายรุกคือมีความตื่นตัวที่จะต้องศึกษา จัดกระทำและสร้างความเข้าใจในข้อมูลความรู้นั้น ๆ ให้แก่ตนเองเพื่อทำให้สิ่งที่เรียนรู้มีความหมายต่อตนเองอันจะส่งผลให้สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งในกระบวนการสร้างความเข้าใจให้แก่ตนเองนี้ ผู้เรียนต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้อย่างตื่นตัว (Active learning) ทั้งทางกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์

โดยสรุปการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จึงเป็นกระบวนการที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างแท้จริง ผู้เรียนสร้างกิจกรรมปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและบทเรียน โดยเน้นการฝึกฝนให้ได้ใช้กระบวนการคิด สังเกต วิเคราะห์ พูด-ฟัง สื่อสาร ด้วยการตั้งคำถาม-ตอบ และใช้กระบวนการทำงานร่วมกับเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และผู้เรียนเป็นผู้ลงมือกระทำคิดแก้ปัญหาและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้

ส่วนการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ (Competency-Based Learning) เป็นการเน้นการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ จึงมุ่งเป้าหมายไปที่ความสามารถในการทำได้ โดยการผสมผสานความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการทำ (สิ่งใดสิ่งหนึ่ง) ได้ ซึ่งก็หมายความว่าผู้เรียนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ/คุณลักษณะ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาสมรรถนะนั้น รวมไปถึงการได้รับการฝึกฝนให้นำความรู้ ทักษะ และเจตคติ/คุณลักษณะดังกล่าวไปใช้หรือแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต ดังนั้นบทบาทหน้าที่ของครูก็คือการจัดประสบการณ์และกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ซึ่งก็ต้องอาศัยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกนั่นเอง

อันที่จริงการเรียนรู้ฐานสมรรถนะมีลักษณะที่เป็นการเรียนรู้เชิงรุกอยู่แล้วตามธรรมชาติ [7] ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะจึงเอื้อให้ครูมีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเนื่องจากการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเน้นการปฏิบัติการทำได้ ซึ่งมีลักษณะเป็นการเรียนรู้เชิงรุก คือการปฏิบัติหรือการลงมือทำช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างตื่นตัวทั้ง 4 ด้าน คือในการปฏิบัติ ผู้เรียนต้องมีการเคลื่อนไหวร่างกายในอิริยาบถต่าง ๆ โดยใช้แรงหนักบ้าง เบาบ้าง ต้องใช้ความคิด ผู้เรียนต้องมีความรู้สึก อารมณ์ที่อยากจะทำหรือสนุกที่จะทำและผู้เรียนมีโอกาสดูแลหรือและร่วมมือทำงานกับเพื่อน การเรียนรู้เชิงรุกที่ทำให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวใน 4 ด้าน ดังกล่าว ย่อมส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

อย่างไรก็ตามหากครูจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ซึ่งมุ่งเป้าหมายให้ผู้เรียนสามารถ (ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด) ได้ โดยการให้ผู้เรียนได้รับความรู้ แต่ผู้เรียนไม่ได้มีโอกาสได้สร้างความหมาย และความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ให้แก่ตนเอง ความรู้ และความเข้าใจที่ได้รับอย่างผิวเผินก็จะส่งผลกระทบไปถึงการปฏิบัติและการขาดความเข้าใจที่แท้จริงก็จะเป็นอุปสรรคต่อการประยุกต์ใช้ ซึ่งจะช่วยให้เกิดสมรรถนะที่ต้องการ เช่นเดียวกันกับทักษะ ครูสามารถฝึกให้ผู้เรียนทำตามอย่างหรือทำตามแบบได้ โดยผู้เรียนไม่ต้องใช้ความคิด ความเข้าใจในสิ่งที่ทำ ครูให้ทำอะไรก็ตามครูไป ผู้เรียนอาจทำได้ แต่ก็เช่นกันเมื่อปราศจากความเข้าใจในสิ่งที่ทำ การนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นไปในลักษณะที่ไม่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง เป็นเพียงครูปอก หรือกำกับให้ผู้เรียนต้องปฏิบัติตามที่ครูสั่ง ไม่ได้เกิดจากการมีอารมณ์ ความรู้สึก เห็นคุณค่า ความสำคัญในเรื่งนั้นก็ย่อมส่งผลต่อการเกิดสมรรถนะที่แท้จริง เช่นเดียวกับกรณีที่เกิดขึ้นกับความรู้และทักษะ

สมรรถนะและกระบวนการคิดของผู้เรียน

การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมี “สมรรถนะ” ซึ่งหมายถึงความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอย่างบูรณาการ เพื่อการดำเนินชีวิต การทำงาน และการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสมรรถนะของผู้เรียนที่สำคัญในยุคปัจจุบันมีลักษณะหลากหลายและสัมพันธ์กับ “กระบวนการคิด” ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน [8] ดังนี้

1. สมรรถนะหลักของผู้เรียน โดยสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในปัจจุบันและอนาคต ได้แก่

1.1 สมรรถนะในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา (Analytical and Problem-Solving Competency) เช่น ความสามารถในการแยกแยะข้อมูล เหตุผล และทางเลือกต่างๆ เพื่อการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล

1.2 สมรรถนะในการสื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่น (Communication and Collaboration Competency) เช่น การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การฟัง และการทำงานเป็นทีม

1.3 สมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสารสนเทศ (Digital Literacy Competency) เช่น การใช้เทคโนโลยีในการค้นคว้า สื่อสาร และแก้ปัญหา

1.4 สมรรถนะในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning Competency) เช่น ความสามารถในการเรียนรู้จากประสบการณ์และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2. กระบวนการคิดของผู้เรียน คือความสามารถของสมอง ซึ่งเป็นกระบวนการภายในตัวผู้เรียนที่สะท้อนออกมาเป็นผลของการคิด ซึ่งอาจจะเป็นองค์ความรู้หรือผลงานก็ได้ โดยการคิดของผู้เรียนไม่ได้จำกัดเพียงการจดจำหรือทำความเข้าใจข้อมูล แต่ต้องส่งเสริม “กระบวนการคิดขั้นสูง” ได้แก่

2.1 การคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) เช่น การแยกแยะองค์ประกอบและความสัมพันธ์ของข้อมูลเพื่อเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

2.2 การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) เช่น การประเมินข้อมูลอย่างมีเหตุผล ใช้หลักฐาน และตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ

2.3 การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เช่น ความสามารถในการคิดนอกกรอบ พัฒนาแนวทางใหม่ หรือแนวทางที่หลากหลายในการแก้ปัญหา

2.4 การคิดเชิงระบบ (System Thinking) เช่น การมองเห็นภาพรวมของระบบ ความเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่าง ๆ และผลกระทบในระยะยาว

ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมกระบวนการคิด (Thinking Process) ของผู้เรียนนั้น จำเป็นต้องสนับสนุนกระบวนการต่าง ๆ ที่หลากหลาย เช่น การคิดแบบมีวิจารณญาณ การพินิจพิเคราะห์ ตรรกะตรง โดยพยายามเริ่มจากความสงสัย ตั้งคำถามมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พยายามค้นหาคำตอบ หาเหตุผลและข้อมูลอ้างอิงมาแก้ไขปัญหาให้เหมาะสม ทั้งนี้กระบวนการคิดเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายใน สามารถนำมาปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการคิดในมุมสะท้อน ซึ่งเป็นการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบคอบโดยใช้สติและมีสมาธิ โดยเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนได้ทบทวนและสะท้อนการกระทำของตน สามารถแสดงออกได้ทั้งการพูดและการเขียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์แสวงหาคำตอบโดยใช้เหตุผล แก้ไขปัญหานั้นไปสู่การพัฒนาปรับปรุงตนเองและปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ดังนั้นแนวทางการจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ และหลากหลายที่จะส่งเสริมสมรรถนะและกระบวนการคิดของผู้เรียนให้เกิดการพัฒนาความรู้ ทักษะ คุณลักษณะและสามารถนำความรู้ ทักษะ คุณลักษณะไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงาน แก้ปัญหา เกิดกระบวนการทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ จึงต้องอาศัยแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด ลงมือทำ แก้ปัญหา และสะท้อนผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันต่อไป

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในการส่งเสริมกระบวนการคิด

การส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นและเทคนิคการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองได้มากยิ่งขึ้นและส่งเสริมกระบวนการคิดที่เน้นการปฏิบัติหรือลงมือทำมีรูปแบบการจัดกิจกรรม เช่น การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-Based Learning) การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry-Based Learning) การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry-Based Learning) ฯลฯ ซึ่งเทคนิคและรูปแบบการเรียนรู้ที่กล่าวมานั้นล้วนแล้วแต่เป็นการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 โดยสามารถยกตัวอย่างการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) ซึ่งให้ผู้เรียนเผชิญปัญหาและค้นหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเองผ่านการสืบค้น ทดลอง และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเน้นให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งผู้เรียนจะได้สัมผัสจริงกับปัญหาที่จะพบได้ในสถานการณ์จริงใกล้เคียงในชีวิตประจำวัน เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนจะเป็นผู้กำหนดเนื้อหาที่ต้องการเรียนรู้อย่างอิสระ ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองและใช้กระบวนการแก้ปัญหาเป็นหลักใหญ่ในวิธีการค้นคว้าหาความรู้ โดยจะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์และคิดแก้ปัญหา โดยขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน [9] ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ในขั้นนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนในการที่จะต้องเป็นผู้เผชิญกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ในการเตรียมความพร้อมนี้จะให้ผู้เรียนได้อภิปรายเกี่ยวเนื่องถึงเรื่องที่จะสอนอย่างกว้าง ๆ ซึ่งจะต้องตระหนักว่าการเตรียมความพร้อมนี้ไม่ใช่การสอนเนื้อหาเพราะการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานต่างจากการเรียนรู้แบบอื่นตรงที่ความรู้หรือทักษะที่ผู้เรียนได้รับจะเป็นผลมาจากการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 2 ขั้นสำรวจปัญหา ในขั้นนี้มีจุดมุ่งหมายสนับสนุนให้ผู้เรียนกำหนดบทบาทของตนเองในการแก้ปัญหาและกระตุ้นให้ผู้เรียนต้องการที่จะแก้ปัญหา ซึ่งผู้สอนอาจจะใช้คำถามในการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้อภิปรายและเสนอความคิดเห็นต่อปัญหาเพื่อมองเห็นความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหานั้น ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นนิยามว่าเรารู้อะไร เราจำเป็นต้องรู้อะไรและแนวคิดของเรา ในขั้นนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาในสิ่งที่ตนรู้ อะไรที่จำเป็นต้องรู้ และแนวคิดอะไรที่ได้จากสถานการณ์ปัญหา ในขั้นนี้ผู้เรียนจะทำความเข้าใจปัญหาและพร้อมที่จะสำรวจ ค้นคว้าหาความรู้เพื่อปัญหา ผู้สอนจะให้ผู้เรียนได้กำหนดสิ่งที่ตนรู้จากสถานการณ์ปัญหา สิ่งที่ต้องเรียนรู้เพิ่มเติม ซึ่งจะระบุแหล่งข้อมูลสำหรับการค้นคว้าและแนวคิดในการแก้ปัญหา โดยเขียนลงในตารางที่ 3 แหล่งข้อมูลสำหรับการค้นคว้าและแนวคิดในการแก้ปัญหา

สิ่งที่รู้ (Know)	สิ่งที่จำเป็นต้องรู้ (Need to know)	แนวคิด (Ideas)
----------------------	--	-------------------

ที่มา: Torp; & Sage. 2002: 35-46

ขั้นที่ 4 ขั้นกำหนดปัญหา จุดมุ่งหมายในขั้นนี้เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนกำหนดปัญหาที่แท้จริงและกำหนดเงื่อนไข ที่ปรากฏจากสถานการณ์ที่ได้เผชิญ ซึ่งจะช่วยให้ได้คำตอบของปัญหาที่ดี

ขั้นที่ 5 ขั้นการค้นคว้าข้อมูล ผู้เรียนจะช่วยกันค้นคว้าข้อมูลที่จำเป็นต้องรู้จากแหล่งข้อมูลที่กำหนดไว้ แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาเสนอต่อกลุ่มให้เข้าใจตรงกัน จุดมุ่งหมายในขั้นนี้คือ

- 1) เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนวางแผนและดำเนินการรวบรวมข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งเสนอข้อมูลนั้นต่อกลุ่ม
- 2) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจว่าข้อมูลที่ค้นคว้ามาทำให้เข้าใจปัญหาอย่างไรและจะประเมินข้อมูลใหม่เหล่านั้นว่าสามารถช่วยเหลือให้เข้าใจปัญหาได้อย่างไร
- 3) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถทางการสื่อสารและการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งช่วยให้การแก้ปัญหามีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 6 ขั้นการหาคำตอบที่เป็นไปได้ จุดมุ่งหมายในขั้นนี้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงระหว่างข้อมูลที่ค้นคว้า มากับปัญหาที่กำหนดไว้ แล้วจัดการแก้ปัญหาบนฐานข้อมูลที่ได้ศึกษามา เนื่องจากปัญหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้สามารถมีคำตอบได้หลายคำตอบ ดังนั้นในขั้นนี้ผู้เรียนจะต้องค้นหาคำตอบที่สามารถเป็นไปได้มากที่สุด

ขั้นที่ 7 ขั้นการประเมินค่าของข้อมูล จุดมุ่งหมายในขั้นนี้ เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนทำการประเมินค่าของข้อมูล ที่ทำการค้นคว้ามาและผลของคำตอบที่ได้ในแต่ละปัญหา ซึ่งผู้เรียนจะแสดงผลและร่วมกันอภิปรายในกลุ่ม โดยใช้ข้อมูลที่ค้นคว้า มาเป็นพื้นฐาน

ขั้นที่ 8 ขั้นการแสดงคำตอบและการประเมินผลงาน ในขั้นนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนเชื่อมโยงและแสดงถึงสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้และความสำคัญของความรู้ ในขั้นนี้ผู้เรียนจะเสนอผลงานที่ได้มาจากการบริหารจัดการเรียนรู้ตั้งแต่ต้นจนได้คำตอบของปัญหา จะมีการประเมินผลงานของตนเองและกลุ่มไปพร้อมกัน

ขั้นที่ 9 ขั้นตรวจสอบปัญหาเพื่อขยายการเรียนรู้ ในขั้นนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนร่วมกันกำหนดสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ต่อไป ผู้เรียนจะพิจารณาจากปัญหาที่ได้ดำเนินการไปแล้วว่ามีประเด็นอะไรที่ตนสนใจอยากเรียนรู้อีก เพราะในขณะดำเนินการเรียนรู้ ผู้เรียนอาจจะมีสิ่งที่อยากรู้นอกเหนือจากที่ผู้สอนจัดเตรียมไว้ให้

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดแบบวิพากษ์วิจารณ์และกระตุ้นทักษะในการแก้ปัญหาที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้ตลอดชีวิต การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จะเน้นการสร้างประสบการณ์ที่มีความหมาย โดยมีจุดมุ่งหมายในการใช้ความรู้และเครื่องมือต่าง ๆ ในความเป็นจริงของผู้เรียน เพื่อมุ่งไปสู่การปรับปรุงการเรียนรู้ เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานคือการช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดแก้ปัญหาและมีความมั่นใจในตนเอง

บทบาทของครูในกระบวนการเรียนรู้

บทบาทหน้าที่ของครูถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะครูเปรียบเสมือนผู้อำนวยความสะดวกมากกว่าถ่ายทอดความรู้ คือ คิด วางแผน จัดสภาพการณ์เพื่อส่งเสริม กระตุ้นให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิด โดยบทบาทหลัก ๆ มีดังนี้

1. ครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) มากกว่าการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้โดยตรง

ในบริบทของการจัดการเรียนรู้ยุคใหม่ ครูมิได้ทำหน้าที่เพียงแค่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เท่านั้น แต่ได้เปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Learning Facilitator) ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย และสามารถพัฒนาศักยภาพตนเองได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกฐานสมรรถนะ ครูมีบทบาทสำคัญ [10] ดังนี้

1) ผู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ (Instructional Designer) ครูต้องสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับสมรรถนะของผู้เรียน โดยใช้วิธีการหลากหลาย เช่น การเรียนรู้แบบโครงงาน การใช้ปัญหาเป็นฐาน หรือการสืบเสาะหาความรู้ เพื่อกระตุ้นการคิดและการปฏิบัติจริง

2) ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Learning Facilitator) ครูควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและอยากรู้ อยากเห็น สนับสนุนการตั้งคำถาม การสำรวจ และการค้นพบด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ตรง

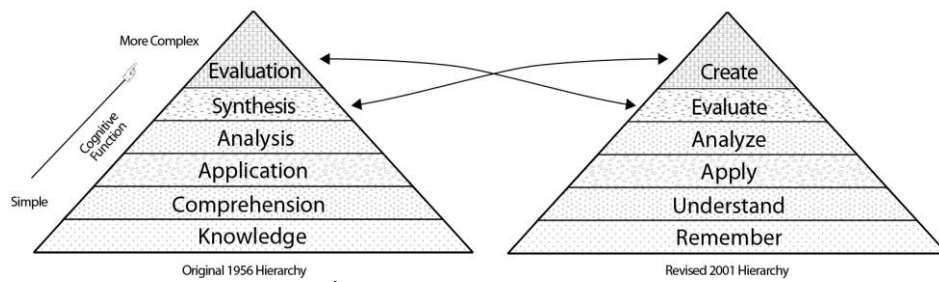
3) ผู้กระตุ้นและเสริมแรง (Motivator) การสร้างแรงจูงใจภายในผู้เรียน เช่น การให้กำลังใจ ชื่นชมเมื่อมีความพยายาม หรือสะท้อนผลที่ก่อให้เกิดการพัฒนา เป็นสิ่งที่ส่งผลต่อความต่อเนื่องในการเรียนรู้

4) ผู้ประเมินผลและให้ข้อเสนอแนะ (Assessor & Feedback Provider) ครูต้องมีการประเมินหลากหลายรูปแบบ ทั้งการประเมินระหว่างเรียน การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน การสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม และการสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนในเชิงลึก

5) ต้นแบบในการเรียนรู้ (Learning Role Model) ครูควรแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดี เช่น ความใฝ่รู้ การคิดวิเคราะห์ ความรับผิดชอบ และการเคารพความเห็นต่าง เพื่อเป็นแบบอย่างให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2. ครูสร้างคำถามท้าทาย กระตุ้นการคิด และสะท้อนผลการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

การตั้งคำถาม (Questioning) เป็นกลยุทธ์การเรียนรู้ที่ทรงพลังในการกระตุ้นและพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน โดยเฉพาะในยุคการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์ และการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 คำถามที่ดีไม่เพียงแต่ใช้ตรวจสอบความรู้ของผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดอย่างลึกซึ้ง ตั้งข้อสงสัย วิเคราะห์ข้อมูล และสังเคราะห์ความรู้ใหม่ แนวทางสู่การตั้งคำถามให้สอดคล้องกับแนวคิดขั้นตอนทางพุทธิพิสัยของบลูม (Bloom's Taxonomy) เป็นการแบ่งประเภทของคำถามตามระดับขั้นของการใช้ความคิดทางพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) [11] มี 6 ขั้นด้วยกัน โดยการเรียงลำดับจากระดับต่ำไปสูง ได้แก่ ความรู้ความจำ (Knowledge) ความเข้าใจ (Comprehension) การนำไปใช้ (Application) การวิเคราะห์ (Analysis) การสังเคราะห์ (Synthesis) และการประเมินค่า (Evaluation) โดยในปี ค.ศ. 2001 นั้น Anderson and Krathwohl ได้ปรับปรุงเพิ่มเติมเป็น Bloom's Taxonomy Revised [12] ได้แก่ การจำ (Remember) การเข้าใจ (Understand) การประยุกต์ใช้ (Apply) การวิเคราะห์ (Analyze) การประเมินผล (Evaluate) และการสร้างสรรค์ (Create) ซึ่งเป็นการปรับรูปแบบคำที่ใช้จากคำนามเป็นคำกริยา ดังภาพ

ภาพที่ 2 Bloom's Taxonomy Revised

ที่มา: Heinrich, R., Molenda, M., Russell, J.D., Smaldino, S.E. (1996). *Instructional Media and Technologies for Learning*. Englewood Cliffs, NJ: Merrill. [13]

การอธิบายถึงพฤติกรรมการเรียนรู้เพื่อประโยชน์ในการตั้งคำถามในชั้นเรียนก็จะกล่าวไปตามลำดับขั้นเหล่านี้ โดยมี ความจำเป็นต้องทบทวนหลักการและสาระพื้นฐานของแนวทางในการตั้งคำถามเพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดขั้นตอนทางพุทธิพิสัย ของบลูม (Bloom's Taxonomy) ได้ดังต่อไปนี้

1) ขั้นการจำ (Remember) เป็นขั้นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ แล้วก็จดจำไว้ในสมองส่วนที่ทำหน้าที่นี้ เมื่อวันเวลา ผ่านไปผู้ที่ความจำเป็นปกติก็จะระลึก (Recall) หรือดึงเอาข้อมูลเหล่านั้นออกมาใช้โดยการแสดงพฤติกรรมต่างๆ เช่น บอก ระบุงี้ เขียนเป็นรายงาน ท่องจำ ทำตามแบบอย่าง คำถามที่ถามความรู้ความจำได้แก่ อะไร ที่ไหน เมื่อไร คำถามในระดับนี้จะเป็นคำถามที่มี จุดมุ่งหมายเพื่อทบทวนความรู้และข้อมูลของผู้เรียนที่เรียนมาก่อนแล้วเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการคิดระดับสูงขึ้นไป ตัวอย่าง แนวทางการตั้งคำถาม เช่น น้ำท่วมกรุงเทพฯ ครั้งที่ให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจมากที่สุดครั้งล่าสุดเกิดขึ้นเมื่อไร ฯลฯ

2) ขั้นการเข้าใจ (Understand) เป็นขั้นการที่ผู้เรียนสามารถอธิบายความหมายของเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วย คำพูด การเขียนหรือการวาดเป็นแผนภูมิต่างๆ พฤติกรรมการเรียนรู้ที่แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจได้แก่ การตีความ การสรุป การยกตัวอย่าง การอธิบาย การเปรียบเทียบ คำที่มักนำมาใช้ในการถามได้แก่ เพราะเหตุใด หมายความว่าอย่างไร ตัวอย่างแนวทางการตั้งคำถาม เช่น ถ้าเราสูญเสียป่าไม้ที่เรียกว่าป่าต้นน้ำไปก็จนเหลือพื้นที่ป่าไม่ถึง 25 % ของพื้นที่ทั้งหมด สภาพภูมิอากาศของ ประเทศจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ฯลฯ

3) ขั้นการประยุกต์ใช้ (Apply) เป็นเรื่องของคนที่ผู้เรียนสามารถนำเอาข้อมูลข่าวสารและความรู้ที่ได้รับมาไปใช้ประโยชน์ ได้ในรูปแบบต่างๆ พฤติกรรมการเรียนรู้ที่แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มาถึงขั้นประยุกต์ใช้ ได้แก่ การใช้ประโยชน์ การสาธิต บอกวิธีใช้ การเตรียมการเพื่อนำความรู้ไปใช้ การแก้ปัญหา คำที่มักนำมาใช้ในการตั้งคำถามได้แก่ แสดงแนวทางในการแก้ปัญหา อธิบายขั้นตอน ตัวอย่างแนวทางการตั้งคำถาม เช่น นักเรียนจะสามารถนำเอาวิธีปฐมพยาบาลคนถูกน้ำร้อนลวกไปใช้ในการ รอยุ่ค่ายพักแรมได้อย่างไร ฯลฯ

4) ขั้นการวิเคราะห์ (Analyze) เป็นการเรียนรู้มาถึงระดับที่ผู้เรียนสามารถบอกความแตกต่างระหว่างส่วนประกอบของ สรรพสิ่ง เช่น องค์กร สิ่งของ ระบบ หรือทฤษฎีต่างๆ ได้และการบอกความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบด้วยกันเองหรือระหว่าง ส่วนประกอบภาพรวมก็ได้ พฤติกรรมที่สะท้อนการเรียนรู้ถึงระดับนี้ ได้แก่ การเปรียบเทียบ การบอกความแตกต่าง การจำแนก แยกแยะ การวิพากษ์วิจารณ์ ตัวอย่างแนวทางการตั้งคำถาม เช่น นักเรียนสามารถอธิบายได้หรือไม่ว่าอะไรจะต้องเกิดขึ้น ถ้าหากเกิด สภาวะฝนแล้งในภาคกลางของประเทศไทย ฯลฯ

5) ขั้นการประเมินผล (Evaluate) เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถตัดสินใจหรือพิจารณาตัดสินผลอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยอาศัย มาตรฐานหรือเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งเป็นเครื่องอ้างอิง พฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ถึงขั้นนี้ได้แก่ ประเมินผล เลือกร ประเมินค่า ตัดสิน แสดงความคิดเห็น ตัวอย่างแนวทางการตั้งคำถาม เช่น นักเรียนมีแนวทางแก้ปัญหาทางอื่นที่ดีกว่านี้อีกไหม ฯลฯ

6) ขั้นการสร้างสรรค์ (Create) เป็นขั้นสูงสุดของลำดับขั้นทางพุทธิพิสัยของบลูม คือสามารถสร้างผลิตผลหรือสิ่งประดิษฐ์ ทางวิชาการโดยการนำเอาข้อมูลข่าวสารหรือความรู้ที่รวบรวมสะสมไว้มาเป็นวัตถุดิบ พฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ การสร้างสรรค์ผลงาน การออกแบบ การวางแผน ตัวอย่างแนวทางการตั้งคำถาม เช่น นักเรียนคิดว่าควรจะทำแบบ ป้ายนิทรรศการของเราให้ทันสมัยได้ไหม ฯลฯ

โดยปกติแล้วผู้สอนมักจะได้อาถามที่เกิดจากความสงสัยหรือความอยากรู้ของผู้เรียนเสมอไม่มากนักน้อยและหากผู้สอนได้ ใช้เทคนิคนี้เป็นประจำก็จะทำให้ชั้นเรียนเกิดความคุ้นเคยกับวัฒนธรรมการถามคำถามและการแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง กับบทเรียนที่กำลังเรียนอยู่ ซึ่งจะช่วยให้ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการใช้คำถามในชั้นเรียน เพื่อกระตุ้นการคิด ในระดับสูงตามหลักการของ Bloom's Taxonomy ได้สนุกสนานและประสบความสำเร็จมากขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกฐานสมรรถนะเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมกระบวนการคิดของผู้เรียน โดยเฉพาะเมื่อครูสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและเชื่อมโยงความรู้กับบริบทจริง การพัฒนาผู้เรียนให้คิดเป็นทำเป็นและสามารถปรับตัวได้ในโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ถือเป็นภารกิจสำคัญของครูยุคใหม่ อย่างไรก็ตามการพัฒนาแนวทางดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากครู ผู้บริหาร และนโยบายด้านการศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการเสริมสร้างสมรรถนะของผู้เรียน (Competency-Based Learning) มีจุดร่วมสำคัญอยู่ที่ “การลงมือเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน” และ “การพัฒนาความสามารถที่ใช้ได้จริง” โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นวิธีการพัฒนาสมรรถนะโดยตรง

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกมุ่งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่ต้องคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ และลงมือปฏิบัติจริง เช่น การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-Based Learning) การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ใช้ความรู้ ทักษะ และเจตคติอย่างบูรณาการ ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาสมรรถนะ

2. การเชื่อมโยงสู่สมรรถนะคือ “การใช้ความรู้ให้เกิดผลจริง”

สมรรถนะไม่ได้เกิดจากการท่องจำ แต่เกิดจากการใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง การจัดการเรียนรู้เชิงรุกช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ฝึกการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม ใช้เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งผลลัพธ์คือ ผู้เรียนเกิด “สมรรถนะสำคัญ” ทั้งด้านการคิด การสื่อสาร การใช้ชีวิต และการทำงานร่วมกับผู้อื่น

3. ครูทำหน้าที่ “ผู้ออกแบบการเรียนรู้” ไม่ใช่ “ผู้ถ่ายทอดความรู้”

ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ครูต้องออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับสมรรถนะเป้าหมาย เช่น ตั้งคำถามกระตุ้นการคิด สร้างสถานการณ์จำลองให้ผู้เรียนตัดสินใจ จัดให้มีการสะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflection) ซึ่งวิธีเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนเห็นความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนกับชีวิตจริง และเกิดการพัฒนาสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง

4. การประเมินผลเน้น “สมรรถนะ” ไม่ใช่ “คะแนน”

ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การประเมินผลจะเน้นการสังเกตพฤติกรรม การปฏิบัติจริง และผลงานของผู้เรียน เช่น แฟ้มสะสมงาน ชิ้นงาน หรือการนำเสนอผลงาน เพื่อสะท้อนให้เห็นระดับสมรรถนะที่แท้จริงของผู้เรียน

ซึ่งการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างสมรรถนะของผู้เรียนเพราะเปิดโอกาสให้ผู้เรียน “ลงมือปฏิบัติจริง คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาและสะท้อนการเรียนรู้ของตนเอง” ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องเปลี่ยนแนวทางจากการสอนแบบดั้งเดิมไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดและการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกฐานสมรรถนะเป็นแนวทางที่ตอบโจทย์การศึกษาในยุคปัจจุบันโดยเน้นจัดกระบวนการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริงเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามเป้าหมายของหลักสูตรและสามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงรวมถึงสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- [1] ญฐกร ดวงพระเกษ. การจัดการเรียนรู้โดยการใช้คำถามตามแนวทางการคิดในระดับสูงของบลูม. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. 2561. 3: 130-138.
- [2] ทิศนา แหมมณี. ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2550.
- [3] สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. เทคนิควิธีการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อขับเคลื่อนจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. 2559.
- [4] ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์. 2551.
- [5] ทิศนา แหมมณี. รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2545.
- [6] Susan Edwards. Active Learning in the Middle Grades. Middle School Journal. 2015.
- [7] สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก. สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้. กรุงเทพฯ. 2563.
- [8] วัฒนชัย วินิจจะกุล. รวมมิตร คิด เรื่อง การเรียนรู้. กรุงเทพฯ: สำนักงานอุทยานการเรียนรู้. 2557.

- [9] Torp, L., & Sage, S. Problems as possibilities: Problem-based learning for K-16 education (2nd ed.). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development. 2002.
- [10] อนุรักษ์ ดวงพระเกษ. (2566). วิทยาการจัดการเรียนรู้. สยามจุลละมณพล. นนทบุรี
- [11] Bloom, Benjamin S. Taxonomy of Educational Objectives, the Classification of Educational Goals—Handbook I: Cognitive Domain. New York: David Mac Kay Company, Inc. 1956.
- [12] Bloom, Benjamin S. Human Characteristics and School Learning, New York: McGraw Hill Book Company, Inc. 1976.
- [13] Heinrich, R., Molenda, M., Russell, J.D., Smaldino, S.E. Instructional Media and Technologies for Learning, Englewood Cliffs, NJ: Merrill. 1996.
- [14] ไพฑูรย์ สินลารัตน์. หลักคิดการจัดการหลักสูตรและการสอน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2561.

การบริหารสถานศึกษาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

School Administration for Sustainable Development

ศุภวัฒน์ คนมัน * และ มัทนา วังถนอมศักดิ์

Supawat Konmun* and Mattana Wangthanomsak

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม 73000

Educational Administration, Silpakorn University, Nakhon Pathom 73000

*To whom correspondence should be addressed. e-mail: s.supawat9344@gmail.com

Received: 21 April 2025, Revised: 20 July 2025, Accepted: 29 August 2025

บทคัดย่อ

การบริหารสถานศึกษาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นแนวคิดที่เน้นการผสมผสานหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนเข้ากับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทั้งความรู้ทางวิชาการ ทักษะชีวิต และจิตสำนึกในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การนำแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอน จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความสามารถในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืนในระดับชุมชนและระดับโลก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างบุคลากรที่พร้อมรับมือกับความท้าทายในอนาคต

การบริหารสถานศึกษาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ยังเน้นถึงความสำคัญของความร่วมมือระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน การสร้างเครือข่ายการสนับสนุนนี้ไม่เพียงแต่เพิ่มทรัพยากรในการพัฒนาการศึกษา แต่ยังเป็นการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยตรง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ จะทำให้สถานศึกษามีบทบาทเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างยั่งยืนในชุมชน

นอกจากนี้ การพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาในด้านการบริหารและการสอนที่มุ่งเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีความสำคัญอย่างยิ่ง การจัดอบรมและการสนับสนุนครูผู้สอนในเรื่องนี้จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถผลิตผู้เรียนที่มีคุณภาพ และพร้อมเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปในระยะยาว ขณะเดียวกัน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องแสดงบทบาทในการเป็นผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน และส่งเสริมวัฒนธรรมองค์การที่เปิดโอกาสให้เกิดนวัตกรรมทางการศึกษา ครูควรเป็นผู้จัดการเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้กับบริบทของผู้เรียนและสังคม ขณะที่นักเรียนต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นพลเมืองโลกที่มีความรับผิดชอบ มีจิตอาสา และสามารถร่วมขับเคลื่อนความยั่งยืนในระดับพื้นที่และสังคมโดยรวม

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์แนวคิด หลักการ และแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่มุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยใช้การวิเคราะห์และบูรณาการข้อมูลจากเอกสารวิชาการ นโยบายระดับชาติ และแนวทางขององค์การสหประชาชาติ เพื่อสร้างกรอบแนวคิดเชิงระบบที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาได้จริง โดยเชื่อมโยงหลักการของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยเฉพาะ SDG 4 SDG 12 และ SDG 13 เข้ากับการบริหารหลักสูตร การพัฒนาบุคลากร การจัดการทรัพยากร และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรสีเขียว

ผลการสังเคราะห์นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ชุมชน และภาคีเครือข่าย โดยเน้นการบูรณาการหลักสูตรการเรียนรู้เพื่อความยั่งยืน (Education for Sustainable Development: ESD) การพัฒนาศักยภาพครูให้เป็นผู้นำทางการเรียนรู้เชิงนวัตกรรม และการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในชุมชนอย่างแท้จริง บทความนี้จึงเป็นแนวทางเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในการขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ : การบริหารสถานศึกษา การพัฒนาอย่างยั่งยืน การศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

The administration of educational institutions toward sustainable development is a concept that emphasizes the integration of sustainable development principles into the management and operation of educational settings. It focuses on developing learners to possess not only academic knowledge but also life skills and a sense of environmental responsibility. Incorporating sustainable development approaches into the teaching and learning process enhances

students' understanding and capacity to solve sustainability-related problems at both community and global levels. This is a crucial factor in preparing individuals who are ready to face future challenges.

This approach also highlights the importance of collaboration among communities, governmental agencies, and the private sector. Establishing supportive networks not only enhances the availability of resources for educational development but also creates opportunities for students to engage directly in solving social and environmental problems. Promoting stakeholder participation empowers educational institutions to serve as central hubs for sustainable development within their communities.

In addition, developing the capacity of teachers and educational personnel in both administrative and instructional dimensions is essential to achieving sustainable development goals. Training and supporting teachers in this area enables schools to produce high-quality learners who will become vital contributors to the country's long-term development. At the same time, school administrators must act as visionary leaders who support learning management aligned with sustainable development objectives and foster an organizational culture that encourages educational innovation. Teachers should function as learning facilitators capable of linking knowledge with learners' contexts and societal needs. Students, in turn, must be nurtured to become responsible global citizens with a spirit of volunteerism and the ability to contribute meaningfully to sustainability efforts at both local and societal levels.

This article aims to synthesize concepts, principles, and strategic approaches to sustainable school administration by analyzing and integrating academic literature, national educational policies, and international frameworks. It proposes a systemic conceptual model linking key SDG targets - particularly SDG 4 (Quality Education), SDG 12 (Responsible Consumption and Production), and SDG 13 (Climate Action)—with curriculum management, human resource development, resource utilization, and the creation of a green organizational culture.

The findings present participatory administrative guidelines involving school leaders, teachers, communities, and partner organizations, emphasizing the integration of Education for Sustainable Development (ESD) within the curriculum, the professional growth of teachers as learning innovators, and the promotion of a learning-oriented organizational culture. The article provides both policy and practical recommendations that can be applied to drive educational institutions toward achieving the national goals of sustainable development in a concrete and effective manner.

Keywords : School Administration, Sustainable Development, Education for Sustainable Development (ESD)

บทนำ

ในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา สังคมโลกต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และโครงสร้างทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี หรือปัญหาความมั่นคงด้านพลังงานและอาหาร ซึ่งล้วนเป็นผลจากพฤติกรรมของมนุษย์ที่ดำเนินไปโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบในระยะยาว สิ่งเหล่านี้ได้ส่งสัญญาณเตือนให้ทุกภาคส่วนของสังคมตระหนักถึง ความจำเป็นของการดูแลและพัฒนาโลกอย่างยั่งยืนมากกว่าที่เคย แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) จึงได้กลายมาเป็นกรอบแนวคิดสำคัญของการวางนโยบายและการจัดการในทุกมิติ โดยเฉพาะด้านการศึกษา ซึ่งมีบทบาทในการสร้างรากฐานของการเปลี่ยนแปลงผ่านการหล่อหลอมทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมของคนรุ่นใหม่ให้เข้าใจปัญหาอย่างรอบด้าน และมีศักยภาพในการร่วมสร้างอนาคตที่ดีร่วมกัน สถานศึกษาจึงไม่ใช่เพียงสถานที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ แต่ยังเป็นกลไกหลักในการพัฒนา “พลเมืองโลก” ที่มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึก และสามารถเผชิญกับความท้าทายในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างยั่งยืน [1]

ในบริบทของประเทศไทย การพัฒนาอย่างยั่งยืนได้รับการส่งเสริมให้เป็นวาระแห่งชาติ โดยเฉพาะในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่เน้นการสร้าง “สังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน” (Learning Society for Sustainable Development) ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นแนวทางสำคัญในการดำรงชีวิตอย่างสมดุลและมีภูมิคุ้มกัน แนวทางดังกล่าวได้กลายเป็นกรอบคิดสำคัญของการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาในทุกระดับเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (UN, 2015) โดยเฉพาะ เป้าหมายที่ 4: การศึกษาที่มีคุณภาพ (SDG 4) ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ เท่าเทียม และทั่วถึง

การบริหารสถานศึกษาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นแนวทางที่มีบทบาทสำคัญในการยกระดับระบบการศึกษา ให้สามารถตอบสนองต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เทคโนโลยี หรือ สิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ไม่ได้หมายถึงเพียงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ แต่ยังครอบคลุม

ถึงการพัฒนาศักยภาพมนุษย์อย่างรอบด้าน ทั้งในด้านความรู้ ทักษะชีวิต และคุณลักษณะด้านจิตสำนึก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพและสามารถเผชิญกับสภาพสังคมที่มีความซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ [1] ในบริบทของการจัดการศึกษา การนำหลักการพัฒนายั่งยืนเข้ามาประยุกต์ใช้ จึงไม่ใช่เรื่องที่เป็นทางเลือกอีกต่อไป แต่เป็นความจำเป็น (Necessity) เพื่อสร้างระบบการศึกษาที่ไม่เพียงมุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ทางวิชาการ แต่ยังต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีคุณค่าและสมดุล [2]

แนวคิดดังกล่าวยังสอดคล้องกับ Education for Sustainable Development (ESD) ขององค์การยูเนสโก (UNESCO, 2023) ที่มุ่งให้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) โดยเน้นให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนพัฒนาความเข้าใจเชิงระบบ (System Thinking) สามารถวิเคราะห์ปัญหาและตัดสินใจอย่างรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

การบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันต้องเผชิญกับความท้าทายที่หลากหลายและซับซ้อน โดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม เช่น ภาวะโลกร้อน การลดลงของทรัพยากรธรรมชาติ และมลพิษในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชากรโลกโดยรวม [3] พร้อมกันนี้ยังมีการขยายตัวของประชากรในเขตเมือง ซึ่งก่อให้เกิดแรงกดดันต่อระบบการศึกษา ทั้งในด้านปริมาณผู้เรียน โครงสร้างพื้นฐาน และความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษา [4] นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโครงสร้างสังคม เช่น ค่านิยมของเยาวชน ความแตกต่างทางวัฒนธรรม และผลกระทบจากเทคโนโลยีดิจิทัล ยังเป็นปัจจัยที่ทำลายต่อบทบาทของสถานศึกษา โดยเฉพาะในด้านการดูแล ส่งเสริม และหล่อหลอมพฤติกรรมของผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างรับผิดชอบต่อสังคมและมีจริยธรรมในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง [5]

ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องปรับบทบาทจากการ “สอนความรู้” ไปสู่การ “พัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้เปลี่ยนแปลง” (Change Agent) ที่มีจิตสำนึกสาธารณะ และสามารถนำหลักการความยั่งยืนไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้จริง ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) ที่มุ่งพัฒนาคน พัฒนางค์กร และพัฒนาเครือข่ายชุมชนให้เติบโตไปพร้อมกันอย่างมีสมดุล

จากบริบทเหล่านี้ การจัดการศึกษาเพียงเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะ ในระดับพื้นฐานย่อมไม่เพียงพออีกต่อไป หากแต่ต้องเน้นการพัฒนาจิตสำนึก (Consciousness Development) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบต่อสังคม และตระหนักถึงผลกระทบของการกระทำของตนต่อสิ่งแวดล้อมและผู้อื่น จิตสำนึกเหล่านี้ไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากการเรียนการสอนแบบบรรยายเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมาจากกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์จริง การลงมือทำ และการสะท้อนคิด ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความเข้าใจที่ลึกซึ้งและยั่งยืนมาก [6] สถานศึกษาที่มีการบริหารจัดการที่เน้นความยั่งยืนจะส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ในลักษณะนี้ เช่น โครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน หรือการบูรณาการปัญหาในท้องถิ่นเข้าสู่บทเรียน สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงเสริมสร้างทักษะชีวิต แต่ยังพัฒนาจิตสำนึกให้กับผู้เรียนในมิติที่ลึกซึ้งและยั่งยืนมากขึ้น [7]

ด้วยเหตุนี้ การบริหารสถานศึกษาสู่การพัฒนายั่งยืนจึงเป็นกลไกสำคัญที่สามารถตอบสนองต่อบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรอบด้าน ไม่เพียงแต่ในการจัดการหลักสูตรหรือพัฒนาครูเท่านั้น แต่ต้องครอบคลุมถึงการพัฒนางานวัฒนธรรมองค์กร เครือข่ายความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อขับเคลื่อนผู้เรียนให้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและสามารถสร้างอนาคตที่ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิด หลักการ และแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่มุ่งสู่การพัฒนายั่งยืน โดยสังเคราะห์จากเอกสาร งานวิจัย และแนวทางนโยบายที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกรอบแนวคิดเชิงวิเคราะห์ (Conceptual Framework) ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนายั่งยืนของประเทศอย่างเป็นรูปธรรม

การพัฒนายั่งยืนคืออะไร

การพัฒนายั่งยืน เป็นแนวคิดการพัฒนาที่สำคัญ โดยมีคำ 2 คำ ที่ประกอบขึ้นเป็นแนวคิดนี้ ได้แก่ คำว่า “พัฒนา” และ “ยั่งยืน” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของคำว่า “พัฒนา” หมายถึง ทำให้เจริญ และคำว่า “ยั่งยืน” หมายถึง ยืนยง อยู่นาน เช่น ขอให้มีความสุขยั่งยืน คงทน ดังนั้นจากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า การพัฒนายั่งยืน หมายถึง การทำให้เจริญ อย่างยืนยง อยู่ได้นาน

การพัฒนายั่งยืน มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ ปัทมาวดี โพชนุกูล ชูชุก [8] กล่าวว่า การพัฒนายั่งยืนนั้นต้องการรักษาทุนธรรมชาติ แต่ยังมีข้อถกเถียงกันในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างทุนธรรมชาติกับทุนทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น เทคโนโลยี สารเคมี ฯลฯ โดยมองว่าทุนเหล่านั้นสามารถทดแทน (Substitute) หรือใช้ร่วมกัน (Complements) กับทุนธรรมชาติได้หรือไม่ และยังมีความเห็นที่แตกต่างกันในเรื่องระดับของการทดแทนกันของทุนทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นกับทุนธรรมชาติ

โดยบางกลุ่มเห็นว่าความสามารถในการทดแทนมีมาก บางกลุ่มเห็นว่ามีน้อยและบางกลุ่มเห็นว่าทดแทนไม่ได้เลย โดยที่ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร [9] กล่าวว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นเรื่องของการพัฒนาที่เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพให้กับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ด้วยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัด ไม่สูญเปล่า เพื่อให้การสะสมความมั่งคั่งยังคงดำเนินต่อไปได้ การพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงกลายเป็นความยั่งยืนของการพัฒนามากกว่าความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับ อนันต์ชัย ยุทธประดม และคณะ [10] กล่าวว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนมี 3 ประการ ได้แก่ 1) แนวคิดทางเศรษฐกิจ คือ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ต้องเป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสมดุล และเป็นประโยชน์ต่อประชากรส่วนใหญ่ 2) แนวคิดทางสังคม คือ การแสวงหาและรักษาไว้ซึ่งความมีเสถียรภาพของระบบสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งการสร้าง ความเท่าเทียมกันระหว่างคนแต่ละรุ่น การกำจัดความยากจน การรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของคนทุกระดับในสังคม โดยเฉพาะระดับรากหญ้าในกระบวนการตัดสินใจที่จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และ 3) แนวคิดทางสิ่งแวดล้อม คือ การรักษาหรืออนุรักษ์ระบบกายภาพและชีววิทยา รวมถึงการปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อให้เกิดเสถียรภาพในระบบนิเวศของโลก ซึ่งต้องครอบคลุมถึงสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นมาด้วย

จากความหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืน คือการใช้ทรัพยากรตามธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยอาจแบ่งออกเป็น 3 แนวคิด คือแนวคิดทางด้านเศรษฐกิจ คือการใช้ทรัพยากรที่มีอย่างคุ้มค่า แนวคิดทางด้านสังคม คือ รักษาไว้ซึ่งระบบ แบบแผนของวัฒนธรรมทางสังคม ที่มีความหลากหลาย และ แนวคิดทางด้านสิ่งแวดล้อม ที่ทุกคนควรอนุรักษ์และปกป้อง ความหลากหลายของระบบนิเวศทางธรรมชาติ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

บทบาทการศึกษาต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

แนวคิดของการพัฒนาการศึกษาที่ยั่งยืน คือ การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ ค่านิยม และจิตสำนึก ในการดำรงชีวิตอย่างรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง สนับสนุนการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการมีส่วนร่วมในการสร้างสังคมที่เป็นธรรมและยั่งยืนในระยะยาว [1] การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยที่ Sterling [11] กล่าวว่า บทบาทของการศึกษากับการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) มีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะในด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาทางสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน การศึกษาช่วยเสริมสร้างทักษะและค่านิยมที่จำเป็นในการรับมือกับความท้าทายทางสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมความเป็นธรรมในสังคม การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องอาศัยการสร้างความสำนึกของพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ซึ่งสามารถทำได้ผ่านกระบวนการศึกษา

Tilbury [12] กล่าวว่า บทบาทของการศึกษากับการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นหัวใจสำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม การศึกษาไม่เพียงช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังพัฒนาทักษะในการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีอย่างยั่งยืน ผู้เรียนจะได้รับการปลูกฝังให้ตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ทรัพยากรอย่างมีความรับผิดชอบและการสร้างความเท่าเทียมในสังคม ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน การศึกษาจึงมีบทบาทเป็นเครื่องมือในการสร้างการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนปรับมุมมองการรับรู้เกี่ยวกับโลกและพัฒนาพฤติกรรมที่ยั่งยืนมากขึ้น การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Education for Sustainable Development: ESD) คือกระบวนการเรียนรู้ที่ผสมผสานความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม เข้ากับการตัดสินใจที่คำนึงถึงอนาคตอย่างมีความรับผิดชอบ ESD จึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคม (Change Agents) ที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การเรียนรู้เชิงเปลี่ยนแปลงเกิดผลในโรงเรียน ควรจัดแนว 3C/3A คือ Content-Competency-Community และ Act-Align-Assess เพื่อพัฒนาทั้งเนื้อหา สมรรถนะ และการมีส่วนร่วมในระดับโรงเรียนและชุมชน

UNESCO (2017) [1] กล่าวว่า การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาอย่างยั่งยืน เนื่องจากเป็นกลไกที่สร้างพื้นฐานในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์และสร้างความตระหนักในประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของโลก การศึกษาช่วยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการจัดการกับความท้าทายที่หลากหลาย ผ่านการปลูกฝังค่านิยมที่สนับสนุนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน รวมถึงการรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ระบบการศึกษาจำเป็นต้องบูรณาการหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับประชากรในการเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงและสร้างสังคมที่ยั่งยืนสำหรับอนาคต

ในทางปฏิบัติ ระบบการศึกษาควรกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (CLOs) ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะ SDG 4.7 ว่าด้วยการเรียนรู้เพื่อความยั่งยืน และเชื่อมโยงกับ SDG 12.8 และ SDG 13.3 เพื่อยกระดับความตระหนักด้านการบริโภคอย่างรับผิดชอบ การจัดการสิ่งแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในทุกระดับการศึกษา

ทั้งนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา [13] ได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาการศึกษาในระยะยาว โดยเน้นความยั่งยืนในหลายมิติ แผนการศึกษานี้ประกอบด้วยยุทธศาสตร์สำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่น

1. การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา เน้นการเข้าถึงการศึกษาและความเท่าเทียมสำหรับทุกคน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสให้กับประชากรในทุกภูมิภาค
2. การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มุ่งให้คนไทยทุกคนสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต และใช้ความรู้ในการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี
3. การศึกษาเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน โดยส่งเสริมการศึกษาที่สนับสนุนการรักษาสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. การพัฒนาและวิจัยเพื่อความสามารถในการแข่งขัน มีการเน้นการพัฒนานวัตกรรม การวิจัย และการสร้างบุคลากรที่มีทักษะสูงเพื่อให้สามารถแข่งขันในระดับโลกได้
5. การบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ โดยการปรับปรุงระบบการศึกษาให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและสร้างผลลัพธ์ที่มีคุณภาพ

จากที่กล่าวมา บทบาทการศึกษากับการพัฒนาอย่างยั่งยืน สรุปได้ว่า เป็นการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่จำเป็นสำหรับประชาชนในด้านการเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การศึกษาไม่ได้เป็นเพียงการถ่ายทอดข้อมูลแต่ยังเป็นการปลูกฝังค่านิยม และทัศนคติที่ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน การผสานหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนเข้าสู่ระบบการศึกษาทุกระดับ จะช่วยเสริมสร้างพลเมืองที่สามารถมีส่วนร่วมในการสร้างสังคมที่ยั่งยืน ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่สมดุล และรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อคนรุ่นใหม่อต่อไป

การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การดำเนินการจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและตัวชี้วัด สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 โดย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา [13] ได้วางกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษา เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ผ่านกระบวนการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อม และการจัดการทรัพยากร การศึกษาอย่างยั่งยืน โดยเป้าหมายของการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน แผนการศึกษาแห่งชาติได้ระบุเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ และมีจิตสำนึกต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาผู้เรียนในลักษณะนี้มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างสังคมที่ยั่งยืน เนื่องจากผู้เรียนจะกลายเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมโดยรวม รวมถึงการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาสังคมอย่างยุติธรรมและเสมอภาค เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรม ควรกำหนดระบบติดตามและประเมินผล (Monitoring and Evaluation: M&E) โดยใช้ตัวชี้วัดด้านความรู้ (Knowledge) เจตคติ (Attitude) และพฤติกรรม (Practice) ของผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษาในการสะท้อนผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษาเพื่อความยั่งยืน

นอกจากนี้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องปรับปรุงหลักสูตร และวิธีการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป แผนการศึกษาแห่งชาติมีแนวทางการบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนเข้ากับหลักสูตรการศึกษาในทุกระดับ ทั้งในด้านการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน ตลอดจนการเสริมสร้างความเข้าใจในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน การสอนแบบบูรณาการนี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางวิชาการเข้ากับการแก้ปัญหาจริงในสังคม ทั้งนี้ด้านการจัดการทรัพยากรการศึกษาอย่างยั่งยืน มีการจัดการทรัพยากรการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน เป็นอีกปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาการศึกษา แผนการศึกษาแห่งชาติเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน โดยส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ในการเรียนการสอน ลดการใช้ทรัพยากรสิ้นเปลือง เช่น กระดาษและพลังงานไฟฟ้า นอกจากนี้ยังสนับสนุนการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Schools) ซึ่งจะเป็นแบบอย่างที่ดีในการจัดการศึกษาเพื่อความยั่งยืน และด้านบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการที่มีวิสัยทัศน์ โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทในการส่งเสริมและสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการเรียนรู้แบบยั่งยืนและการจัดการทรัพยากรอย่างรับผิดชอบ ในขณะเดียวกัน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำเป็นต้องมีความพร้อมในการพัฒนาทักษะและแนวคิดการสอนที่สอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพครูผ่านการอบรมและการศึกษาต่อเนื่อง เป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาอย่างยิ่ง

จากที่กล่าวมาการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) เป็นกระบวนการที่บูรณาการหลายด้านเข้าด้วยกัน ทั้งด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดการทรัพยากร และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นการเรียนรู้แบบยั่งยืน แนวทางเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ และพร้อมที่จะเผชิญกับโลกในอนาคต การบริหารการศึกษาในลักษณะนี้จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศสู่ความยั่งยืนในระยะยาว

การบริหารสถานศึกษาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

การบริหารสถานศึกษาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการผสมผสานหลักการของความยั่งยืนเข้าไว้ในทุกมิติของการบริหารจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามแนวคิดของอนันตชัย ยูประถม และคณะ [10] ได้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นจะต้องดำเนินควบคู่กันไปในทุกสามด้านนี้ จึงจะสามารถสร้างความสมดุลและมั่นคงให้กระบบการศึกษาและสังคมในระยะยาวได้

ในด้านเศรษฐกิจ การบริหารสถานศึกษาต้องตระหนักถึงการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า โดยเน้นการวางแผนและจัดสรรงบประมาณอย่างรอบคอบ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนและครู รวมทั้งต้องส่งเสริมแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ทั้งในด้านการผลิต การใช้พลังงาน และการบริหารจัดการต้นทุน เพื่อให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องและมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองในระยะยาว

ขณะเดียวกัน ด้านสังคมก็ถือเป็นอีกหนึ่งเสาหลักที่ไม่อาจละเลยได้ การพัฒนาในมิติสังคมหมายถึงการสร้างความเสมอภาค ความเป็นธรรม และการเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความคิด การบริหารสถานศึกษาจึงต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนจากทุกกลุ่มได้รับสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยภายในโรงเรียน รวมถึงการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวมให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาให้พวกเขาเป็นพลเมืองที่ดี และสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า

ด้านสิ่งแวดล้อม การพัฒนาอย่างยั่งยืนในมิติดังนี้มุ่งเน้นให้สถานศึกษามีบทบาทในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้กับนักเรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ลงมือปฏิบัติจริง เช่น การจัดกิจกรรมปลูกต้นไม้ การรณรงค์ลดการใช้พลาสติก การจัดการขยะอย่างถูกวิธี และการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารสถานศึกษาจึงควรส่งเสริมแนวทางดังกล่าวควบคู่กับการออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นและระดับโลก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นผลกระทบและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอย่างมีวิสัยทัศน์

กล่าวโดยสรุป แนวคิดการบริหารสถานศึกษาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนตามกรอบของอนันตชัย ยูประถม และคณะ (2557) [10] เป็นการผสมผสานมิติของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้ดำเนินไปอย่างสมดุลและเกื้อหนุนกัน เพื่อมุ่งสร้างสถานศึกษาที่เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการสร้างจิตสำนึกแห่งความรับผิดชอบต่ออนาคตของตนเองและสังคมโดยรวม

ความร่วมมือจากส่วนต่างๆในการพัฒนาสถานศึกษาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

การบริหารสถานศึกษาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนตามกรอบแนวคิดของอนันตชัย ยูประถม และคณะ (2557) [10] ที่เน้นการผสมผสานมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุล มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์และวิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อนเป้าหมายดังกล่าวให้เกิดขึ้นจริงในสถานศึกษา ผู้บริหารไม่เพียงแต่ต้องวางแผนและบริหารจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนเท่านั้น แต่ยังต้องมีบทบาทสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความเสมอภาคและความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย [14]

ในด้านเศรษฐกิจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดระบบการบริหารงบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ อย่างรอบคอบ เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่าและยั่งยืน รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การสนับสนุนโครงการเกษตรในโรงเรียน หรือกิจกรรมฝึกทักษะอาชีพที่ช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการสร้างรายได้และพึ่งพาตนเองได้ในอนาคต [1] นอกจากนี้ ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้บุคลากรภายในสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารจัดการที่ยั่งยืนและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการบริหารงาน

ด้านสังคม ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้นำในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่เป็นธรรมและเท่าเทียม โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมทางสังคมและการเรียนรู้ที่เน้นคุณค่าทางจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม [15] การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ให้ความสำคัญกับความหลากหลายและการเคารพในสิทธิมนุษยชน เป็นอีกหนึ่งหน้าที่ของผู้บริหารที่จะช่วยให้สถานศึกษากลายเป็นพื้นที่ปลอดภัยและสร้างสรรค์สำหรับผู้เรียนทุกคน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนตามที่ได้กล่าวไว้

ในส่วนของสิ่งแวดล้อม ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการนำแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายและกิจกรรมในโรงเรียน โดยสามารถผลักดันการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่ครูและนักเรียน รวมถึงสนับสนุนโครงการลดขยะและใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ [12] การสร้างความตระหนักรู้และความรับผิดชอบร่วมกันในเรื่องสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษาจะช่วยขยายผลไปสู่ชุมชนและสังคมโดยรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ การบริหารสถานศึกษาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนไม่ใช่เพียงเรื่องของจัดการทรัพยากรเท่านั้น แต่ยังเป็นการบริหารจัดการที่ผสมผสานทั้งการสร้างวิสัยทัศน์ การมีส่วนร่วมของบุคลากรและชุมชน และการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในทุกระดับอย่างรอบด้าน [16] ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเป็นผู้นำที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน สามารถสร้างแรงจูงใจและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สถานศึกษากลายเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว

บทบาทของครูผู้สอนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

การบริหารสถานศึกษาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนตามกรอบแนวคิดของอนันตชัย ยूरประถม และคณะ [10] ซึ่งเน้นมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ไม่เพียงแต่เป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาเท่านั้น แต่ยังเป็นภารกิจสำคัญของครูผู้สอนที่ต้องนำหลักการเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และจิตสำนึกที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมยุคปัจจุบันและอนาคต [1] ครูจึงถือเป็นตัวกลางสำคัญในการส่งต่อค่านิยมและความรู้ด้านความยั่งยืนสู่ผู้เรียนโดยตรง

ในมิติทางเศรษฐกิจ ครูควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมทักษะการบริหารทรัพยากร การวางแผน และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าและสร้างรายได้ที่ยั่งยืนได้ในอนาคต [5] ตัวอย่าง เช่น การเรียนรู้ผ่านโครงการที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรแบบพอเพียง หรือการฝึกทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน เป็นต้น

ในด้านสังคม ครูมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความตระหนักรู้เรื่องความเสมอภาค ความเป็นธรรม และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน การเคารพความหลากหลาย และการแก้ไขปัญหาทางสังคม จะช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะความร่วมมือและจิตสำนึกที่เข้มแข็งในการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ [11] นอกจากนี้ ครูยังต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนอย่างมีจริยธรรมและเคารพสิทธิของผู้อื่น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน

ในส่วนของสิ่งแวดล้อม ครูต้องบูรณาการเนื้อหาสิ่งแวดล้อมเข้ากับบทเรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความตระหนักรู้และความรับผิดชอบต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมให้กับนักเรียน [12] เช่น การสอนเกี่ยวกับการลดใช้ทรัพยากร การรีไซเคิล และการปกป้องระบบนิเวศผ่านกิจกรรมภาคสนามหรือโครงการอนุรักษ์ในโรงเรียน การเรียนรู้เชิงปฏิบัติเช่นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเชิงลึกและพร้อมที่จะปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ด้วยบทบาทเหล่านี้ ครูจึงเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับสถานศึกษา ครูต้องพัฒนาศักยภาพและความรู้ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความยั่งยืนอย่างต่อเนื่อง [4] เพื่อให้สามารถสร้างสรรค์หลักสูตรและกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความท้าทายของโลกในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การสร้างความร่วมมือกับผู้บริหาร ครูเพื่อน และชุมชนในด้านการแลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากรจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้และผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในวงกว้าง [17]

ดังนั้น บทบาทของครูผู้สอนจึงมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ครูไม่เพียงแต่ถ่ายทอดความรู้เท่านั้น แต่ต้องเป็นผู้ปลูกฝังจิตสำนึกและทักษะที่จำเป็นเพื่อให้ผู้เรียนเติบโตเป็นพลเมืองโลกที่มีความรับผิดชอบและพร้อมที่จะสร้างสังคมที่ยั่งยืนในอนาคต [1]

บทบาทของนักเรียนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

ในบริบทของการบริหารสถานศึกษาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนตามแนวคิดของอนันตชัย ยूरประถม และคณะ [10] ซึ่งประกอบด้วยมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม นักเรียนถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการนำหลักการเหล่านี้ไปปฏิบัติและ

ขยายผลสู่ชุมชนและสังคมโดยรวม [1] โดยนักเรียนไม่ได้เป็นเพียงผู้รับความรู้ในระบบการศึกษาเท่านั้น แต่ยังเป็นพลเมืองรุ่นใหม่ที่ต้องเตรียมพร้อมสำหรับการรับมือกับโลกในอนาคตอย่างยั่งยืน

ในมิติทางเศรษฐกิจ นักเรียนต้องได้รับการส่งเสริมให้มีทักษะในการจัดการทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าและสร้างสรรค์ เช่น การเรียนรู้เรื่องการบริหารการเงิน การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และการพัฒนาแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงและมีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรที่มีจำกัด [5] ทักษะเหล่านี้จะทำให้นักเรียนสามารถปรับตัวและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

ในด้านสังคม นักเรียนควรได้รับการพัฒนาให้เป็นพลเมืองที่มีจิตสำนึกในการเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม การส่งเสริมความเสมอภาค และการรับผิดชอบต่อสังคมรอบตัวผ่านกิจกรรมกลุ่ม การทำงานร่วมกัน และการมีส่วนร่วมในกิจกรรม [11] การเรียนรู้ในบริบทเหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนมีความตระหนักถึงบทบาทของตนในฐานะสมาชิกของสังคมที่ต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาทางสังคมอย่างสร้างสรรค์

ในส่วนของสิ่งแวดล้อม นักเรียนจำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติและการรักษาสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ผ่านการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เช่น โครงการปลูกต้นไม้ การลดใช้พลาสติก และการจัดการขยะในโรงเรียนและชุมชน [12] ความเข้าใจและจิตสำนึกเชิงลึกเหล่านี้ จะช่วยให้นักเรียนพัฒนาพฤติกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และพร้อมเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในอนาคต

บทบาทของนักเรียนในกระบวนการนี้ยังสะท้อนถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน [4] นักเรียนต้องเรียนรู้ที่จะคิดวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ และแก้ปัญหา โดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืนในบริบทจริง ซึ่งจะช่วยสร้างทักษะการใช้ชีวิตและความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ด้วยบทบาทที่หลากหลายเหล่านี้ นักเรียนจึงเป็นกำลังสำคัญที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคตผ่านการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน [1] การบริหารสถานศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงต้องให้ความสำคัญกับการสร้างพื้นที่และโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมและแสดงบทบาทของตนเองอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อให้พวกเขาเติบโตเป็นพลเมืองโลกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม พร้อมร่วมสร้างสังคมที่มีความสุขและยั่งยืนในระยะยาว

บทบาทของชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ตอบโจทย์การพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น ไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยลำพังของสถานศึกษาเอง แต่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นชุมชน หน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชน ซึ่งมีบทบาทสนับสนุนทั้งด้านทรัพยากร ความรู้ และนโยบาย

ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการร่วมออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่น เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้การเรียนรู้มีความหมายและสร้างจิตสำนึกด้านความยั่งยืนให้กับผู้เรียน [1] ขณะเดียวกัน หน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงศึกษาธิการ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ในการวางนโยบาย สนับสนุนงบประมาณ และสร้างกลไกเชิงระบบที่เอื้อต่อการพัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม [12]

ส่วนภาคเอกชนสามารถร่วมมือในรูปแบบของการสนับสนุนด้านนวัตกรรม เทคโนโลยี หรือทุนการศึกษา ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้ภายนอกที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกทักษะจริง และเชื่อมโยงการศึกษากับตลาดแรงงาน [18] ดังนั้น ความร่วมมือเชิงบูรณาการจากทั้ง 3 ภาคส่วน จึงเป็นหัวใจของการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 4 ว่าด้วย “การศึกษาที่มีคุณภาพ”

สรุป

การบริหารสถานศึกษาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมีการดำเนินการอย่างบูรณาการในทุกระดับ ทั้งผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียนต้องร่วมมือกัน โดยมุ่งเน้นการบูรณาการหลักการของความยั่งยืนเข้าสู่การจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านวิชาการ และทักษะชีวิต ควบคู่กับการสร้างจิตสำนึกทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานภายนอก เพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความเชี่ยวชาญในการถ่ายทอดแนวคิดด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การสร้างระบบการศึกษาที่สามารถสนับสนุนให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การบริหารสถานศึกษาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงมิใช่

เพียงกระบวนการบริหารเชิงโครงสร้าง หากแต่เป็นการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันของทุกภาคส่วน เพื่อมุ่งสู่อนาคตของการศึกษาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- [1] UNESCO. Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. 2017.
- [2] Sachs, J. D. The Age of Sustainable Development. Columbia University Press.2015.
- [3] Orr, D. W. Earth in Mind: On Education, Environment, and the Human Prospect. Island Press.2004.
- [4] United Nations Development Programme. Human development report 2020: The next frontier – Human development and the Anthropocene. United Nations Development Programme. <https://hdr.undp.org/system/files/documents/hdr2020pdf.pdf> ,2019.
- [5] Wals, A., & Corcoran, P. Learning for Sustainability in Times of Accelerating Change.2020.
- [6] Tilbury, D., & Wortman, D. Engaging People in Sustainability. IUCN Commission on Education and Communication. 2004
- [7] UNESCO. Education for Sustainable Development: A Roadmap.2020.
- [8] ปัทมาวดี โพชนุกูล ชูชูกิ. หน่วยที่ 6 การพัฒนาที่ยั่งยืนกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ในเศรษฐศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2548.
- [9] ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกสิทธิ์ และความเป็นอื่น. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : วิชา. 2549.
- [10] อนันตชัย ยूरประถม และคณะ. ความหมายการพัฒนายั่งยืน. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. 2557.
- [11] Sterling, S. Sustainable Education: Re-visioning Learning and Change. Green Books. 2001.
- [12] Tilbury, D. Education for sustainable development: An expert review of processes and learning. UNESCO. 2011.
- [13] สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2560.
- [14] Fullan, M. Leading in a Culture of Change.2018.
- [15] Leithwood, K., Harris, A., & Hopkins, D. Seven strong claims about successful school leadership. School Leadership and Management.2018.
- [16] Senge, P. M. The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization.1990
- [17] Hargreaves, A., & Fullan, M. Professional Capital: Transforming Teaching in Every School.2019.
- [18] World Bank. World Development Report 2020: Trading for Development in the Age of Global Value Chains. Washington, DC: World Bank. <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2020.2020>.

คำแนะนำ

การส่งบทความต้นฉบับเพื่อการตีพิมพ์ ของวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เป็นวารสารด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่บทความ จะได้รับการ
เผยแพร่ต้องได้รับการประเมินคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (peer review) ในสาขาวิชานั้นๆ อย่างน้อย 3 ท่านต่อ 1
บทความในรูปแบบผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อผู้แต่ง และ ผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Double-blind peer review)
โดยบทความวิจัยที่ได้รับการพิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ถือเป็น
กรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ห้ามนำข้อความทั้งหมดหรือบางส่วนไปพิมพ์ซ้ำ เว้นแต่จะได้รับอนุญาต
จากมหาวิทยาลัยเป็นลายลักษณ์อักษร หรือมีการอ้างอิงอย่างเหมาะสม โดยเนื้อหาต้นฉบับที่ปรากฏในวารสารฯ
เป็นความรับผิดชอบของผู้รับผิดชอบบทความหรือนักวิจัยผู้เขียนบทความ ทั้งนี้ไม่รวมความผิดพลาดอันเกิดจากเทคนิค
การพิมพ์กองบรรณาธิการฯ

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีเป็นวารสารกลุ่ม **สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**
เปิดรับบทความวิชาการ (review article) และบทความวิจัย (research article) ของทั้งผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ
อาจารย์ นักศึกษา ตลอดจนผู้ที่มีประสบการณ์หรือมุมมองทางด้านงานวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
แบบบูรณาการที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาองค์ความรู้ พัฒนาสังคมและประเทศชาติอย่างกว้างขวาง โดยบทความ
ดังกล่าวต้องนำเสนอองค์ความรู้หรือแนวคิดใหม่ที่ได้มาจากการศึกษาค้นคว้า การวิจัยที่ลุ่มลึก และไม่เคยถูกนำไป
ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์อื่นในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งมาก่อน

กำหนดพิมพ์เผยแพร่

วารสารมีกำหนดพิมพ์เผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – ธันวาคม

ข้อกำหนดของบทความต้นฉบับ

ต้นฉบับต้องพิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟต์เวิร์ด (Microsoft Word) เวอร์ชัน 2010 ขึ้นไป หน้ากระดาษ A4 ความ
ยาวไม่เกิน 8-10 หน้ากระดาษ รวมตาราง รูปภาพ และเอกสารอ้างอิง ด้านบนและด้านในเว้นห่างจากขอบกระดาษ

-Academic Journal of Phetchaburi Rajabhat University-

2.7 เซนติเมตร ด้านล่างและด้านบนเว้นห่างจากขอบกระดาษ 1.5 เซนติเมตร มีเลขหน้ากำกับทุกหน้า ที่ด้านบนขวาของเอกสาร บทความต้องมีลักษณะดังนี้

- **ชื่อเรื่องภาษาไทย** พิมพ์ด้วยตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวหนาขนาด 20 pt จัดกลางหน้า
- **ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ** พิมพ์ด้วยตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 20 pt จัดกลางหน้า
- **ชื่อผู้เขียนภาษาไทย** พิมพ์ด้วย TH SarabunPSK ตัวปกติ ขนาด 16 pt จัดกลางหน้า เว้นห่างจากชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ 1 บรรทัด
- **ชื่อผู้เขียนภาษาอังกฤษ** พิมพ์ด้วย TH SarabunPSK ตัวปกติ ขนาด 16 pt จัดกลางหน้า เว้นห่างจากผู้เขียนภาษาไทย 1 บรรทัด
- **หน่วยงาน สถานที่ทำงาน หรืออีเมลของผู้เขียน** พิมพ์ด้วย TH SarabunPSK ตัวปกติ ขนาด 16 pt จัดกลางหน้า
- **บทคัดย่อ** พิมพ์ด้วย TH SarabunPSK ตัวหนา ขนาด 16 pt เนื้อหาในบทคัดย่อ พิมพ์ด้วย TH SarabunPSK ตัวปกติ ขนาด 14 pt ความยาวไม่เกิน 300 คำ ซึ่งควรประกอบด้วยรายละเอียดโดยสรุปของวัตถุประสงค์การวิจัย ระเบียบวิธีการวิจัยและผลของการวิจัยเป็นต้น
- **คำสำคัญ** 3-5 คำ พิมพ์ด้วย TH SarabunPSK ตัวปกติ ขนาด 14 pt ไม่ต้องคั่นด้วยเครื่องหมาย comma โดยเว้นห่างจากบทคัดย่อ 1 บรรทัด
- **Abstract** พิมพ์ด้วย TH SarabunPSK ตัวหนา ขนาด 16 pt เนื้อหาใน Abstract พิมพ์ด้วย TH SarabunPSK ตัวปกติ ขนาด 14 pt ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับบทคัดย่อและการเขียนถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ด้านภาษา
- **Keywords** มี 3-5 คำ พิมพ์ด้วย TH SarabunPSK ตัวปกติ ขนาด 14 pt เว้นห่างจาก abstract 1 บรรทัด
- **บทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ** ให้เรียงลำดับเหมือนกันดังนี้ คือ ชื่อเรื่อง, ชื่อผู้เขียน, หน่วยงาน, บทคัดย่อ, คำสำคัญ, Abstract และ Keywords จากนั้นจึงตามด้วยเนื้อเรื่อง
- **เนื้อเรื่องภาษาไทย หรือ เนื้อเรื่องภาษาอังกฤษ** พิมพ์ด้วย TH SarabunPSK ตัวปกติ ขนาด 14 pt จัดกระจายแบบไทย และจัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์ ควรประกอบด้วย บทนำ (Introduction) วัตถุประสงค์ (Objectives) ระเบียบวิธีวิจัย (Methodology) ผลการวิจัย (Results) หรือ ผลและวิจารณ์ผลหรืออภิปรายผล (Result & Discussion) สรุปผลการวิจัย (Conclusion) และ ข้อเสนอแนะ (Suggestion)
- **ตารางและภาพประกอบ**

ตาราง

ให้ระบุชื่อตารางที่กระชับและสื่อถึงเนื้อหาในตารางโดยพิมพ์เหนือตาราง (ชิดซ้าย) และเรียงลำดับตารางด้วยตัวเลขอารบิกจากน้อยไปมากตามลำดับ (ตารางที่ 1 ตารางที่ 2, Table 1, Table 2) ซึ่งในตารางอาจใช้ตัวย่อได้ แต่ต้องอธิบายเพิ่มเติมใต้ตารางแบบเชิงอรรถ (footnote) ให้ชัดเจน หากจำเป็นต้องระบุที่มาของตารางให้ระบุในรูปแบบของการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (ดูหลักการเขียนอ้างอิงแทรกในเนื้อหา)

ภาพประกอบ

ให้ระบุชื่อภาพประกอบให้ระบุที่มาไว้ใต้รูปภาพ (จัดกลาง) กรณีที่มีรูปภาพหลายภาพ ให้ระบุลำดับของรูปภาพ (รูปที่ 1 รูปที่ 2, Figure 1 , Figure 2) หากจำเป็นต้องระบุที่มาของรูปภาพให้ระบุในรูปแบบของการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (ดูหลักการเขียนอ้างอิงแทรกในเนื้อหา) และหากเป็นรูปภาพที่ผู้เขียนจัดทำหรือถ่ายรูปขึ้นเองให้ระบุหลังจากชื่อภาพหรือคำอธิบายใต้ภาพด้วยข้อความดังนี้ “(ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย)” แนบไฟล์ภาพประกอบที่ใช้ใน

บทความโดยบันทึกแต่ละไฟล์ในรูปแบบ .JPG หรือ .PNG หรือ .PDF ภาพต้องคมชัดและมีขนาดที่สามารถเห็นรายละเอียดได้อย่างครบถ้วน

- เอกสารอ้างอิง ให้เรียงเอกสารที่ใช้อ้างอิงทั้งหมดตามลำดับตัวอักษรตัวแรกของรายการที่อ้างอิง โดยยึดวิธีการเรียงตามพจนานุกรม และใช้วิธีการอ้างอิงรูปแบบแวนคูเวอร์ (Vancouver)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิงทุกฉบับต้องมีการอ้างหรือถูกกล่าวในบทความ การเขียนเอกสารอ้างอิงใช้รูปแบบแวนคูเวอร์โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การอ้างอิงแทรกในเนื้อเรื่อง

เมื่อสิ้นสุดข้อความที่ต้องการอ้างอิง ใส่หมายเลขอ้างอิงไว้ในวงเล็บใหญ่ โดยใช้เลขอารบิก เช่น [1] หรือ [1, 5] หรือ [1-3]

2. การอ้างอิงท้ายบทความ

2.1 วารสาร

ชื่อผู้เขียน. ชื่อเรื่อง. ชื่อวารสาร ปีที่พิมพ์; เล่มที่: หน้าแรก-หน้าสุดท้าย. เช่น

[1] นวลจันทร์ วันเพ็ญผ่อง. การบูรณาการข้อมูลประชากร. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี 2554;3:20-29.

[2] จิราภรณ์ จันทร์จร. การใช้โปรแกรม EndNote: จัดการเอกสารอ้างอิงทางการแพทย์. จุฬาลงกรณ์เวชสาร 2551; 52:241-53.

[3] Kane RA, Kane RL. Effect of genetic for risk of Alzheimer's disease. N Engl J Med 2009;361:298-9.

หากเป็นภาษาอังกฤษให้ใช้ชื่อสกุลก่อน ตามด้วยอักษรย่อตัวหน้าตัวเดียวของชื่อตัวและชื่อรอง กรณีมีผู้พิมพ์มากกว่า 6 คน ให้ใส่ชื่อเพียง 6 คนแรก และคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (comma-) แล้วตามด้วย et al. (ในภาษาอังกฤษ) หรือ และคณะ (ในภาษาไทย).

[1] Mitchell SL, Teno JM, Kiely DK, Shaffer ML, Jone RN, Prigerson HG, et al. The clinical course of advanced dementia. N Engl J Med 2009; 361:1529-38.

[2] จิรยา เลิศอรรมณณี, เอมอร รัชมณี, อนุพันธ์ ตันติวงศ์, กรุณา บุญสุข, อิงอร นิลประดับ, พุฒติ พรหมณี วรกิจโกคาทร, และคณะ. ความเสี่ยงและประสิทธิผลของการผ่าตัดต่อมลูกหมาก. จดหมายเหตุทางแพทย์ 2545;85:1288-95.

2.2 วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้เขียน. ชื่อเรื่อง [ประเภท/ระดับปริญญา]. เมืองที่พิมพ์: มหาวิทยาลัย; ปีที่ได้ปริญญา. เช่น

[1] เข้มทอง ศิริแสงเลิศ. การวิเคราะห์ระบบประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต]. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2540.

[2] Kaplan SJ. Post-hospital home health care: the elderly's access and utilization [dissertation]. St. Louis, MO: Washington University; 1995.

2.3 หนังสือ

ชื่อผู้เขียน. ชื่อหนังสือ. ครั้งที่พิมพ์. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์; ปีที่พิมพ์. เช่น

[1] น้ำทิพย์ วิภาวิน และนางเยาว์ เปรมกมลเนตร. นวัตกรรมห้องสมุดและการจัดการความรู้. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ซีเอที โซลูชั่น; 2551.

[2] Janeway CA, Travers P, Walport M, Shlomchick M. Immunobiology. 5th ed. New York: Garland Publishing; 2001.

หนังสือที่ผู้แต่งเป็นบรรณาธิการหรือผู้รวบรวม

[3] ภาณุมาศ ทักษณา, บรรณาธิการ. รอยยิ้มของในหลวง. พิมพ์ครั้งที่ 2. ลำพูน: อนุรักษ์การพิมพ์; 2553.

[4] Norman IJ, Redfern SJ, editors. Mental health care for elderly people. New York: Churchill Livingstone; 1996.

2.4 อินเทอร์เน็ต

ชื่อผู้เขียน. ชื่อเรื่อง. [ประเภทของสื่อ/วัสดุ]. ปีที่พิมพ์ [เข้าถึงเมื่อ ปี เดือน วันที่]. เข้าถึงได้จาก URL address เช่น

[1] จิราภรณ์ จันทจร. การเขียนรายงานการอ้างอิงในเอกสารวิชาการทางการแพทย์. [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพฯ: คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2551[เข้าถึงเมื่อ 18 ตุลาคม 2554]. เข้าถึงได้จาก: <http://lib.med.psu.ac.th/libmed2557/images/Libservice/van1nov1.pdf>

[2] Greenly W, Sandeman-Craik C, Otero Y, and Streit J. Case Study: Contextual Search for Volkswagen and the Automotive Industry. [Internet]. 2011 [cited 2011 November 22]. Available from:<http://www.w3.org/2001/sw/sweo/public/UseCases/Volkswagen/>

2.5 รายงานการประชุม (conference proceeding)

ชื่อผู้เขียน. ชื่อเรื่อง. ชื่อการประชุม;วัน เดือน ปีที่ประชุม; สถานที่จัดประชุม. เมืองที่พิมพ์: ปีที่พิมพ์. หน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

[1] จิตติพรรณ บรรลือทรัพย์, ปัญญา ทองนิล, กาญจนา บุญส่ง. การบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 3 ทำเรื่อน้ำลึกทวายเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษต่อการเปลี่ยนแปลงกาญจนบุรี; 7 กันยายน 2561; มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. จังหวัดกาญจนบุรี: 2561. 220-231.

การส่งต้นฉบับ

ส่ง “ไฟล์ต้นฉบับ” พร้อมทั้ง “แบบฟอร์มการส่งต้นฉบับเพื่อพิจารณาลงวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี” ผ่านทางระบบ THAIJO 2.0 หรือผ่านทาง <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/ajpbru/>

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติม

กองบรรณาธิการวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี หรือ E-mail: acad@mail.pbru.ac.th

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ประเมินบทความ (Peer Review) ประจำปี

รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาติ ปณะราช
รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา บุญส่ง
รองศาสตราจารย์ ดร.จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย
รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล
รองศาสตราจารย์ ดร.สุติเทพ ศิริพิพัฒนกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ
รองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธ ไถยวรรณ
รองศาสตราจารย์ ดร.กมลพัทธ์ ใจเยือกเย็น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิมล เพ็งพันธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัชชา นุช พุ่มทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภารัตน์ ไชยเฉลิม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.น้ำเพชร เทศะบำรุง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐกานต์ ภาคพรต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทยา เลิศชนะเดชา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรภิรมย์ หลงทรัพย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ วรรณวิโรจน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงษ์ คันทรส
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทร หลั่งประยูร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา พันธุ์เอี่ยม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาโรช เผือกบัวขาว

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลวรรณ วรรณธำ
ว่าที่ร้อยตรีหญิง ดร.มทิศา เอี่ยมทิพย์

ดร.วิวิศน์ สุขแสงอร่าม
ดร.ยุพิน ยืนยง
ดร.วชิรธรรม สรณะ
ดร.สรล สุวรรณ
ดร.ฉัตรวิไล สุรินทร์ขมพู
ดร.พรสุดา อินทร์สาน
ดร.ธีรศักดิ์ สุขสันติกมล
ดร.ปะการัง ศรีมี
ดร.สุมาลี อุดมบุญญานุภาพ
ดร.ปรัชญา เหลืองแดง
ดร.อัศวพล พูลสวัสดิ์
ดร.พาที เกศธนากร
ดร.กาญจนา เทพร
ดร.เสาวลักษณ์ วิบุรณกาล
ดร.ณัฐพงษ์ รักษาม
ดร.ปิยะวรรณ สุนาสวน

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกริก
วิทยาลัยเชียงราย
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล รัตนโกสินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
โรงเรียนบ้านช่อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล รัตนโกสินทร์